Gemeenterekening 2021

Enschede verantwoordt

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Voorwoord **4**

Leeswijzer **5**

Jaarverslag 2021 ..... **7**

1. Beleidsbrief **8**

2. Programmaverantwoording **10**

2.1 Samenleving en bestuur 10
2.2 Duurzaam wonen, leven en werken 32
2.3 Vitaal en sociaal 63
2.4 Financiën en organisatie 94

3. Paragrafen **106**

3.1. Lokale heffingen 107
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 114
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen 125
3.4. Financiering 135
3.5. Bedrijfsvoering 140
3.6. Verbonden partijen 143
3.7. Grondbeleid 149
3.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken 165
3.9. Subsidieverwerving 166
3.10. Covid 19 168

4. Bijlagen, onderdeel jaarverslag **172**

4.1. Ruimtelijke projecten 172

Jaarrekening 2021 ..... **174**

5. Balans **175**

6. Overzicht van baten en lasten **178**

7. Toelichting op de balans **180**

7.1. Immateriële vaste activa 185
7.2. Materiële vaste activa 185
7.3. Financiële vaste activa 189
7.4. Voorraden 190
7.5. Uitzettingen looptijd korter dan 1 jaar 193
7.6. Liquide Middelen 194
7.7. Overlopende activa 194
7.8. Eigen vermogen 196
7.9. Voorzieningen 198
7.10. Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar 198
7.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar 199
7.12. Overlopende passiva 199
7.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen 202

8. Toelichting op het overzicht baten en lasten **204**

8.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen 204
8.2. Analyse op afwijkingen tussen begroting en overzicht baten en lasten 204
8.3. Taakvelden 247
8.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid 251
8.5. Wet Normering Topinkomens (WNT) 254

8.6. Incidentele baten en lasten 255

9. Bijlagen, onderdeel jaarrekening 262

9.1. Staat van reserves 262
9.2. Staat van voorzieningen 273
9.3. Overzicht kredieten/onderhanden werk 278
9.4. SiSa 280
9.5. IMG 306

Vaststellingsbesluit en controleverklaring....307

.1. Vaststellingsbesluit 307
.2. Controleverklaring....307

Voorwoord

Enschede,

Geachte raadsleden,
Geachte lezer,

Voor u ligt de Gemeenterekening 2021. Hierin legt het college verantwoording af over de beleidsmatige en financiële resultaten over het jaar 2021.

Wij vertrouwen erop dat wij u met deze Gemeenterekening 2021 voldoende informeren.

Burgemeester en Wethouders van Enschede,

De Secretaris,	De Burgemeester
K. Meijer	R. Bleker

Leeswijzer

Voor u ligt de gemeenterekening 2021. Hierin kijken we terug op het jaar 2021 en leggen verantwoording af over de behaalde resultaten en besteding van middelen. Voor de controlerende rol van de Raad is een goede vergelijkbaarheid tussen de rekening en de begroting van groot belang. De gemeenterekening is gebaseerd op de gemeentebegroting 2021.

Opbouw gemeenterekening 2021 van de gemeente Enschede
Net als de gemeentebegroting bestaat de gemeenterekening uit een beleidsdeel (jaarverslag) en een financieel deel (jaarrekening).

Beleidsbrief
De belangrijkste beleidsmatige en financiële ontwikkelingen van 2021 zijn in de beleidsbrief weergegeven. Deze brief vormt hiermee een samenvatting en een startpunt voor de lezer/gebruiker.

Jaarverslag
De programmaverantwoording (hoofdstuk 2) is opgebouwd uit vier programma's. Dit is dezelfde indeling als de gemeentebegroting 2021, waarmee een goede vergelijking tussen beide documenten mogelijk is. In de gemeentebegroting is elk programma opgebouwd volgens de drie w-vragen (Wat willen we bereiken?; Wat gaan we daarvoor doen?; Wat mag het kosten?). De verantwoording in de gemeenterekening is volgens een zelfde systematiek opgebouwd:

- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De paragrafen (hoofdstuk 3), zoals deze ook in de gemeentebegroting zijn opgenomen, bevatten de beleidslijnen met betrekking tot een aantal programma-overstijgende onderwerpen, zoals de lokale heffingen en het onderhoud kapitaalgoederen. Ze vormen een dwarsdoorsnede van de programma's. Met de onderwerpen die in de verschillende paragrafen aan bod komen, zijn vaak aanzienlijke bedragen gemoeid. Hiermee geven ze extra inzicht in de financiële positie van de gemeente Enschede.

Jaarrekening
De jaarrekening (hoofdstuk 5 t/m 8) bevat de financiële verantwoording over 2021 en bestaat uit het overzicht van baten en lasten, de balans en de toelichtingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn de in het jaarverslag opgenomen cijfers verder in detail uitgewerkt en toegelicht. Per product wordt inzicht gegeven in de gerealiseerde baten en lasten. Afwijkingen ten opzichte van de begroting groter dan vijf procent of groter dan 50.000 euro zijn voorzien van een toelichting. De balans verschaft inzicht in de bezittingen en vermogenspositie van de gemeente Enschede en mutaties die zich hierin hebben voorgedaan.

De accountantscontrole richt zich vooral op de jaarrekening. De controleverklaring van de accountant is opgenomen onder de overige gegevens.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat er kleine verschillen voorkomen in de tellingen van baten, lasten en balansposten.
Deze posten worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. Bij de vergelijking van de realisatie van baten en lasten met de begroting (na wijziging) krijgt een nadeel een negatieve notatie met een min (minus) en een voordeel krijgt een positieve notatie. Een positief verschil (voordeel) betekent dat er minder lasten of meer baten zijn gerealiseerd dan verwacht en bij een negatief verschil (nadeel) is het omgekeerde het geval (meer lasten of minder baten).

Bijlagen
De bijlagen worden onderscheiden in bijlagen als onderdeel van het jaarverslag (hoofdstuk 4) en bijlagen als onderdeel van de *jaarrekening* (hoofdstuk 9). De bijlage Ruimtelijke projecten is onderdeel van het *jaarverslag* en de bijlage SiSa (Single information Single audit) is onderdeel van de *jaarrekening.*

Leesbaarheid
In de Gemeenterekening 2021 is gebruik gemaakt van een aantal grafische toepassingen om de leesbaarheid te vergroten. Ook is gebruik gemaakt van mouse-overs en hyperlinks. De mouse-overs zijn in de gemeenterekening gebruikt om definities en toelichtingen op gebruikte termen toe te voegen. Een mouse-over is een webbased toepassing en werkt daarom alleen op het internet. In versies van de gemeenterekening in Word of Adobe Acrobat Reader werken mouse-overs niet. Daarnaast zijn hyperlinks toegepast. Hyperlinks leiden de lezer door naar onderliggende stukken, behorend bij het onderwerp. Hyperlinks werken, in tegenstelling tot mouse-overs, wel in de versies van de jaarrekening in Word of Adobe Acrobat Reader.
Tot slot hebben raadsleden bij de Gemeenterekening de mogelijkheid om informatie of bevindingen over de jaarrekening onderling met elkaar te delen via de website. Ook is het mogelijk om informatie te delen via LinkedIn updates of binnen een door de gebruiker zelf gekozen (afgeschermde) gebruikersgroep.

Jaarverslag 2021

1. Beleidsbrief

Wind in de zeilen
Met deze jaarrekening 2021 sluiten we het laatste volledige jaar van de coalitieperiode 2018-2022 af. Enschede staat er nu financieel een stuk beter voor dan in 2018. Dankzij uitgevoerde bezuinigingen, positieve economische ontwikkelingen en behoedzaam financieel beleid, is er weer financiële ruimte voor investeringen in onze gemeente.

Reserve toegenomen en schulden afgenomen
Mede door spaarzaam beleid is deze collegeperiode de algemene reserve van de gemeente met ruim 45,5 miljoen euro toegenomen van 50,4 miljoen euro (eind 2018) naar 95,9 miljoen euro (eind 2021). Daarnaast hebben we de schulden de afgelopen jaren verder afgebouwd. Hierdoor zijn de financieringslasten lager. Geld dat we weer kunnen besteden aan de opgaven van onze stad. Met het afbouwen van de schulden en het versterken van onze algemene reserve is de solvabiliteit van Enschede toegenomen. Ook de structurele exploitatieruimte is toegenomen. We hebben als gemeente nu voldoende structurele baten om de structurele lasten te dragen. Door deze positieve financiële ontwikkelingen waren college en raad in 2021 in de gelegenheid om een investeringsagenda vast te stellen om enkele grote opgaven in de stad te versnellen, die bijdragen aan de groei van Enschede.

Economisch wind in de zeilen
Ondanks de coronacrisis had Enschede in 2021 in economisch opzicht de wind in de zeilen. De werkgelegenheid in onze gemeente groeit nog altijd. De vraag naar personeel bij de bedrijven in onze gemeente is onverminderd groot. Dit komt mede door de groei van bedrijven op de topwerklocaties. Mede door de gunstige arbeidsmarkt hebben meer inwoners van Enschede betaald werk en zijn minder Enschedeërs aangewezen op een bijstandsuitkering. Dat heeft ook gunstige effecten op de gemeentelijke financiën.

Bovendien boekte de gemeente de afgelopen jaren goede resultaten dankzij de grote vraag naar bouwgrond voor bedrijven en woningen. Door de verkoop van vele kavels, hebben we onze grondposities kunnen afbouwen. Doordat we daarnaast terughoudend zijn geweest met grondaankopen maken de gemeentelijke grondposities in 2021 nog slechts 1% uit van het totaal van onze baten. In 2018 was dit nog 3%.

Positief financieel resultaat over 2021
De positieve financiële economische ontwikkelingen zien we ook terug in het resultaat van de jaarrekening 2021. We sluiten het jaar 2021 af met een positief saldo van 7,1 miljoen euro. Toen de gemeenteraad in november 2020 de gemeentebegroting 2021 vaststelde, voorzagen we nog een nadelig saldo van 18,3 miljoen euro over 2021. Het positieve jaarrekeningresultaat is een gevolg van de gunstige economische ontwikkelingen in Enschede en het afwijkende inkomsten- en uitgavenpatroon door de coronapandemie. Door de coronamaatregelen en de vele beperkingen konden veel zaken niet of nauwelijks uitgevoerd worden. Daardoor zijn gereserveerde budgetten minder benut en hebben we minder geld besteed door de coronamaatregelen. Daarnaast is de gemeente door het Rijk gecompenseerd voor financiële nadelen als gevolg van de coronamaatregelen. Per saldo zorgt dit dus voor een positief resultaat van de jaarrekening van 7,1 miljoen euro.

Coronapandemie
De coronapandemie heeft ook in 2021 grote gevolgen gehad voor onze Enschedese samenleving. Inwoners, horecaondernemers, winkeliers, culturele instellingen, sportverenigingen en evenementenorganisatoren hebben de gevolgen van de ingrijpende coronamaatregelen ervaren. Het was een pittig jaar. We hebben als gemeente samen met de

maatschappelijke partners alle zeilen bijgezet om op alle mogelijke manieren inwoners, ondernemers, verenigingen en instellingen te helpen tijdens de onzekere en zware tijd. We hebben horeca, winkeliers en marktkooplieden ondersteund door net als in 2020 geen precariobelasting en marktgelden te innen. We hebben de diverse financiële ondersteunings- en compensatieregelingen van het Rijk zo snel als mogelijk uitgevoerd, zodat de financiële hulp direct bij onze inwoners en ondernemers terecht kwam. Vele Enschedeërs hebben zich tijdens de pandemie van hun beste kant laten zien door anderen te helpen. Het toont de grote veerkracht en het noaberschap in onze gemeente.

Onzekerheid over financiële uitwerking van regeerakkoord
Hoewel de financiële situatie van Enschede sterk verbeterd is, zijn er voor het nieuwe college en de nieuwe gemeenteraad ook nog financiële uitdagingen. Zo moet in de meerjarenbegroting 2023-2026 nog voor 10 miljoen euro aan taakstellingen ingevuld worden. Een bepalende factor daarbij is de omvang van het gemeentefonds in 2025 en 2026. We wachten nog op de financiële uitwerking van het regeerakkoord en het vervolg van de herijking van het verdeelmodel gemeentefonds.

2. Programmaverantwoording

2.1 Samenleving en bestuur

Doelenboom

Doel	Subdoel	Link
1. Goed bestuur *totale lasten (x 1.000 euro): 11.156,00*	1.01 Integere en transparante organisatie en bestuur	Indicatoren: 1 Aantal acties: 5
	1.02 Tijdige en kwalitatief afdoende afhandeling van klachten, bezwaar en beroep	Aantal acties: 2
2. Versterking samenwerking bestuur/samenleving *totale lasten (x 1.000 euro): 3.834,00*	2.01 Consistent gebruik bestuursstijlen	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2
	2.02 Faciliteren van bewonersinitiatieven	Aantal acties: 1
3. Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners *totale lasten (x 1.000 euro): 210,00*	3.01 Goede (Eu)regionale samenwerking	Aantal acties: 2
	3.02 Verbeterde sturing op maatschappelijk rendement samenwerkingspartners (door professioneler opdrachtgeverschap)	Aantal acties: 3
4. Professionele dienstverlening aan de samenleving *totale lasten (x 1.000 euro): 5.799,00*	4.01 Tevredenheid over de dienstverlening	Indicatoren: 1 Aantal acties: 1
	4.02 Toegankelijke dienstverlening	Indicatoren: 2 Aantal acties: 7
5. Openbare orde en veiligheid *totale lasten (x 1.000 euro): 20.278,00*	5.01 Bevorderen verbinding in samenleving (tegengaan polarisatie en radicalisering)	Aantal acties: 1
	5.02 Ervoor zorgen dat Enschede een ongunstig klimaat heeft voor ondermijnende activiteiten	Indicatoren: 1 Aantal acties: 4
	5.03 Versterken van de samenwerking tussen zorg en veiligheid	Aantal acties: 2

Wat hebben we bereikt?

1. Goed bestuur

De coronacrisis duurde voort in 2021. En dat had ook zijn beslag op het draagvlak voor alle maatregelen van de landelijke overheid in onze Enschedese samenleving. Daarnaast droegen de landelijke kinderopvangtoeslagenaffaire, de lange kabinetsformatie en lokaal het gesprek over de menselijke maat bij aan minder vertrouwen in de (gemeentelijke) overheid. Dat sterkte ons in het werken aan open communicatie, open contact, samenwerking met inwoners en partners en goede rechtsbescherming.

Corona aanpak
De inspanningen vanuit deze opgave hebben net zoals in 2020 in het teken gestaan van ondersteuning van de samenleving, zowel ondernemers als inwoners. Van

crisismanagement, acute financiële steunmaatregelen, veerkracht & wederopbloei tot lange termijn doorkijk effecten crisis op onze vijf strategische opgaven.

Financiële steun werd gegeven in allerlei vormen. Naast financiële steun, zijn gesprekken gevoerd met de samenleving om veerkracht in beeld te brengen en bijeen te krijgen. Dit hebben wij zowel op stedelijk niveau gedaan als binnen de stadsdelen. Concreet hebben we het Fonds Wederopbloei gelanceerd en zijn in 2021 de eerste initiatieven beloond met bijdragen, na advies van een stadsjury. Voor fysiek-economische investeringen, hebben we een investeringsagenda vastgesteld in 2021. Een agenda die onze stad verder helpt, met behulp van cofinanciering en lobby ten behoeve van versnelling.

Strategie
Van een betrouwbare overheid wordt verwacht dat ze vooruit kijkt. We hebben wederom stappen gezet in het strategischer maken van de planning & control cyclus. Zo hebben we de scenariostudie afgerond en breed besproken. De lange termijneffecten van de coronacrisis liepen daarin mee. Ook zien we dat onze vijf strategische opgaven steeds duidelijker terugkomen in onze P&C producten door signalensessies. Dat geeft focus. Met deze verbeteringen hebben we uitvoering gegeven aan de motie ‘Enschede sterker uit de crisis’ als strategische opgave, die bij de gemeentebegroting 2021-2024 is aangenomen en omarmd. Verder hebben we in 2021 belangrijke stappen gezet ter uitvoering van de motie ‘Toetsingskader voor de strategische groei naar 170.000 inwoners’. We maken een koersdocument/toetsingskader zodat de opgaven concreter worden, mede aan de hand van gesprekken met de stad, Kracht van de stad. Die gesprekken vinden begin 2022 plaats.

Informatie & kennis
De ambities op het vlak van informatievoorziening aan de Raad kregen vorm door de talrijke raadsbrieven en digitale informatiesessies. De bestuurlijke driehoek heeft in 2021 een accent gelegd op meer kwalitatieve onderlinge kennis- en informatieuitwisseling tussen organisatie, college, raad en stad. Daarmee gaan we in 2022 verder. De resultaten om te komen tot een betere informatievoorziening en een passender vergadermodel worden aangeboden aan het nieuwe gemeentebestuur.

Enschede wordt steeds meer en meer een kennisorganisatie. Denk hierbij aan het benutten van data & dashboards die ons helpen met sturen op onze opgaven, aan het werken met algoritmes om onze dienstverlening te verbeteren maar ook aan de kennis van onze netwerkpartners en onderwijsinstellingen die we beter kunnen benutten. We doen mee aan challenges, o.a. via het EnschedeLab, ontvangen reflecties van de Wetenschappelijke board, wisselen data en kennis uit met partners zoals in de Stedelijke Investerings Afweging (SIA). Tegelijkertijd leren we ook van dataprojecten, zoals de wifitellingen. En ook de ethische kaders kregen meer aandacht. Daarbij hielp ons de Ethische commissie. Informatie en kennis, samengepakt in het thema Informatiesamenleving, krijgt in 2022 meer vorm.

Open overheid
De ambitie tot het worden van een meer open overheid kreeg vorm door de doorontwikkeling van onze website, onze duidelijker voorlichting en door de voorbereiding op de Wet open overheid. In 2021 is ons heel duidelijk geworden dat voor een open overheid en het meer ontsluiten van open data, een duurzaam toegankelijke informatiehuishouding essentieel is. Investeringen hierin zijn gestart het afgelopen jaar.

De inwoner centraal: wat leren we van de signalen? Wat zien we daarvan terug in de kwaliteit van besluitvorming en procedures?
Al een aantal jaren zijn we bezig met ‘de lerende organisatie’ vanuit Enschede Ontwikkelt en

de opgave Goed bestuur. Omdat we kwaliteit van dienstverlening en procedures van belang vinden voor onze inwoners. In deze passage maken we concreet welke signalen we ontvangen en wat we ermee doen, we verantwoorden actief. Juist in deze tijd van belang nu het vertrouwen in de overheid laag is.

Waarbij we starten met de opmerking dat in 2021 veel concrete stappen ter verbetering zijn gezet. Er was brede aandacht voor kwaliteitsdenken. Zo kwam er meer ruimte voor de juridische punten op de i bij besluiten. De kwaliteitsmedewerkers die toezien op verschillende wetten delen meer kennis onderling uit. Er vinden periodieke gesprekken plaats met de klachtencommissaris en met juridisch adviseurs om al doende te leren.

Besluiten en procedures: Rode draden 2021
De bezwaarschriftencommissie en de klachtencommissaris zijn welkome onafhankelijke gremia die ons scherp houden, waar we van leren. Dat kunt u lezen in onze jaarlijkse reacties op de jaarverslagen. Waarbij we opmerken dat we in 2021 voor het eerst een reactie hebben gegeven op het jaarverslag van de commissie bezwaarschriften vanuit de gedachte dat het ons meer dwingt tot reflectie en actie. We voeren daarnaast jaarlijks een gesprek met hen. Hoewel de jaarverslagen 2021 nog niet gereed zijn, hebben we vernomen dat deze gremia de volgende rode draden zien over 2021:

- Veel gaat goed. Dat mag meer zichtbaar worden gemaakt. En er is verbetering zichtbaar ten opzichte van de jaren ervoor. De stukken zijn direct duidelijker geworden en op onderdelen is verbetering in de motivering (denk aan specificaties bijstandsprocedures).
- De basiskennis van wetgeving en procedures bij vertegenwoordigers van het college kan beter om meer ruimte te nemen voor persoonlijk contact en maatwerk, indien nodig.
- Een flink percentage van de besluiten wordt hersteld na instellen bezwaar. Dit maakt nieuwsgierig hoe het staat met de kwaliteit van de primaire besluiten.
- Er kan extra aan kwaliteit in onze procedures worden gewonnen richting inwoners als we meer tijd investeren in feitenonderzoek, meer naar buiten gaan. Dat draagt bij aan een zorgvuldige belangenafweging.
- Menselijke maat door persoonlijke contact kost tijd.

Deze signalen herkennen wij. We gaan dan ook extra aandacht besteden aan het inwerken van onze medewerkers. Naast kennis van het recht is het nadenken over het recht en rechtvaardigheid van belang. We bieden vaardigheidstrainingen aan via de Enschedese school, gaan meer werken met intervisie en onderzoeken de brede uitrol van het instrument moreel beraad. Hiervoor maken we tijd vrij.

Ook het brede juridische kwaliteitsdenken kreeg een boost. De verbinding tussen de bezwaarbehandeling en de primaire besluitfase wordt meer en meer gelegd. Zo wordt sinds 2021 verder geïnvesteerd in de juridische kwaliteit van ondersteuningsplannen in het sociaal domein, met daarin aandacht voor het stappenplan van de Centrale raad van beroep. Bijvoorbeeld door trainingen en tijdig aanhaken van juridische expertise. Er wordt kennis gedeeld tussen de Wmo en Jeugdwet beleids- en uitvoeringsmedewerkers alsook met de afdeling Juridische Zaken. Datzelfde geldt voor de afdeling Werk en Inkomen waar sinds enige tijd de uitkomsten van bezwaar en beroep in een systeem worden vastgelegd waardoor het nog eenvoudiger wordt om te beoordelen of de uitkomst aanleiding geeft voor nieuwe of nadere instructies of uitvoeringsbeleid.

We spreken elkaar meer aan op ontwikkelpunten. Zoals de opmerking van de bezwaarschriftencommissie dat veel besluiten na bezwaar hersteld worden. Hierbij zien wij de

oorzaak in het herstellen na bezwaar deels in de juridische kwaliteit, deels door rigide termijnen en kans in bezwaar tot aanvullen van stukken en deels in het maken van een echte heroverweging wat ook het doel is van het bezwaar. Die screening, door het secretariaat van de commissie bezwaarschriften, voor het behandelen op een zitting is dus erg waardevol.

Van een legal audit in de enge zin van het juridisch toetsen van alle beschikkingen in de primaire fase Jeugdwet, een nulmeting, is geen sprake geweest. We kozen vooralsnog voor een meer kwalitatieve en relationele groei in het kwaliteitsdenken en het systeem. Mede ingegeven door de onderzoeken die in 2021 al veel informatie en stof tot verbetering gaven.

Verder hebben wij uitgebreid stil gestaan bij de leereffecten van de toeslagenaffaire, o.a. door een Symposium. Ruimte in het bestuursrecht wordt breder gezocht, responsiever gehandeld en maatwerk geleverd waar nodig. Dat merken we ook van de rechtspraak ter zitting. Binnen het sociaal domein is de kennis over de doorbraakmethode van Instituut Publieke waarde verder vergroot en is het instrument doorbraaktafel ingevoerd.

De signalen vanuit de bezwaarbehandeling en klachtbehandeling zien we deels ook terug in het Rapport Menselijke maat. We zullen de komende periode als organisatie, college en gemeenteraad in gezamenlijkheid spreken over en werken aan de aanbevelingen die zijn gedaan.

Daarin kunnen we ook bespreken hoe we, naast verantwoording in jaarverslagreacties, P&C, stadspeilingen, cliënt-ervaringsonderzoeken en gesprekken, de verbeteringen willen monitoren. En zichtbaarder maken wat we doen aan kwaliteitsverbetering.

2. Samenwerking bestuur en samenleving

Participatie
Als gemeente doen we veel op het gebied van inwoner- en overheidsparticipatie. Denk maar aan het wijkwerk door wijkraden, inwoners, wijkregisseurs en wijkbeheer, de Bewonersadviesraad sociaal domein, aan de participatie in het meedenken over de Fietssnelweg Lonneker en de inrichting van de Gronausestraat of aan de adviezen van derden over hoe we subsidies verdelen. We willen dit continu verbeteren. De coronacrisis en de bijbehorende lockdowns maken inzichtelijk dat er behoefte is aan nieuwe vormen van participatie. Voor ons is dit een goed moment om de manier waarop wij dit nu hebben georganiseerd tegen het licht te houden. Dit heeft geleid tot een actieplan Samenlevingsgericht werken. Hiermee wordt een impuls gegeven aan alle vormen van participatie en inwonervertegenwoordiging. De lerende organisatie staat daarin centraal. Zo ook hoe we handen en voeten moeten geven aan de door de commissie Enschede Akkoord opgeleverde Participatieverordening. Deze wordt begin 2022 ter besluitvorming voorgelegd.

Resultaten uit de stadsdelen
Vanuit het stadsdeelwijs werken is uiteraard wel zoals ieder jaar, in elk stadsdeel samen met wijk- en dorpsraden en partners een jaarplan gemaakt dat aansluit bij de 4-jaarlijkse stadsdeelagenda. De resultaten zijn zeer divers en terug te vinden per stadsdeel op www.enschede.nl.

Communicatie met onze inwoners
Duidelijk en doelgroepgericht communiceren staat centraal. Het programma Direct Duidelijk Enschede is volop in uitvoering. Eind 2022 willen we alle standaardbrieven herschreven hebben en we liggen goed op koers. We maken hierbij onder meer gebruik van een lezerspanel van inwoners. Het gedachtegoed van Direct Duidelijk moet onderdeel worden van

onze cultuur en dat vraagt om langjarige en voortdurende aandacht. Het is ook verankerd in de nieuwe koers voor de gemeentelijke websites.

In 2021 zijn vijf peilingen uitgevoerd via ons Enschedepanel onder onze /inwoners. De uitkomsten worden gebruikt om ons beleid aan te scherpen. Denk aan de fietspeiling in 2021 en de indicatorenpeiling. En bijzonder was de burgemeesterspeiling, De uitkomsten zijn meegenomen in het opstellen van het profiel voor de burgemeestersvacature. Drie themapeilingen zijn uitgegaan via het ondernemerspanel. Hiermee willen we meningen blijvend en goed peilen alsook zorgen voor verbinding en betrokkenheid. Informatie is terug te vinden op https://www.kennispunttwente.nl/inwonerpanels/enschedepanel.

3. Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners

Regio Twente in transitie
Op 1 juli 2020 heeft het Algemeen Bestuur van de Regio Twente definitief besloten tot transitie. Op 1 juli 2021 is deze transitie afgerond met een besluit over de integrale eindtoets. Belangrijke onderdelen daarvan betreffen het oprichten en inrichten van de organisatie voor de samenwerking tussen de drie O's (Overheid, Ondernemers, Onderwijs) op het gebied van sociaal economische structuurversterking, de Stichting Twenteboard, en een gemeenschappelijke regeling met focus op gezondheid (GGD/OZJT, VTT), genaamd Openbaar Lichaam Gezondheid. Recreatie en Toerisme maken zijn vanaf januari dit jaar onderdelen binnen het opgericht recreatieschap Twente. De coalitions of the willing uit de huidige gemeenschappelijke regeling Regio Twente hebben een nieuwe plek gekregen. Twentse kracht en het IT-platform zijn in Enschede ondergebracht. Bestuurlijk overleg over duurzaamheid en over mobiliteit zijn ondergebracht bij de gemeente Hengelo. Kennispunt Twente is geplaatst in het Openbaar Lichaam Gezondheid. Het college heeft in 2021 na goedkeuring door uw Raad ingestemd met een bestuursovereenkomst tussen de veertien gemeenten waar de samenwerking op het gebied van sociaal economische structuurversterking wordt gecoördineerd. De burgemeester van Enschede is voorzitter van dit overleg en heeft een vaste zetel in de Twenteboard. De gemeenteraad is betrokken geweest bij de oprichting en inrichting van de Twenteboard en de bestuursovereenkomst.

Regiodeals komen tot leven binnen een Agenda voor Twente
In 2021 hebben de verschillende regiodeals verder vorm gekregen. Belangrijke opstap voor de toekenning van de Regiodeal Twente is het hebben van een meerjarig investeringsprogramma, Agenda voor Twente. Deze loopt dit jaar af. Binnenkort wordt de evaluatie hiervan aan de raad aangeboden en wordt door de Twenteboard een nieuwe investeringsagenda voorbereid. Dit met het oog op toekomstige regiodeals die in het regeerakkoord zijn aangekondigd. Ook aan Enschede zal opnieuw worden gevraagd bij te dragen aan de financiering van de agenda en de Twenteboard.

Het Twents Fonds voor vakmanschap is goed op gang gekomen en heeft al vele mensen kunnen laten opleiden. Ook is daar bijgestuurd toen bleek dat naar bepaalde opleidingen teveel of te weinig vraag was. Ook de intergemeentelijke samenwerking inzake de creatieve broedplaatsen heeft in 2021 geleid tot mooie initiatieven. En de regiodeal Kennispark leidt tot een aantal projecten met allerlei partners. Belangrijke partner daarin is de in 2021 opgerichte Stichting gebiedsontwikkeling Kennispark. Verder is een Euregionale leergang gehonoreerd, connectU, creatieve broedplaatsen, circulaire textiel enz.

Lobby
Enschede is lid van de G40. In 2021 is de aandacht vooral naar de economische gevolgen van de corona pandemie. Hiervoor is een meer intensieve samenwerking met Rijk, provincies

en G40 tot stand gekomen om de problemen en oplossingen in beeld te brengen, waardoor gemeenten ook van elkaar kunnen leren. Met name rondom de themagroep Binnensteden, met begeleiding van een onderzoek van Platform31, als basis voor een nieuwe fonds voor investeringen in de binnensteden. In 2021 is ook onverminderd ingezet op lobby rondom herinrichting van het gemeentefonds en de middelen voor jeugdzorg en hervormingsagenda.

Enschede heeft deelgenomen in de City deal Slimme stad, waarbij we trekker zijn bij de werkgroep Ethiek, met de ethische commissie van Enschede als voorbeeld voor andere gemeenten. En verder om te komen tot een toolbox voor Ethiek binnen gemeenten.

Daarnaast is Enschede een belangrijke speler in de lobby binnen de Twenteboard waarbij de burgemeester onder andere de lobby op bereikbaarheid van banen in de portefeuille heeft. De lobby op de onderkant van de lucht met betrekking tot het dronesdossier wordt ook in 2022 voortgezet. Mede dankzij de inzet van de burgemeester in 2021 is in het coalitieakkoord de aandacht vastgehouden voor grensoverschrijdende samenwerking, regiodeals en grensoverschrijdende verbindingen.

De gemeente als speler in de netwerksamenleving
De gemeente (bestuur en ambtelijke organisatie) begaf zich in het midden van allerlei organisaties, allianties van netwerken en instellingen die zich bezig houden met maatschappelijke opgaven. Zeker ook door de coronacrisis is ons helder geworden dat wij niet centraal staan maar juist die inwoner, dat bedrijf en het netwerk. We kunnen veel meer op elkaar aansluiten en samenwerken. Ieder vanuit eigen rol, taak en verantwoordelijkheid. Deze uitganspunten zijn terecht gekomen in de Notitie Samenwerken, het beleidskader verbonden partijen en het beleidskader gesubsidieerde instellingen. Dit vraagt de komende jaren om een andere houding van het gemeentebestuur en de organisatie. Naast opdrachtgever zijn we ook partner. De kloof tussen onze systeemwereld en de buitenwereld zal steeds meer gedicht gaan worden. Door opgave gericht en ontschot te werken op alle niveaus. Alleen op deze manier kunnen we de grote opgaven in gezamenlijkheid aanpakken.

Internationale samenwerking
Enschede ligt niet aan de rand van Nederland maar midden in Europa. Enschede is van plaats verschoven. Met deze ambitie is in het afgelopen jaar de samenwerking over de grens geïntensiveerd. Er is uitvoering gegeven aan de Duitslandagenda als hoogtepunten die Tolle Woche, de Grenslandconferentie, Munsterland Giro en de formele ondertekening van het partnerschapsverdrag met Munster. Het jaarverslag over 2021 is apart aan de raad aangeboden.

Met 120 nationaliteiten, een mondiaal toonaangevende universiteit, grote en kleine bedrijven die over de hele wereld zaken doen heeft Enschede het afgelopen jaar ook internationaal aan de weg getimmerd. Door corona is de samenwerking tussen de partnersteden op een minder intensieve manier voortgezet. M.b.t. Dalian is met onze partners nagaan in welke betrokkenheid van gemeente bij hun activiteiten in de toekomst nog wenselijk is. Uiteraard volgen wij hierbij het nationale standpunt m.b.t. samenwerking met China.

4. Professionele dienstverlening aan de samenleving
We zijn er trots op dat onze dienstverlening met goede maatregelen ook het afgelopen jaar zonder grote problemen is doorgegaan. Wanneer fysiek contact niet kon, blijkt in veel gevallen de afspraak ook via telefoon of beeldbellen te kunnen. We onderzoeken dan ook of we beeldbellen structureel onderdeel kunnen laten worden van onze dienstverlening. Onze digitale diensten worden goed gebruikt, zoals de nieuwe mogelijkheid om een verhuizing in het Engels door te geven. Met het in 2021 opgericht managementoverleg stedelijke

dienstverlening zorgen we voor meer regie, samenhang en kennisdeling. We maken bv. een betere website, klantreizen, hebben een prijs gewonnen voor de zogenaamde service blue prints en zetten stappen naar ‘mijnenschede’, een digitale portal waar je informatie en diensten kan vinden, maar ook snel persoonlijk contact

En om professioneel te zijn in de zin van leren verbeteren, voerden we verbeteringen door in onze dienstverlening naar aanleiding van op- en aanmerkingen van gebruikers. Het gaat om dienstverlening aan de balie in het Stadskantoor, via de website en sinds kort ook e-mail. Voor het meten van tevredenheid over brieven is een pilot gestart.

In 2021 hebben we verder geïnvesteerd op de afdelingen in het leren van feedback. Zo is het Cluster Dienstverlening gestart met workshops klantgerichtheid. Potentiële klachten worden nu beter herkend, problemen worden direct opgelost. Met resultaat! 26% minder klachten bij het cluster Dienstverlening ten opzichte van vorig jaar. De workshops leveren daarnaast veel verbetervoorstellen op. Deze worden stuk voor stuk opgepakt. De werkwijze om gerichter feedback op te halen, wordt op passende wijze ook door andere afdelingen opgepakt. Binnen het sociaal domein worden ook andere vormen van meting uitgevoerd waaronder de jaarlijkse clienttevredenheidsonderzoeken voor de uitvoering WMO en Jeugdwet en het Klanttevredenheidsonderzoek Participatiewet. De uitkomsten van deze onderzoeken vertalen we weer naar de Dienstverlening. Zo loopt er nu een traject om de aanvraagprocedure voor de uitkering verder te versimpelen. In 2021 is bij de wijkteams een onderzoek gestart hoe we directer en gerichter feedback kunnen ophalen en welke middelen ons daarbij gaan helpen naast het vertelpunt kwaliteitskader Enschede.

5. Openbare orde en veiligheid

Coronacrisis en maatregelen
De Coronacrisis heeft ook in 2021 veel gevraagd van onze inzet bij de crisisorganisatie van de Veiligheidsregio Twente. In 2021 kwam de handhavingsbevoegdheid van de landelijke maatregelen te liggen bij de gemeente. Dit vroeg veel van onze medewerkers.

Verbinding in de samenleving
Door de verschillende lockdowns en verschillen in maatregelen werden de verschillen in de samenleving groter. Professionals en ondernemers uit de culturele sector, horeca, retail en (sport)verenigingen moesten flink incasseren. Andere ondernemers floreerden juist. Scholen gingen begin en eind 2021 dicht. Kinderen en jongeren hadden het moeilijk. De vaccinatiecampagne leidde soms tot tegenstellingen. Thuis in het gezin, op school en op het werk. De polarisatie nam toe. Het streven om meer verbinding te leggen in de samenleving was bijna niet te doen. Dit vraagt met nadruk onze aandacht in 2022.

Ondermijning; noodzaak tot weerbaarheid
De lockdowns hadden helaas geen positief effect op de ondermijning. Misschien wel het tegenovergestelde. We zien dat ondernemers onder druk staan en worden gezet. Ook in 2021 hebben we dan ook hard opgetreden tegen ondermijnende dan wel overlastgevende activiteiten en investeerden we in een weerbare samenleving, een weerbaar bestuur en een weerbare organisatie**.** Ook digitale criminaliteit steeg flink in 2021 en hierbij is ingezet op bewustwording en het geven van handelingsperspectieven.

We deden aan voorlichting, o.a. samen met het Platform integrale veiligheidszorg en werkten actief samen met het Regionaal Informatie en Expertisecentrum (RIEC). Ons bestuur heeft gesprekken gevoerd over risico’s van netwerken, o.a. door een gesprek met de lector weerbare democratie Willeke Slingeland van het Saxion. En voor onze organisatie zijn we

gestart met een inventarisatie van risicovolle functies als het gaat om fraude en het belang van weerbaarheid. Gesprekken en trainingen werden in 2021gecontinueerd.

High Impact Crimes (geweldsdelicten en woninginbraken)
De impact van deze delicten zijn groot. Niet alleen voor het slachtoffer, maar ook voor de directe omgeving. Het veiligheidsgevoel wordt hierdoor flink aangetast en daarom heeft dit altijd onze aandacht. Bij geweldsdelicten zijn met name de mishandelingen, bedreigingen en straatroven in 2021 flink gedaald. Daarnaast zijn de woninginbraken in 2021 gehalveerd.

Wat hebben we er voor gedaan?

1. Goed bestuur
We willen Enschede goed besturen. Dat kunnen we nooit alleen, maar alleen samen met de stad: onze partners, onze inwoners, onze ondernemers. We willen de stad meer betrekken bij het aanpakken van de maatschappelijke opgaven waar we als Enschede voor staan.

Goed bestuur wil ook zeggen dat we eerlijk besturen. Het bestuur en de gemeentelijke organisatie is integer, communiceert open, streeft naar een zo hoog mogelijke kwaliteit in de besluitvorming en leert van haar fouten. Inwoners moeten kunnen vertrouwen in de procedurele rechtvaardigheid van beslissingen. Daarom moeten we op tijd alle belangen meewegen.

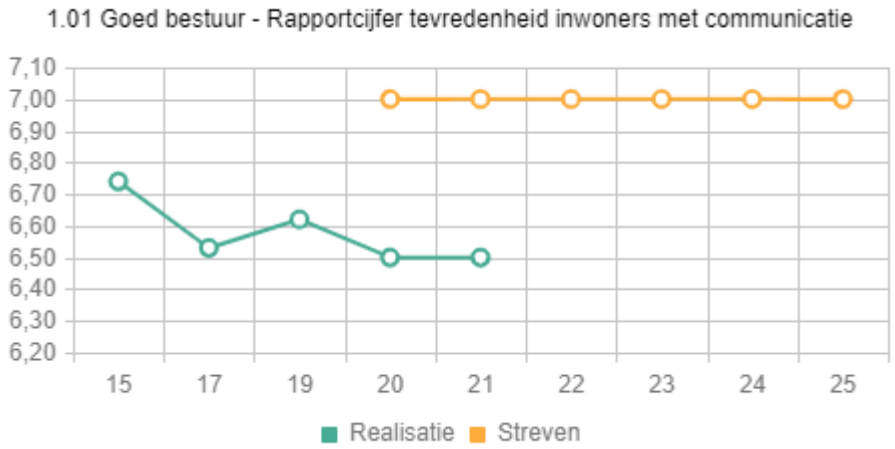
1.01 Integere en transparante organisatie en bestuur
Onze medewerkers en bestuurders zijn integer en weten wat wel en niet kan. We zijn alert op risicovolle functies en ondersteunen onze medewerkers in de uitvoering hiervan.

We zijn open en communiceren duidelijk over keuzes die gemaakt worden. Zowel deze keuzes als de informatie op basis waarvan deze keuzes worden gemaakt moeten voor inwoners toegankelijk zijn.

Openbaarheid van overheidsinformatie is een uitgangspunt. Daarom leggen we geheimhouding alleen op wanneer dit echt nodig is en zorgen we ervoor dat geheimhouding zo snel mogelijk wordt opgeheven.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting
Deze grafiek laat zien hoe tevreden inwoners van Enschede zijn over communicatie. Bron: gemeten in juni 2021 in de stadspeiling (burgerpeiling) met vragen van waarstaatjegemeente.nl.

Streven: We streven er naar een 7 te scoren.

Realisatie 2021: Dat streven halen we nog niet. We scoren in 2021 een 6.5. Dit houdt in dat de ingezette acties als Direct Duidelijk, het werk aan de gemeentelijke website (en sites als die van de Wijkteams) van de gemeente nog onvoldoende lijken bij te dragen aan tevredenheid bij onze inwoners over onze communicatie en voorlichting. Uit een nadere analyse van de cijfers uit de burgerpeiling juni 2021 is ons gebleken dat de combinatie van duidelijke communicatie, heldere voorlichting en responsiviteit (de mens centraal) bij zal dragen aan meer vertrouwen. We blijven dus voortdurend bezig met het verbeteren van onze communicatie.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 5		
01. We communiceren duidelijk		
02. We gaan verder met het verbeteren van de informatievoorziening naar Raad en samenleving en werken zo aan de versterking van de lokale democratie		
03. Wij bevorderen onze integriteit		
04. Wij verhogen onze weerbaarheid tegen intimidatie en bedreiging		
05. Wij bereiden ons voor op de implementatie van de Wet open overheid		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.02 Tijdige en kwalitatief afdoende afhandeling van klachten, bezwaar en beroep
We zetten in op het tijdig en op een goede manier afhandelen van klachten, bezwaren en beroepen. We focussen op bemiddelen, zodat we onze inwoners en de gemeentelijke organisatie lange procedures kunnen besparen.

We willen onszelf als organisatie verbeteren. De signalen die we binnenkrijgen bij de klachtencommissaris, bezwarencommissie en andere toezichthouders helpen ons daarbij. We bundelen deze signalen en wanneer we patronen ontdekken voeren we verbeteringen door.

We zijn transparant over de aard, inhoud en afhandeling van klachten, bezwaar en beroep en maken dit jaarlijks inzichtelijk in het jaarverslag.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We voorkomen bezwaren en beroepen door in te zetten op bemiddelen	●	●
02. We versterken onze tweedelijns juridische adviesfunctie en daarmee de juridische kwaliteit van processen en besluiten *We werken aan het continu verbeteren van besluiten en zetten in op menselijke maat en procedurele rechtvaardigheid. We hebben de afgelopen periode constructieve gesprekken opgezet met de betreffende vakafdelingen, waarbij banden zijn aangehaald en werkprocessen worden verbeterd. Het onderzoeksrapport van de commissie menselijke maat geeft ons aanknopingspunten om onze ingeslagen weg verder te vervolgen. Dit proces kost veel tijd en zal ook het komende jaar en daarna nog tijd en aandacht vragen.* *In 2022 worden de werkprocessen rondom bezwaar en beroep omgezet in de cloud. De inrichting van Octopus Web zal zorgen voor snellere en meer digitale en efficiënte besluitvorming.*	■	▼

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

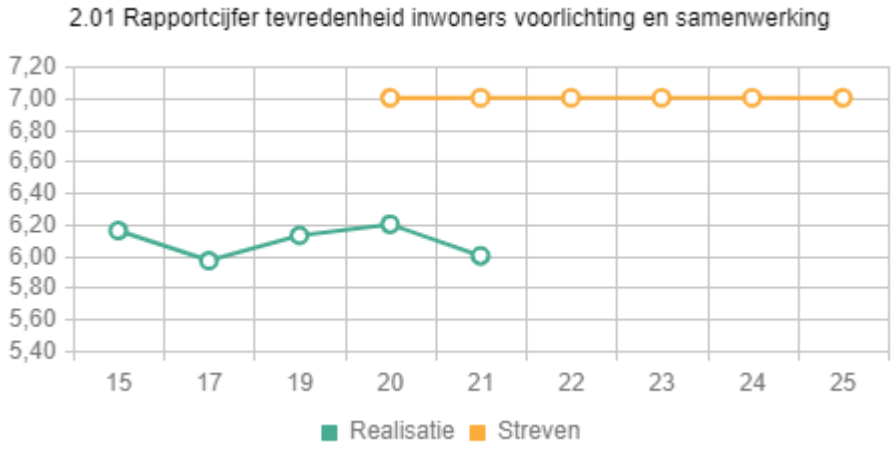
2. Versterking samenwerking bestuur/samenleving
Met het sluiten van het Enschede Akkoord heeft de raad de duidelijke keus gemaakt om in te zetten op het versterken van de samenwerking tussen gemeente en samenleving. We willen de stad meer betrekken bij wat we doen. Bij het kiezen van thema's voor invloed van inwoners houden we rekening met de uitkomsten van de straatgesprekken van het Enschede Akkoord en werken we samen met de raadswerkgroep. De meest genoemde thema's tijdens deze gesprekken met inwoners waren (zwerf)afval, (verkeers)veiligheid en leefbaarheid.

Heldere communicatie is van groot belang om de belofte van het Enschede Akkoord te laten slagen. Daarom zijn we scherp op duidelijke communicatie. We zijn helder over de rol die bestuur en inwoner kunnen spelen in het bedenken van oplossingen en het maken van beleid, maar ook bij bijvoorbeeld het uitvoeren of controleren. We faciliteren en stimuleren het ontplooien van bewonersinitiatieven.

We faciliteren ontmoetingen, zowel digitaal als fysiek. Vooral op het gebied van digitale ontmoeting kunnen we de komende periode grote slagen maken.

2.01 Consistent gebruik bestuursstijlen
We bepalen de rol van samenleving en bestuur in besluitvormingstrajecten, communiceren dit duidelijk en zijn rolvast. Op die manier versterken wij de samenwerking.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 1

Toelichting
Deze grafiek laat zien hoe inwoners van Enschede de wijze waardeert waarop de gemeente inwoners en organisaties betrekt en de samenwerking zoekt bij de totstandkoming en de uitvoering van het beleid. Bron: gemeten in juni 2021 in de jaarlijkse stadspeiling met vragen van waarstaatjegemeente.nl.

Streven: We streven er naar een 7 te scoren, zodat we bij de beste gemeenten van Nederland gaan horen op dit vlak.

Realisatie 2021: De realisatiewaarde in deze grafiek van voorgaande jaren is nog gebaseerd op een oude onderzoeksvraag (De gemeente kan inwoners op verschillende manieren betrekken bij beslissingen die de gemeente maakt. In hoeverre bent u het eens of oneens met de hieronder genoemde stellingen). Sinds 2019 hebben we de exacte aansluiting gezocht bij de vragen van de burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl om een meer eenduidige en langjarig inzicht te verkrijgen. Bij de peiling in mei 2019 scoorde de inwoners van het Enschedepanel deze vraag met een 7,4 (en in 2017 met een 7.5) en in november 2020 met een 6,2. Juni 2021 scoorden onze inwoners dit met een cijfer 6. In 2020 en 2021 is de waardering lager dan in 2019. De coronacrisis kan daarvoor een verklaring zijn, omdat de mogelijkheden om inwoners te betrekken beperkter waren. Neemt niet weg dat er wel participatieprocessen zijn geweest. Veelal online.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We stellen een participatiekalender vast *In het vierde kwartaal 2021 is het actieplan 'Samenlevingsgericht werken' opgeleverd. Voor de uitvoering zijn middelen beschikbaar gesteld in de gemeente begroting. Samen met de participatieverordening, die in december aan uw raad is aangeboden, biedt dit een goede basis voor de doorontwikkeling in 2022 en verder.*	■	▼
02. We verankeren digitale participatie in onze werkprocessen *In 2021 is het niet gelukt een pilot uit te voeren. Consul is in het vierde kwartaal ingericht. Vanaf het eerste kwartaal 2022 worden meerdere pilots uitgevoerd.*	■	▼

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

2.02 Faciliteren van bewonersinitiatieven

We stimuleren en faciliteren het ontplooien van bewonersinitiatieven, door een zo breed mogelijke doelgroep aan te spreken en zowel online als offline op een eenvoudige manier de mogelijkheden te communiceren.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 1		
01. We vertalen stedelijke opgaven naar uitvoeringsprogramma's op stadsdeelniveau	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

3. Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners

In de samenwerking is het voor ons van belang dat deze bijdraagt aan de opgaven van onze stad en regio. We zetten in op gerichte samenwerking met (regionale) partners op basis van een gemeenschappelijke agenda. We zijn een duidelijke opdrachtgever voor verbonden partijen en andere samenwerkingspartners. We richten ons daarbij op waar we als Enschede voor staan en wat we willen bereiken.

Samenwerking is op inhoud noodzakelijk op tal van terreinen. Bijvoorbeeld bij het voeren van een lobby. We willen met lef vooruit om onze groeiende (inter)nationale positie te versterken. Dat geldt in het bijzonder voor onze Duitse buren, de MONT-regio en onze partnersteden Münster, Dalian en Palo Alto.

3.01 Goede (Eu)regionale samenwerking

Samenwerking met partners is gebaseerd op een gezamenlijke agenda en moet bijdragen aan het realiseren van onze maatschappelijke doelen.

Om goed geïnformeerd te blijven over belangrijke kansen voor de stad, kennis uit te wisselen en samen met anderen op te komen voor onze belangen, participeren we in samenwerkingsverbanden op (eu)regionaal, landelijk en internationaal niveau.

Op basis van de grootste opgaven voor Enschede selecteren we een beperkt aantal dossiers waarop een actieve lobby wordt gevoerd.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We herijken onze regionale samenwerkingskoers aan de hand van een aangepaste regionale strategie *De nieuwe inrichting van Regio Twente is vastgesteld en doorgevoerd. In de tweede helft van 2021 zijn de bestuurlijke lijnen, waar nodig, daarop aangepast.*	■	●
02. We evalueren de internationale samenwerking *Als gevolg van de coronapandemie is geen evaluatie uitgevoerd. Wel ontvangt uw raad begin 2022 een jaarbericht internationaal, samen met een jaarverslag van de Duitslandagenda, met het advies aan de nieuwe raad om kaders vast te stellen voor de komende coalitieperiode. Het jaarbericht kan daarbij als uitgangspunt fungeren.*	●	▼
Bijdrage verbonden partij Euregio		●
Bijdrage verbonden partij: Regio Twente		●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

3.02 Verbeterde sturing op maatschappelijk rendement samenwerkingspartners (door professioneler opdrachtgeverschap)
Wij verstrekken heldere opdrachten aan onze samenwerkingspartners zoals o.a. de verbonden partijen, gesubsidieerde instellingen en inkooprelaties. Ook werken we constructief samen met andere samenwerkingspartners. Daarin is duidelijk wat onze gemeentelijke rol is, wie opdrachtgever is, wat onze gewenste maatschappelijk resultaten zijn, in welke tijd we deze resultaten willen behalen en tegen welke kosten.

Voor de Raad zorgen wij voor duidelijke informatie en een helder sturingskader. Op deze manier zorgen we ervoor dat we niet verrast worden door (financiële) tegenvallers bij de samenwerkingspartners. Indien wij netwerkpartner zijn, respecteren wij de autonomie en kaders van onze partners.

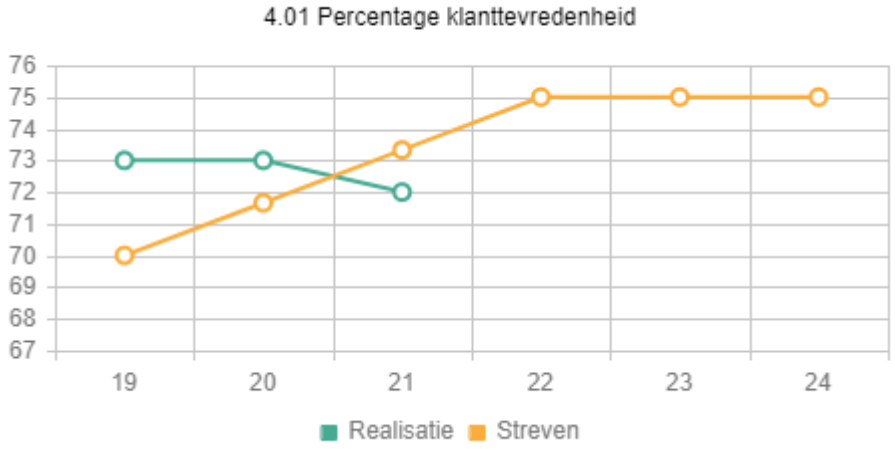
Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 3		
01. We actualiseren het Beleidskader verbonden partijen	●	●
02. We actualiseren het Beleidskader gesubsidieerde instellingen	●	●
03. We verstevigen de lobby	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

4. Professionele dienstverlening aan de samenleving
Bij belangrijke momenten in het leven van onze inwoners, spelen wij een rol. Of het nou om een geboorte gaat of het halen van een rijbewijs. Een nieuw huis bouwen of een zaak beginnen. Als iemand zorg nodig heeft of net werkloos is geworden. Mensen herinneren zich de gemeente door onze dienstverlening. En niet wat we precies zeiden of deden, maar wel het gevoel dat ze erbij hadden. Dienstverlening is mensenwerk. Dagelijks werken we met hart en ziel voor onze inwoners. We zijn betrokken en betrouwbaar en maken daarmee het verschil. Dat doen we digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Samen zorgen we dat het klikt.

4.01 Tevredenheid over de dienstverlening
De gebruikers van onze dienstverlening zijn tevreden en worden steeds vaker positief verrast. Dat draagt bij aan een prettig contact, een beter imago en meer vertrouwen in de overheid.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 1

Toelichting
In deze grafiek staat de score van de klanttevredenheid uitgedrukt in een percentage. De klanttevredenheid van de balie is gebaseerd op metingen uit Q1 en de maand December. Door de Corona maatregelen waren er geen metingen. Bron: GovMetric (Klant in Focus)

Streven: In 2021 wilden we naar een tevredenheidspercentage van 73%. In de grafiek ziet u een stijgende ambitie als streefcijfer naar 75% vanaf 2022.

Realisatie 2021: Het tevredenheidspercentage bedraagt 72,4%. De tevredenheid is het totaalcijfer van de tevredenheid op:

1. Balie Enschede:
De klanttevredenheid over de balie is al jaren hoog. Ruim 90% is tevreden over de dienstverlening in het
Stadskantoor. De lagere scores gaan bijvoorbeeld over ‘welkom voelen’ en zijn verder heel divers: mondkapjes dragen (wel/niet), kosten van foto’s en paspoorten etc.

2. E-mail Dienstverlening
Over e-mail is ongeveer de helft van de reageerders tevreden. Wat beter kan is de snelheid

van afhandeling, inleving in de situatie en meer maatwerk. Een klein deel van de mensen die feedback geeft op e-mail wil daarover worden teruggebeld. Deze gesprekken zijn enorm waardevol voor de organisatie. Er is een goede interactie en het maakt beter duidelijk waar het verbeterpunt ligt. Zo'n persoonlijk gesprek leidt vaak tot een gerichte actie zoals aanpassing website, bespreken met teamleiding of andere (interne) communicatie. Voor het baliecontact gaan we ook de mogelijkheid geven om terug gebeld te worden

4. Digitale dienstverlening Enschede
Over de website en webformulieren is ook de helft van de reageerders tevreden. De andere helft heeft opmerkingen over kleine problemen, zoals een niet werkende link of verkeerde verwijzing. Een rode draad zien we in klachten over de weergave van kaarten op smartphones. Door toenemend gebruik van de smartphone voor onze digitale dienstverlening (60%), houden we bij vervanging van de website en webformulieren hiermee dan ook nadrukkelijk rekening.

Voor het meten van de klanttevredenheid op onze uitgaande brieven is een pilot gestart.

Acties 2021

ZN21 JR21

Aantal acties: 1

01. We geven uitvoering aan klantfeedbackmanagement

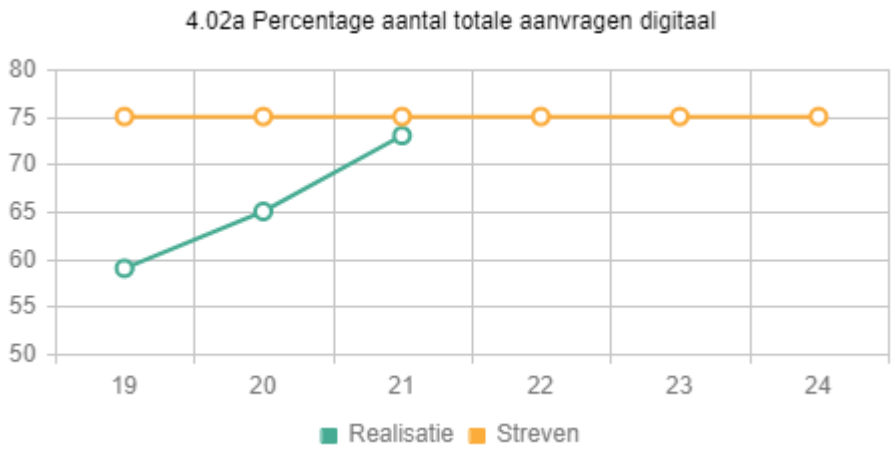
Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

4.02 Toegankelijke dienstverlening

Er is gewerkt aan een vernieuwde visie op dienstverlening. Deze is aangeboden aan College en Raad als kader voor de komende jaren. "Enschede zorgt dat het klikt", is de titel van de visie op dienstverlening en zegt veel over waar Enschede voor staat. Meegaan in de digitale wereld en gelijktijdig contact maken en houden met onze inwoners. De menselijke maat zorgt dat er een klik is. Dat betekent dat we gastvrij en mensgericht zijn, klant-en-klare diensten leveren en duidelijk zijn in onze informatievoorziening en communicatie. We leveren gewoon goede dienstverlening; welk "kanaal" de inwoner ook kiest, overal krijgt men op een prettige manier hetzelfde goede en begrijpelijke antwoord.

Indicatoren

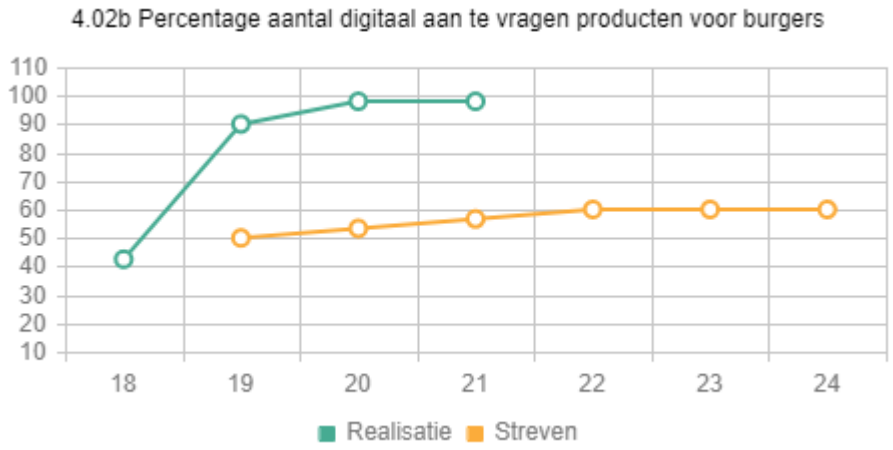
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
In deze grafiek wordt de ontwikkeling van het aantal digitale aanvragen van de top 10 van online aan te vragen producten in een percentage weergegeven. Bijvoorbeeld het doorgeven van een verhuizing en het maken van een afspraak. Bron: iBurgerzaken, JCC Afspraken.

Streven: Het streven is naar een realisatie van een percentage 75% vanaf 2022

Realisatie 2021: Voor 2021 ligt de realisatie nagenoeg op de streefnorm. We hanteren hierbij het principe: waar mogelijk werken we digitaal en persoonlijk waar het moet. We helpen de groep mensen die niet digitaal vaardig is op een zo'n goed mogelijke manier.

Toelichting
In deze grafiek wordt de ontwikkeling in een percentage weergegeven van alle producten die Publieksdienstverlening online kan aanbieden.
Een product moet 100% digitaal zijn om mee te tellen, dus zonder tussenkomst van een medewerker. Een voorbeeld hiervan is verhuizen: dit gaat zonder tussenkomst van een medewerker, want de klant doet dit via de website met digiD of e-Herkenning. Bron: iBurgerzaken.

Streven: Het streven is naar een realisatie van een percentage 60% vanaf 2022.

Realisatie 2021: Op een product na (digitaal aanvraag rijbewijs) bieden wij alle producten digitaal aan.
Helaas is het niet mogelijk om alle producten digitaal aan te bieden dit in verband met onder andere de wetgeving rondom privacy.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 7		
01. We verbeteren de (digitale) dienstverlening en breiden deze uit		
02. We denken mee over de mogelijke doorontwikkeling naar 1 overheidsloket bij gemeenten		
03. We zorgen voor aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet		

04. We werken aan verdere digitalisering van de dienstverlening van Werk en Inkomen, zowel lokaal (Dimpact, Centric) als landelijk (GBI, i-sociaal)		
05. Wij bereiden ons voor op de nieuwe Wet Digitale Overheid t.b.v. veilige en betrouwbare toegang tot onze digitale dienstverlening		
06. Wij bereiden ons voor op de nieuwe Elektronische privacy verordening t.b.v. veilige en betrouwbare toegang tot onze digitale dienstverlening		
07. Wij bereiden ons voor op de Single Digital Gateway t.b.v. veilige en betrouwbare toegang tot onze digitale dienstverlening		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

5. Openbare orde en veiligheid

We willen dat Enschede een aantrekkelijke stad is om te wonen, te werken, te ondernemen en te recreëren. Een gevoel van veiligheid draagt hieraan bij. Dat blijkt ook uit het feit dat veel inwoners veiligheid als één van de belangrijkste thema's hebben benoemd bij de straatgesprekken die de raad heeft gehouden in het kader van het Enschede Akkoord. We hebben dan ook in de volle breedte aandacht voor veiligheid. Van de meer zorg gerelateerde onderwerpen als woonoverlast en overlast van personen met verward gedrag tot georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.

Om de stad veilig te houden, is het belangrijk dat we weten wat er gebeurt. Een goede informatiepositie is belangrijk. We hebben hier de afgelopen tijd veel in geïnvesteerd. Interne en externe data is gebruikt om meer inzicht te krijgen en om patronen te ontdekken. We willen de komende periode op een slimmere manier gebruik maken van deze informatie. Als gemeente hebben we een aantal taken en bevoegdheden die belangrijk zijn voor de aanpak van criminaliteit. Door deze bevoegdheden gericht en effectief in te zetten, maken we Enschede minder aantrekkelijk voor mensen met slechte bedoelingen. We pakken georganiseerde criminaliteit hard aan, in samenwerking met onze partners.

Belangrijk is dat we een evenwicht vinden tussen repressie, preventie en zorg. Veiligheid is een verantwoordelijkheid van ons allemaal; die verantwoordelijkheid pakken we dan ook samen op.

5.01 Bevorderen verbinding in samenleving (tegengaan polarisatie en radicalisering)

In een stad met veel verschillende nationaliteiten is het van belang dat we begrip hebben voor elkaars achtergronden, dat we elkaar respecteren en met elkaar in gesprek blijven. Als gemeente onderhouden we een relevant netwerk. We hebben contact met mensen met grote maatschappelijke status binnen verschillende bevolkingsgroepen. Dit doen we bijvoorbeeld via de "Tafel van Vrede". We willen een rol spelen in het verbinden van groepen met verschillende achtergronden en overtuigingen.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 1		
01. De onderwerpen radicalisering en polarisatie blijven onze aandacht houden	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

5.02 Ervoor zorgen dat Enschede een ongunstig klimaat heeft voor ondermijnende activiteiten

Ondermijning is een verzamelnaam voor verschillende vormen van criminaliteit die vaak verborgen blijft. Het gaat dan bijvoorbeeld om illegale hennepteelt, drugshandel, witwassen, mensenhandel, bedreiging en intimidatie, en vastgoedfraude.

Om hun criminele activiteiten uit te kunnen voeren, maken criminelen gebruik van allerlei legale diensten en voorzieningen. Hierdoor ontstaat een vermenging tussen ‘onderwereld’ en ‘bovenwereld’, waardoor onschuldige mensen en bedrijven onbedoeld in aanraking kunnen komen met criminelen.

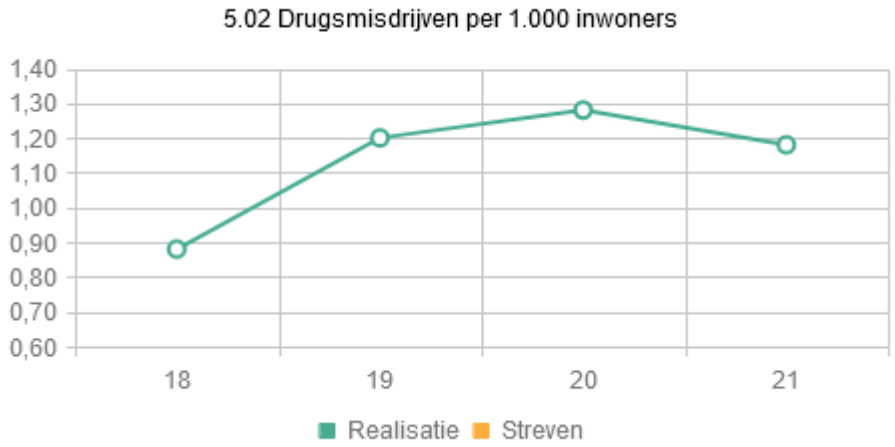
Daarnaast zorgt ondermijning voor een oneerlijke samenleving (denk aan misbruik van overheidsgelden, oneerlijke concurrentie voor ondernemers), en tast ondermijning de leefbaarheid en veiligheid aan en zorgt het voor overlast.

Enschede is aantrekkelijk voor criminele organisaties; enerzijds vanwege onze ligging aan de grens, anderzijds vanwege de aanwezigheid van kwetsbare doelgroepen in wijken met een zwakkere sociaaleconomische positie. De aanwezigheid van ondermijnende criminaliteit laat zich steeds duidelijker zien in Enschede. Zo zijn er het afgelopen jaar verschillende geweldsincidenten geweest, die hun oorsprong vinden in het drugscircuit.

In ons integraal veiligheidsbeleid hebben we dan ook aandacht voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Landelijk, regionaal en lokaal groeit het besef dat ondermijning steeds meer een gevaar vormt voor onze maatschappij. Voor de komende regeerperiode is geld vrijgemaakt voor de aanpak van ondermijning. In ons Integraal Veiligheidsbeleid 2017-2020 is de aanpak van georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit dan ook als prioriteit benoemd.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting
In deze grafiek staan het aantal drugsmisdrijven per 1.000 inwoners.
Het gaat hier om telen, bereiden, bewerken, verkopen, verwerken, verstrekken, vervoeren, vervaardigen en aanwezig hebben van harddrugs (Opiumwet art 2) en softdrugs (Opium art 3).

Streven: Voor deze indicator is er geen streefwaarde vastgesteld omdat wijzigingen in beleid van invloed zijn op het cijfer. Tevens zegt een streefcijfer iets over een aantal incidenten en niets over de ernst van de incidenten.

Realisatie 2021: Men kan niet uit een realisatiewaarde opmaken of het nu goed of slecht gaat, omdat het een verzameling is van meerdere zaken waarvoor een nadere duiding nodig is.
Afdeling Veiligheid heeft een eigen dashboard ontwikkelt dat jaarlijks met Raad besproken wordt. Dit geeft een goede duiding en inzicht over de veiligheid in de stad.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 4		
01. We verdiepen de integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit	●	●
02. We geven invulling aan de rol van verbindingsambtenaar	●	●
03. We gaan verder met de doorontwikkeling van de informatiepositie van de gemeente op het thema ondermijning	●	●
04. We zetten in op bewustwording in de aanpak van ondermijning	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

5.03 Versterken van de samenwerking tussen zorg en veiligheid

Bij complexe casuïstiek spelen vaak zorg- en veiligheidsvraagstukken. Door een verbeterde samenwerking tussen de betrokkenen vanuit zorg- en veiligheidshoek wordt bijgedragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie en het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval. Het Veiligheidshuis speelt hierin een belangrijke rol. Situaties waarin goede samenwerking van groot belang is zijn bijvoorbeeld woonoverlast, overlast veroorzaakt door personen met verward gedrag, jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We geven uitvoering aan de nieuwe wet verplichte GGZ		
02. We continueren de overleggen tussen de afdelingen veiligheid en zorg		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

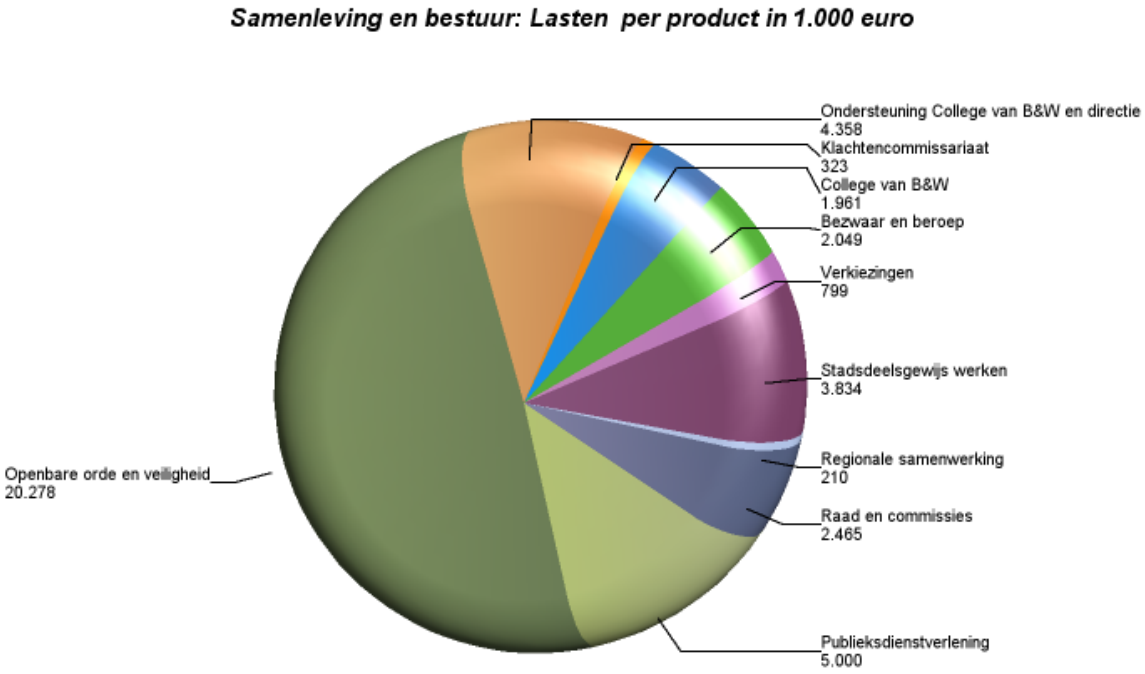
Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het gewijzigde Besluit begroting en verantwoording is de opname van de onderstaande indicatoren verplicht voorgeschreven. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
6.	1.Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2020	110	Bureau Halt
8.	1.Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2021	2,4	CBS
9.	1.Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2021	4,2	CBS
10.	1.Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2021	1,3	CBS
11.	1.Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2021	8,0	CBS

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn gerealiseerde lasten per product weergegeven.

Samenleving en bestuur Bedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	41.484	42.809	41.276	1.533
Baten	8.270	8.228	7.822	-406
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**33.215**	**34.581**	**33.455**	**1.127**
Storting reserves	0	0	417	-417
Onttrekking reserves	0	740	840	100
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**0**	**-739**	**-422**	**-317**
Resultaat	**33.215**	**33.842**	**33.033**	**809**

Deze tabel geeft de samenstelling van het resultaat van het programma weer. Baten en lasten, stortingen en onttrekkingen reserves worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. In de saldo-kolom wordt de realisatie met de begroting (na wijziging) vergeleken en krijgt een nadeel een negatieve notatie en een voordeel een positieve notatie:
- Lasten; de werkelijke lasten over 2021 zijn lager dan begroot. Het saldo lasten is dus voordelig.
- Baten; de werkelijke baten over 2021 zijn lager dan begroot. Het saldo baten is dus nadelig.
- Storting; de werkelijke storting reserves over 2021 is hoger dan begroot. Het saldo storting is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).
- Onttrekking; de werkelijke onttrekking reserves over 2021 is hoger dan begroot. Het saldo onttrekking is dus voordelig voor het resultaat (maar negatief voor de balanspost reserves).

Toelichting

Per saldo sluit dit begrotingsprogramma op een positief resultaat van 0,8 miljoen euro. Dat wordt voornamelijk gerealiseerd binnen het product College van B&W en bedraagt 0,6 miljoen euro positief. Er is minder uitgegeven aan wachtgeld van voormalige wethouders en door

corona zijn de materiële uitgaven beperkt gebleven. Tevens heeft een vrijval van de pensioenvoorziening (oud-)wethouders plaatsgevonden.

Onder het product Stadsdeelsgewijs Werken wordt ook de besteding van de wijkbudgetten verantwoord. In 2021 zijn deze door Corona niet allemaal conform begroting besteed. Conform afspraak zijn deze middelen gestort in de reserve en blijven beschikbaar voor 2022 en verder. Daarnaast hebben zich binnen dit product en andere producten in dit programma enkele kleinere voordelen voorgedaan die optellen tot 0,2 miljoen euro.

Onderdeel van het programma Samenleving & Bestuur is ook de begroting van het RIEC. De ontvangen subsidiegelden voor de aanpak van ondermijnende activiteiten zijn doorgeschoven naar 2022 en worden dan besteed (1,2 miljoen euro). Dit veroorzaakt een afwijking op zowel de lasten als de baten en heft elkaar op.

Een uitgebreidere financiële toelichting is opgenomen in hoofdstuk 8.2.

2.2 Duurzaam wonen, leven en werken

Doelenboom

Doel	Subdoel	Link
1. De bereikbaarheid van banen wordt vergroot *totale lasten (x 1.000 euro): 13.123,00*	1.01 Enschede is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 4
	1.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties	Indicatoren: 3 Aantal acties: 5
	1.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven groeien en innoveren	Indicatoren: 2 Aantal acties: 6
2. Talent wordt aangetrokken en vastgehouden *totale lasten (x 1.000 euro): 147.710,00*	2.01 De stedelijke voorzieningen zijn attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 2
	2.02 Het woningaanbod en de leefomgeving zijn attractief, veilig en toekomstbestendig	Indicatoren: 5 Aantal acties: 19
	2.03 Wij werken effectiever samen met de kennisinstellingen (UT, Saxion, Aki, ROC) en het bedrijfsleven op de opgave "aantrekken en vasthouden van talent"	Indicatoren: 2 Aantal acties: 2
	2.04 De (inter)nationale branding van Enschede wordt versterkt	Indicatoren: 2 Aantal acties: 2
3. Enschede is een duurzame en klimaatbestendige stad *totale lasten (x 1.000 euro): 479,00*	3.01 Transitie naar duurzame energiebronnen en energietransitie	Indicatoren: 5 Aantal acties: 14
	3.02 Naar een klimaatadaptief Enschede	Aantal acties: 3
	3.03 Optimaal hergebruik van producten en grondstoffen (circulaire economie)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 0

Wat hebben we bereikt?

Toekomstbestendige woningvoorraad
We hebben de woonvisie in 2021 geactualiseerd. Daarin staat een forse ambitie over groei van het aantal (starters- en reguliere) woningen voor de komende 10 jaar. Ook hebben we ons voorgenomen te werken aan een stimuleringsprogramma voor inwoners en ondernemers voor opwekking van zonne-energie en verduurzaming van woningen en bedrijven. Onze insteek daarbij is om het gemakkelijker te maken. De gemeenteraad voegde drie beleidsuitspraken toe aan de woonvisie: 1) wonen is een mensenrecht, 2) wonen moet betaalbaar zijn en 3) er dienen (concrete en meetbare) prestatieafspraken te komen.

De raad stelde in 2021 ook het beleid ‘onzelfstandige bewoning’ vast. Dit geeft ons instrumenten om te sturen op kamergewijze verhuur in de stad, gericht op het grip houden op de leefbaarheid in buurten en wijken. Ook stelt dit beleid ons in staat beter op te treden tegen illegale situaties.

Tenslotte was er in 2021 ruimte voor experimenten. Voorbeelden daarvan zijn de pilots van de Woonplaats (oplevering van de eerste circulaire woningen) en Domijn (Innovatief renovatiepakket als theemuts over woningen in Enschede: drie gewone rijtjeshuizen ineens internationale trekpleister | Enschede | tubantia.nl

Groei als evenementenstad zodra dat weer mogelijk is
De ontwikkeling van een nieuw evenementenbeleid heeft door veel personele wisselingen, afwezigheid en uitval enige tijd stilgelegen. Hetzelfde geldt voor het de ontwikkeling van het toetsingskader voor vergunningen en de verordening voor subsidies. In het najaar van 2021 hebben we de werkzaamheden hervat. Het vraagstuk over de kostendekkendheid van (grote) evenementen hebben, gelet op de corona omstandigheden voor de sector voorlopig uitgesteld.

Economische ontwikkeling
De Gemeenteraad heeft begin december 2021 ingestemd met het ontwerpbestemmingsplan voor het middengebied (het evenemententerrein) van Technology Base.

De samenwerking top(werk)locaties kwam in 2021 steeds beter op gang. In 2021 is gewerkt aan een gezamenlijke marketingstrategie.

In samenwerking met de gemeente Hengelo hebben we in 2021 een inventarisatie uitgevoerd naar de kansen en mogelijkheden van de Spoorzone Hengelo-Kennispark-Enschede als onderdeel van de corridor Zwolle-Munster. Met als doel te komen tot een nieuw (hoog)stedelijk vestigingsmilieu.

Kennispark was in de periode 2020-2021 de grootste banenmotor van onze stad. In 2021 hebben we forse voortgang gerealiseerd. De formele oprichting van de gebiedsorganisatie Kennispark werd in 2021 een feit. Ook legden we de laatste hand aan een voorstel voor de investeringen in de ‘etalage’ van Kennispark (het gebied direct tegenover de UT). Tenslotte vorderde de aanpassing van het bestemmingsplan gestaag. Dit was eind 2021 vrijwel gereed voor besluitvorming door de gemeenteraad.

In 2021 hebben de betrokken partners het medtech-innovatiecluster formeel opgericht. Daarin is een groot aantal bestaande en nieuwe initiatieven gebundeld. Dankzij een gezamenlijke inspanning van vele partners heeft het medtech-custer in 2021 miljoenen euro’s aan subsidie gekregen. Voorts is er in 2021 onder leiding van de UT een aanvraag voor het groeifonds van het Rijk voorbereid.

Innovatie-aanjager Novel-T was succesvol in de ondersteuning om nieuwe innovatieve bedrijven te laten starten en bestaande bedrijven te laten groeien.

De binnenstad stond in 2021 onder druk vanwege de corona-pandemie. De leegstand in de binnenstad nam in 2021 in geringe mate toe. De in 2021 vastgestelde terrassenvisie en de leidraad openbare ruimte vergroten de aantrekkelijkheid voor ondernemers in de binnenstad. De update van het actieplan met bijbehorende participatie zal dit verder vormgeven. Het actieplan zet in op vergroening, nieuwe functies en wil een oplossing bieden tegen leegstand en onveiligheid.

Energie- en warmtetransitie
In 2021 hebben we de Transitievisie Warmte opgesteld. Dit deden we samen met stakeholders en partners zoals netwerkbedrijven, de woningcorporaties en de Energiecorporatie Enschede Energie. Daarbij maakten we dankbaar gebruik van de input van inwoners, bedrijven en wijkraden.

Tevens hebben we nieuwe stappen gezet richting een wijkuitvoeringsplan voor het aardgasvrij maken van Twekkelerveld . Ook zijn we gestart met een verkenning voor een soortgelijke aanpak in Enschede Zuid.

In het laatste half jaar van 2021 stegen de energieprijzen hard. Uit onderzoek blijkt dat een groot aantal huishoudens in energiearmoede leeft. Omdat er zowel incidentele middelen als veel structurele middelen nodig zijn om energiearmoede terug te dringen, hebben we in 2021 de lobby op dit onderwerp geïntensiveerd.

We hebben in 2021 gewerkt aan maatregelen om inwoners op korte termijn te ondersteunen. De middelen daarvoor kwamen uit een subsidie van het in het kader van de Regeling Reductie Energieverbruik (RRE). Samen met de stichting Pioneering hebben we in 2021 een programma en Energieloket Enschede opgezet. Daarmee hebben we inwoners van de gemeente Enschede geholpen om slim met energie om te gaan en energie te besparen. In het eerste kwartaal van 2021 hebben we via een persoonlijke en intensieve campagne de besparingsmogelijkheden onder de aandacht van de Enschedese bewoners gebracht. Tijdens die campagneperiode konden inwoners van de gemeente Enschede met een eigen woning gratis energiebesparende producten bestellen in de Bespaarshop. Dit was een groot succes (17.000 inwoners deden een bestelling., we hebben 200.000 producten verstrekt aan onze inwoners, die hiermee samen jaarlijks ca 2,8 miljoen euro besparen. Ook is er sprake van reductie van CO2-uitstoot met ruim 5.500 ton per jaar.

Onze rol in de energietransitie heeft voorts betrekking op het planologisch mogelijk maken van ideeën van anderen tot het stimuleren en actief ontwikkelen van plannen. Het kader voor dit ‘mogelijk maken’ staat in de Energievisie, die de gemeenteraad eind 2021 heeft vastgesteld. Verder ontwikkelden we in 2021 concrete plannen, zoals de eerder genoemde stimulering van zonnepanelen en parkeren op zonne-energie.

De kosten van de hiervoor genoemde inzet in 2021 kwamen voor een groot deel ten laste van de reserve duurzaamheid. Deze reserve is eind 2022 uitgeput. Dit benadrukt de urgentie van intensieve lobby om de middelen uit de forse (Europese) subsidiepotten voor de Green Deal en het Recovery Fund.

Klimaatadaptatie en biodiversiteit.
We hebben in 2021 mooie stappen gezet op het gebied van het klimaatadaptiever en groener maken van de stad. Zo heeft de gemeenteraad in het laatste kwartaal van 2021 het Water- en klimaatadaptatieplan Enschede vastgesteld. Hetzelfde geldt voor het Groenambitieplan (“Enschede één groot groen park”). Deze plannen leggen de basis voor een klimaatrobuust en groen Enschede, met meer natuurlijk evenwicht.
Ook in de praktijk hebben we samen met partners voortgang geboekt richting een groener Enschede. Zo hebben Enschedeërs sinds de start van de campagne “Zo groen” (in oktober 2021) 550 meter geveltuin aangelegd en 25 boomperken geadopteerd. Voor het vergroenen van schoolpleinen ontvingen we vijf aanvragen. Via de zogenoemde ‘struikenactie’, in samenwerking met de Groene Loper Enschede, hebben meer dan vijftig maatschappelijke organisaties en buurtinitiatieven een struikenpakket aangevraagd en waren er zo’n 400 aanvragen voor bloemenzaad.

We hebben in 2021 diverse projecten uitgevoerd waarbij we de wateroverlast en de droogte hebben aangepakt. Tegelijkertijd werkten we aan plannen voor beperking van hitte-stress en bevordering van biodiversiteit. Het lukt ons steeds vaker om bij reconstructies van wegen, minder verharding en meer groen te realiseren. Op die manier bereiden we ook vergroening voor van "stenige” gebieden (zoals bijvoorbeeld de Molenstraat en de rotonde Deurningerstraat/Raiffeisenstraat).

Daarnaast hebben we in 2021 met de afronding van de aanleg van de Stadsbeek laten zien

hoe de aanpak van een waterprobleem de aanjager kan zijn voor het bereiken van meer doelen (biodiversiteit, leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit). Dit vormt een inspiratie ook voor komende projecten.

Mobiliteit
In 2021 boekten we ook hier op vele terreinen voortgang. In samenwerking met de Provincie hebben we de treinverbinding ‘Zwolle–Enschede-Münster’ beter dan ooit op de agenda van het Rijk gezet. We zijn een intensieve samenwerking en lobby gestart voor de ontwikkeling van de Spoorzone Hengelo-Kennispark-Enschede op het gebied van wonen, werken en bereikbaarheid. De raad stelde de Fietsvisie vast. Ook kwamen we tot besluitvorming over de invoering van de zero-emissiezone en flankerend beleid voor de binnenstad.

Daarnaast zijn enkele concrete resultaten vermeldenswaardig. We realiseerden een nieuwe fietsverbinding ‘Enschede-Losser’ en leverden een deel van de fietssnelweg F35 op (Molenstraat en Oosterstraat). Dit inclusief een nieuwe groene ambitie, duurzaamheid, klimaatbestendigheid, een warmtenet en een nieuw riool. Ook kwamen deelfietsen en deelscooters naar Enschede die bijdragen aan een duurzame en betere mobiliteit van onze inwoners en bezoekers.

Een schone, hele en veilige openbare ruimte
In 2021 hebben we de openbare ruimte schoon, heel en veilig gehouden. Wel was er in de zomer door de weersomstandigheden korte tijd sprake van achterstand in het groenonderhoud. Daardoor stonden de kwaliteitsafspraken onder druk. Dit hebben we door extra inzet snel ondervangen. Tevens hebben we stappen gezet in het vergroten van de bijdrage van de openbare ruimte aan andere strategische opgaven van de stad. Dit is ook beleidsmatig verankerd in een aantal in 2021 door de gemeenteraad vastgestelde beleidsplannen: het Water- en klimaatadaptatieplan, de visie ‘Bodem en ondergrond’, het Groenambitieplan Enschede “Enschede één groot groen park” en de Visie Landelijk gebied.

Deze plannen vormen de onderlegger voor de uitvoering van onze opgaven in de openbare ruimte, samen met inwoners, ondernemers en instellingen. Ook helpen deze plannen in het verkrijgen van subsidies. Tenslotte zijn we in 2021 gestart met de ontwikkeling van een gezondheidsambitieplan, in samenhang tussen het sociaal en het fysiek domein. Dit krijgt in 2022 verder vorm.

Voorbereiden Omgevingswet
In 2021 hebben we veel voortgang geboekt in de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet. De belangrijkste daarvan zijn 1) de aansluiting van onze nieuwe applicaties voor vergunnen en bestemmen op de Landelijke Voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en 2) de inrichting van processen in onze nieuwe applicaties. Daarnaast hebben we de eerste fasen voor de ontwikkeling van een Omgevingsvisie voor Enschede doorlopen. Ook hebben we de onderwerpen die van belang zijn voor het Omgevingsplan voorbereid. Daarbij gaat het onder meer om de participatieplicht, het adviesrecht van de raad en delegatie.

Voorbereiden Wet kwaliteitsborging
Met de stapsgewijze invoering van de Wet kwaliteitsborging (voor het bouwen) verschuift de focus in de bouw: in plaats van het vooraf verkrijgen van een vergunning dienen bouwbedrijven / ontwikkelaars tijdens en na afloop van de bouw aan te kunnen tonen dat ze voldoen aan kwaliteitseisen. Daarbij wordt een onafhankelijke, private toezichthouder geïntroduceerd: de kwaliteitsborger.
We zijn in 2021 verder gegaan met de in 2020 gestarte proefprojecten en hebben het aantal

proefprojecten uitgebreid. Dit gebeurt in regionaal verband. Daarbij is Enschede samen met twee andere gemeenten trekker van het ambassadeursnetwerk Twente. Het doel is leren van de proefprojecten en de consequenties in beeld brengen voor de gemeentelijke organisatie. Het betreft hier inhoudelijke thema's als financiën, werkprocessen, werkwijze, formatie, beleid, communicatie en inrichting afdelingen.

Handhaving en veiligheid
In 2021 hebben we extra structurele middelen gekregen om de inzet van de buitengewone opsporingsambtenaren (boa's) verder te optimaliseren. We willen daarbij groeien naar het niveau dat nodig is volgens de benchmark van 2018. Met deze extra middelen hebben we in 2021 meerdere nieuwe boa's in dienst genomen. Ook konden we met succes de bestuurlijke boete implementeren. En we waren in staat een plan van aanpak op te stellen voor verdere professionalisering en groei van de afdeling handhaven openbare ruimte. Dit is nodig om de positie van de gemeente Enschede in de concurrerende markt te verbeteren en een gepaste waardering te realiseren voor het belangrijke en uitgebreide takenpakket dat zij uitvoeren. Daarnaast zetten we een deel van de structurele middelen in voor juridische opvolging van (bestuurlijke) boetes. Immers, meer boa's betekent ook meer juridische procedures op handhaving in de openbare ruimte en/of bijzondere wetten. Met de invoering van het handhavingsinstrument bestuurlijke boete leveren we een bijdrage aan een leefbare stad en vergroten wij de veiligheid.

Wat hebben we in 2021 niet kunnen doen
In 2021 werden de taken en opgaven binnen het BVTH werkveld steeds complexer (denk aan thema's als stikstof, Pfas, cultuurhistorie en ecologie). De hoeveelheid werk neemt daarnaast ook toe. Bijvoorbeeld de toenemende toezichtvraag op veel verschillende thema's, zoals onzelfstandige bewoning en gevelbeplating bij hoogbouw.
Door deze toename hebben wij niet alle vooraf gestelde doelen in 2021 kunnen behalen. Om hiervoor tot een oplossing te komen is het domein Fysiek in 2021 gaan werken aan een ambitiedocument. Daarmee krijgen we er zicht op hoeveel extra capaciteit er binnen dit werkveld structureel nodig is om onze gemeentelijke taken naar behoren te kunnen blijven doen.

Financiën
Het financieel resultaat van het programma Duurzaam wonen, leven en werken bedraagt 1,9 miljoen euro nadelig ten opzichte van de actuele begroting. Ten opzichte van de Zomernota 2021 is dit een verbetering van 2,4 miljoen euro. Een deel van de positieve resultaat op producten willen we via bestemmingsvoorstellen (circa 1 miljoen euro) meenemen naar 2022, dit betreft voornamelijk middelen die in de decembercirculaire 2021 beschikbaar zijn gesteld, maar niet meer in 2021 konden worden ingezet en wel in 2022 nodig zijn of werkzaamheden die vertraagd zijn door corona in 2021. In de paragraaf "Wat heeft het gekost" en hoofdstuk d 8 wordt het financieel resultaat nader toegelicht.

Wat hebben we er voor gedaan?

1. De bereikbaarheid van banen wordt vergroot
We willen Enschede economisch versterken. Op deze manier kunnen we kwalitatief groeien, baanmogelijkheden bieden voor iedereen en daardoor ook sociale problemen beter het hoofd bieden. Eerste prioriteit om dit voor elkaar te krijgen is het vergroten van de bereikbaarheid

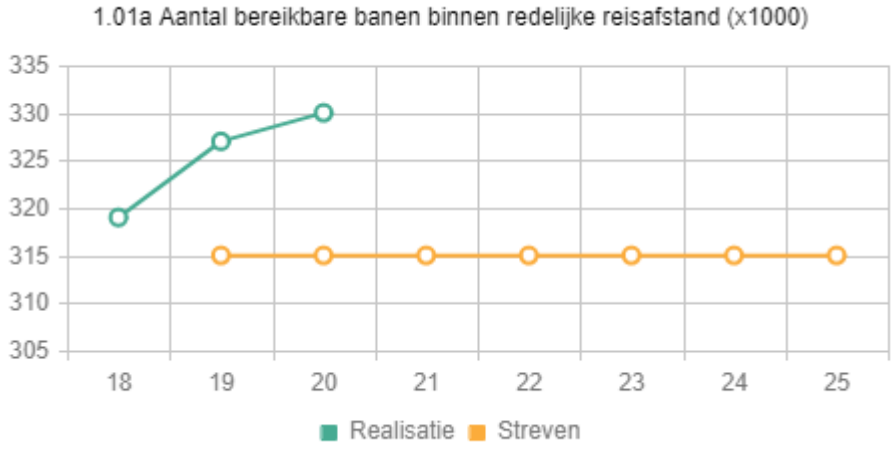
van banen. We willen de agglomeratiekracht van onze stad versterken. Dit doen we op verschillende manieren: kortere reistijden naar aanliggende gebieden met banen, een betere interne bereikbaarheid, een sterkere verwevenheid/relatie met naastliggende economische centra en meer banen in de stad zelf.

Dit hoofddoel hangt heel sterk samen met de hoofddoelen "aantrekken en vasthouden van talent" en "inwoners zijn financieel zelfstandig".

1.01 Enschede is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)
Agglomeratiekracht is de massa en dichtheid in een gebied in de vorm van lokale concentraties van bedrijven, kennis, human capital en een goede bereikbaarheid, internationale connectiviteit en kwaliteit van leven. De aanwezigheid hiervan kan leiden tot agglomeratievoordelen. Dit zijn voordelen die bedrijven en instellingen ondervinden door ruimtelijke en organisatorische nabijheid. Versterking van agglomeratievoordelen leidt tot een toename van agglomeratiekracht (Raspe et al, 2012).

Het beter verbinden van Enschede met aanliggende economische centra is van belang om de agglomeratiekracht te versterken. Er komen meer banen beschikbaar binnen een redelijke reisafstand. Hierdoor kunnen meer mensen aan het werk en kan HBO en universitair opgeleid talent in Enschede blijven wonen. Dit gaan we bereiken door een betere externe bereikbaarheid (lobby op kortere reistijden), een betere interne bereikbaarheid (denk hierbij bijvoorbeeld aan een zo kort mogelijk voor- en natransport naar de OV knooppunten en werklocaties) en door verdere verweving met onze buren in Duitsland via de Duitslandagenda (vergroting van het daily urban system).

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

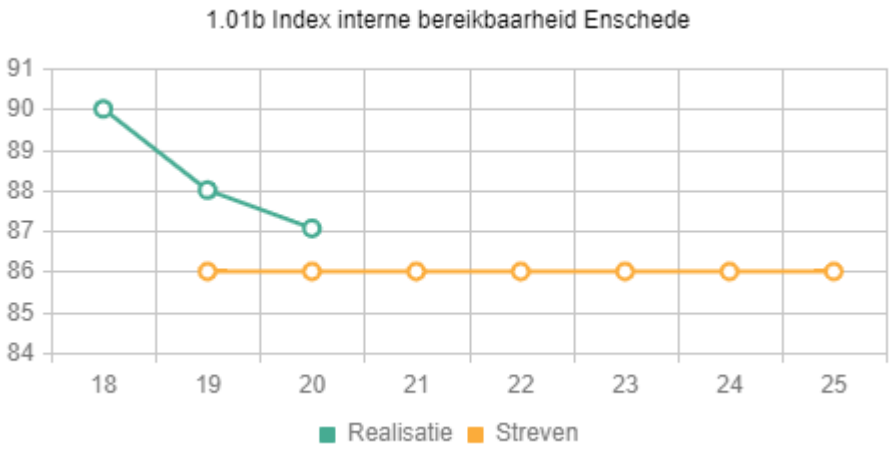

Toelichting
In deze grafiek is te zien hoeveel banen binnen een redelijke reisafstand bereikbaar zijn voor een gemiddelde inwoner van Enschede. Hierbij is geen rekening gehouden met filedruk en ook de banen in Duitsland worden niet meegeteld. De bereikbare banen zijn een maatstaf voor de externe bereikbaarheid van onze gemeente. Bron: Atlas voor Gemeenten

Streven: het streven is dat dit aantal bereikbare banen toe gaat nemen op de langere termijn. Wij verwachten toename in dit aantal bereikbare banen door de kortere reistijd (met trein)

naar Zwolle per augustus 2018 en de opening van de nieuwe N18 richting de Achterhoek in mei 2018. Hiernaast neemt de bereikbaarheid van banen ook toe door banengroei in de regio Twente zelf.

Realisatie 2021: deze cijfers worden in mei 2022 verwacht.

Toelichting
De bereikbaarheidsindicator is in 2011 gestart als een indexcijfer van de reistijden over een aantal invalswegen naar het centrum van Enschede. Een lagere waarde betekend dat de reistijd ten opzichte van 2011 verbeterd is.

Realisatie: In 2021 is het indexcijfer 75,4. Dat betekent dat de reistijd vergelijkbaar is met 2020. Door de corona-crisis is er minder verkeer geweest, wat resulteert in een betere doorstroming.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 4		
01. We blijven lobbyen voor de "treinverbinding Zwolle, Enschede, Munster" en "Marsroute N35" *In 2021 heeft de GR het grootste deel van de investeringen in de vestigingsvoorwaarden voor nieuwe bedrijven afgerond. De erfpachtvoorwaarden en de inrichting van het parkmanagementorganisatie heeft de projectorganisatie nog niet afgerond. De onderbouwing en doorrekening van de gevolgen kostte meer tijd dan verwacht.* *Ten aanzien van investeringen in het MRO-cluster bleek begin 2021 dat de businesscase daaronder niet langer houdbaar vanwege een discussie met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Het bestuur van de GR heeft toen een aantal investeringen (waaronder die in de hangar) 'on hold' gezet. Aan het begin van het tweede kwartaal van 2022 moet de rechter daar een oordeel over vellen. De algehele ontwikkeling van Technology Base wacht op een evaluatie op verzoek van de raad.*	●	▼
02. We leggen de parkeervisie ter vaststelling voor aan de raad *De parkeervisie is in concept gereed, maar we hebben meer tijd genomen voor participatie met stakeholders en gewerkt aan een breder draagvlak voor de visie. Daardoor heeft het proces wat vertraging opgelopen. Het plan wordt afhankelijk van*	●	▼

verdere besluitvorming voorgelegd aan de raad.		
03. We versterken het fietsklimaat	●	●
04. We stellen een plan op voor deelmobiliteit	●	●
Bijdrage verbonden partij: Euregio		●
Bijdrage verbonden partij: Regio Twente		☒

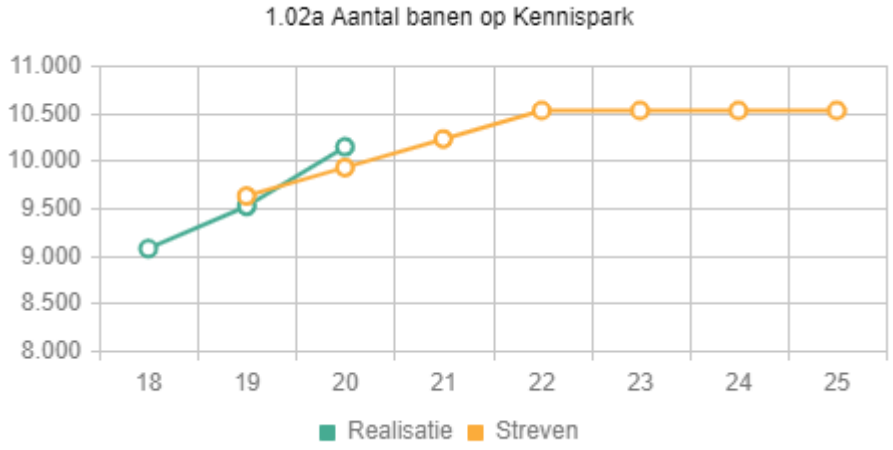
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties

Op de toplocaties Kennispark, binnenstad/stadscampus en Technology Base faciliteren wij de vestiging van bedrijven en de groei van banen. In de binnenstad groeien de banen in met name de horeca en detailhandel. De stadscampus, Kennispark en Technology Base gaan zorgen voor een internationaal aantrekkelijk profiel van onze stad en regio, bieden een nieuwe inspirerende werkomgeving en dragen daarmee ook bij aan het aantrekken en vasthouden van talent.

Indicatoren

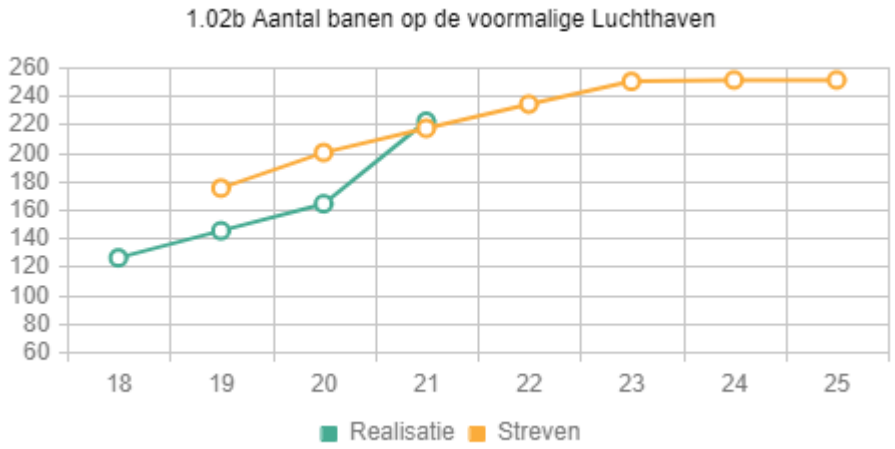
Aantal indicatoren: 3

Toelichting
In deze grafiek zien we de ontwikkeling van het aantal banen op Kennispark. Kennispark beslaat de gebieden: UT, Business and Science Park en Twente Village. Bron: Vestigingenregistratie Enschede

Streven: het streven van de banenontwikkeling is gebaseerd op een groei met 300 banen per jaar. Met de nieuwe investeringen in Kennispark is het streven om 1800 banen toe te voegen. Dit hangt samen met verwachte ontwikkelingen, nieuwbouw en nieuwvestigers in dit gebied.

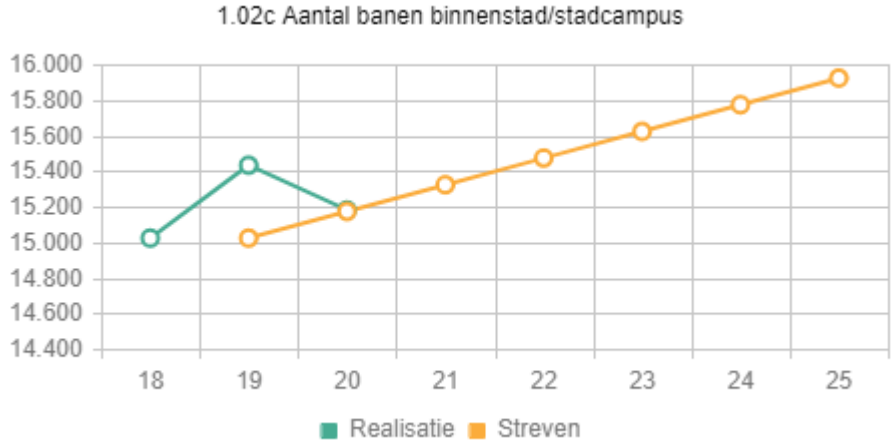
Realisatie 2021: deze cijfers worden in mei 2022 verwacht.

Toelichting
In deze grafiek de ontwikkeling van het aantal banen op de toplocatie "luchthaven". Het betreft de banen op de werklocaties van de voormalige luchthaven (Technology Base, Deventer Poort en de werkparken van Van Eck). Bron: monitor van de Provincie en gemeente Enschede (I&O Research)

Streven: het streven in deze grafiek is per 2019 aangepast. Het oorspronkelijke streven was grotendeels gebaseerd op de plannen van Lithium Werks (groei met 300 banen per jaar vanaf 2020). Nu de plannen van Lithium Werks niet doorgaan, is een streven van 25 banen per jaar meer realistisch. Daarom is de streefwaarde vanaf 2023 naar beneden bijgesteld.

Realisatie 2021: deze cijfers worden in mei 2022 verwacht.

Toelichting
In deze grafiek staan het aantal banen van drie belangrijke binnenstadsgebieden: het kernwinkelapparaat, de kantoorlocatie stationsomgeving en de kantoorlocatie Stadsweide (inclusief het voormalige MST aan het Ariënsplein). De daling in 2017 in het aantal banen komt door de verplaatsing van de banen van het MST Ariënsplein naar het Koningsplein.
Bron: Vestigingenregistratie Enschede

Streven: de streefwaarde (een groei met 150 banen per jaar) is gebaseerd op de sterker wordende functie van de binnenstad in de Euregio (voorzieningen, komst bioscoop, vernieuwing van winkels en horeca) en de ontwikkeling van de stadscampus met woon/werkfuncties, onderwijs, bedrijvigheid, diensten etc.

Realisatie 2021: deze cijfers worden in mei 2021 verwacht.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 5		
01.We investeren via de gemeenschappelijke regeling in de (luchthaven)infrastructuur *In 2021 heeft de GR het grootste deel van de investeringen in de vestigingsvoorwaarden voor nieuwe bedrijven afgerond. De erfpachtvoorwaarden en de inrichting van het parkmanagementorganisatie heeft de projectorganisatie nog niet afgerond. De onderbouwing en doorrekening van de gevolgen kostte meer tijd dan verwacht.* *Ten aanzien van investeringen in het MRO-cluster bleek begin 2021 dat de businesscase daaronder niet langer houdbaar vanwege een discussie met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Het bestuur van de GR heeft toen een aantal investeringen (waaronder die in de hangar) 'on hold' gezet. Aan het begin van het tweede kwartaal van 2022 moet de rechter daar een oordeel over vellen. De algehele ontwikkeling van Technology Base wacht op een evaluatie op verzoek van de raad.*	●	▼
02. We voorzien het evenemententerrein van Vliegveld Twenthe Evenementenlocatie (VTE)van een passende planologische regeling *De planologische regeling is in gang gezet. Er loopt nog een juridische procedure ter vaststelling van het kader.*	●	○
03. We dragen bij aan de versterking van de regionale topwerklocaties *De samenwerking top(werk)locaties kwam in 2021 steeds beter op gang. Maandelijks spreken de directeuren van de topwerklocaties en de directeur elkaar over acquisitie(kansen), de ruimtelijke aspecten van de terreinen en de unieke profielen (wij maken ook onderdeel uit van dat overleg). In 2021 heeft dit directeurenoverleg aan een gezamenlijke marketingstrategie gewerkt in samenwerking met OostNL en Novel-T. De samenhang tussen de werklocaties is dus versterkt. We werken er nog aan om de Twenteboard op een goede manier aan te haken.* *De verbetering van de stationsgebieden is in 2021 ook in gang gezet. In samenwerking met gemeente Hengelo hebben we een inventarisatie uitgevoerd naar de kansen en mogelijkheden van de Spoorzone Hengelo-Kennispark-Enschede. Met als doel te komen tot een nieuw (hoog)stedelijk vestigingsmilieu.* *In de mobiliteitsaanpak is aandacht voor het last-mile-vervoer. In dat kader denken we na over wat een passende rol is voor de gemeente (variërend van meer reactief tot actief).* *In de stadsdeelcommissie noord van november hebben we onze aanpak gepresenteerd inzake de (participatie rond) het zgn. 'compensatiepakket noordwest'. Daarbij gaat het om compenserende maatregelen voor het niet doorgaan van de noordelijke ontsluiting van UT/Kennispark.* *Het onderzoek naar de noordelijke singels is gereed. Het pakket voor de Singel*	●	▼

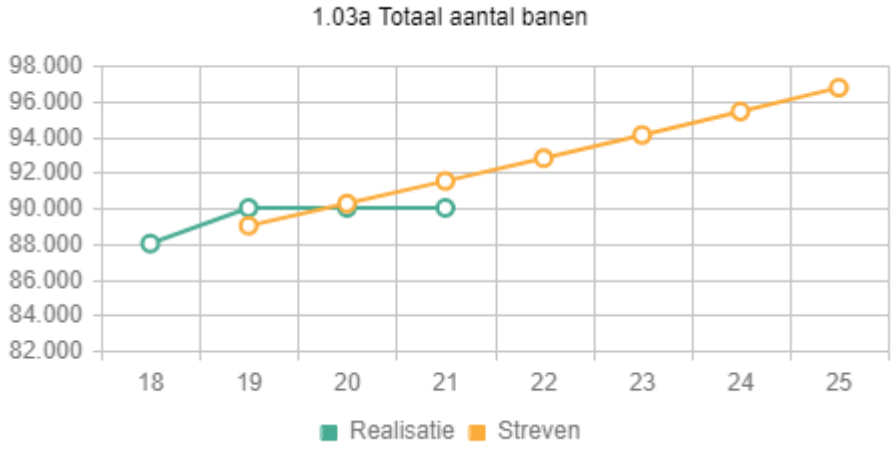
onderzoeken we nu verder op haalbaarheid.		
04. We voeren de gebiedsstrategie Kennispark uit *Kennispark was in de periode 2020-2021 de grootste banenmotor van onze stad. In 2021 hebben we voortgang gerealiseerd, al ging het op onderdelen minder snel dan we vooraf dachten.* *In 2021 was de formele oprichting van de gebiedsorganisatie Kennispark een feit. Daarin werken UT, ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente samen aan de verdere gebiedsontwikkeling. Ook ondertekenden we in de tweede helft van 2021 een samenwerkingsovereenkomst met een (andere dan in 2020 beoogde) belegger. Ook legden we de laatste hand aan een voorstel voor de investeringen in fase 1 van de gebiedsontwikkeling in de 'etalage' van Kennispark (het gebied direct tegenover de UT). Dit investeringsvoorstel leggen we begin 2022 voor aan de raad. De investeringen op Kennispark maken onderdeel uit van de door de raad vastgestelde SIA (Strategische InvesteringsAgenda). Tenslotte vorderde de aanpassing van het bestemmingsplan gestaag. De stikstofberekeningen en -onderbouwingen kostten daarbij meer tijd dan verwacht. Het aangepaste bestemmingsplan leggen we begin 2022 voor aan de raad.*		
05. We focussen op de verdere ontwikkeling van de Stadscampus/Connect-U en De Kop *Partijen hebben nog geen overeenstemming over de inhoud van de plannen, zodat er nog geen bestemmingsplan in procedure is gebracht. We richten ons op het 2e kwartaal van 2022.*		
Bijdrage verbonden partij: XL Businesspark Twente/Regionaal Bedrijventerrein RBT		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven groeien en innoveren

De basis van onze economie zijn onze bestaande bedrijven. Op regionaal niveau vindt acquisitie plaats in de sectoren High Tech Systems en Materials (HTSM) en logistiek. Hiernaast acquireren we zelf op enkele voor Enschede specifieke sectoren: zakelijke dienstverlening, ICT en winkels voor de binnenstad. Acquisitie gebeurt heel gericht en is afgestemd op het profiel van onze regio en stad. Voor alle bedrijven (bestaand en nieuw) gaan we een goede dienstverlening bieden, zorgen we voor digitale bereikbaarheid, bieden we ondersteuning van netwerken voor starters, start ups en scale ups en innovatie (Novel-T), bevorderen we internationalisering, hebben we aandacht voor het arbeidsmarktbeleid en voor een aantrekkelijke werkomgeving.

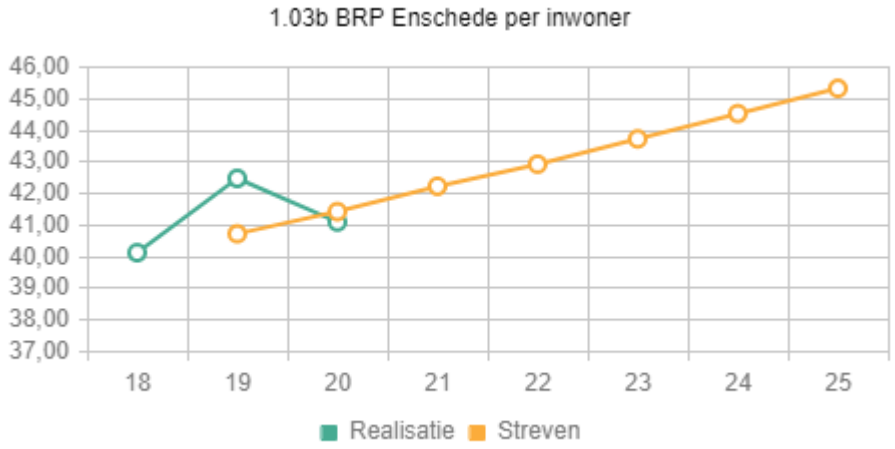
Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
In deze grafiek is de ontwikkeling te zien van het totaal aantal banen in Enschede. De banengroei is een resultaat van inzet op bereikbaarheid van banen en van aantrekken en vasthouden van talent. Bron: Vestigingenregistratie Enschede

Streven: het streefgetal is gebaseerd op de landelijke verwachtingen in banengroei (1,4% groei per jaar vanaf 2019). Bron: CBS/UWV

Realisatie 2021: deze cijfers worden in mei 2022 verwacht.

Toelichting
In deze grafiek is de ontwikkeling van het bruto regionaal product (BRP) van Enschede te zien. Het BRP zegt iets over de samenstelling van de economische sectoren in een gemeente en de toegevoegde waarde per baan. Het BRP wordt berekend met behulp van gegevens van het CBS (nationale rekeningen) en werkgelegenheidsgegevens (LISA). In 2019 blijkt dat het CBS de realisatiecijfers met terugwerkende kracht heeft aangepast. De aangepaste realisatiecijfers liggen iets hoger dan vorig jaar werd aangegeven door het CBS. Dit is nu verwerkt in bovenstaande grafiek. Het streven is hierop ook aangepast (met het nieuwe cijfer voor 2018 als uitgangspunt). Bron: CBS

Streven: het streven is het BRP harder te laten stijgen dan de landelijke prognose (een stijging van 1,8% per jaar vanaf 2018, bron: CPB). We hopen met ontwikkelingen op de toplocaties, ondersteuning van innovatie en inzet op goede voorzieningen een sterkere samenstelling in sectoren te krijgen en meer toegevoegde waarde per baan. Het streven is vastgezet op de gegevens van vorig jaar, maar zou eigenlijk hoger moeten liggen na de aanpassing van de realisatiecijfers.

Realisatie 2021: dit cijfer is pas in april/mei 2022 bekend.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 6		
01. We evalueren koers XL Businesspark Twente/Regionaal bedrijventerrein RBT	🟢	🟢
02. We dragen bij aan de ontwikkeling van een 'Medtech'cluster	🟢	🟢
03. We leggen de nieuwe Kantorenvisie ter vaststelling voor aan de raad. *Het nieuwe beleidskader en de strategie voor kantoren is nog in voorbereiding. Dit komt mede door de noodzaak aan te sluiten bij het traject van de Omgevingsvisie. In die visie geven we antwoord op vragen over de ruimte die nodig is voor werken, wonen, recreëren etc. Een belangrijke bouwsteen voor de kantorenvisie, te weten de kantorenanalyse, hebben we in 2021 afgerond. We hebben dit in december aan december 2021 ter informatie aan de gemeenteraad gestuurd.*	🟢	🔻
04. We onderzoeken de herontwikkelingskansen voor verouderde bedrijventerreinen *Vanwege ondercapaciteit, zowel binnen als buiten het economisch domein, zijn we in 2021 niet gestart met dit onderzoek naar de herontwikkelingskansen van verouderde bedrijventerreinen.*	🟧	🔻
05. We ontwikkelen de Oostkrans van de Usseler Es	🔻	🟢
06. We gaan een locatie-onderzoek doen naar strategische uitbreidingsruimte voor bedrijven *De voorbereiding van dit locatie-onderzoek duurde langer dan verwacht. De eerste stap daarin is het formuleren van een (economisch) programma van eisen voor de zoekopdracht naar potentiële locaties voor een nieuw bedrijventerrein. Gezien het kaderstellende karakter van de zoekopdracht hebben we in 2021 een voorstel daarvoor voorbereid. Dit voorstel komt in 2022 in de raad aan de orde.*	🟢	🔻
Bijdrage verbonden partij:XL Businesspark Twente/Regionaal Bedrijventerrein RBT		🟢

Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

2. Talent wordt aangetrokken en vastgehouden

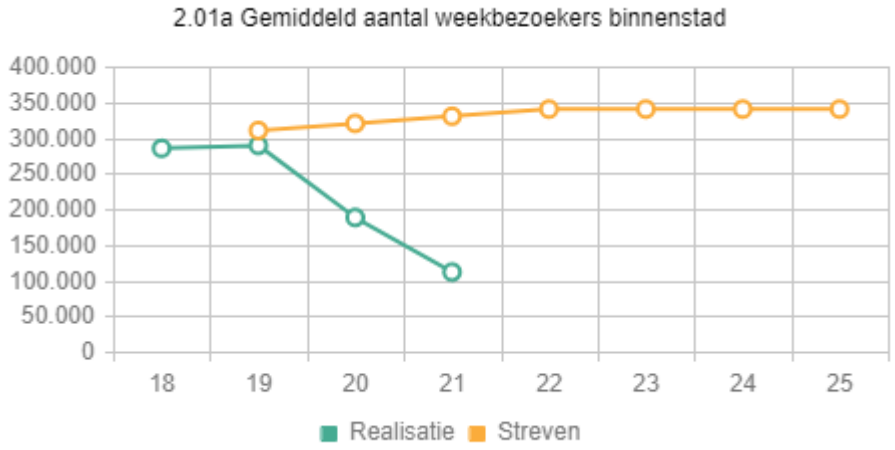
De aantrekkelijkheid van een stad wordt in eerste instantie bepaald door de inwoners: het aandeel HBO en universitair opgeleiden en het aandeel creatieve klasse bepaalt de aantrekkelijkheid van de stad voor bedrijven en de economische groei. Economische groei is nodig om iedereen aan het werk te houden. Enschede heeft een relatief laag aandeel HBO en universitair opgeleiden. Dit beperkt de economische kansen van onze stad. Om hier verandering in aan te brengen, gaan wij meer inzetten op het aantrekken en vasthouden van HBO en universitair opgeleid talent. Hiervoor is het belangrijk dat de voorzieningen (wonen,

cultuur, profilering) goed op orde zijn. We willen kwalitatief groeien om als stad sterker te worden.

Deze doelstelling hangt sterk samen met "de bereikbaarheid van banen wordt vergroot", "inwoners zijn gezond en actief" en "inwoners zijn financieel zelfstandig".

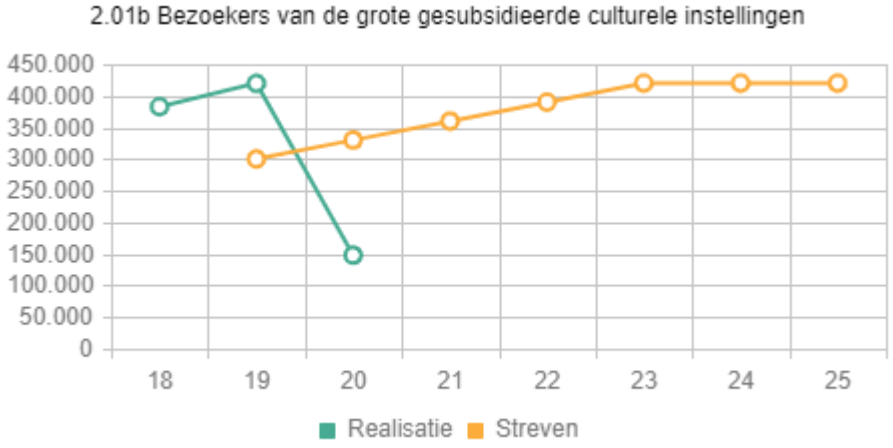
2.01 De stedelijke voorzieningen zijn attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)
Een aantrekkelijke stad heeft een bruisende binnenstad, goede culturele voorzieningen, evenementen en voorzieningen als een internationale school. En dit is afgestemd op de wens tot het vasthouden van meer HBO en universitair opgeleiden.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
In deze grafiek staat het gemiddeld aantal weekbezoekers in de binnenstad. Dit gemiddelde aantal is tot en met 2017 gemeten op basis van handmatige tellingen. Deze tellingen vonden eens per jaar en tijdens winkeltijden plaats. Vanaf 2018 tellen we alle dagen, via wifisensoren
en 24 uur per dag. Dit levert een trendbreuk op in de cijfers (omdat we nu 24 uur per dag tellen). Het getal van 2018 is het gemiddeld aantal weekbezoekers in de eerste helft van het jaar gebaseerd op wifitellingen.

Het streven is gebaseerd op een verwachte toename van bezoekers door realisatie van nieuwbouwprojecten rondom de binnenstad, ontwikkeling van de stadscampus en verdere versterking van de positie van de binnenstad in de Euregio.
Bron: Locatus (2015-2017) en City Traffic (vanaf 2018)

Toelichting
Cultuur en evenementen zijn belangrijke factoren voor een aantrekkelijke stad en goede stedelijke voorzieningen. Doel is dat dit totaal aantal stijgt. Indirect effect zijn meer bestedingen (o.a. restaurantbezoek) in de stad. De streefwaarden zijn het aantal bezoekers per jaar.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

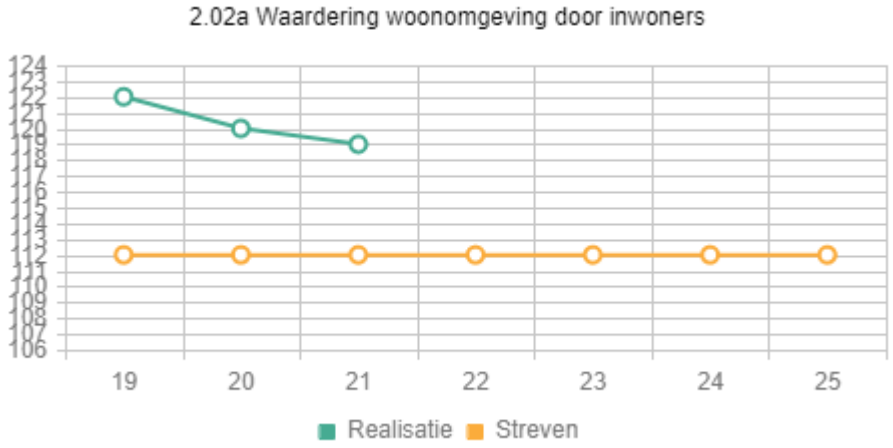
Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We maken een nieuw evenementenbeleid *Ondanks de coronacrisis is in 2021 wel gewerkt aan nieuw evenementenbeleid. Dat heeft als doel evenementen en festivals, als onderdeel van de culturele en sportieve uitingen, te laten bijdragen aan een onderscheidend profiel van Enschede en aan een aantrekkelijke, bruisende stad. Veel personele wisselingen, afwezigheid en uitval heeft geleid tot verlies van kennis en gezorgd voor vertraging. Hierdoor heeft de ontwikkeling van het evenementenbeleid, inclusief het toetsingskader voor vergunningen en de verordening voor subsidies, enige tijd stilgelegen. In het najaar is het herzieningsproces van het toetsingskader hervat. Ook zijn de werkzaamheden aan het subsidiekader hervat.*	●	▼
02. We maken een nieuwe cultuurnota *De cultuurnota is vertraagd omdat er prioriteit is gegeven aan maatregelen betreffende de bestrijding van de effecten van corona op cultuur en evenementen. Bij raadsvoorstel over inzet Rijksmiddelen is hierover gecommuniceerd*	▼	▼
Bijdrage verbonden partij: Twentse Schouwburg		●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

2.02 Het woningaanbod en de leefomgeving zijn attractief, veilig en toekomstbestendig
Als we meer HBO en universitair opgeleiden vast willen houden, dan moet het woningaanbod hier bij aansluiten. De kwalitatieve samenstelling van het woningaanbod is een aandachtspunt en we moeten kijken of we passende woningen hebben voor net afgestudeerden, expats en gezinnen. Als grootste stad van het oosten kunnen wij een grootstedelijk woonmilieu bieden. Het verdichten in het centrum hoort bij dit doel, evenals

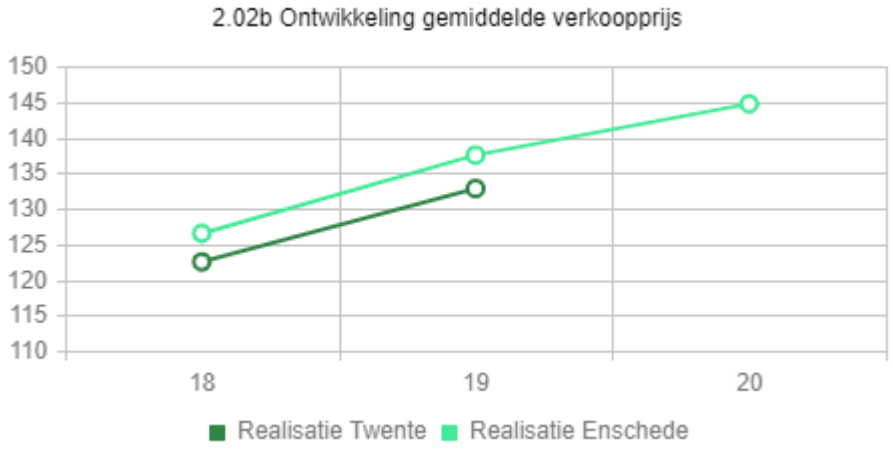
een aantrekkelijke leefomgeving en buitengebied.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 5

Toelichting
Dit cijfer is samengesteld uit verschillende waarderingsaspecten van de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. De keuze is gebaseerd op studies van het Ministerie en de atlas voor Nederlandse gemeenten. Het gaat daarbij bijvoorbeeld over de mate van contact tussen buren, de hoeveelheid groen en water in de wijk, het percentage koopwoningen en het culturele aanbod.

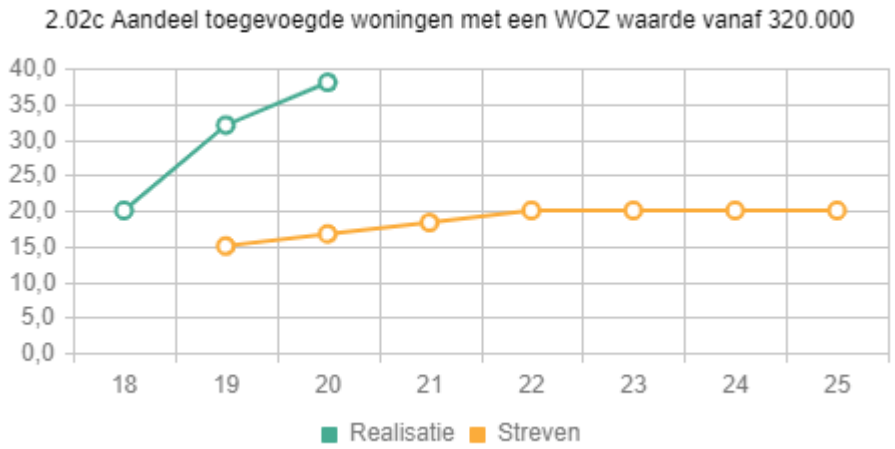
Realisatie: de indicator komt in 2021 uit op 119, 1 punt dan 2020. De daling is te wijten aan daling indicator cultureel aanbod uit Atlas voor Gemeenten. In 2020 scoorden we hoger dan gemiddeld op cultureel aanbod. Er waren door corona minder voorstellingen, ook ten opzichte van andere steden.

Toelichting
Het indexcijfer van de gemiddelde verkoopprijsontwikkeling bestaande woningen geeft informatie over de aantrekkelijkheid van Enschede in relatie tot Twente als geheel. Er is geen concreet streefcijfer aangegeven omdat een stijging van de gemiddelde verkoopprijs

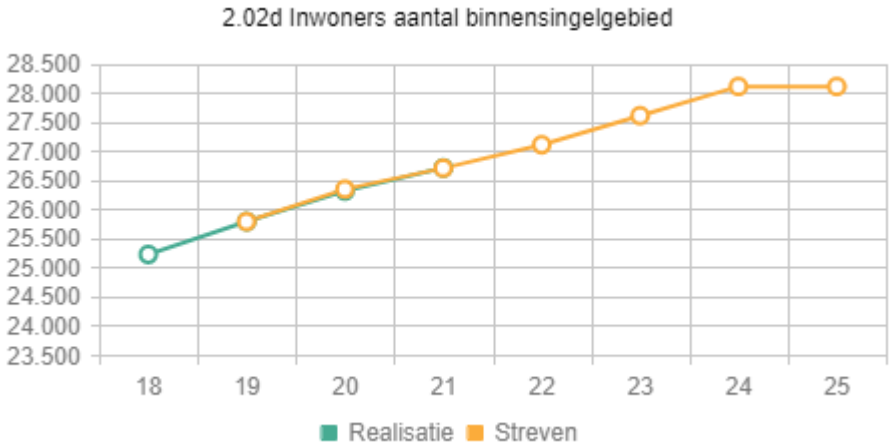
geen doel op zich is. Wel is een doel dat de ontwikkeling van de gemiddelde verkoopprijs bestaande woningen in Enschede boven het Twentse gemiddelde ligt. Dit is namelijk een indicatie dat de aantrekkelijkheid van Enschede zich positief ontwikkelt ten opzichte van de omliggende gemeenten. Bron: vastgoedrapportage Twente / Kennispunt.

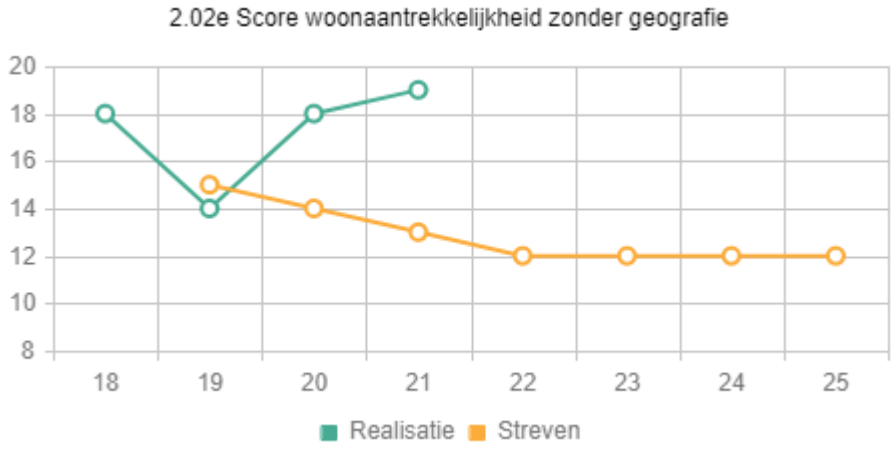
Realisatie: het realisatiecijfer 2021 wordt eind februari 2022 verwacht.

Toelichting
Als wij willen werken aan een evenwichtiger samenstelling van onze bevolking, dan moet onder andere de verhouding tussen de verschillende prijssegmenten van woningen veranderen (relatief minder goedkoop en meer duur). Bij nieuwbouw streven we naar een relatief groter aandeel in het duurdere segment. Dit zorgt ook voor doorstroming op de woningmarkt en daardoor ook voor aanbod voor starters op de woningmarkt. Bron: GBTwente

Realisatie: het realisatiecijfer 2021 wordt eind februari 2022 verwacht.

Toelichting
De score woonaantrekkelijkheid is een jaarlijkse (relatieve) score van onze stad in de Atlas voor Gemeenten. We laten hier de score zien zonder geografie omdat geografische factoren erg bepalend zijn voor onze eindscore (bereikbaarheid van banen, nabijheid natuurgebieden als de Veluwe en de zee). Aan onze geografische ligging kunnen we niet zoveel veranderen. De andere factoren die deze score bepalen zijn: cultureel aanbod, veiligheid, percentage koopwoningen, culinair aanbod, aanwezigheid universiteit en percentage vooroorlogse woningen. Hoe lager de score, hoe beter we scoren op de ranglijst. Bron: Atlas voor Gemeenten.

Streven: het streven is om weer op het niveau van 2017 te komen (12e van de ranglijst: een plek die past bij de omvang van onze gemeente).

Realisatie: het realisatiecijfer 2021 wordt eind januari 2022 bekend.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 19		
01. We leggen de grondexploitatie en het investeringsproject eerste fase Centrumkwadraat voor aan de Raad	●	●
02. We leggen de kadernota en grondexploitatie ontwikkeling Eschmarkerveld voor aan de Raad *Het opstellen van het koersdocument heeft meer tijd gevraagd dan voorheen ingeschat. Het document is eind oktober vastgesteld. Er wordt op dit moment hard gewerkt aan de uitgiftestrategie en de grex. De verwachting is dat deze in het 2e kwartaal van 2022 worden voorgelegd.*	●	▼
03. We leggen de kadernota Cromhoffpark voor aan de Raad en openen een grondexploitatie	●	●
04. We gaan door met de uitvoering van diverse deelprojecten uit de Dynamische Uitvoeringsagenda Twekkelerveld	●	●
05. We leggen de Visie Landelijk Gebied voor aan de Raad	●	●

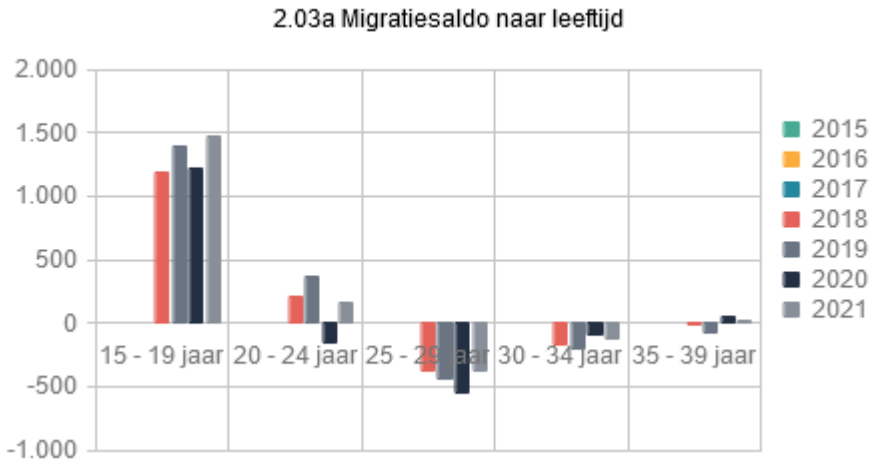
06. We leggen het Koepelplan Openbare ruimte voor aan de Raad	○	●
07. We leggen de Visie op de bodem en ondergrond voor aan de Raad	●	●
08. We leggen de Toekomstvisie Begraafplaatsen en Gedenkparken voor aan de Raad *De totstandkoming van de Toekomstvisie Begraven en Gedenken 2022-2032 heeft helaas vertraging opgelopen. De toekomstvisie wordt naar verwachting in het voorjaar van 2022 vastgesteld. Voor het beheer en onderhoud van het groen op de begraafplaatsen en gedenkparken sluiten we in de visie aan bij de doelstellingen van het Groenambitieplan Enschede, "Enschede één groot groen park".*	●	▼
09. We nemen maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid	●	●
10. We voeren de herijkte woonvisie uit en organiseren het jaarlijks woondebat	●	●
11. We gaan de invoering van de Omgevingswet voorbereiden	●	●
12. We gaan een Omgevingsvisie voor Enschede opstellen	●	●
13. We proberen de impassen in het geschil met de Omgevingsdienst Twente (ODT) te doorbreken *In 2021 is na een succesvolle mediation een eind gekomen aan het langlopende geschil tussen de gemeente Enschede en de Omgevingsdienst Twente (ODT). We zijn blij met het bereikte resultaat en de incidentele en structurele financiële verrekening. Per 1 januari 2022 brengt Enschede, naast de basistaken, ook de extra milieutaken onder bij de ODT. Daarmee hebben alle deelnemers eenzelfde takenpakket, het zogenoemde standaardpakket, ondergebracht bij de ODT.*	●	★
14. We gaan een Impact analyse maken over de kleinere bouwwerken in de zogenaamde gevolgklasse I.	●	●
15. We gaan de mogelijke financieringsvormen onderzoeken om uitvoering te kunnen blijven geven aan de wettelijke VTH-taken (Vergunning, toezicht en handhaving) *Door het uitstel van de invoering van de Ow en de Wkb en daarmee samenhangende onduidelijkheden die er nog zijn voor de uitvoering, kon het onderzoek in 2021 nog niet volledig uitgevoerd worden.* *Dit wordt in 2022 verder afgerond.*	●	▼
16. We maken een cultuurhistorische waardenkaart *Vanwege capaciteitsgebrek is de opdracht nog niet afgerond.*	●	▼
17. We gaan de beleidsregel Bouw- en sloopveiligheid implementeren *De beleidsregel Bouw- en sloopveiligheid is in 2021 nog niet volledig geïmplementeerd vanwege de hoge werkdruk / gebrek aan capaciteit. Er wordt nog niet gewerkt volgens de nieuwe organisatiestructuur waarbij de omgevingsveiligheid centraal staat en er een gemeentelijk regisseur omgevingsveiligheid is aangesteld. Op dit moment is dit nog extern georganiseerd.*	●	▼
18. We gaan de inzet van de BOA's verder optimaliseren	■	●
19. We bieden aangepast beleid over onzelfstandige woonruimte aan ter vaststelling	●	●
Bijdrage verbonden partij: Omgevingsdienst Twente		●

Bijdrage verbonden partij: Onderhoud Enschede	
Bijdrage verbonden partij: Regio Twente	

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2.03 Wij werken effectiever samen met de kennisinstellingen (UT, Saxion, Aki, ROC) en het bedrijfsleven op de opgave "aantrekken en vasthouden van talent”
Het aantrekken en vasthouden van talent is een opgave die we niet alleen kunnen trekken. We werken hierin nauw samen met de kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Met de kennisinstellingen hebben we een strategische samenwerkingsagenda Smart Enschede opgesteld. Het samenwerken met de bedrijven is hier een onderdeel van.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

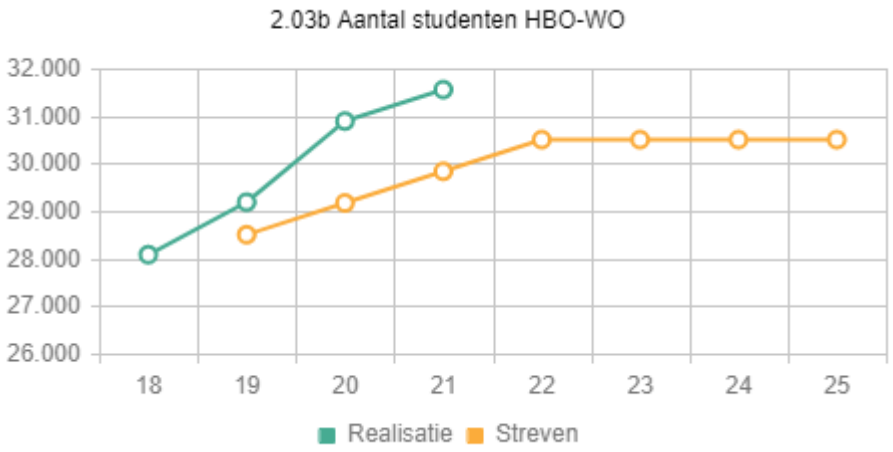

Toelichting
In deze grafiek is het migratiesaldo te zien per leeftijdsgroep. Om de grafiek leesbaar te houden is gekozen voor de leeftijdsgroepen tussen 15 en 40 jaar. Dit zijn ook de groepen waar we ons vooral op inzetten bij de doelstelling "aantrekken en vasthouden van talent". De migratie in de leeftijdsgroep 15-19 hangt sterk samen met het aantal jongeren dat in onze stad komt studeren. Bron: Basis Registratie Personen, bewerkt door Kennispunt Twente

Streven: we streven er naar om meer jongeren te trekken in de leeftijdsgroep 15-19 jaar en in de leeftijdsgroepen 20-40 hopen we dat er per saldo meer mensen blijven dan dat ze vertrekken uit onze stad.

Realisatie 2020: de coronacrisis heeft grote invloed op deze indicator. In 2020 trekken minder jongeren naar onze stad. Reden kan zijn dat nieuwe studenten meer thuis blijven wonen aangezien het hoger onderwijs op afstand werd gegeven in 2020. Ook de groep 20-24 jaar trekt per saldo meer weg uit onze stad. Ook dit kan weer samenhangen met het studeren op afstand (en het weer bij ouders in gaan wonen). Een lichtpuntje is dat in de leeftijdsgroep van 35-39 jaar per saldo meer mensen in Enschede blijven wonen. Het

realiseren van nieuwbouwwoningen voor gezinnen zal daar aan hebben bijgedragen.

Toelichting
In deze grafiek staat het aantal studenten op de UT, Artez en Saxion (vestiging Enschede). Meer studenten in de stad, betekent een grotere groep die we potentieel kunnen binden aan onze stad. Bron: DUO, bewerkt door Kennispunt Twente

Streven: Saxion verwacht de komende jaren een lichte toename in het aantal studenten. De UT verwacht een iets sterkere groei in studentenaantallen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename in internationale studenten.

Realisatie 2020: In 2020 zien we een flinke stijging in het aantal studenten op Saxion en de UT. In het coronajaar besluiten meer Nederlandse jongeren in Nederland te blijven voor een studie (bachelor en master). En meer mensen besluiten door te leren of om- of bij te scholen. Buitenlandse studenten komen ook nog steeds (maar wel in mindere mate), en dan vooral uit Europa en minder vanuit landen elders ter wereld. De Nederlandse studenten blijven meer thuis wonen in 2020 door het onderwijs op afstand. Dit zien we terug in de stagnerende bevolkingsgroei in Enschede in 2020.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We dagen studenten en talenten uit om samen met ons te werken aan vernieuwende oplossingen voor maatschappelijke opgaven	🟢	🟢
02. Samen met de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere instanties zetten we meer regie op de regionale talentopgave	🟢	🟢

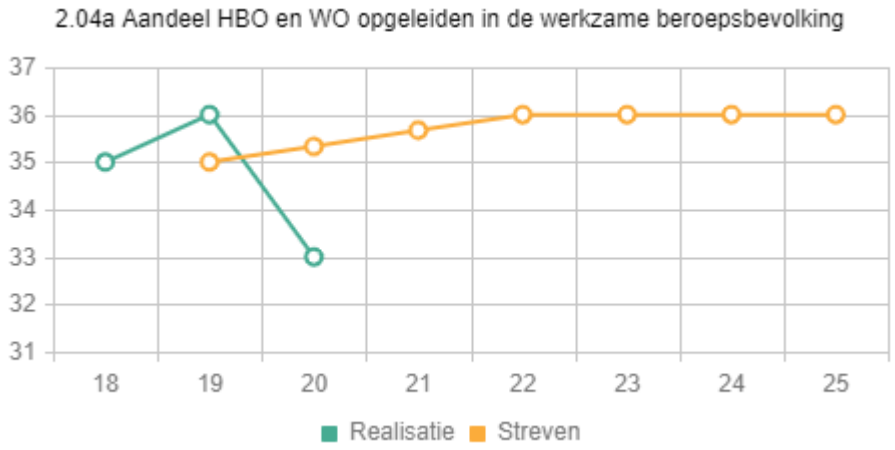
Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

2.04 De (inter)nationale branding van Enschede wordt versterkt
Om onze stad neer te zetten als aantrekkelijk voor talent is veel inzet nodig op positionering en profilering. We willen onze stad neerzetten als grensverleggend, innovatief, hip en slim.

Hiernaast willen we ook een welcoming city zijn voor de toenemende stroom van buitenlandse studenten en kenniswerkers.

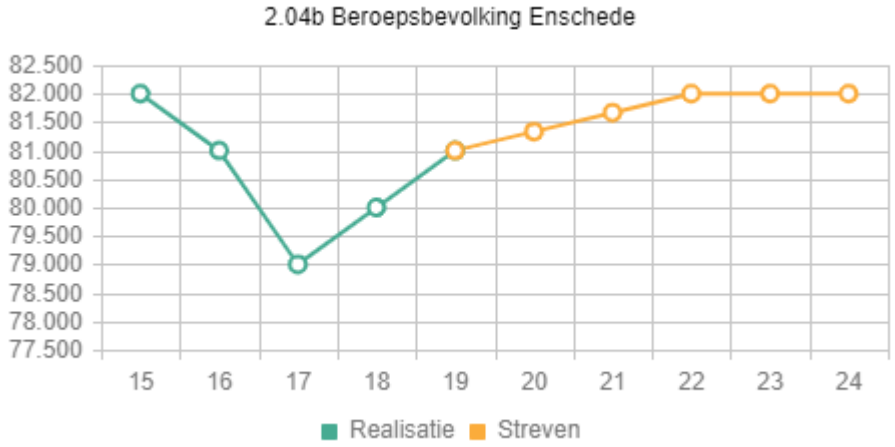
Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

Toelichting

.

Toelichting

De beroepsbevolking (alle mensen tussen 15 en 74 jaar die werken of beschikbaar zijn voor werk) stijgt in de grote steden door de trek naar de stad, maar daalde tot 2017 in Enschede. Door maatregelen op het gebied van bereikbaarheid van banen en het vasthouden van talent hopen we op termijn de dalende tendens van de beroepsbevolking iets te keren. Een groeiende beroepsbevolking (met een hoog opleidingsniveau) is een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijven. Bron: CBS

Streven: we streven er naar om qua beroepsbevolking weer op het niveau van 2015 te komen.

Realisatie 2020: in 2020 blijft de beroepsbevolking stabiel. Een ontwikkeling die in lijn ligt met de stabilisatie van ons inwoneraantal. In 2020 nam vooral de migratie naar onze stad af. In

2020 zijn internationale bewegingen sterk teruggelopen door corona. Dit heeft zijn weerslag gehad op de komst naar Enschede van internationale studenten, kenniswerkers en arbeidsmigranten.

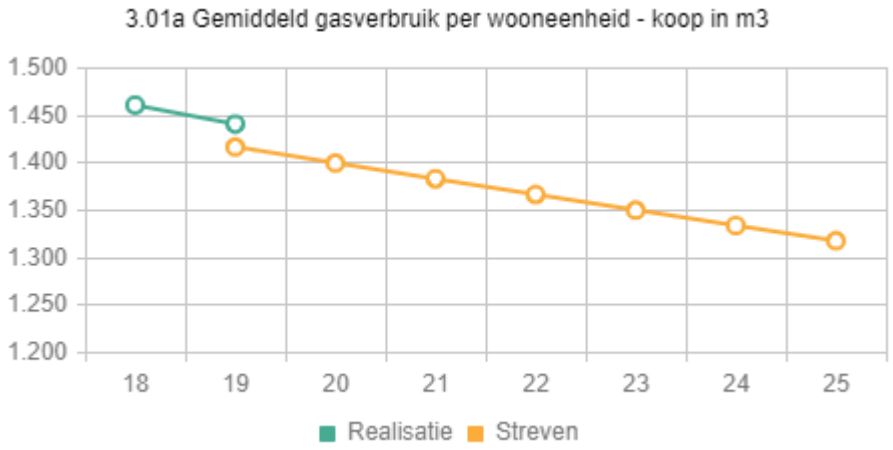
Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We implementeren de strategische visie citymarketing en citybranding	■	●
02. We werken het welcoming city beleid uit op het onderdeel internationale communicatie	●	●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

3. Enschede is een duurzame en klimaatbestendige stad
Wereldwijd is er een opgave voor energietransitie, klimaatadaptatie en hergebruik van grondstoffen. Enschede moet hier ook een bijdrage in leveren.

3.01 Transitie naar duurzame energiebronnen en energietransitie
Wij streven naar verduurzaming van woningen, bedrijven, duurzame energievoorziening en het afkoppelen van panden van gas.

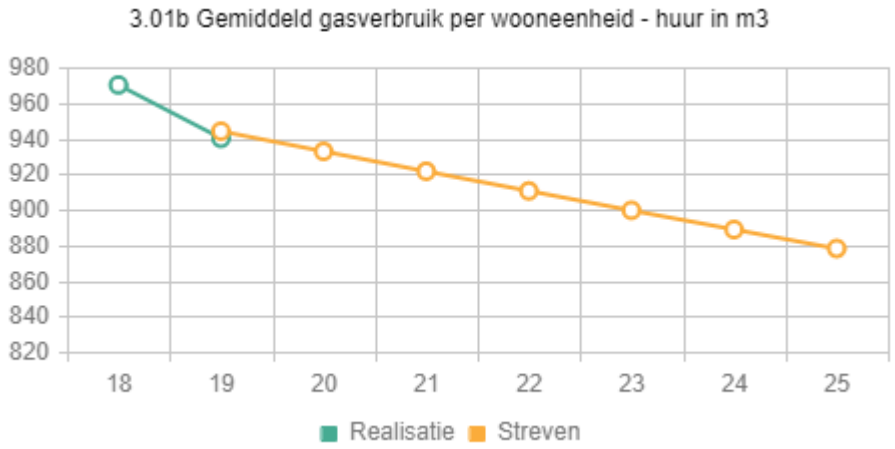
Indicatoren
Aantal indicatoren: 5

Toelichting
Deze grafiek laat het gemiddelde gasverbruik per wooneenheid (koop) zien. Een afname in het gemiddelde gasverbruik is hierbij een signaal dat woningen steeds energiezuiniger worden. Bron: klimaatmonitor.

Streven: het streefgetal is gebaseerd op een daling van het verbruik van 1,2% per jaar (zoals vastgesteld in het inmiddels afgelopen actieplan duurzaamheid).

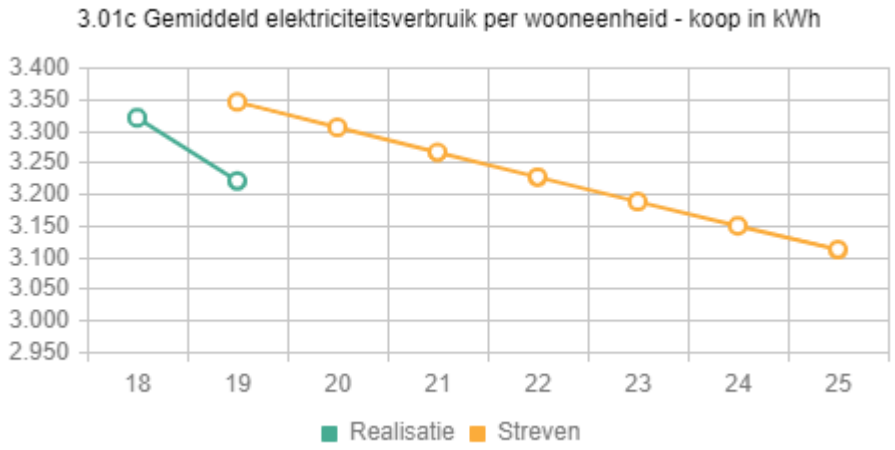
Realisatie 2021: Het realisatiecijfer is bij het opmaken van de jaarrekening nog niet bekend.

Toelichting
Deze grafiek laat het gemiddelde gasverbruik per wooneenheid (huur) zien. Een afname in het gemiddelde gasverbruik is hierbij een signaal dat woningen steeds energiezuiniger worden. Bron: klimaatmonitor.

Streven: het streefgetal is gebaseerd op een daling van het verbruik van 1,2% per jaar (zoals vastgesteld in het inmiddels afgelopen actieplan duurzaamheid).

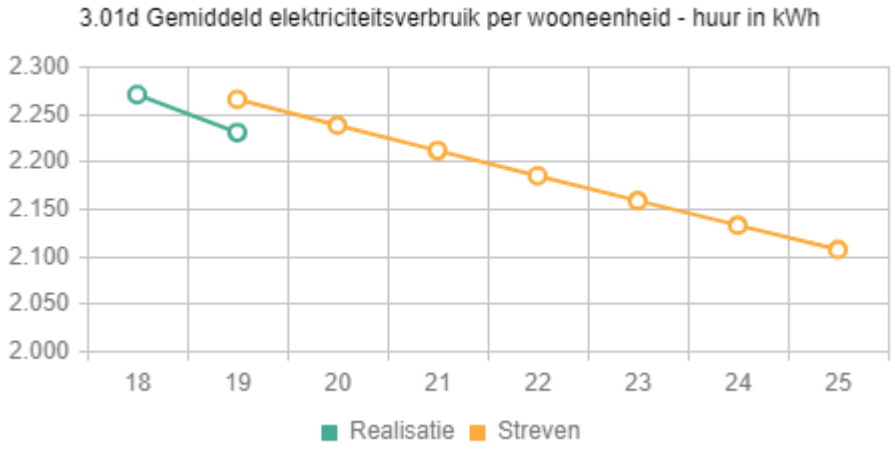
Realisatie: het realisatiecijfers is bij het opmaken van de jaarrekening nog niet bekend.

Toelichting
Deze grafiek laat het gemiddelde elektriciteitsverbruik per wooneenheid (koop) zien. Een afname in het gemiddelde verbruik van elektriciteit is hierbij een signaal dat installaties en apparatuur in woningen steeds energiezuiniger worden. Bron: klimaatmonitor.

Streven: het streefgetal is gebaseerd op een daling van het verbruik 1,2% per jaar (zoals vastgesteld in het inmiddels afgelopen actieplan duurzaamheid).

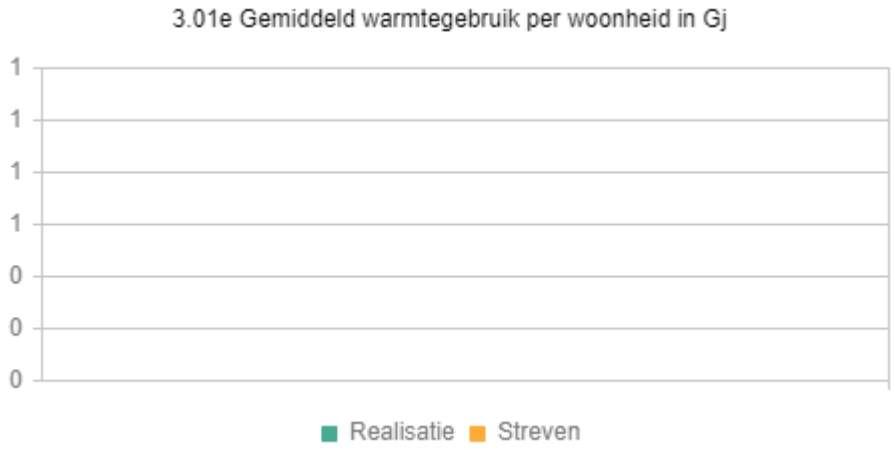
Realisatie: het realisatiecijfer is bij het opmaken van de jaarrekening nog niet bekend.

Toelichting
Deze grafiek laat het gemiddelde elektriciteitsverbruik per wooneenheid (huur) zien. Een afname in het gemiddelde verbruik van elektriciteit is hierbij een signaal dat installaties en apparatuur in woningen steeds energiezuiniger worden. Bron: klimaatmonitor.

Streven: het streefgetal is gebaseerd op een daling van het verbruik van 1,2% per jaar (zoals vastgesteld in het inmiddels afgelopen actieplan
duurzaamheid).

Realisatie: het realisatiecijfer is bij het opmaken van de jaarrekening nog niet bekend.

Toelichting
Deze indicator is in ontwikkeling. Op dit moment is niet alle benodigde informatie voorhanden om de warmtelevering aan woningen in beeld te brengen. We gaan voor de nieuwe coalitieperiode op zoek naar een indicator die wel een realistisch beeld geeft van de ontwikkelingen.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 14		
01. We leggen de Transitievisie Warmte voor aan de raad *Ook in Enschede hebben zich veel bezorgde inwoners gemeld. Wij zijn van mening dat nu alle aandacht moet gaan naar het nemen van maatregelen die de effecten van prijsstijgingen kunnen dempen. Nu onverstoorbaar doorgaan met de behandeling van de Transitievisie Warmte geeft wat ons betreft de verkeerde boodschap af. Een boodschap die aangeeft dat wij de zorgen van onze inwoners minder serieus lijken te nemen dan onze verplichting naar het Rijk om een vastgestelde Transitievisie Warmte te hebben. Dit is uiteraard niet het geval.*	●	▼
02. We maken een integrale wijkaanpak warmtetransitie voor de wijken Twekkelerveld en de Posten *In Twekkelerveld werken we samen met bewoners aan het wijkuitvoeringsplan, dit hopen we in 2022 af te ronden.* *Voor de Zuidwijken is een verkenning van de opgave opgestart, hier geven we in 2022 nader vorm aan.*	■	▼
03. We voeren de communicatiestrategie duurzaamheid uit	●	●
04. We leggen een voorstel voor het toekomstige duurzaamheidsbeleid voor aan de raad *Om te komen tot het voorstel voor de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid in relatie tot benodigde middelen was eerst de vaststelling van de Energievisie noodzakelijk. Deze heeft in het besluitvormingstraject vertraging opgelopen waardoor de voorgestelde uitwerking met financiële vraag in 2022 opgepakt wordt.*	●	▼
05. We ontwikkelen plannen, waarmee een substantieel deel van de middelen die door de Europese Unie in het kader van de Green deal worden vrijgemaakt, naar Enschede kunnen worden gehaald	●	●
06. We leggen de Energievisie voor aan de raad	●	●
07. We leveren onze inbreng aan de Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 *Enschede heeft wel degelijk inbreng geleverd aan de RES 1.0, maar deze wordt begin 2022 aan de gemeenteraad voorgelegd (na vaststelling Energievisie).*	●	▼
08. We dragen bij aan een aanpak voor de aanleg van zonnepanelen op daken, op parkeerplaatsen en op publieke en private gronden in het stedelijk gebied	●	●
09. We stimuleren een gebiedsgerichte aanpak energietransitie	●	●
10. We bieden aan de raad een voorstel aan voor de inzet strategische gronden in het kader van de duurzaamheidsopgave *Het aanbieden van een raadsvoorstel voor de inzet strategische gronden in het kader van de duurzaamheidsopgave heeft in 2021 niet plaatsgevonden. De reden hiervoor is dat de Energievisie, met de daarin opgenomen beleidskaders voor duurzame energieopwekking middels zon, pas eind 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld. Wel zijn de in aanmerking komende gronden in 2021 beoordeeld op technische, landschappelijke en financiële haalbaarheid voor zonopwekking.* *Een integrale ambtelijke afweging op benutting/herontwikkeling van de strategische gronden is nu de eerstvolgende stap in 2022. Een raadsvoorstel wordt vervolgens na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 aangeboden.*	●	▼
11. We werken mee in het kader van de pilot Rijkswaterstaat (RWS) aan een verkenning voor de grootschalige opwek van energie langs de A35	●	●

12. We maken de ontwikkeling van windturbines en zonnevelden mogelijk *Er zijn enkele initiatieven gefaciliteerd voor zonnevelden. De ontwikkeling van windturbines is door de raad "on hold" gezet.*	●	▼
13. We stimuleren de verduurzaming bedrijventerreinen	●	●
14. We maken een plan voor zero emissie binnenstadslogistiek	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

3.02 Naar een klimaatadaptief Enschede

De aanpak van hittestress en wateroverlast zijn de belangrijkste onderdelen van deze doelstelling. Er moet meer kwalitatief groen in de stad komen, meer wateropvang (aan het oppervlak en grondwater), biodiversiteit en smart sustainability.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 3		
01. We leggen het Programma waterhuishouding en klimaatadaptatie 2022 - 2026 (voormalig GRP) voor aan de Raad	●	●
02. We werken aan gezamenlijke nieuwe kaders voor openbaar groen en biodiversiteit, dit aan de hand van de ambities uit het Koepelplan *Het Groenambitieplan is op 13 december 2021 vastgesteld. Dit betreft de uitwerking van dit plan en loopt daardoor door in 2022.*	○	▼
03. Enschede beter bestand maken tegen wateroverlast, hitte en droogte	●	●

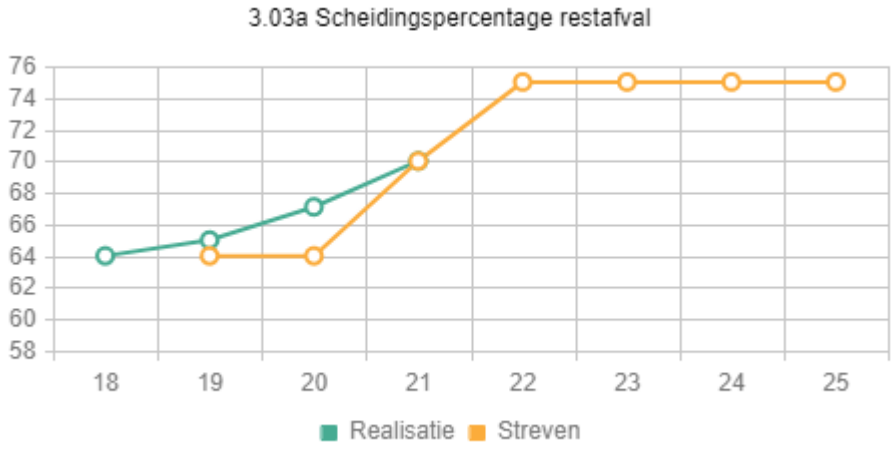
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

3.03 Optimaal hergebruik van producten en grondstoffen (circulaire economie)

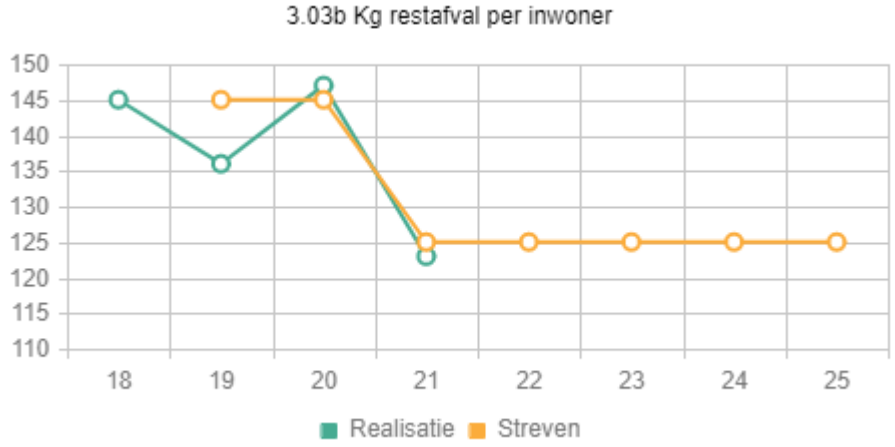
Afval wordt steeds beter gescheiden en draagt daarmee bij aan optimaal hergebruik.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

Toelichting
“Realisatie” en “Streven” komen voort uit de Afvalbeleidsvisie en de Grondstoffenvisie die in 2011 respectievelijk 2015 door de Raad zijn vastgesteld. Gemeente Enschede volgt hiermee de landelijke doelstellingen op het gebied van afvalinzameling en verwerking. Hoe beter het huishoudelijk afval wordt gescheiden, hoe meer er ingezet kan worden op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen. Door de invoering het “keuzemodel afval bij laagbouw” met hierin de vierwekelijkse inzameling van minicontainers voor restafval en de gescheiden inzameling van GFE bij hoogbouw is het scheidingspercentage de afgelopen jaar gestegen naar 70%. De coronacrisis heeft in 2021 net als in 2020 geen aanwijsbaar effect gehad op het scheidingspercentage.

Toelichting
“Realisatie” en “Streven” komen voort uit de afvalvisie en de grondstoffenvisie die in 2011 respectievelijk 2015 door de Raad zijn vastgesteld met als stip aan de horizon: 50 kg restafval per inwoner per jaar in 2030. Hoe beter het huishoudelijk afval wordt gescheiden, hoe minder restafval vrijkomt en er meer ingezet kan worden op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen. Door de invoering van de tariefdifferentiatie op restafval (diftar) vanaf 2017 is er een dalende trend ingezet van de hoeveelheid restafval per inwoner. Deze dalende trend wordt na een onderbreking in 2020 als gevolg van de coronacrisis in 2021 voortgezet. Als gevolg van de invoering het “keuzemodel afval bij laagbouw” met hierin de vierwekelijkse inzameling van minicontainers voor restafval en de gescheiden inzameling

van GFE bij hoogbouw komen we in 2021 uit op 123 kilogram per inwoner.

Acties 2021	ZN21 JR21
Aantal acties: 0	
Bijdrage verbonden partij: Twence	
Bijdrage verbonden partij: Twente Milieu	

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

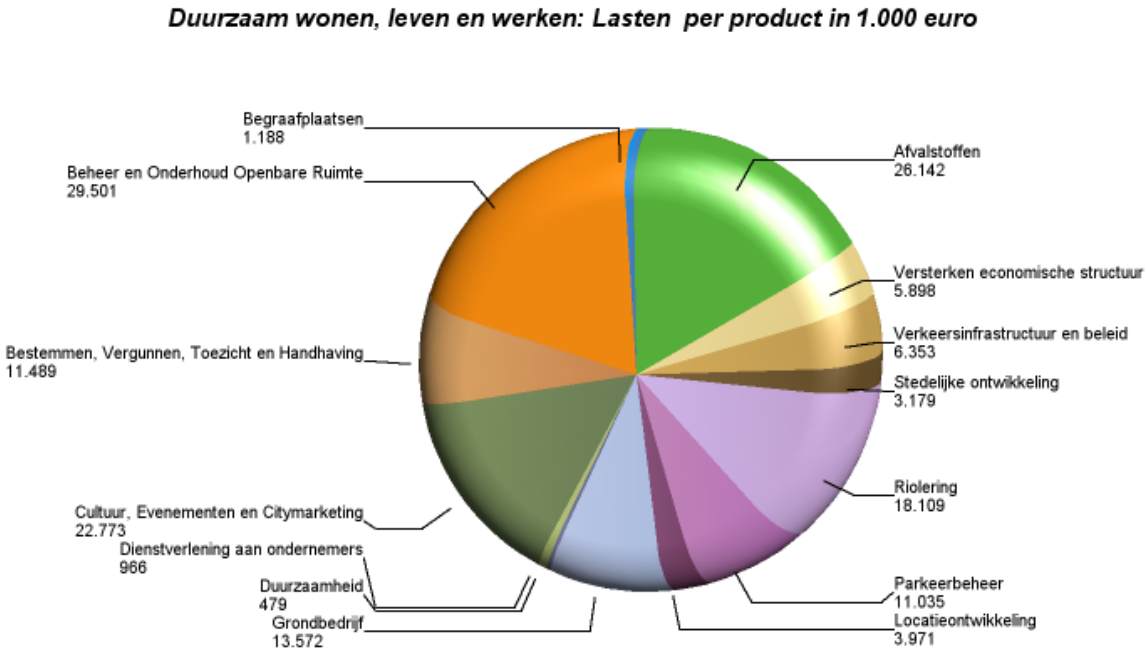
Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
14.	3. Economie	Functiemenging	%	2020	54,4%	LISA
16.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2020	124,3	LISA
21.	6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2020	833,3	LISA
24.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2020	63,1%	CBS
26.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2020	3%	CBS
27.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2021	584,1	CBS
28.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2020	233	CBS
33.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2020	126,4	CBS
34.	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	2019	6,1%	RWS

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

Duurzaam wonen, leven en werken Bedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	153.665	182.354	154.652	27.702
Baten	83.158	108.604	92.355	-16.250
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**70.507**	**73.750**	**62.297**	**11.453**
Storting reserves	5.280	21.143	32.667	-11.523
Onttrekking reserves	4.253	19.998	18.169	-1.829
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**1.027**	**1.145**	**14.498**	**-13.353**
Resultaat	**71.534**	**74.895**	**76.795**	**-1.900**

Deze tabel geeft de samenstelling van het resultaat van het programma weer. Baten en lasten, stortingen en onttrekkingen reserves worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. In de saldo-kolom wordt de realisatie met de begroting (na wijziging) vergeleken en krijgt een nadeel een negatieve notatie en een voordeel een positieve notatie:

- Lasten; de werkelijke lasten over 2021 zijn lager dan begroot. Het saldo lasten is dus voordelig.

- Baten; de werkelijke baten over 2021 zijn lager dan begroot. Het saldo baten is dus nadelig.

- Storting; de werkelijke storting reserves over 2021 is hoger dan begroot. Het saldo storting is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).

- Onttrekking; de werkelijke onttrekking reserves over 2021 is lager dan begroot. Het saldo onttrekking is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).

Toelichting

Het resultaat van Duurzaam wonen, leven en werken is in 2021 na mutaties op de reserves uitgekomen op een nadeel van 1,9 miljoen euro. Een overschrijding van 2,4% op de totale begroting.

De belangrijkste producten die bijdragen aan dit resultaat:

- het product Afvalstoffenheffing laat een tekort zien in 2021 van 390.000 euro door een extra storting in de voorziening afvalstoffen. Het niet gecompenseerde deel van gemaakte lasten door Corona in 2020 wordt hierdoor door ons teniet gedaan in de voorziening. Om een stijging van het tarief te voorkomen is deze storting in de voorziening noodzakelijk;
- lagere opbrengsten Parkeerbedrijf als gevolg van de Covid-19 maatregelen, per saldo 3,6 miljoen euro;
- Beheer en onderhoud openbare ruimte sluit met een resultaat van 59.000 euro positief. Belangrijkste oorzaak is een bijdrage voor oeverbescherming van de provincie;
- het product Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving laat diverse afwijkingen zien. De belangrijkste zijn het niet bestede deel van het budget Omgevingswet (325.000 euro), ontvangen afrekening Omgevingsdienst Twente (345.000 euro), door uitstel invoeringsdatum vertraging bij de implementatie van de Wet kwaliteitsborging (Wkb)(100.000 euro) en we hebben nog geen invulling kunnen geven aan de werkzaamheden cultuurhistorie (100.000 euro);
- het afgelopen jaar is er minder subsidie verstrekt en zijn evenementen subsidies terugontvangen, per saldo een positief resultaat van 280.000 euro op het product Cultuur, Evenementen en Citymarketing. Dit alles als gevolg van de sluiting van de culturele sector, horeca en evenementen;
- op het product Locatieontwikkeling wordt het resultaat van zowel het Regionaal Bedrijven Terrein (RBT) (791.000 euro positief) als Technology base (TB) (556.000 euro negatief, het resultaat van de luchthavenexploitatie kent in 2021 per saldo een negatief resultaat van 1.112.000 euro, waar gemeente en provincie voor de helft in deelnemen, dus 556.000 euro) verwerkt in de jaarrekening. Daarnaast laten de plankosten een overschrijding zien als gevolg van extra werkzaamheden die uitgevoerd moesten worden;
- een voordelig resultaat op het product Stedelijke ontwikkeling van 500.000 euro doordat een aantal budgetten als gevolg van vertraging niet zijn in gezet. Zowel bij de uitvoeringsplanen voor de wijken Zuid en Twekkelerveld als de uitvoeringskosten Transitie warmte zijn vertraagd;
- de regio Twente / Agenda van Twente hebben de gemeente een eenmalige uitkering betaald en daarnaast is de bijdrage per inwoner is lager uitgevallen. Per saldo een voordeel van 400.000 euro op het product Versterken economische structuur.

2.3 Vitaal en sociaal

Doelenboom

Doel	Subdoel	Link
1. Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten *totale lasten (x 1.000 euro): 93.303,00*	1.01 De jeugd is gezond en actief	Indicatoren: 2 Aantal acties: 2
	1.02 De jeugd groeit thuis op en doet dat in een veilige thuissituatie	Indicatoren: 3 Aantal acties: 4
	1.03 Kinderen hebben geen taalachterstand	Indicatoren: 1 Aantal acties: 3
	1.04 De jeugd heeft zo min mogelijk tweedelijns jeugdhulp nodig	Indicatoren: 2 Aantal acties: 4
	1.05 Kinderen groeien niet op in armoede	Indicatoren: 1 Aantal acties: 1
	1.06 De jeugd heeft een passende opleiding (bij de potentie van de jeugdige)	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2
	1.07 De jeugd heeft een startkwalificatie	Indicatoren: 1 Aantal acties: 1
2. Inwoners wonen langer zelfstandig *totale lasten (x 1.000 euro): 100.070,00*	2.01 De inwoners zijn gezond en actief	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
	2.02 De inwoners hebben een sterk persoonlijk netwerk	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2
	2.03 De inwoners hebben zo min mogelijk tweedelijns zorg nodig	Indicatoren: 3 Aantal acties: 7
3. Inwoners zijn financieel zelfstandig *totale lasten (x 1.000 euro): 129.282,00*	3.01 De huishoudens zijn niet afhankelijk van een bijstandsuitkering	Indicatoren: 1 Aantal acties: 1
	3.02 De huishoudens doen zo min mogelijk een beroep op inkomensondersteuning	Indicatoren: 3 Aantal acties: 1
	3.03 De inwoners met een laag inkomen zitten zo min mogelijk in een schuldhulpverleningstraject	Indicatoren: 2 Aantal acties: 0
4. Inwoners participeren in de samenleving *totale lasten (x 1.000 euro): 83.809,00*	4.01 De inwoners werken betaald naar vermogen	Indicatoren: 1 Aantal acties: 3
	4.02 De inwoners doen actief mee in de samenleving via vrijwilligerswerk, mantelzorg, lidmaatschap verenigingen e.d.	Indicatoren: 3 Aantal acties: 4

Wat hebben we bereikt?

Enschede wil een aantrekkelijke stad zijn waar je prettig op kunt groeien en waardig oud kunt worden. Waar mensen naar elkaar omkijken. Waarin mogelijkheden, talenten en eigen regie centraal staan, in plaats van problemen, beperkingen en overheidsbemoeienis. Waar je de ondersteuning krijgt die nodig is.
De sleutel om een gelukkig en zelfstandig leven te kunnen leiden, ligt in het hebben van perspectief, iets wat we in ons handelen als gemeente als uitgangspunt hanteren. We werken in Enschede aan een duurzaam, solide en betaalbaar sociaal stelsel, met als strategische opgave dat inwoners van Enschede naar vermogen kunnen deelnemen in een inclusieve samenleving.

De kern van dit stelsel is dat inwoners zelf aan zet zijn en de overheid achtervang is voor ondersteuning als mensen hun behoefte aan ondersteuning niet zelf en met hun omgeving kunnen invullen. We zorgen voor een goede kwaliteit, spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen op alle voor inwoners belangrijke terreinen: onderwijs, werk, vrijetijd, zorg en ondersteuning, armoede, schuldhulpverlening, veiligheid en leefbaarheid. Dat kan alleen binnen een duurzaam en financieel houdbaar stelsel. Iets wat we niet bereiken als we blijven doen wat we nu doen. Daarom werken we aan omvorming en vernieuwing, waardoor inwoners beter in staat worden gesteld om zo gewoon mogelijk mee te doen, zodat ze geen of minder individuele, geïndiceerde zorg nodig hebben.

Het jaar 2021 was het tweede jaar van een wereldwijde coronapandemie. Desondanks is er binnen het sociaal domein veel doorgegaan, doorgelopen en bereikt! En daar zijn we trots op.

Doel 1. De jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten

- Afgelopen jaar is een belangrijke stap gezet in het versterken van de sociale basis. Zo is het ambitiedocument wijkwijzers vastgesteld, is een vierde locatie ‘kracht van verenigingen’ geopend en zijn er nieuwe voorzieningen als BSO+ gerealiseerd. Door deze versterking zijn er voor inwoners meer laagdrempelige oplossingen in hun eigen leefomgeving. Er zijn minder indicaties nodig: inwoners kunnen vaker gebruik maken van (algemene) voorzieningen in hun eigen wijken.
- Bij de Enschedese invulling van de Twentse belofte is de Integrale Jongerenaanpak verder vormgegeven en is het aantal jongerencoaches uitgebreid, waardoor meer jongeren intensief begeleid kunnen worden naar een goede plek in het onderwijs of op de arbeidsmarkt
- Desondanks zien we een toenemend aantal jeugdigen dat langer een beroep doet op ondersteuning en zwaardere vormen van ondersteuning. Verder zijn er wachtlijsten bij de zwaardere vormen van zorg en verblijf en moeten we op zoek naar alternatieven en tussenvormen. Het effect van maatregelen die zijn ingezet om de taakstellingen te realiseren leidt nog niet tot een “neutrale” exploitatie. Met name de blijvende volumetoename, in combinatie met stijgende gemiddelde kosten per cliënt zorgt ervoor dat de positieve effecten van bijsturing voor een deel “verdampt”. Voor de komende jaren kan dit opgevangen worden uit de extra middelen Jeugdhulp van het Rijk. Structurele effecten moeten komen uit reductie van het aantal cliënten dat tweedelijns inzet ontvangt door het afvangen van vragen door de wijkwijzers, meer inzet op schoolwijkcoaches en lichte hulp door wijkteams, praktijkondersteuners bij huisartsen, inzet kracht voor verenigingen, Onderwijs-Jeugdhulp-Arrangementen (OJA) etc. In de hervormingsagenda wordt dit nader uitgewerkt.

Doel 2. Inwoners wonen langer zelfstandig

- De wijkwijzers zijn een concept waarin welzijn samen met Wijkteams en andere netwerkpartners in wijken en buurten samen een basis cq de toegang vormen voor ondersteuning aan inwoners. Het doel van de verdere ontwikkeling van de Wijkwijzers is dat inwoners sneller verder kunnen doordat zij eenvoudiger informatie en advies vinden en de ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Daardoor komen minder inwoners bij de Wijkteams terecht en kunnen deze meer aandacht besteden aan inwoners met een complexe en/of meervoudige hulpvraag. In 2021 is besloten dat er tien wijkwijzers komen, waarvan er zich vijf door ontwikkelen naar een wijkwijzer XL, waar naast informatie en advies ook meer (geïndiceerde) activiteiten samen kunnen worden uitgevoerd.

- Afgelopen jaar zijn er bij de Wijkteams verschillende trainingen gegeven over stress-sensitieve dienstverlening en is er met projecten als de doorbraakmethode verder ingezet op een andersoortig instrumentarium.
- Op het gebied van sport is besloten tot de clustering van sportvelden -inclusief de verhuizing van sportverenigingen- op de locaties Diekman-Oost en Wesselerbrink
- Bij de decentralisatie beschermd wonen hebben de gemeenten Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente, Losser en Oldenzaal in 2021 een ‘gemeenschappelijke regeling centrumgemeente Enschede beschermd wonen’ afgesloten. Door deze samenwerking kan op een toekomstbestendige wijze invulling worden gegeven aan beschermd wonen in onze regio, passend binnen de nieuwe wetgeving.
- Vanaf 2021 is de Wet Langdurige Zorg (Wlz) opgesteld voor de GGZ, waardoor mensen die een advies voor beschermd wonen hebben en waar de verwachting is dat ondersteuning levenslang aan de orde zal zijn, een indicatie konden aanvragen voor de Wlz. De verantwoordelijkheid voor deze geïndiceerden verschoof van de centrumgemeente naar het zorgkantoor, evenals het budget. In de regio Enschede gaat het hierbij om een uitstroom van 410 cliënten op een totaal van 895 cliënten.
- We zien een toename van het aantal aanvragen voor ondersteuning huishouden en meer individuele begeleiding. Welk deel toe te wijzen is aan de autonome groei door vergrijzing, welke aan het abonnementstarief en welke aan corona is niet goed te onderscheiden. De toename van de vragen betekent een verzwaring van de werklast bij de wijkteams. Er zijn minder uitgaven voor begeleiding, dagbesteding en vervoer.
- Groot risico dat opdoemt is de krapte op de arbeidsmarkt waardoor bepaalde zorg niet meer kan worden geleverd omdat er geen menskracht is. Wat betekent dat zorgcontinuïteit onder druk komt te staan en er meer kans is op escalaties en incidenten. Verder brengt dit een financieel risico met zich mee door hogere loonafspraken in cao’s. Deze risico’s willen we verminderen door meer gebiedsgerichte samenwerking mogelijk te maken voor zorg- en welzijnsaanbieders om zo meer rendement te halen uit de beschikbare middelen (menskracht, kennis en kunde en budgetten). De opdracht tot de versterking van de wijkwijzers en het gebiedsgericht organiseren van de ondersteuning huishouden vormen hierin belangrijke stappen.

Doel 3. Inwoners zijn financieel zelfstandig

- De ontwikkeling van het uitkeringsbestand bleef beter in vergelijking met de landelijke ontwikkeling. Door een bijstelling van ons BUIG-budget was dit echter toch nog niet ‘goed’ genoeg, waardoor we met een klein tekort op het BUIG-budget 2021 afsluiten. Dit tekort kan ruimschoots worden opgevangen binnen het daarvoor beschikbare eigen budget.
- Het aandacht geven aan inwoners die afhankelijk van een uitkering van de gemeente zijn, heeft in 2021 een impuls ondergaan met het uitbreiden van de RAP-aanpak (Rechtmatigheid, Aandacht en Participatie) en het uitbreiden en borgen van de Jongerenaanpak. En er is een aanpak ontwikkeld om binnen Werk & Inkomen met een (wijk- en doelgroepgerichte) ketenaanpak te gaan werken.
- Er is een aantal beleidswijzigingen gerealiseerd die passen in het streven naar de menselijke maat (zoals de maatregelenverordening). Het rapport van de commissie menselijke maat toont aan dat we op deze weg verder door moeten gaan.
- De voorbereidingen voor de uitvoering van de nieuwe Wet Inburgering zijn volgens plan uitgevoerd.
- In 2021 is veel inzet gepleegd op de implementatie en de uitvoering van de TONK-rijksregeling (Tijdelijke Ondersteuning voor Noodzakelijke Kosten) voor ondernemers

in het kader van de coronamaatregelen en het begeleiden van door de Toeslagenaffaire getroffen ouders.

Doel 4. Inwoners participeren in de samenleving

- Ondanks corona heeft de Sociale Werkvoorziening (SW) per saldo een goed jaar gehad: 95% van de beoogde omzet gerealiseerd, er kon een veilige werkomgeving voor de doelgroep worden gecreëerd, er waren nauwelijks coronabesmettingen en het ziekteverzuim is onder de streefcijfers gebleven. Het positieve resultaat op de omzet bij detacheringen is bereikt door het terugbrengen van het aantal 'bankzitters' en door het nieuwe contract en een herziend contract, waarin gewerkt wordt met tarieven tegen loonwaarde.
- Met de Groeituin hebben we een nieuwe werksoort toegevoegd bij de Kwekerij. Ook zijn we aan de slag gegaan met innovatie en verbeteringen op de werkvloer wat resulteerde in twee landelijke prijzen voor onze aanpak. En er is gewerkt aan de opdracht van de gemeente om de DCW-infrastructuur breder toegankelijk te maken voor gemeentebrede doelgroepen.
- Voor de doelgroep nieuw Beschut is er sinds juli een landelijke cao van kracht geworden en als gevolg daarvan heeft het college het besluit genomen om deze medewerkers zelf in dienst te nemen en de stichting SWPE op te heffen in 2022. Voor de SW-doelgroep is er eveneens een nieuwe cao afgesloten.
- Met de inzet van het Twents Fonds voor Vakmanschap is in 3 jaar tijd voor 500 werkzoekenden, 1.250 werknemers in loondienst en 250 zzp'ers het verschil gemaakt; een duurzame verbetering van hun arbeidsmarktpositie in het kader van een lang leven ontwikkelen (LLO).
- Enschede is door het Rijk 'aangewezen' als noodopvangplek voor een half jaar. Eind 2021 zijn de voorbereidingen getroffen, zodat begin 2022 een noodopvang op voormalig vliegbasis Twenthe is geopend.

De hierboven genoemde activiteiten geven mede invulling aan de doelen van de transformatie van het sociaal domein. Maar er gebeurde nog veel meer:

- We hebben het afgelopen jaar verbeteringen doorgevoerd zodat een beter overzicht, samenhang en verbinding is gekomen in de dingen die we doen. De dialoognota als instrument in het proces van de visie sociaal domein heeft daaraan bijgedragen.
- In 2021 is conform afspraak het Huis van Sturing twee keer opgeleverd. Het proces van de totstandkoming daarvan is beter afgestemd op de reguliere P&C-cyclus.
- Vroegsignalering en preventie: een proactieve houding en persoonlijke benadering werkt. Hierbij zetten we de klant voorop en kunnen we ze helpen naar een volgende stap. De uitvoering en het beleid rondom dit vraagstuk blijft dynamisch: er wordt continu gekeken welke (kleine) verbeteringen er doorgevoerd kunnen worden om de inwoner beter te bereiken en te ondersteunen. Afgelopen jaar is de vroegsignalering van schulden een wettelijke taak geworden.

Financiën

Het sociale domein heeft in 2021 een positief resultaat gehaald van 20,4 miljoen euro. Op alle producten zijn voordelen behaald, met uitzondering van de producten Jeugdhulp en Sport en Gezondheid, en de voordelen hebben hoofdzakelijk een incidenteel karakter. Corona heeft veel invloed gehad omdat uitgaven zijn vertraagd of minder konden plaatsvinden. En mede door de ruimhartige compensatie door het Rijk is het resultaat daardoor ook positief beïnvloed. De verdere impact van Corona op de samenleving in 2022 en volgende jaren is moeilijk in te schatten evenals eventuele verdere steunmaatregelen van het Rijk. Een deel van het resultaat willen we via bestemmingsvoorstellen (circa 1,5 miljoen euro) meenemen

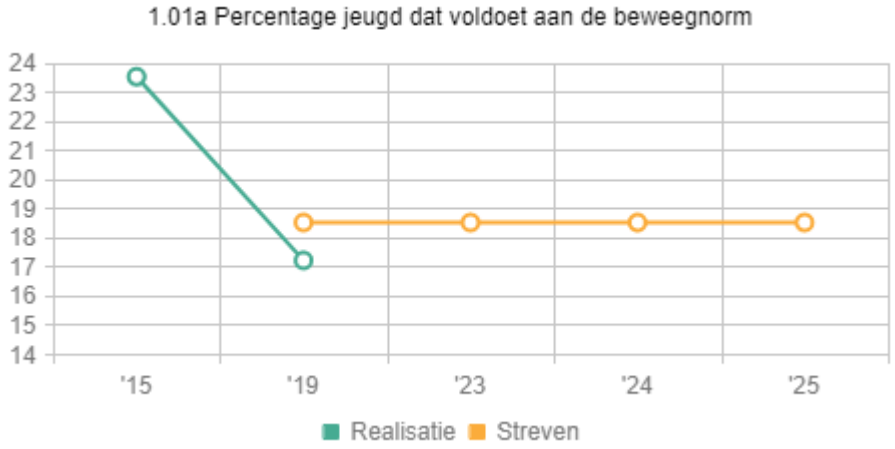
naar 2022, dit betreft voornamelijk coronamiddelen die in de decembercirculaire 2021 beschikbaar zijn gesteld, maar niet meer in 2021 konden worden ingezet en wel in 2022 nodig zijn. Bij de Zomernota 2021 is besloten tot een afroming van 2,3 miljoen euro en tot een stelpost onderuitputting van 3,5 miljoen euro (beide structureel). Daarmee zal het verwachte resultaat in 2022 negatief worden beïnvloed.
In de paragraaf “Wat mag het kosten?” wordt het financieel resultaat nader toegelicht.

Wat hebben we er voor gedaan?

1. Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten
Iedere jeugdige groeit gezond en veilig op, kan zijn/haar talenten ontwikkelen en naar vermogen meedoen. Hij/zij groeit op in een gezin; speelt en neemt deel aan sport en cultuur; gaat naar school en behaalt diploma’s en een startkwalificatie en krijgt passende ondersteuning waar nodig. Zo krijgt hij/zij de kans een (sociaal-economisch) zelfredzame, sociaal vaardige en gezonde inwoner te worden die zoveel als mogelijk zelfstandig kan wonen en leven en een goed perspectief heeft op de arbeidsmarkt.

1.01 De jeugd is gezond en actief
Jeugdigen die gezond leven (eet- en beweeggedrag) zijn minder vaak ziek, kunnen zich beter concentreren en zitten lekkerder in hun vel. Via de jeugdgezondheidszorg (met de focus op preventie, vroegsignalering en lichte ondersteuning) en sport willen we een gezonde leefstijl bij de jeugd bevorderen.

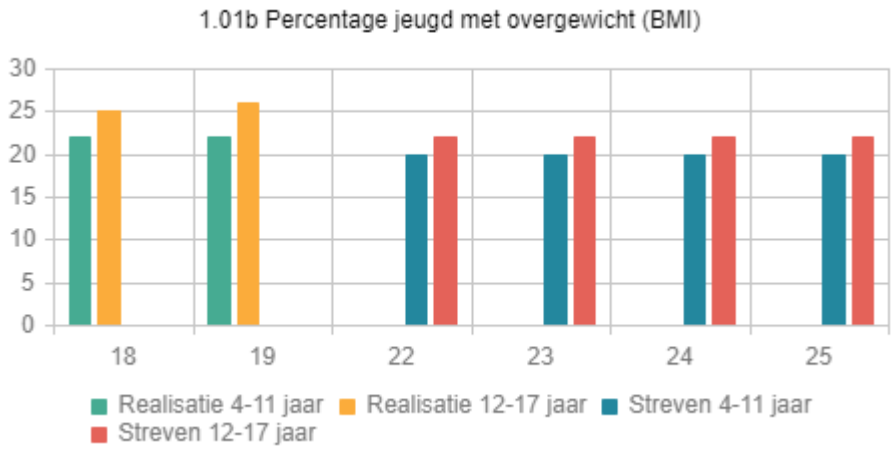
Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De beweegnorm staat voor de Nederlandse Norm Gezond Bewegen / Beweegrichtlijnen voor jeugd (4-17 jaar). Oftewel minstens elke dag een uur matig intensieve inspanning. Langer, vaker en/of intensiever bewegen. Bewegen is goed voor de gezondheid. Bij kinderen verlaagt bewegen eveneens het risico op depressieve symptomen, verbetert het de

insulinegevoeligheid en botkwaliteit en verlaagt het bij kinderen met overgewicht en obesitas de BMI en vetmassa. Verder verbetert bewegen de fitheid en spierkracht.
Deze indicator wordt vierjaarlijks gemeten. In 2022 worden nieuwe resultaten verwacht. In de nieuwe ambitiedocument 'gezond, gelukkig en vitaal Enschede' wordt hier nader op ingegaan.
Bron: Gezondheidsmonitor Jeugd (2015 en 2019)

Toelichting
De Body Mass Index (BMI) is een index voor het gewicht in verhouding tot lichaamslengte. Bij een waarde < 18,5 is sprake van ondergewicht, waarde 18,5-25: normaal gewicht, waarde >25: overgewicht en waarde >30: ernstig overgewicht (obesitas). De indicator geeft het percentage jeugd (0-17 jaar) met overgewicht en obesitas aan.
Door corona kon de meting in 2021 net als in 2020 niet op de correcte wijze worden uitgevoerd.
Bron: Twentse gezondheidverkenning (GGD Twente)

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We stellen een nieuwe sportnota op. *In plaats van een sportnota stellen we het ambitiedocument "Gezond, Gelukkig en vitaal Ei Hiermee zien we dé kans om alle ontwikkelingen die spelen op het gebied van gezondheid sport, bewegen en spelen in de openbare ruimte te bundelen. In dit ambitiedocument formuleren we voor de langere termijn doelen en beleidskaders. Me thema's: sporten, gezonde jeugd, leven lang gezond en fit en gezonde leefomgeving & infr Het opstellen van zo'n integraal ambitiedocument kost meer tijd dan een nota voor één bel*	●	▼
02. We benutten de maatschappelijke waarde van de speeltuinen.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Openbaar Lichaam Gezondheid		●

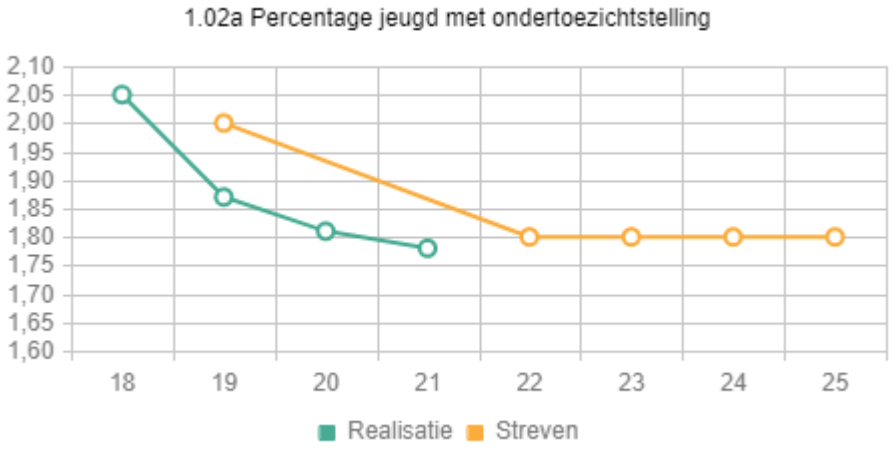
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.02 De jeugd groeit thuis op en doet dat in een veilige thuissituatie
Jeugd heeft een goede opvoeding en een stabiele en veilige omgeving nodig om zich goed

te kunnen ontwikkelen. Het liefst door en bij de ouder(s).

Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

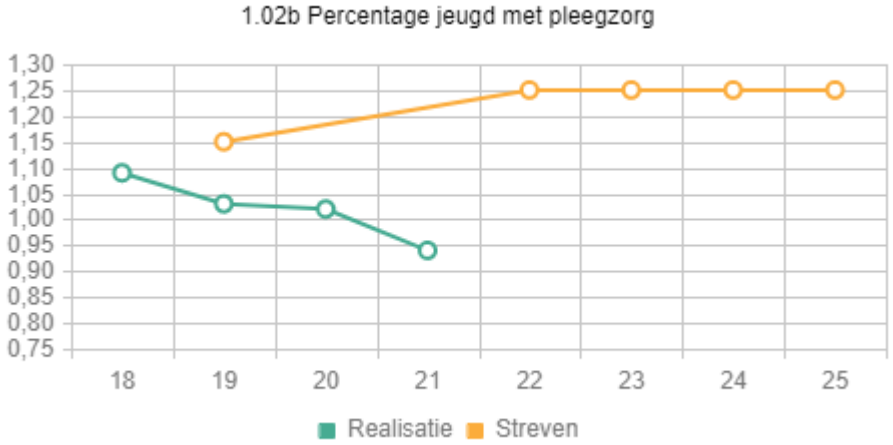

Toelichting

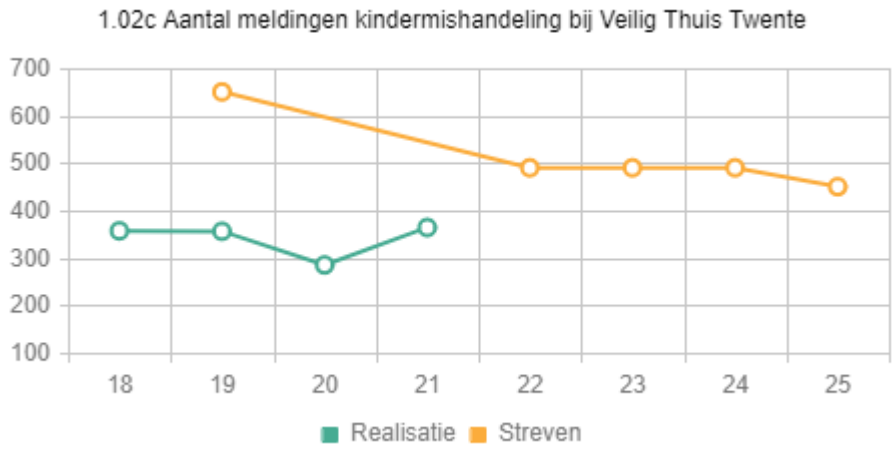
De kinderrechter kan jeugdigen onder toezicht stellen wanneer zij opgroeien in een situatie waarin hun welzijn of gezondheid bedreigd wordt. Het gezin krijgt te maken met een gezinsvoogd en krijgt hulp aangeboden. Ouders blijven zo veel mogelijk zelf verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen. De hulp is vooral gericht op het vergroten van de mogelijkheden van ouders om deze verantwoordelijkheid te dragen. De hulp kan ook gericht zijn op het vergroten van de zelfstandigheid van een jeugdige. De indicator betreft jeugdigen van 0 t/m 17 jaar.

Het aantal jeugdigen onder toezicht gesteld is in 2021 opnieuw gedaald. Dit is een mooie trend. Dat er opnieuw sprake is van een daling zou er op kunnen duiden dat verbeteringen in de aanpak, zoals het inzetten van jeugdbeschermingstafels, hun vruchten nu structureel afwerpen. De daling is in 2021 wel minder dan in 2020. Jeugdbeschermingsinstellingen geven aan dat het aandeel onder toezicht stellingen in het kader van gezag en omgang (echtscheidingsproblematiek) groot is. Voor deze zaken is er nog een verbeterslag nodig samen met andere partners in de keten om een kentering te weeg te brengen.

Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Toelichting
Pleegzorg is zorg voor jeugdigen die door omstandigheden niet thuis kunnen wonen. Het is een vorm van hulp waarbij een jeugdige tijdelijk in een ander gezin gaat wonen. Zeven dagen per week of af en toe een weekend of vakantie. Sinds 2018 hebben gemeenten ook de plicht om pleegzorg aan te bieden na de leeftijd van 18 (tot 21) jaar. Deze groep maakt geen onderdeel uit van de indicator om een vergelijkbare trendlijn van 2016 t/m 2022 mogelijk te maken.
Het percentage jeugd met pleegzorg daalt. Deze indicator moet in samenhang worden gezien met het aantal jeugdigen dat uit huis geplaatst wordt en met het aantal kinderen dat opgevangen wordt in een gezinshuis. Het hoofddoel is dat kinderen thuis veilig kunnen opgroeien. Eventuele ondersteuning wordt zoveel mogelijk in de eigen gezinssituatie aangeboden. Indien er toch sprake is van een uithuisplaatsing is in het in belang van het kind om dit gezinsgericht te doen, ofwel win een pleeggezin ofwel in een gezinshuis. Kinderen met complexe problematiek worden eerder in een gezinshuis geplaatst waar er sprake is van professionele begeleiding. Een daling in het percentage jeugd met pleegzorg hoeft geen zorgelijke ontwikkeling te zijn.
Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Toelichting
Kindermishandeling is elke vorm van mishandeling die voor een kind bedreigend of

gewelddadig is. Dus niet alleen lichamelijk geweld, maar ook bijvoorbeeld emotionele mishandeling of verwaarlozing vallen eronder. Veilig Thuis Twente (VTT) is het advies- & meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in Twente. VTT is verantwoordelijk voor het herstel van de directe veiligheid van betrokkenen en voor het doorgeleiden naar adequate hulp. De indicator betreft jeugd van 0 t/m 17 jaar.
In 2021 waren er 364 meldingen kindermishandeling in Enschede. Het aantal meldingen kindermishandeling is daarmee ten opzichte van 2020 toegenomen en ligt daarmee op het niveau van 2018 en 2019. Dit kan komen door corona maar ook doordat Veilig Thuis Twente (VTT) in 2020 een flinke wachtlijst heeft weggewerkt en is gestart met een nieuw dashboard om ontwikkelingen en cijfers beter in beeld te brengen. Doordat er bij VTT geen wachtlijst meer is, is mogelijk het vertrouwen bij melders toegenomen en daarmee de meldbereidheid.
Bron: registratiesysteem Veilig Thuis Twente.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 4		
01. We doen mee aan het landelijk actieprogramma 'Kansrijke start'	🟢	🟢
02. We voeren de regionale transformatieagenda 'Jeugd' uit.	🟢	🟢
03. We voeren de verbeteragenda JBOV uit.	🟢	🟢
04. We bieden hulp en begeleiding aan slachtoffers van huiselijk geweld, loverboys, mensenhandel en prostitutie. *De acties aangaande het actieprogramma 'Geweld hoort nergens thuis, het Kenniscentrum Mensenhandel Twente en het regionaal uitstapprogramma prostitutie zijn conform uitgevoe De Regiovisie Mensenhandel is niet in 2021 vastgesteld (abusievelijk is 2020 in de begroti De opdracht is dat de gemeenten in 2022 een beleid en aanpak mensenhandel geformulee hebben. Dat wordt nu regionaal voorbereid. De regiovisie aanpak mensenhandel wordt na besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraden van de veertien Twentse gemeenten.*	🟢	🟢

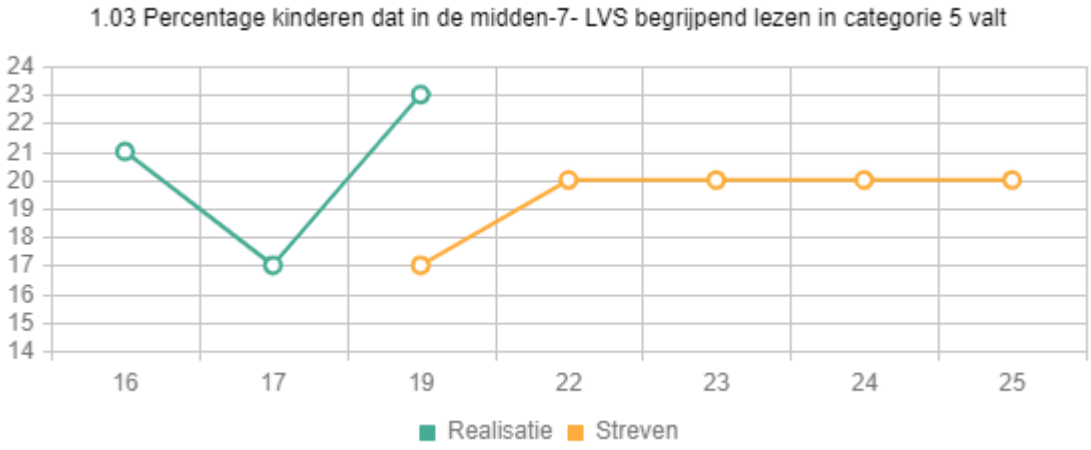
Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

1.03 Kinderen hebben geen taalachterstand

Een goede taalontwikkeling is essentieel voor een kansrijke toekomst van kinderen. We willen alle kinderen hierin gelijke kansen bieden. Het grootste effect bereiken we door vooral vroegtijdig, bij kinderen op jonge leeftijd, te investeren.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

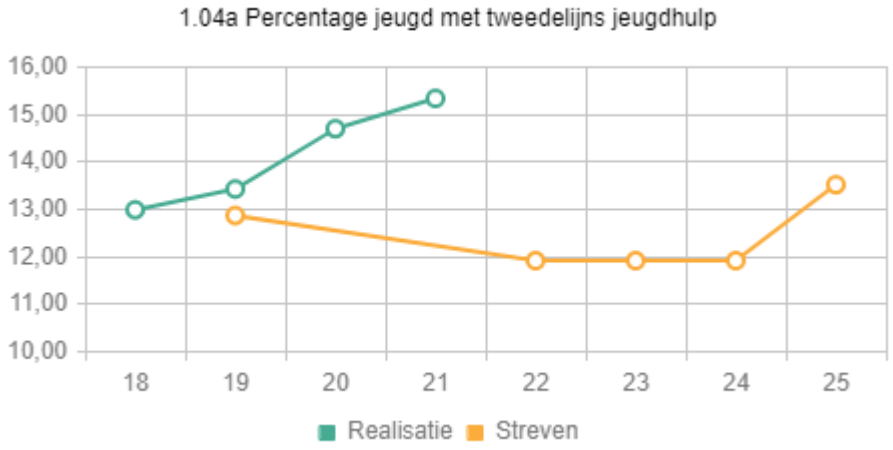
Toelichting
Jaarlijks worden in het primair onderwijs mediotoetsen van het CITO LOVS (waaronder Begrijpend Lezen) afgenomen, waardoor we inzicht verkrijgen in de stedelijke taal- en rekenprestaties van basisschoolleerlingen. Bij deze indicator zoomen we in op de leerlingen in groep 7. Het vaststellen van de vaardigheidsscores berust op percentielen: vijf gelijke groepen van elk 20%. Als de score van categorie 5 lager is dan 20% is dat een indicatie dat de score in Enschede gelijk of beter is dan het landelijk gemiddelde.
In 2021 kon (evenals in 2020) het jaarlijkse onderzoek niet worden uitgevoerd doordat in verband met de coronacrisis de Citotoets niet is afgenomen.
Bron: Rapport Oberon “Enschedese Taal- en Rekenprestaties”.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 3		
01. We ontwikkelen Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) verder door.	●	●
02. We faciliteren de organisatie van tenminste vier zomerscholen in Enschede.	●	●
03. We geven uitvoering aan het Uitvoeringsplan Laaggeletterdheid	■	●

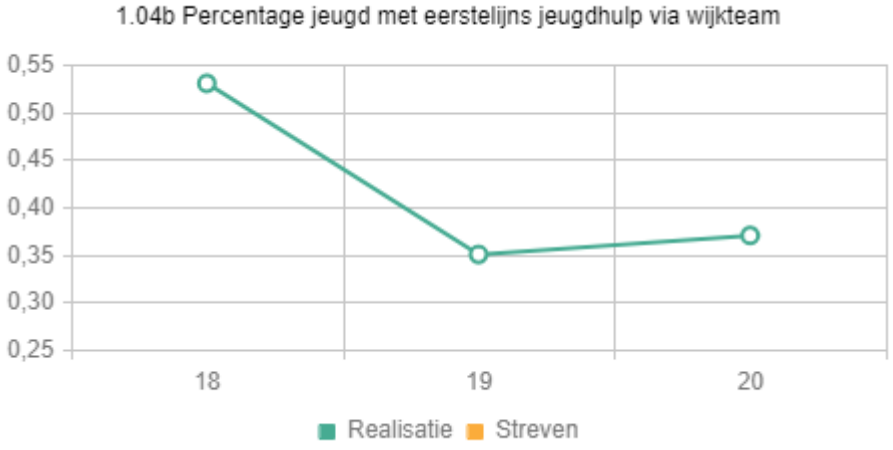
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.04 De jeugd heeft zo min mogelijk tweedelijns jeugdhulp nodig
Primair wordt ingezet op het oplossen van problemen op eigen kracht en/of binnen hun eigen sociale omgeving (het gezin, de buurt, de vereniging, kinderopvang en school). We zetten daarbij in op preventie en op collectieve, algemene voorzieningen dichtbij huis of school. Alleen waar het echt niet anders kan, wordt tweedelijns jeugdhulp ingezet.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
Tweedelijns Jeugdhulp is hulp voor jeugd van 0 t/m 17 jaar van een (specialistische) hulpverlener waarvoor je een verwijzing nodig hebt. Naast de gemeente kan ook de huisarts, jeugdarts, medisch specialist of een gecertificeerde instelling een verwijzing afgeven.
Door Corona is er vraagvermeerdering ontstaan, vooral bij de groep 12-18 jaar, en is de problematiek ook ernstiger geworden. Er is ook een wachtlijsteffect die aanleiding geeft tot vraagvermeerdering. Door uitval van zorg door besmettingen op de groepen en door uitval bij zorgprofessionals wordt zorg en therapie uitgesteld. Zorgaanbieders heralloceren personeel naar de meest ernstige doelgroepen, zoals eetstoornissen. Gevolg van beide factoren is dat meer jongeren op een wachtlijst geplaatst worden. Deze kunnen tijdens het wachten weer ernstiger problematiek ontwikkelen waarvoor tweedelijns zorg geïndiceerd is. Ernstiger problematiek in combinatie met door Corona veroorzaakte inperking van de behandelcapaciteit kan ook weer leiden tot minder snelle uitstroom. Een andere verklaring van het hogere gebruik van tweedelijns zorg is dat de normalisering te kortschiet door onvoldoende afstemming tussen huisartsen (medische verwijsroute) en sociaal domein. Daardoor worden kansen gemist om meer problematiek waarbij ook andere leefterreinen bepalend zijn, binnen het sociaal domein op te lossen. Ten slotte noemen we dat triage ondersteuning van wijkteams door de jeugd GGZ nog onvoldoende wordt ingevuld.
Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

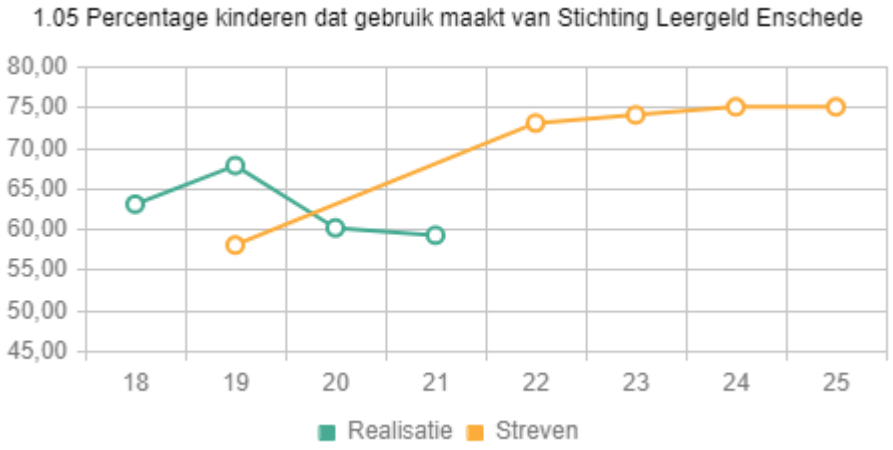
Toelichting
Eerstelijns Jeugdhulp is Jeugdhulp (0-17 jaar) waarvan iedereen zonder verwijzing gebruik kan maken. De indicator richt zich op de hulp die een wijkcoach geeft. Naast preventie en ondersteuning biedt de wijkcoach ook lichte hulp naast of in plaats van gespecialiseerde tweedelijns- Jeugdhulp.
Zoals reeds aangegeven in de Programmabegroting 2022-2025, wordt vanaf 2021 de hulp die door een wijkcoach wordt gegeven niet meer geregistreerd. Eerdere inspanningen om hier invulling aan te geven hebben niet het juiste effect gehad. De definiëring en wijze van registreren is te complex gebleken en vroegen daardoor een administratieve inspanning die niet in verhouding stond tot het doel van registratie. Met dit gegeven wordt rekening gehouden bij de ontwikkeling van de indicatoren in een begroting voor de nieuwe college- en Raadsperiode.
Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 4		
01. We organiseren de toegang tot de zorg en ondersteuning anders.	●	●
02. We voeren de pilot Onderwijs-Jeugdhulp-Arrangement (OJA) uit	■	●
03. We richten een expertisecentrum specialistische jeugdhulp Overijssel in.	●	●
04. We zetten in op toezicht en handhaving bij de aanbieders in de jeugdhulp en de Wmo.	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.05 Kinderen groeien niet op in armoede
Alle jeugd moet kunnen meedoen, ook jeugdigen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen. Sport, schoolreisjes, muziek – het hoort bij de vorming en opvoeding van iedere jeugdige. Nu investeren in het kunnen meedoen van jeugd voorkomt problemen op latere leeftijd. Met de inzet van het Kindpakket bevorderen we de participatie van jeugdigen. Het Kindpakket maakt onderdeel uit van het brede palet aan inkomensondersteunende voorzieningen van de gemeente Enschede.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 1

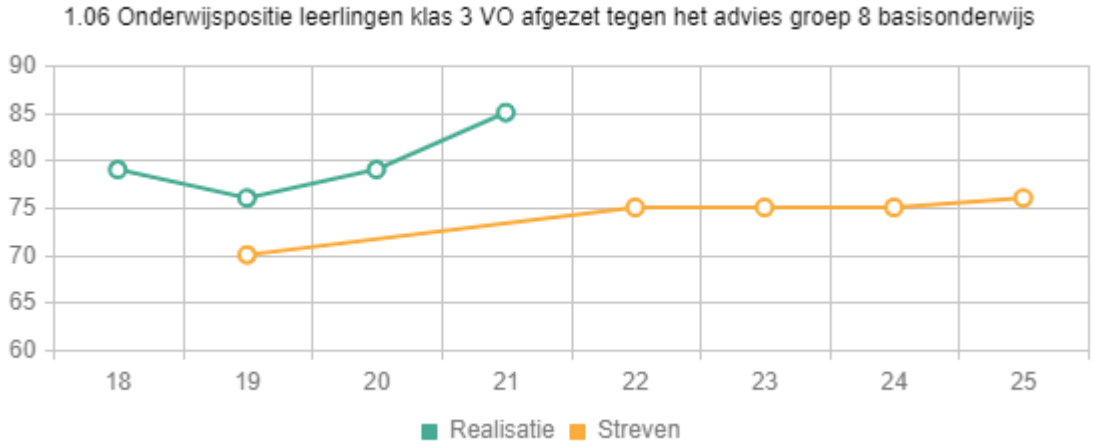
Toelichting
De Stichting Leergeld Enschede zet zich -naast andere partijen- in om te voorkomen dat kinderen die in armoede leven in een sociaal isolement terechtkomen. Voorbeelden van ondersteuning zijn het betalen van de kosten van lidmaatschap van sportclubs, zwemlessen, dansles en kleding voor sport en fietsen. Vanuit het Kindpakket ontvangt zij hiervoor gemeentelijke subsidie. Deze indicator geeft het percentage kinderen in de leeftijd 4 t/m 18 jaar weer, waarvan de ouders een inkomen hebben van maximaal 120% van de bijstandsnorm (circa 4.450 kinderen) en een aanvraag door Stichting Leergeld is gehonoreerd. De aantallen zijn inclusief de gehonoreerde aanvragen op basis van het Jeugdcultuurfonds en het Jeugdsportfonds.
In tegenstelling tot onze ambitie, zoals verwoord in de kadernota “Rondkomen met je inkomen’, zien we geen groei in het aantal daadwerkelijke reguliere toekenningen door de Stichting Leergeld. In 2021 heeft de Stichting Leergeld 2.633 kinderen bereikt. Het t.o.v. de ambitie achterblijvende bereik kan wederom voor een groot deel verklaard worden doordat activiteiten om corona gerelateerde redenen geen doorgang hebben gevonden. Vergoedingen voor o.a. schoolreisjes, sport- en cultuurabonnementen, zwemlessen e.d. konden niet worden toegekend. Een deel van de wel bij Stichting Leergeld bekende kinderen heeft daardoor in 2021 geen reguliere toekenning gehad.
Samen met Stichting Leergeld en de andere partners in het Kindpakket zetten we stevig in op het bespreekbaar maken van de problematiek én op de verhoging van het bereik. Dit doen we o.a. met de campagne, #iederkinddoetmeeinenschede. Deze campagne is op 22 november 2021 gestart en herhalen we ook in 2022. Als onderdeel van deze campagne hebben de gezamenlijke Kindpakketpartners in december 2021 een Enschede cadeaukaart ter waarde van € 40, aan de kinderen uit de doelgroep aangeboden. De kaart is verstrekt aan alle kinderen van 0-18 jaar die ingeschreven staan in een huishouden met een bijstandsuitkering, aangevuld met alle kinderen die bekend zijn bij Leergeld.
Bron: Stichting Leergeld.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 1		
01. We voeren het beleidskader 'Rondkomen met je inkomen 'uit, waarin ook nadrukkelijk aandacht is voor kinderen en jongeren.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.06 De jeugd heeft een passende opleiding (bij de potentie van de jeugdige)
Het is belangrijk dat jongeren een goede keuze weten te maken als het gaat om een opleiding. Niet alleen moet een opleiding aansluiten bij hun talenten, maar er moet uiteindelijk ook een passende baan mee te vinden zijn.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 1

Toelichting
In groep 8 van het basisonderwijs krijgen de leerlingen een advies voor de vervolgopleiding op het voortgezet onderwijs (VO: vwo, havo, vmbo, praktijkonderwijs). Jaarlijks (per schooljaar) wordt door onderzoeksbureau Babeliowski in opdracht van de gemeente Enschede nagegaan in hoeverre deze leerlingen in klas 3 van het VO het schooltype volgen dat ze is geadviseerd in groep 8. Per schooladvies is aangegeven naar welk schooltype leerlingen in klas 3 zijn doorgestroomd. Er zijn dan drie mogelijkheden:
- de leerling zit in het schooltype dat hem/haar is geadviseerd: doorstroom
- de leerling zit in een hoger schooltype dan geadviseerd: opstroom
- de leerling zit in een lager schooltype dan hem/haar is geadviseerd: afstroom.
De indicator geeft de doorstroom weer. We sluiten qua streefwaarden aan bij de trend van de periode 2015-2017 en willen toegroeien naar het landelijk gemiddelde.
De behaalde onderwijspositie in het derde leerjaar VO in Enschede laat in 2021 zien dat de advisering in groep 8 en de doorstroom in de eerste twee leerjaren van het VO hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Daarmee lijkt de advisering in het primair onderwijs op orde. De stijging ten opzichte van voorgaande jaren is waarschijnlijk veroorzaakt door het kansrijk bevorderen in het kader van corona.
Bron: Bron: Rapport Babeliowsky, tabel 'Door-, af- en opstroom voor Enschede en Nederland'.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We geven uitvoering aan de Strategie Kansengelijkheid.		
02. We voeren de Lokaal Educatieve Agenda 2019-2022 (LEA) uit.		

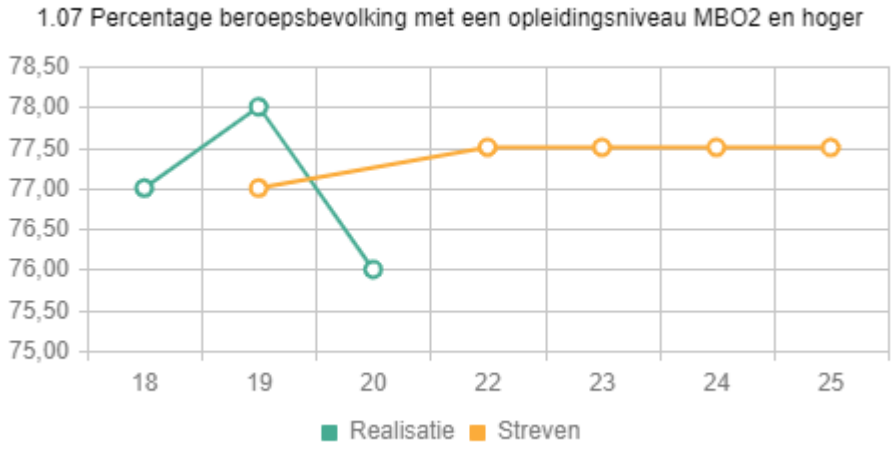
Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.07 De jeugd heeft een startkwalificatie

Het hebben van een startkwalificatie is belangrijk voor een goede start in het arbeidzame leven. Jeugd zonder diploma loopt een verhoogd risico op maatschappelijke uitval. Een startkwalificatie is het minimale onderwijsniveau dat nodig is om serieus kans te maken op duurzaam geschoold werk. Het gaat dan om een of MBO-(niveau 2, 3 of 4), Havo- of VWO-diploma.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting

In deze grafiek wordt het aandeel Enschedese beroepsbevolking met MBO en HBO/WO opleiding getoond. Hoe hoger de opleidingsgraad, hoe groter de kans dat iemand aan de slag is (participatiegraad). Jeugd met opleidingsniveau MBO 2 en lager zijn nu oververtegenwoordigd in ons bijstandsbestand.
Op het moment van ambtelijke oplevering van de gemeenterekening 2021 had het CBS geen score over 2021 beschikbaar. We nemen de score over 2021 op in de gemeenterekening 2022.
Bron: CBS - MBO 2 en hoger biedt een zogenaamde 'startkwalificatie' voor de arbeidsmarkt.

Acties 2021

ZN21 JR21

Aantal acties: 1

01. We geven uitvoering aan het regionaal programma De Twentse Belofte 2020-2024.

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2. Inwoners wonen langer zelfstandig

Zelfredzaamheid betekent dat je zelf bepaalt hoe je je leven wilt inrichten: hoe je wilt wonen, leren, werken, recreëren, je kinderen wilt opvoeden of je van a naar b wilt verplaatsen. Het is

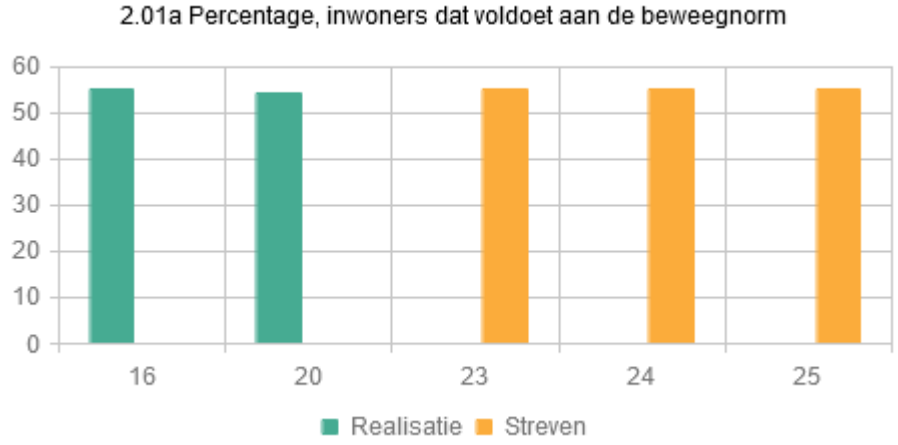
goed als mensen daar de ruimte voor krijgen en daar in eerste instantie ook zelf verantwoordelijk voor zijn. Als mensen daar alleen of met hulp van buren, vrienden en familie niet in slagen, kan de overheid ondersteunen. Het liefst op zo'n manier dat mensen ook dan zelf hun hulp kunnen organiseren en zeggenschap behouden. De ambitie is te investeren in tijdige, lichte ondersteuning en preventie, om daarmee onnodig zware zorg te kunnen voorkomen. Normaliseren in plaats van medicaliseren en ondersteuning dichtbij de leefwereld van de inwoner.

2.01 De inwoners zijn gezond en actief

Mensen die voldoende bewegen en gezond eten voelen zich prettiger, zijn in staat zich aan te passen aan en zelf de regie te voeren over de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. We willen dat zoveel mogelijk Enschedeërs een gezonde leefstijl hebben en zetten in op het preventief bevorderen van de gezondheid en meer (sportief) bewegen.

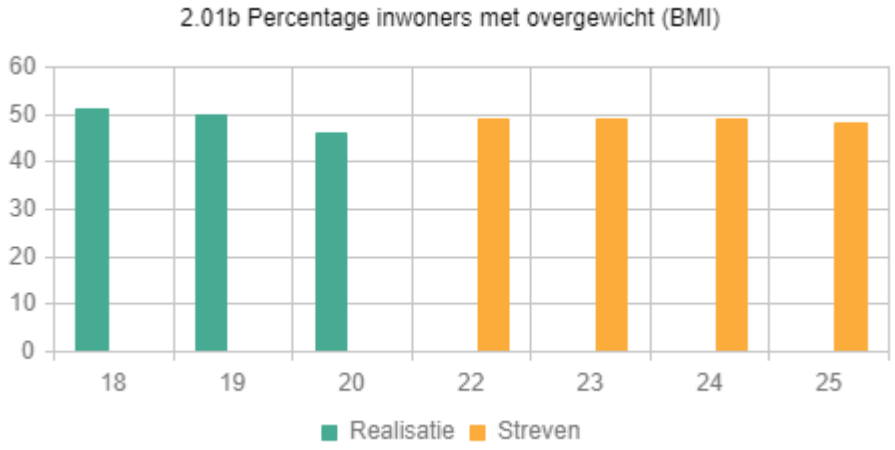
Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

Toelichting

De beweegnorm staat voor de Nederlandse Norm Gezond Bewegen / Beweegrichtlijnen voor volwassenen (19 jaar en ouder). Oftewel minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen. Bewegen is goed voor de gezondheid. Bij volwassenen en ouderen verlaagt bewegen het risico op hart- en vaatziekten, diabetes en depressieve symptomen. Verder hangt veel bewegen samen met een lager risico op borst- en darmkanker en vroegtijdig overlijden. Bij ouderen verlaagt bewegen het risico op botbreuken en verbetert het de spierkracht en de loopsnelheid. Ook hangt veel bewegen bij deze groep samen met een lager risico op lichamelijke beperkingen, cognitieve achteruitgang en dementie.
Streven is minimaal het landelijk gemiddelde.
Ondanks de zeer lichte daling (naar 54%) scoort Enschede hoger dan landelijk (50%) en Twente (52%), de daling is ook minder dan landelijk en Twente. Omdat de indicator maar vierjaarlijks wordt gemeten, kunnen we niet bepalen of er sprake van een trend.
Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen 2016 en 2020

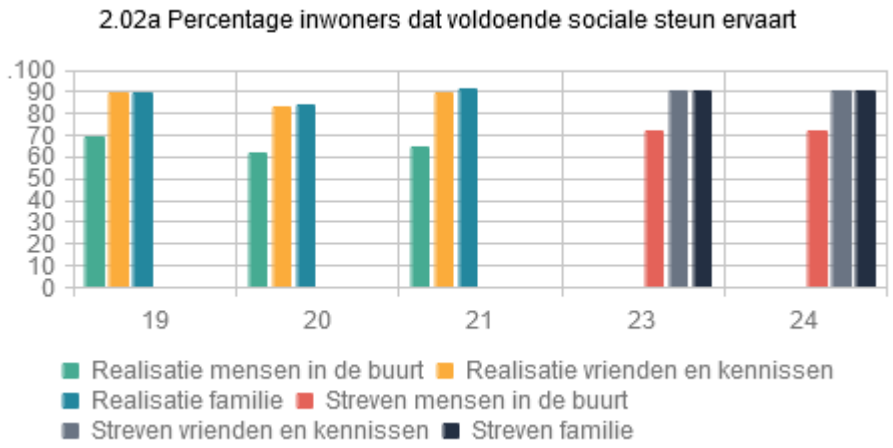
Toelichting
De Body Mass Index (BMI) is een index voor het gewicht in verhouding tot lichaamslengte. Bij een waarde < 18,5 is sprake van ondergewicht, bij waarde 18,5-25: normaal gewicht, bij waarde >25: overgewicht en bij waarde >30: ernstig overgewicht (obesitas). Deze indicator geeft het percentage inwoners met overgewicht en obesitas aan.
Streven is minimaal het landelijk gemiddelde.
In 2021 zien we -net als voorgaande twee jaren- een lichte daling van het aantal mensen met overgewicht en een lichte stijging van het aantal mensen met normaal gewicht. De laatste jaren is samen met de zorgverzekeraars ingezet op een gezonde leefstijl, bijvoorbeeld via beweegmakelaars en leefstijlcoaches.
Bron: Twentse gezondheidverkenning (GGD Twente)

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 3		
01. We voeren het lokaal sport-, beweeg- en leefstijlakkoord uit.	■	●
02. We zetten de buitensportaccommodaties effectiever en breder in.	●	●
03. We realiseren een nieuwe zwemvoorziening in het Diekmangebied.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Sportaal		●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

2.02 De inwoners hebben een sterk persoonlijk netwerk
Het hebben van een sociaal netwerk is belangrijk voor inwoners die ouder worden en/of die zorg nodig hebben om zelfstandig te kunnen blijven wonen. Daarbij gaat het om familie, vrienden, kennissen, buren, collega's, maar ook om sociale contacten bij de club, de kerk enzovoort.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 1

Toelichting
Sociale steun staat voor de mate waarin mensen kunnen terugvallen op vanzelfsprekende verbanden, zoals familierelaties, vrienden/kennissen en relaties in de buurt. Streven is minimaal het landelijk gemiddelde.
De scores voor ervaren sociale steun zijn in 2021 hoger dan in 2020. Ze zijn ongeveer net zo hoog als in 2019. Omdat landelijke gegevens (nog) niet beschikbaar zijn, is onduidelijk of dit in lijn is met de landelijke ontwikkelingen. We vermoeden dat 2020 een tijdelijk effect was van de coronamaatregelen, omdat de contactmogelijkheden beperkt werden en dat dit effect in 2021 minder sterk was waardoor er meer sociale steun werd ervaren. Een vergelijk met landelijk is (nog) niet beschikbaar om dit vermoeden te staven.
Bron: Stadspanel Enschede, Waarstaatjegemeente.nl (landelijk)

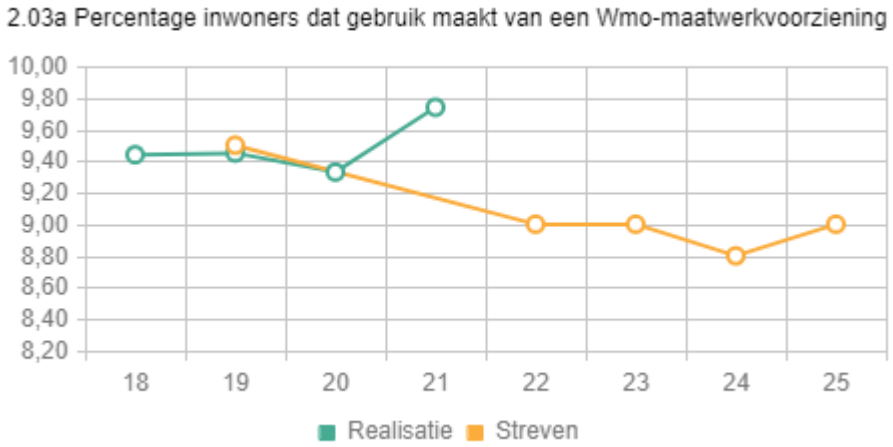
Acties 2021

	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We verstevigen de inzet van het sociaal domein in DIA om de zorgvraag in de toekomst te verkleinen.	■	●
02. We ontwikkelen Nieuw Enschedees Welzijn door.	■	●

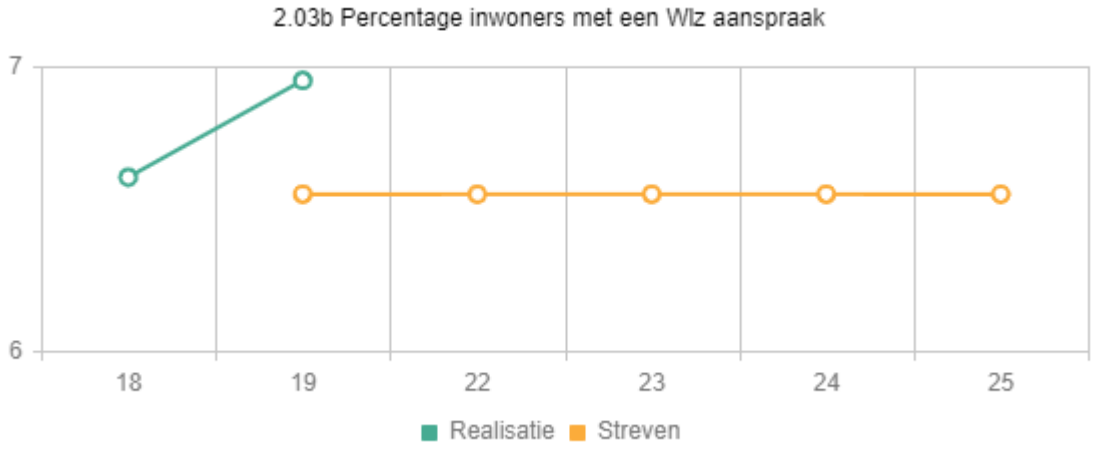
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

2.03 De inwoners hebben zo min mogelijk tweedelijns zorg nodig
Primair wordt ingezet op het oplossen van problemen van een inwoner op eigen kracht en/of binnen de eigen sociale omgeving (het gezin, de buurt, het werk, de vereniging). We zetten daarbij in op preventie en op collectieve, algemene voorzieningen dichtbij huis. Alleen waar het echt niet anders kan, wordt tweedelijns hulp ingezet.

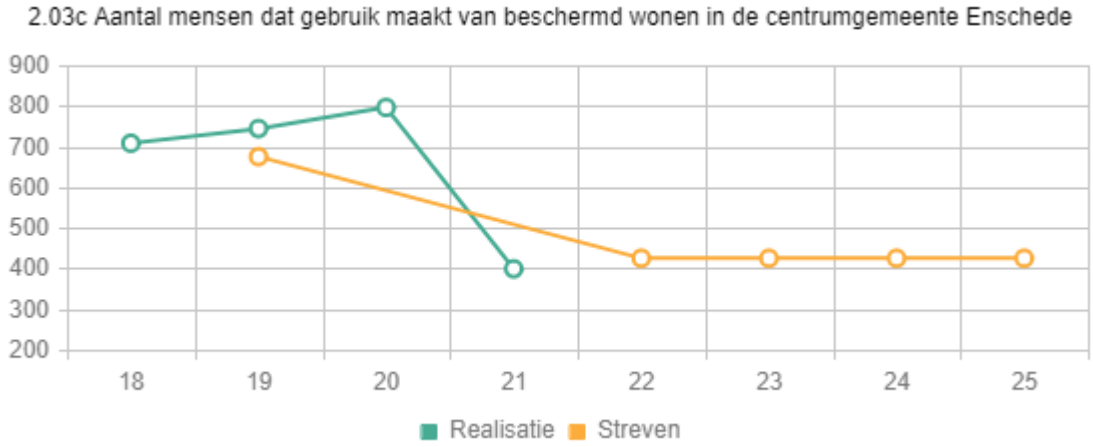
Indicatoren
Aantal indicatoren: 3

Toelichting
Een Wmo-maatwerkvoorziening is ondersteuning afgestemd op de individuele situatie. Voorbeelden daarvan zijn ondersteuning in het huishouden, individuele of groepsbegeleiding (dagbesteding), vervoersdiensten, hulpmiddelen en woningaanpassing. Deze voorziening is alleen toegankelijk na indicatie van de gemeente, beoordeeld en afgegeven door het Wijkteam. In de indicator zijn beschermd wonen en maatschappelijke opvang niet meegenomen, aangezien dit taken van de centrum gemeente zijn.
De Enschedese samenleving is minder hard gegroeid dan het aantal mensen wat gebruik maakt van een individuele voorziening. Waar de samenleving met 0,08% is gegroeid, groeide het aantal gebruikers van een Wmo voorziening met 4,54%. Waardoor het aantal inwoners met een Wmo voorziening ten opzichte van de samenleving een sterke groei laat zien. De groei van het aantal gebruikers van een geïndiceerde Wmo voorziening kent een aantal oorzaken. Met name in de leeftijdsgroepen 65-74 jaar en 75 en ouder is de afgelopen jaren een sterke stijging zichtbaar. Verder heeft het in 2019 ingevoerde abonnementstarief geleid tot een groei van het aantal inwoners wat gebruik maakt van een Wmo voorziening en is de stijging met name te zien bij ondersteuning huishouden en woningaanpassingen. Ten slotte was door corona de bereidheid voor het gebruiken van collectieve, voorliggende voorzieningen laag.
Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Toelichting
De Wet langdurige zorg (Wlz) regelt zware, intensieve zorg voor kwetsbare ouderen, mensen met een handicap en mensen met een psychische aandoening die behoefte hebben aan permanent toezicht. Vanuit deze wet kunnen inwoners geïndiceerd worden voor zorg en ondersteuning met verblijf in een zorginstelling (intramurale zorg), waarbij thuis blijven wonen niet (langer) een optie is. Het betreft de groep inwoners van 65 jaar en ouder.
In de Programmabegroting 2022-2025 is reeds aangegeven dat door een wijziging in de online databank van het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) het al langere tijd niet meer mogelijk is om het aantal aanspraken van inwoners boven de 65 jaar te bepalen. Deze functionaliteit zou vanaf het tweede kwartaal 2021 weer worden ingebouwd, maar was nog steeds niet beschikbaar bij het opmaken van de gemeenterekening 2021. Met dit gegeven wordt rekening gehouden bij de ontwikkeling van de indicatoren in een begroting voor de nieuwe college- en Raadsperiode.
Bron: CIZ Databank.

Toelichting
Beschermd wonen is wonen in een accommodatie van een instelling met daarbij behorende toezicht en begeleiding, gericht op het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie, het

psychisch en psychosociaal functioneren, stabilisatie van een psychiatrisch ziektebeeld, het voorkomen van verwaarlozing of maatschappelijke overlast of het afwenden van gevaar voor de cliënt of anderen. Beschermd wonen is bestemd voor personen met psychische of psychosociale problemen, die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving (zoals gedefinieerd in de Wmo). De indicator betreft het totaal aantal unieke cliënten in het gehele centrumgemeentegebied Enschede, bestaande uit: Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente, Losser en Oldenzaal.
Het aantal cliënten dat op 31 december 2021 een beschermd wonen indicatie hebben is 399 (inclusief wachtlijst), dit is fors lager t.o.v. 2020 (796).
Door de openstelling van de Wet Langdurige zorg (Wlz) per 1 januari 2021 voor mensen met een psychische grondslag is het aantal cliënten dat beschermd wonen nodig heeft, gefinancierd vanuit de Wmo, zoals verwacht gedaald. Deze cliënten beschermd wonen zijn in 2021 toegelaten tot de Wlz.
In 2021 is met de regiogemeenten een dienstverleningsovereenkomst en centrumgemeenteregeling opgesteld, met afspraken over de governance, de financiering van de zorg en de bovenlokale toegang tot beschermd wonen. Hiermee is de regionale samenwerking voor beschermd wonen bekrachtigd en wordt ook na 2021 op regionaal niveau gekeken naar de benodigde uitbreiding plekken beschermd wonen. Op de wachtlijst voor beschermd wonen staan 78 cliënten (december 2021).
Bron: VIS2 registratiesysteem Beschermd wonen.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 7		
01. We voeren het plan van aanpak van de transformatie Ondersteuning Huishouden uit. *Sinds het opstellen van de begroting is de route aangepast. Uiteindelijk is de besluitvormin raad in het derde kwartaal 2021 geweest. De start van de aanbesteding is daardoor pas be*	▼	▼
02. We werken aan collectieve en algemene voorzieningen.	■	●
03. We borgen de methodiek van de Maatwerkroute: Toekomstplan.	●	●
04. We voeren de lokale werkagenda Menzis-gemeente Enschede 2020-2024 uit.	●	●
05. We onderzoeken de mogelijkheden van 'meer wonen - minder zorg'.	●	●
06. We bereiden de implementatie van de centrumgemeenteregeling beschermd wonen voor.	●	●
07. We voeren een brede integrale aanpak 'tegengaan dakloosheid' uit.	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

3. Inwoners zijn financieel zelfstandig
Mensen die financieel zelfstandig zijn, hebben de ruimte om zich te kunnen ontwikkelen en te kunnen meedoen op alle leefdomeinen. De stress van het hebben van een beperkt budget en/of schulden leidt ertoe dat mensen, m.n. met een laag inkomen, minder goed in staat zijn

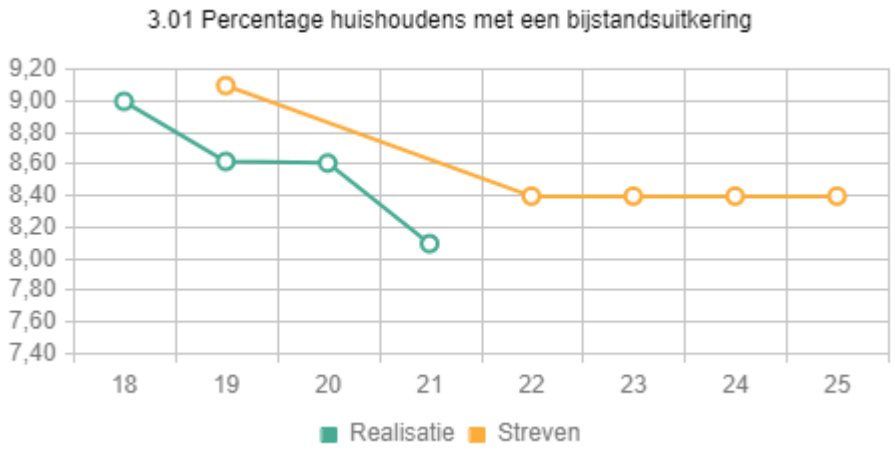
om verstandige keuzes te maken. Daarom streven we ernaar om armoede zoveel mogelijk te voorkomen.

3.01 De huishoudens zijn niet afhankelijk van een bijstandsuitkering

Het kunnen voorzien in het eigen levensonderhoud door werk is het beste medicijn tegen vele klachten. Bovendien zijn werkende ouders een belangrijk voorbeeld voor kinderen. Een plek vinden op de arbeidsmarkt is echter niet voor iedereen eenvoudig, daarom ondersteunt de gemeente bij het vinden van geschikt werk. Daarnaast zorgt de gemeente voor een uitkering (Algemene bijstand levensonderhoud) voor inwoners die niet genoeg geld hebben om in hun levensonderhoud te voorzien. Met een bijstandsuitkering kunnen zij de periode overbruggen totdat zij weer betaald werk vinden.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting

De gemeente verstrekt een bijstandsuitkering aan inwoners van 18 jaar tot de AOW-leeftijd die niet genoeg geld hebben om in hun levensonderhoud te voorzien en ook niet in aanmerking komen voor een andere uitkering. In deze indicator zijn uitkeringen van Bijstand Levensonderhoud, IOAW (Wet inkomensvoorziening oudere werklozen), IOAZ (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) en de regeling BBZ (Besluit bijstandsverlening zelfstandigen) opgenomen op huishoudensniveau. De peildatum voor het aantal huishoudens met een uitkering is de laatste dag van het jaar.

Het percentage huishoudens met een bijstandsuitkering daalt gestaag. Dit komt met name

door de verbeterde situatie op de arbeidsmarkt. De spanning op de arbeidsmarkt, de verhouding tussen het aantal vacatures en het aantal werkzoekenden, is in 2021 namelijk toegenomen en ligt ver boven die van voor de coronacrisis. Vergeleken met begin 2020 telde Twente eind november 26 procent meer openstaande vacatures.
In absolute zin is het aantal bijstandsuitkeringen in 2021 met 322 afgenomen. Dit komt onder andere door de intensivering van de ondersteuning van werkzoekenden door het verkleinen van de caseloads van onze werkzoekendenbegeleiders, jongerencoaches, regie-functionarissen en RAP-consulenten. Aandachtspunt is het feit dat het bijstandsbestand de eerste 3 kwartalen van 2021 sneller daalde dan landelijk, maar dat die voorsprong in het vierde kwartaal is afgevlakt.
Bron: Kennispunt Twente en SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen).

Acties 2021

	ZN21	JR21
Aantal acties: 1		
01. We werken aan plannen die het beroep op de publieke dienstverlening beperken en vraag en aanbod op de arbeidsmarkt bij elkaar brengen.	●	●

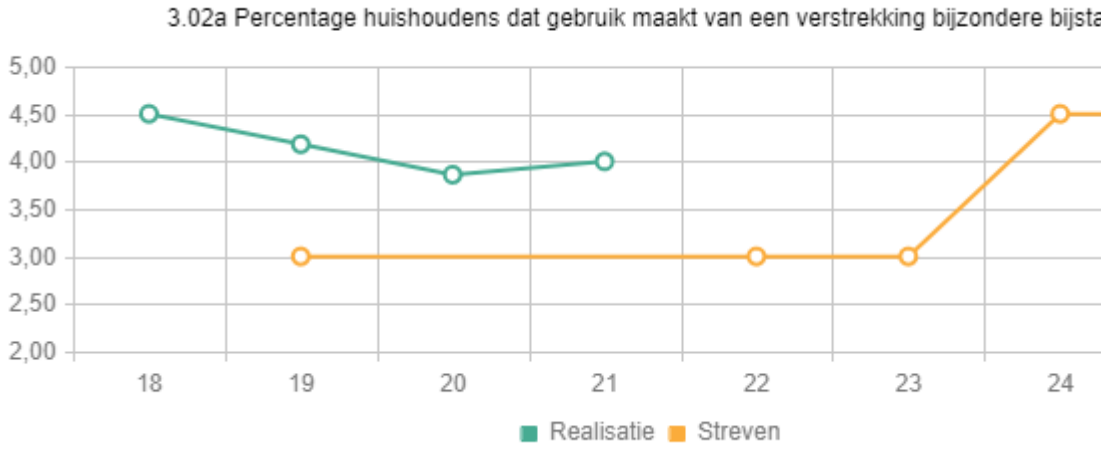
Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

3.02 De huishoudens doen zo min mogelijk een beroep op inkomensondersteuning

We streven ernaar dat zoveel mogelijk mensen in hun eigen inkomen kunnen voorzien en niet afhankelijk zijn van gemeentelijke inkomensondersteunende voorzieningen.
Voor hen die dat niet kunnen kent de gemeente Enschede een gedegen aanbod van voorzieningen, waarmee de gevolgen van armoede voor inwoners kunnen worden gedempt. Dit aanbod bestaat uit gemeentelijke minimaregelingen en de ondersteuning van maatschappelijke initiatieven. We blijven o.a. met deze inzet een actief armoedebeleid uitvoeren en baseren ons daarbij op de schaarste-theorie.

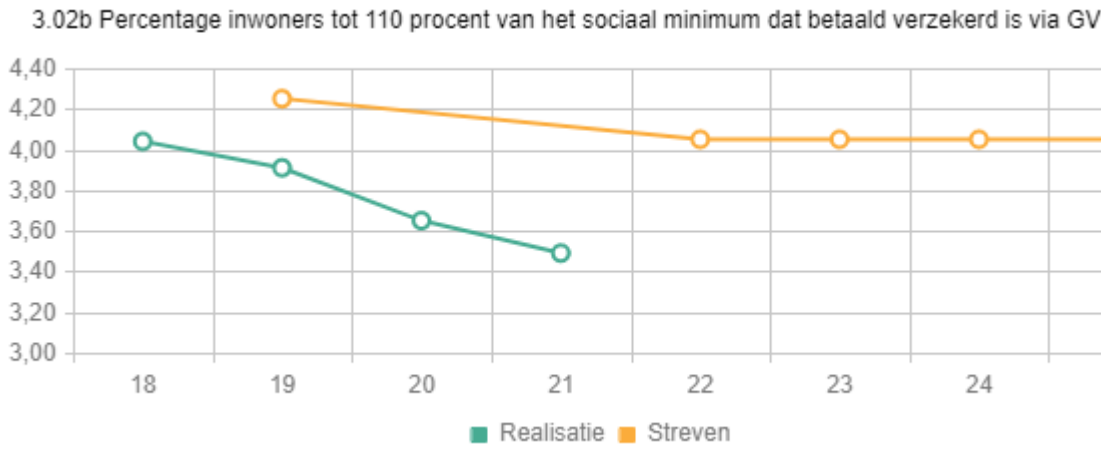
Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

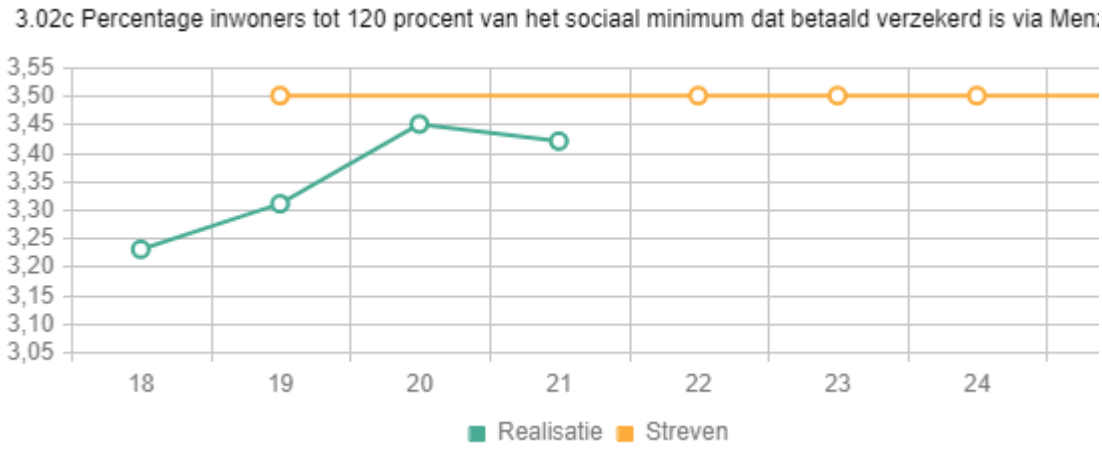

Toelichting
Bijzondere bijstand kan door de gemeente worden verstrekt aan inwoners met een laag inkomen (110% van het sociaal minimum) voor onvoorziene en noodzakelijke kosten of kosten door bijzondere of dringende omstandigheden. Bijvoorbeeld kosten voor

rechtsbijstand, een kapotte wasmachine of noodzakelijke woninginrichting. Ook de individuele inkomenstoeslag (IIT) valt hieronder. Deze indicator toont het percentage huishoudens dat een of meer aanvragen voor bijzondere bijstand toegekend heeft gekregen, met uitzondering van de kosten voor bewindvoering (zie hiervoor indicator 3.3b 'percentage inwoners met bijzondere bijstand voor bewindvoering').
In aansluiting op de nota Rondkomen met je inkomen verwachten we dat het percentage huishoudens dat gebruik maakt van de Bijzondere Bijstand zal stijgen naar 4,5% in 2024. In 2021 is dit percentage t.o.v. 2020 licht gestegen. We zien een toename in verstrekkingen in het kader van de IIT (Individuele Inkomenstoeslag), mede als resultaat van de vereenvoudigde wijze van aanvragen en toekennen. Ook toegenomen zijn verstrekkingen in het kader van overige woonkostenvoorzieningen en de individuele studietoeslag. Daarentegen is bijvoorbeeld het aantal verstrekkingen m.b.t. kosten voor inrichting en huisraad of overige algemene levensbehoeften juist afgenomen. We gaan er vanuit dat dit deels corona gerelateerd is, zo zijn er bijvoorbeeld minder verhuizingen geweest en hebben diverse activiteiten stilgelegen.
Bron: Kennispunt Twente en SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen).

Toelichting
De gemeente Enschede heeft met Menzis Zorgverzekeraar een collectieve zorgverzekering afgesloten: het Garant Verzorgd (GV) pakket. Alle inwoners met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum kunnen zich voor het collectieve GV1 of GV2 pakket aanmelden. Inwoners die hiervan gebruik maken, betalen een lagere premie en krijgen dan een gratis uitbreiding van het aanvullende verzekeringspakket voor ziektekosten. Daarnaast geeft deze uitbreiding voor bepaalde zorg hogere vergoedingen zonder extra kosten, afhankelijk van het gekozen pakket.
We zien dat het aantal deelnemers aan GV1 en GV2 de afgelopen jaren daalt. Dit kan van meerdere factoren afhankelijk zijn. Wij hebben nog geen gegevens over waarom minder inwoners gebruik maken van GV1 en GV2. Wellicht speelt de coronacrisis hier ook mee. De cijfers van 2021 laten in ieder geval geen grote schommelingen ten opzichte van de voorgaande jaren zien. Binnenkort vindt een gesprek over dit onderwerp plaats met Menzis. In 2021 is een onderzoek naar de collectieve zorgverzekering afgerond. Uit dat onderzoek bleek o.a. dat de deelnemers passend verzekerd zijn en dat inwoners bij elk pakket een uitgebreide dekking hebben waardoor zij minder snel zorg zullen mijden. Verder is er een aantal aanbevelingen gedaan om de collectieve zorgverzekering nog effectiever te maken. Deze aanbevelingen worden aan de raad gepresenteerd.
Bron: Kennispunt Twente en Menzis.

Toelichting
Voor een toelichting van deze indicator zie indicator 3.02b 'Percentage inwoners tot 110 procent van het sociaal minimum dat betaald verzekerd is via Menzis GV1+ GV2'. Alle inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum kunnen zich voor het collectieve GV 3 pakket aanmelden. Bij dit pakket wordt ook het eigen risico van de inwoners verzekerd.
De afgelopen jaren zagen we de trend dat het percentage inwoners dat kiest voor het Menzis GV1+ GV2 daalt en het percentage inwoners dat kiest voor het Menzis GV3 pakket stijgt. Het grote voordeel van GV3 is dat het eigen risico meeverzekerd is. Dit jaar is er voor het eerst sprake van een lichte daling. Dit gegeven wordt meegenomen in een gesprek over de dalende aantallen deelnemers met Menzis. Net zoals bij de toelichting op GV1 en GV2 vermeld is, kan deze lichte daling van meerdere factoren afhankelijk zijn. Wij hebben hier nog geen gegevens over en wellicht speelt de coronacrisis hier ook mee. De aanbevelingen uit het onderzoek naar de collectieve zorgverzekering worden aan de raad gepresenteerd.
Bron: Kennispunt Twente en Menzis.

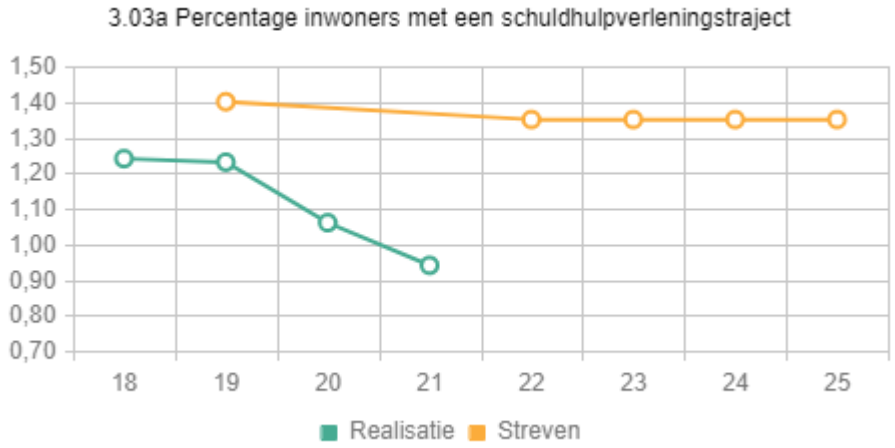
Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 1		
01. We voeren het beleidskader 'Rondkomen met je inkomen' uit.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

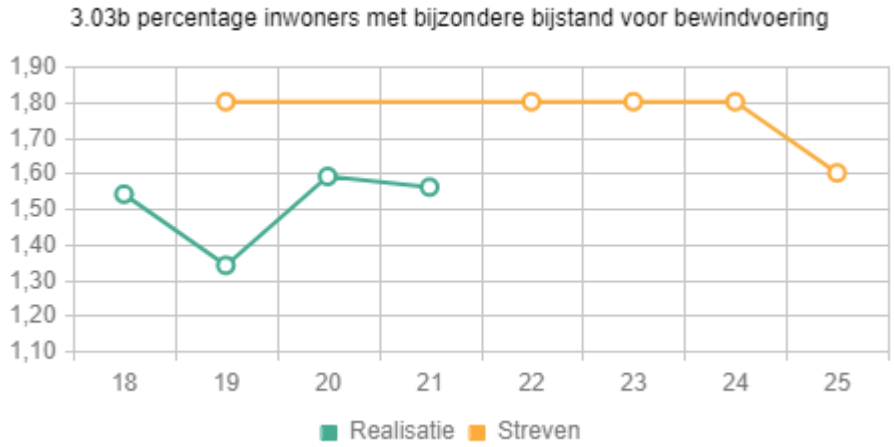
3.03 De inwoners met een laag inkomen zitten zo min mogelijk in een schuldhulpverleningstraject

We handelen preventief, voordat iemand in de schulden terechtkomt. Daar waar mensen toch in de schulden zijn gekomen en waar ze die niet kunnen oplossen, ondersteunt de gemeente Enschede deze inwoners. Dit doen we samen met diverse maatschappelijke organisaties (zoals bijvoorbeeld het Diaconaal Platform Enschede, Humanitas thuisadministratie, Alifa) en de Stadsbank Oost-Nederland. Ook de Wijkteams Enschede spelen hierbij een belangrijke rol.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
De Stadsbank Oost Nederland voert voor de gemeente Enschede taken in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening uit. Elke inwoner met problematische schulden kan een beroep doen op de Stadsbank Oost Nederland.
Het aantal inwoners met een schuldhulpverleningstraject zit onder onze streefwaarde. We zien in 2021 een verdere daling in het percentage inwoners met een schuldhulpverleningstraject ten opzichte en verwachten dat dit een effect is van de coronacrisis. Afgelopen jaar is er (opnieuw) minder fysiek contact geweest tussen inwoners en maatschappelijke organisaties. Het is bekend dat inwoners zich minder snel uit eigen beweging melden bij de Stadsbank. Vaak worden inwoners voorgedragen vanuit maatschappelijke organisaties. Doordat er minder fysiek contact is geweest tussen inwoners en maatschappelijke organisaties zijn er ook minder inwoners voorgedragen. Dit verklaart waarschijnlijk de daling in het percentage inwoners met een schuldhulpverleningstraject. Bij nagenoeg alle Stadsbanken in Nederland is sinds twee jaar een dalende tendens waarneembaar van het aantal schuldhulpverleningstrajecten. Als er in het hele jaar 2022 geen coronamaatregelen zijn, wordt de werkelijke invloed van de coronamaatregelen duidelijk op het aantal schuldhulptrajecten bij de Stadsbank.
Bron: Kennispunt Twente en Stadsbank Oost Nederland

Toelichting
Als iemand wegens omstandigheden niet goed voor zijn eigen financiën kan zorgen, kan de kantonrechter op verzoek een beschermingsmaatregel nemen. Als zo'n maatregel alleen over het beheer van de financiën gaat, is sprake van bewind. Deze indicator heeft alleen betrekking op inwoners die bijzondere bijstand krijgen voor de kosten voor bewindvoering. Het aantal inwoners met bewindvoering ligt onder onze streefwaarde. Wel zien we een lichte stijging in het percentage inwoners met bewindvoering ten opzichte van 2019. 2019 is een uitschieter in de trendlijn omdat in dit jaar een eenmalige individuele inkomensbeoordeling heeft plaatsgevonden. Dit waren klanten van de Stadsbank Oost Nederland die van collectieve facturering zijn overgegaan naar een individuele inkomensbeoordeling. Het aantal inwoners met bewindvoering in 2021 is nagenoeg stabiel vergeleken het jaar 2020
Bron: Kennispunt Twente en SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen).

Acties 2021

ZN21 JR21

Aantal acties: 0

Bijdrage verbonden partij: Stadsbank Oost Nederland

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

4. Inwoners participeren in de samenleving

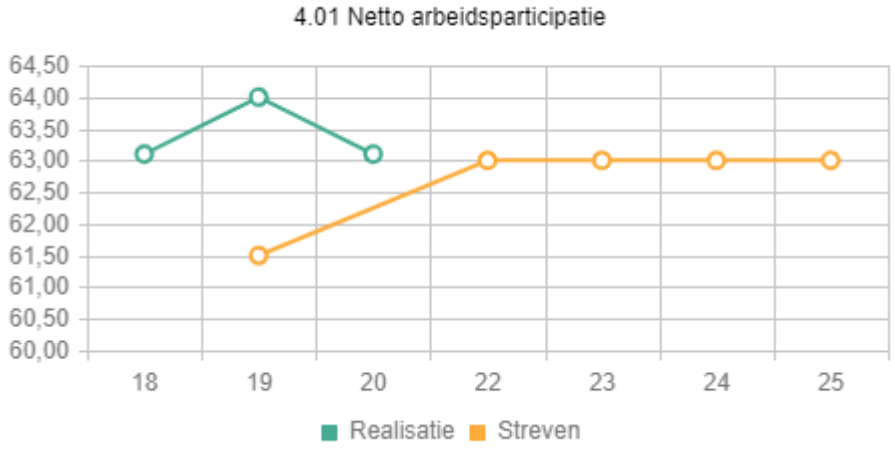
In een inclusieve samenleving is iedereen naar vermogen zelf verantwoordelijk voor zijn eigen leven en doet naar vermogen mee. Dat kan zijn via betaald werk danwel als vrijwilliger, mantelzorger, actief lid van een vereniging en/of andere non-profit-organisatie in Enschede en dergelijke.

4.01 De inwoners werken betaald naar vermogen

Het welbevinden van mensen wordt mede bepaald door het gevoel 'er toe doen'. Het hebben van betaald werk is daar een belangrijke factor bij, ieder naar eigen capaciteiten.
Het aandeel werkende Enschedeërs, de ‘arbeidsmarktparticipatie’, neemt toe en groeit richting het niveau van andere G40 steden.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting
De netto-arbeidsparticipatie is dat deel van de mensen in de leeftijdsgroep van 15 tot 75 jaar (de potentiële beroepsbevolking) dat daadwerkelijk aan het werk is. Hoe hoger dit percentage, hoe kleiner het deel niet-werkenden wordt. Niet-werkenden zijn aan de ene kant scholieren, studenten, renteniers en aan de andere kant de werkloze beroepsbevolking. Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Op het moment van ambtelijke oplevering van de gemeenterekening 2021 had het CBS geen score over 2021 beschikbaar. We nemen de score over 2021 op in de gemeenterekening 2022.
Bron: CBS Statline.

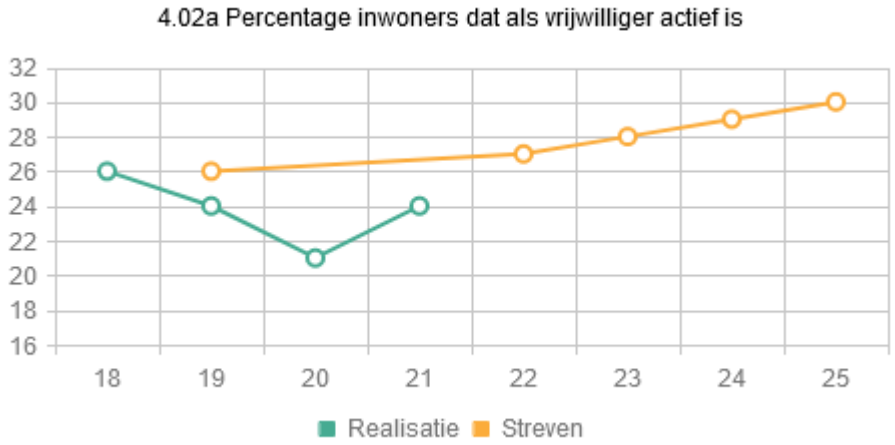
Acties 2021

	ZN21	JR21
Aantal acties: 3		
01. We voeren het beleidskader EAA uit aan de hand van het uitvoeringsprogramma 2021.	●	●
02. In 2021 vullen we in het kader van de regeling Nieuw Beschut 86 banen in.	●	●
03. We dienen een regionale aanvraag in voor ESF+ arbeidsmarkt.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Stichting Werkgeverstaken Participatiewet Enschede (SWPE)		●

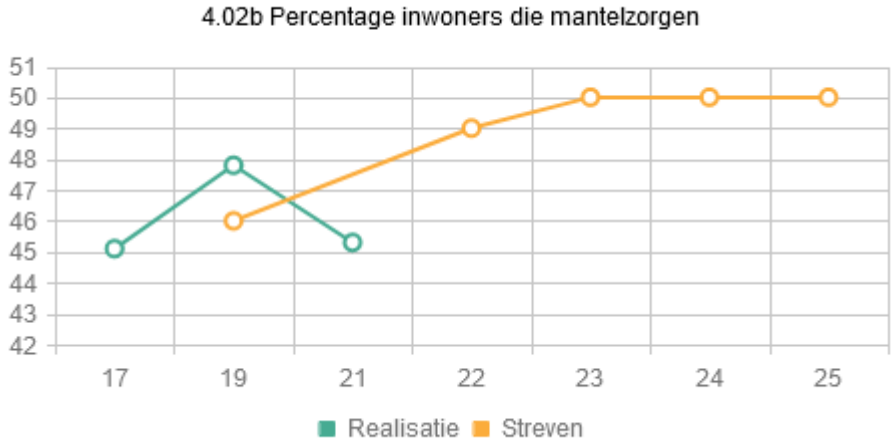
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

4.02 De inwoners doen actief mee in de samenleving via vrijwilligerswerk, mantelzorg, lidmaatschap verenigingen e.d.
Meedoen in de samenleving kan naast een betaalde baan op diverse manieren. Via vrijwilligerswerk en/of mantelzorg: werk dat onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of (de kwaliteit van) de samenleving. En/of via een actief lidmaatschap van een vereniging of non-profit-organisatie danwel actief meedoen aan activiteiten die in de stad of eigen wijk worden georganiseerd bij en/of door verenigingen en non-profit-organisaties.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 3

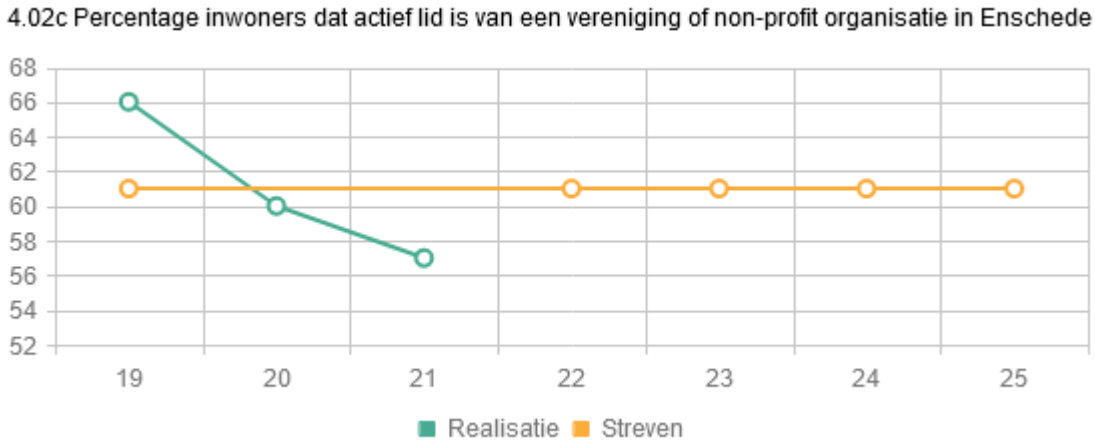

Toelichting
Vrijwilligerswerk is werk dat in georganiseerd verband onbetaald wordt uitgevoerd, bij een sportvereniging, hobbyvereniging, cultuurvereniging, kerkgenootschap of andere religieuze vereniging, natuur- en milieuvereniging, school, wijkraad/activiteiten, buurtcommissie/buurthuis, bewonerscommissie, vakvereniging, ouderenbond, vrouwenvereniging, migrantenorganisatie, politieke partij, jongerenorganisatie, gehandicaptenorganisatie, zorg- of hulpverleningsorganisatie, mantelzorgondersteuning, andere vereniging of club. Het beleid is gericht op een hogere vrijwillige inzet van de inwoners.
De score is terug op het niveau 2019, in 2020 zijn i.v.m. corona veel activiteiten stilgelegd, die in 2021 weer zijn opgepakt. Ook de door de gemeente gesubsidieerde partners hebben hun kernactiviteiten weer kunnen uitvoeren (zoals stimuleren en ondersteunen vrijwilligerswerk).
Bron: Stadspanel Enschede.

Toelichting
Mantelzorg is de zorg voor chronisch zieken, gehandicapten en hulpbehoevenden door naasten: partner, familieleden, vrienden, kennissen en buren. Kenmerkend is de al bestaande persoonlijke band tussen de mantelzorger en zijn of haar naaste. Daarnaast gaat het om een langdurige zorg die onbetaald is en meer is dan in een persoonlijke relatie gebruikelijk is. De mantelzorg kan intensief (16,8% in 2019) of incidenteel (31% in 2019) zijn.

Het beleid is gericht op minder professionele zorg en meer zorg vanuit de samenleving zelf. We streven naar een verdere groei van het aantal mantelzorgers.
We zien over de afgelopen zeven jaar een licht golvende lijn met weinig uitschieters. Een eenduidige verklaring hiervoor hebben we niet.
Bron: Waarstaatjegemeente.nl, de meting is tweejaarlijks.

Toelichting
Deze indicator betreft inwoners die lid zijn van een Enschedese vereniging of organisatie op het gebied van sport, hobby, cultuur, religie, natuur- en milieu, vakbond, jongeren, ouderen, vrouwen, gehandicapten, migranten, wijkraad, buurtcommissie, bewonerscommissie, politiek, zorg- of hulpverlening en dergelijke en actief deelnemen aan de activiteiten van de club. Het streven is gebaseerd op een voortzetting van de stabiele lijn
Er is al jaren een stabiele lijn, variërend tussen 59% en 63%, met een kleine positieve uitschieter in 2019 (66%) en nu in 2021 een kleine negatieve uitschieter. Mogelijk is dit een effect van corona.
Bron: Stadspanel Enschede.

Acties 2021

	ZN21	JR21
Aantal acties: 4		
01. We ontwikkelen het beleid t.a.v. vrijwilligerswerk door. *Het actieplan is in 2020 niet geëvalueerd i.v.m. prioritering in werkzaamheden en verminde werkbelasting door de COVID-maatregelen. Actualisatie van ons vrijwilligersbeleid zal sam de doorontwikkelingen van het proces 'Sociale Basis'.*	▼	▼
02. We rollen het geactualiseerde actieplan Mantelzorg uit. *Het actieplan is in 2020 niet (schriftelijk) geactualiseerd i.v.m. prioritering in werkzaamhede verminderde werkbelasting door de COVID-maatregelen. Actualisatie van ons mantelzorgb samenlopen met de doorontwikkelingen van het proces 'Sociale Basis'.*	▼	▼
03. We stellen een uitvoeringsprogramma nieuwe Wet Inburgering op.	■	●
04. We onderzoeken de mogelijkheden van de Landelijke Voorziening Vreemdelingen (LVV) in Enschede. *De landelijke pilot LVV is in 2022 door het Ministerie van Justitie & Veiligheid niet uitgebrei ministerie heeft Enschede in 2021 niet benaderd met de vraag om deel te nemen.*	●	●

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

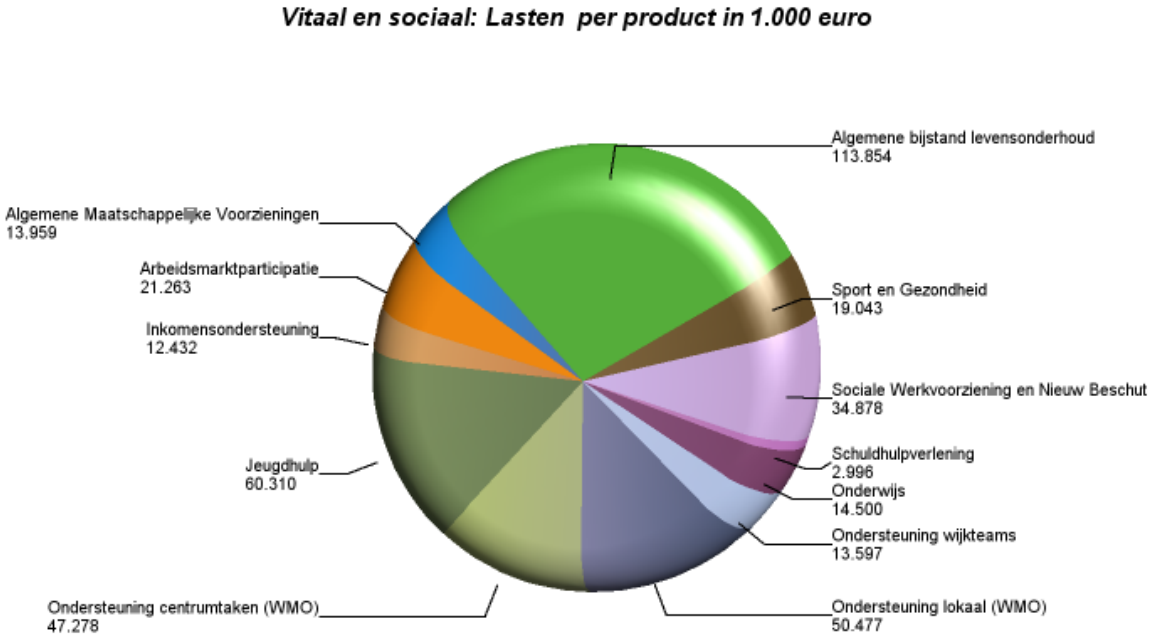
Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
17.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2020	0,5	DUO/Ingrado
18.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2019	18	DUO/Ingrado
19.	4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2020	2,4%	DUO/Ingrado
20.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	%	2020	52,3%	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen (GGD, CBS, RIVM)
22.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2020	1%	CBS
23.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2020	10%	CBS
29.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2020	12,8%	CBS
30.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2020	1,8%	CBS
31.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2020	0,6%	CBS
32.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2020	950	CBS

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

Vitaal en sociaal Bedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	405.433	425.397	404.587	20.810
Baten	124.718	135.013	138.482	3.469
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**280.715**	**290.384**	**266.105**	**24.279**
Storting reserves	1	5.378	23.014	-17.636
Onttrekking reserves	1.285	2.781	16.696	13.914
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-1.284**	**2.597**	**6.318**	**-3.722**
Resultaat	**279.431**	**292.981**	**272.423**	**20.557**

Deze tabel geeft de samenstelling van het resultaat van het programma weer. Baten en lasten, stortingen en onttrekkingen reserves worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. In de saldo-kolom wordt de realisatie met de begroting (na wijziging) vergeleken en krijgt een nadeel een negatieve notatie en een voordeel een positieve notatie:
- Lasten; de werkelijke lasten over 2021 zijn lager dan begroot. Het saldo lasten is dus voordelig.
- Baten; de werkelijke baten over 2021 zijn hoger dan begroot. Het saldo baten is dus voordelig.
- Storting; de werkelijke storting reserves over 2021 is hoger dan begroot. Het saldo storting is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).
- Onttrekking; de werkelijke onttrekking reserves over 2021 is hoger dan begroot. Het saldo onttrekking is dus voordelig voor het resultaat (maar negatief voor de balanspost reserves).

Toelichting

Het resultaat van Vitaal & Sociaal is in 2021 na mutaties op de reserves uitgekomen op een voordeel van 20,6 miljoen euro. Een onderschrijding van 5% op de totale lasten.
De belangrijkste producten die bijdragen aan dit resultaat:

- Ondersteuning centrumtaken Wmo 8,4 miljoen euro voordeel: het voordeel komt voornamelijk tot stand bij Beschermd wonen. Het voordeel is er mede door een scherpe toets op werkelijke te subsidiëren kosten al enige jaren. Door hogere terugvorderingen van subsidies mede door een grote uitstroom van cliënten naar de Wlz is dit hoger geworden. Het voornemen is extra woonvoorzieningen te realiseren om de wachtlijst te verminderen waardoor het resultaat omlaag zal gaan.
- Inkomensondersteuning 3,2 miljoen euro voordeel: het voordeel wordt vooral veroorzaakt door een hoge rijksbijdrage voor de regeling Tijdelijke Ondersteuning voor Noodzakelijke kosten (TONK) waar slechts voor beperkt deel een beroep op is gedaan.
- Ondersteuning lokaal Wmo: 2,5 miljoen euro voordeel: het voordeel komt met name door lagere uitgaven bij de hulpmiddelen, ondersteuning huishouden en vervoer. Deze voordelen hebben een incidenteel karakter door hogere verwachte kosten bij hulpmiddelen na de nieuwe aanbesteding, tijdelijke vermindering kosten als gevolg van corona en afroming van structureel budget vanaf de begroting 2022.
- Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut: 1,8 miljoen euro voordeel: dit komt vooral doordat het omzetverlies als gevolg van corona veel beperkter is gehouden dan de rijkscompensatie en door een hogere reguliere rijksbijdrage.
- Arbeidsmarktparticipatie 1,8 miljoen euro voordeel: de oorzaak is dat er mede door corona diverse initiatieven later zijn opgestart in combinatie met extra rijkmiddelen in de loop van het jaar.
- Onderwijs 1,5 miljoen euro voordeel: dit voordeel is met name aan de orde bij de Voorschoolse Voorziening Peuters en de Peuterarrangementen waarbij corona van invloed is geweest. Vanaf 2022 is dit budget voor 0,8 miljoen euro afgeroomd.
- Algemene Bijstand Levensonderhoud 1,1 miljoen euro voordeel: dit is gerealiseerd door een daling van het aantal bijstandsgerechtigden waarbij de daling hoger was dan het landelijk beeld.
- Algemeen Maatschappelijke Voorzieningen 1,0 miljoen euro: dit voordeel komt grotendeels tot stand de middelen uit de decembercirculaire in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (de zg. POK-middelen). Besteding zal in 2022 plaatsvinden.
- Kleinere voordelige verschillen zijn gerealiseerd op de producten Ondersteuning Wijkteams (0,8 miljoen euro, grotendeels POK-middelen) en Schuldhulpverlening (0,2 miljoen euro).
- De producten met een nadelige uitkomst zijn de Jeugdhulp (1,3 miljoen nadeel) en Sport en Gezondheid (0,4 miljoen euro).

Bij het overschot in de jaarrekening zijn een aantal kanttekeningen te maken:

- Het resultaat in 2021 wordt voor een aanzienlijk deel positief beïnvloed door corona. Corona heeft veel invloed gehad omdat uitgaven zijn vertraagd, uitgesteld of niet plaatsvinden. Het is ook beïnvloed door ruimhartige compensatie door het rijk waarbij de bijbehorende uitgaven het afgelopen jaar lager uitvielen. De impact van corona op de samenleving voor de komende periode is lastig in te schatten evenals eventuele steunmaatregelen van het rijk.
- Er is voor een bedrag van 2,3 miljoen euro aan budgetten afgeroomd in de besluitvorming bij de Zomernota en doorgevoerd in de gemeentebegroting 2022-2025. Dit bedrag is niet meer beschikbaar vanaf 2022.
- Bij de Zomernota is ook besloten vanaf 2022 een stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal in te voeren voor een bedrag van 3,5 miljoen euro. Het is van belang deze post in beeld te houden bij de duiding van het resultaat.

2.4 Financiën en organisatie

Doelenboom

Doel	Subdoel	Link
1. Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij het primaire proces *totale lasten (x 1.000 euro): 97.747,00*	1.01 Uitvoering (strategie op) vastgoed	Aantal acties: 4
	1.02 Doelmatige, efficiënte en duurzame inzet huisvesting en accommodaties	Aantal acties: 1
	1.03 Voldoen aan de wettelijke zorgplicht voor adequate onderwijsgebouwen	Aantal acties: 1
	1.04 Wendbare flexibele organisatie gericht op organisatievraagstukken	Aantal acties: 3
	1.05 Optimale inzet van beschikbare data op ontwikkelingen in de stad	Aantal acties: 1
	1.06 Continu voldoen aan wet- en regelgeving rondom informatievoorziening	Aantal acties: 2
	1.07 Optimaal gedigitaliseerde bedrijfsvoeringsprocessen	Aantal acties: 2
	1.08 Optimaal applicatielandschap en slimme informatie infrastructuur	Aantal acties: 3
	1.09 Strategische heroverweging diensten voor externe organisaties	Aantal acties: 0
	1.10 Optimale bedrijfsvoering (link paragraaf bedrijfsvoering)	Aantal acties: 1
2. Een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding *totale lasten (x 1.000 euro): 9.813,00*	2.1 De gemeente Enschede is een gezonde financiële organisatie en daarmee goed toegerust op de ondersteuning van uitvoering en beleid.	Aantal acties: 6

Wat hebben we bereikt?

In 2021 is in de bedrijfsvoering verder volgens het ingezette veranderingsproces langs de drie investeringslijnen gewerkt. Te weten 1. Digitale Transitie, 2. Veranderende sturing en verantwoording en 3. Organisatieontwikkeling. Daarnaast hebben we in 2021 een aantal doelstellingen gehaald in optimaal faciliteren van gemeentelijke taken en een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding. De Coronacrisis is ook in 2021 van invloed geweest op de plannen en resultaten. De ontstane krapte op de arbeidsmarkt in relatie tot de span-of-context binnen onze organisatie vragen om aandacht.

1. Digitale transitie- datagedreven & wetgeving
In 2021 zijn we gestart met het opzetten van een data expertiseteam en het in kaart brengen van het noodzakelijke en gewenste ambitieniveau. Want dat de organisatie hierop stevig moet inzetten is inmiddels wel duidelijk. Dit onder meer nadat verschillende experimenten met

datavraagstukken lieten zien dat structurele verankering in de organisatie de weg is om meer en complexere vraagstukken vanuit de opgaven m.b.v. data (analyses) op te lossen of vorm te geven. Op die manier wordt de adaptieve beleidsvorming versterkt met data feiten. Hiervoor moeten echter wel aanvullende middelen beschikbaar worden gesteld.

Het hele jaar door is er gewerkt om het projectenportfolio (informatiehuishouding) te stroomlijnen. Feit is nu dat de portefeuille van noodzakelijk uit te voeren projecten groter dan de beschikbare capaciteit. Voor dit dilemma is nog geen oplossing gevonden. Pijnlijke keuzes zijn daarom gemaakt zoals ver vooruitschuiven of voorlopig niet uitvoeren. Op het gebied van informatieveiligheid is er gewerkt aan de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO. Dit is het basisniveau vo**or** informatiebeveiliging dat gehanteerd wordt binnen de Nederlandse overheid, door Rijk, Gemeenten, Waterschappen en Provincies. Vanwege de toenemende privacyvraagstukken is de organisatie versterkt met twee privacy officers.

Wetgeving op het gebied van digitalisering heeft ons ook in 2021 volop bezig gehouden. Zo hebben wij verder gewerkt aan het op orde krijgen van de goede administratie van documentatie en archivering onder de noemer BRIDGE, is een impactanalyse Wet open overheid afgerond en staan we aan de vooravond om de meerjarige implementatie programmatisch op te starten.

2. Veranderende sturing en verantwoording – (financiële) basis op orde
Het afgelopen jaar hebben we weer de nodige stappen gezet in de veranderende sturing en verantwoording. Het vereenvoudigen, uniformeren en digitaliseren van de huidig P&C-processen loopt volop. Dit is voor een deel ook al verder geïmplementeerd. Ook is het inzicht in het verder benutten van nog niet gebruikte functionaliteiten binnen onze financiële applicatie Coda opgebouwd. Hierbij is ook afstemming gezocht met andere vergelijkbare gemeenten over de bij hen gebruikte alternatieven en ervaringen. Daarnaast zijn er diverse opleidingen gevolgd voor de doorontwikkeling van de P&C-functie. Verder is het gelukt de P&C-functie ter versterken met onder andere het aantrekken van trainees P&C en divers gevolgde opleidingen en trainingen gericht op de doorontwikkeling. Als gevolg van de maatregelen ter bestrijding van de Coronacrisis is er wederom wat vertraging opgetreden in de uitvoering van de voor dit jaar geplande activiteiten. Het betreft hier met name vervolg onderzoeken en -advisering gericht op doorontwikkeling van de P&C-functie en de verdere digitalisering van de P&C-functie. In 2022 worden deze activiteiten gericht op de doorontwikkeling verder opgepakt.

3. Organisatieontwikkeling: lerende, flexibele en talentvolle organisatie
In 2021 zijn we opnieuw in staat gebleken om met veerkracht in uitdagende omstandigheden het werk te blijven doen voor en met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. We hebben de organisatie verder ingericht en voorbereid op het hybride werken, waarbij we door wijzigingen in de coronamaatregelen met regelmaat in tempo hebben moeten wisselen. We hebben onder andere diverse leeractiviteiten ingezet om medewerkers goed te ondersteunen bij de nieuwe en toekomstige hybride werksituatie.

Tegelijkertijd hebben we als organisatie te maken met de krapte op de arbeidsmarkt; het kost steeds meer moeite om vacatures in te vullen. Dit speelt gemeentebreed:
van vacatures binnen het IT-bedrijf tot een groot aantal vacatures binnen het domein fysiek. Het effect hiervan is dat we vaker personeel tijdelijk moeten inhuren, dit leidt tot een stijging van de kosten, ook omdat we in deze tijd in toenemende mate te maken hebben met een arbeidsmarkttoeslag. De langere doorlooptijd om vacatures te kunnen vervullen betekent ook dat het tempo waarmee we uitvoering kunnen geven aan onze ambities onder druk staat.

Via ons organisatiebreed uitgevoerde verbeteronderzoek hebben we geconstateerd dat we ons werkgeverschap erg goed invullen, waarvoor we zelfs
het predikaat “world class workplace” hebben gekregen. Tegelijkertijd hebben we moeten constateren dat op veel plaatsen in de organisatie de herstelbehoefte en werkdruk duidelijk aandacht behoeven. De span-of-context, ambitieniveau en workload zijn bijvoorbeeld op verschillende plekken in de organisatie als knelpunt genoemd. Het thuiswerken, wat een grote impact heeft op onze manier van werken en nieuwe vormen van samenwerken en afstemmen vraagt, draagt hier ook aan bij.

Ook in 2021 hebben de ontwikkelactiviteiten die we via de Enschedese School aanbieden voor het overgrote deel digitaal plaatsgevonden. Aanvullend hebben we op twee momenten in het jaar een online ‘Enschede Ontwikkelt Festival’ georganiseerd met als bovenliggende thema’s communicatie en aantrekkelijk werkgeverschap.

Het leiderschapsprogramma heeft in de vorm van regelmatige thematische managementsessies doorgang gevonden. Evenals vorig jaar hebben we daarbij het gebrek aan fysieke ontmoetingsmogelijkheid, met name voor de totale managementgroep, als beperkend ervaren.

Met de loopbaancoaches van onze eenheid Talent-Inzicht hebben we ondersteuning geboden aan de individuele talentontwikkeling, onder andere met het instrument TMA. Daarnaast hebben we Talent-Inzicht ingezet op mobiliteitsbevordering en herplaatsing van medewerkers in situaties van ziekte of boventalligheid. Dit is een instrument met veel meerwaarde. Willen we dit instrument blijven inzetten dan is structurele financiering nodig.

We hebben verder invulling gegeven aan onze nieuwe arbeidsmarktcommunicatie-aanpak door onder andere het specialistisch en centraal inrichten van een recruitmentteam, waarvoor ook nieuw talent is aangetrokken. We werken steeds meer campagnematig, we werven voor steeds meer moeilijk vervulbare vacatures door middel van proactieve benadering van latente baanzoekers en geven vorm aan eigen traineeships voor specifieke werkvelden in de organisatie.

Een betrouwbare en voor langere termijn houdbare financiële huishouding
Ook in 2021 hebben wij in het kader van corona financiële maatregelen genomen ter ondersteuning van inwoners, partners en ondernemers in de stad. We hebben de mogelijkheid gecreëerd voor betalingsregelingen op door de gemeente verstrekte leningen, huren en gemeentelijke belastingen. Evenals in 2020 zijn marktgelden en precarioheffingen niet of beperkt opgelegd. Tevens hebben wij uitvoering gegeven aan diverse door het Rijk gefinancierde ondersteuningsmaatregelen, zoals; 'ondersteuning cultuursector, verlening TOZO en TONK. Tenslotte is in 2021 de uitvoering van het Fonds Wederopbloei gestart, gebruikmakend van een Stadsjury. Net als in 2020 zien we dat gemeenten in het kader van corona door het Rijk goed zijn gecompenseerd. Zowel voor de aanvullende taken die de gemeente moest uitvoeren, alsook voor de inkomstenderving waar de gemeente zelf mee te maken had.

In 2021 heeft de raad het besluit genomen om de komende jaren stevig te investeren. Het spaarzame financiële beleid van de afgelopen jaren heeft ertoe geleid dat onze financiële positie de mogelijkheid bood om juist in deze uitdagende tijden met een flinke stimulering Enschede sterker uit de crisis te laten komen. Hiertoe is bij de gemeentebegroting een investeringsagenda vastgesteld en een stevig investeringsfonds gevormd. Voor 9 prioritaire projecten is 25,7 miljoen euro beschikbaar gemaakt. Met deze investeringen pakken we de

komende jaren enkele grote maatschappelijke opgaven aan. Ze dragen bij aan het aanpakken van de krapte op de woningmarkt, het stimuleren van de lokale economie en creëren van werkgelegenheid onder andere door de doorontwikkeling van onze topwerklocaties. Binnen deze projecten zetten we ook verdere stappen op het gebied van klimaatbestendigheid en duurzaamheid. Het zijn investeringen die ook inzetten op het vergroten van leefbaarheid in onze wijken en bevorderen van de gezondheid van onze inwoners.

In 2021 zijn, in nauwe samenwerking met de Rekeningencommissie, de Financiële verordening en de Nota Risicomanagement en Weerbaarheid geactualiseerd. Daarbij zijn de resultaten van diverse onderzoeken naar ons financiële beleid uit voorgaande jaren meegenomen. Bij deze actualisatie zijn enkele belangrijke aanpassingen gedaan om onze financiële positie ook de komende jaren op orde te houden en tegelijkertijd te voorkomen dat we onnodig snel in een bezuinigingskramp hoeven te schieten. Verder is in deze documenten geregeld dat we jaarlijks voorafgaand aan de zomernota een investeringsagenda opstellen die inzicht geeft in hoeveel de gemeente zou moeten reserveren om de strategisch relevante investeringen te kunnen doen. Afgesproken is tevens dat in de begroting en jaarrekening nadrukkelijker wordt ingegaan op de status van investeringen.

De reserves zijn in 2021 doorgelicht op de mogelijkheid tot vrijval van middelen voor alternatieve aanwending. Daarbij is geconstateerd dat niet voor alle reserves de instellingscriteria vastlagen. Dit is met een herstelacties gecorrigeerd. Eind 2021 is dit in een voorstel aan de raad aangeboden waarin de volledige set van instellingscriteria voor reserves is geüpdatet.

Wat hebben we er voor gedaan?

1. Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij het primaire proces
Met de beschikbaar gestelde middelen doen wij dit aan de hand van professioneel opdrachtgever-/opdrachtnemerschap, een maximale inzet van (beschikbare en nog te ontwikkelen) IT en strakke kostenbeheersing.

1.01 Uitvoering (strategie op) vastgoed
De uitvoering van de strategie op vastgoed gebeurt door middel van het door de Raad vastgestelde beleidskader.

We zijn eigenaar van vastgoed dat in de markt niet te verkrijgen of te duur is. Het is een hulpmiddel om maatschappelijke doelen te bereiken. Sturing op de portefeuille geschiedt vanuit beleidsinhoudelijke argumenten. Daarbij kijken we ook nadrukkelijk naar het huisvesten van gesubsidieerde instellingen. We zijn er ons van bewust dat het gemeentelijk vastgoed een voortrekkersrol heeft op het gebied van verduurzaming en zijn dan ook bezig met plannen om te komen tot energie neutrale gebouwen.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 4		
01. We geven vervolg aan de uitvoering van strategie op vastgoed door te sturen op de vastgoedportefeuille middels het beleidskader		
02. We zetten in op een verdere verduurzaming van onze vastgoedportefeuille		
03. We onderzoeken voor de resterende wijk- en buurtcentra hoe we invulling kunnen geven aan de exploitatie		
04. We evalueren ons bestaande strategische vastgoedbeleid en bijbehorende huurprijssystematiek en stellen deze bij als het onderzoek daartoe aanleiding geeft		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.02 Doelmatige, efficiënte en duurzame inzet huisvesting en accommodaties
We onderzoeken op welke wijze we de huisvesting voor ambtenaren toekomstbestendig en goedkoper kunnen maken. Daarbij sluiten we aan op de organisatie ontwikkelingen.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 1		
01. We implementeren het strategische plan voor ambtelijke huisvesting.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.03 Voldoen aan de wettelijke zorgplicht voor adequate onderwijsgebouwen
We hebben de wettelijke taak te zorgen voor voldoende adequate huisvesting voor leerlingen in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. We maken een plan om het verouderde gebouwenbestand duurzaam te vernieuwen en kijken daarbij naar de mogelijkheden voor de wijk en haken aan bij de dynamische investeringsagenda (DIA).

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 1		
01. We voeren het vervangingsplan voor de onderwijsgebouwen uit.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.04 Wendbare flexibele organisatie gericht op organisatievraagstukken
Met het vaststellen van het bestuurs- en managementconcept (Enschede Ontwikkelt) is onze ambitie bevestigd: Wij willen werken aan een lerende, flexibele en talentvolle organisatie. Wij

willen een gemeente zijn waar medewerkers de kans krijgen zich te blijven ontwikkelen om zo een bijdrage te leveren aan de opgaven waar we als gemeente voor staan. En wij willen dat medewerkers zich blijven ontwikkelen om goede kansen te houden op werk binnen en buiten de gemeente.
We geven verdere invulling aan de motie van de gemeenteraad, gericht op het ontwikkelen van modern werkgeverschap. In co-creatie met medewerkers en management vinden we nieuwe manieren om de beschikbare capaciteit flexibel binnen de organisatie in te zetten. We streven naar een op lange termijn evenwichtige leeftijdsopbouw van het personeel.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 3		
01. Organisatieontwikkeling, we passen strategisch personeelsmanagement (SPM) toe		
02. Organisatieontwikkeling, we investeren in talentontwikkeling medewerkers		
03. Organisatieontwikkeling, we implementeren onze arbeidsmarktcommunicatiestrategie		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.05 Optimale inzet van beschikbare data op ontwikkelingen in de stad

Data wordt steeds meer gezien als een essentieel bedrijfsmiddel waar we net zo zuinig op moeten zijn als op de andere bedrijfsmiddelen (personeel, financiën). Data is een democratisch recht. Hoe beter wij onze inwoners en bedrijven goed kunnen informeren over regelingen, besluiten en initiatieven, hoe meer we in een gelijkwaardige positie terecht komen en hoe beter inwoners en bedrijven zichzelf kunnen redden. We streven naar een hierbij passend niveau van ontsluiting van data en systemen en koppelen deze met elkaar waar dat kan. Steeds met als uitgangspunt de basis op orde.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 1		
01. Wij maken slimmer gebruik van de beschikbare informatie en ICT		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.06 Continu voldoen aan wet- en regelgeving rondom informatievoorziening

Rond informatievoorziening, digitale veiligheid en privacy is wet- en regelgeving belangrijk. We implementeren nieuwe wet- en regelgeving en zorgen voor bewustwording bij onze medewerkers met behulp van campagnes, training, en certificering.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We doen mee aan de verplichte audits op bestaande wetgeving ten aanzien van informatievoorziening en sluiten aan bij de verplichte landelijke voorzieningen	●	●
02. We verhogen de digitale weerbaarheid	●	●
Bijdrage verbonden partij: Administratiekantoor Dataland *In 2011 is het Gemeentelijk Geoberaad mede door Dataland opgericht en per 1 juli 2019 heeft ze haar taken met betrekking tot het Gemeente Geoberaad overgedragen aan VNG-realisatie.* *Het streven is dat per 1 januari 2022 dat Dataland haar activiteiten beëindigen.*		○

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.07 Optimaal gedigitaliseerde bedrijfsvoeringsprocessen

We zetten ons in om waar mogelijk onze processen te digitaliseren. En sluiten daarbij aan op actuele ontwikkelingen waarbij we de focus houden op basis op orde.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 2		
01. We digitaliseren ons inkoop- en verkoopproces *Op basis van de eerste ervaringen in 2021 bij een tweetal onderdelen met het gebruik van P2P, is besloten om de implementatie van deze applicatie te stoppen.* *Het gebruiksgemak en de functionaliteit van de voor ons gebouwde maatwerkapplicatie blijken onvoldoende om te kunnen komen tot een goed nieuw verplichting- en factureringsysteem.* *De opgedane kennis en ervaring gaan we goed gebruiken. In de nabije toekomst gaan we op zoek naar een nieuwe Purchase to Pay- oplossing, waarbij we ons richten op een standaardpakket.*	▼	▼
02. We maken onze financiële processen toekomstbestendig	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.08 Optimaal applicatielandschap en slimme informatie infrastructuur

Het applicatielandschap is de verzameling van alle in gebruik zijnde systemen. We streven ernaar het aantal applicaties te verminderen om te komen tot een betere beheersbaarheid, betere onderlinge koppelingen en verlaging van de kwetsbaarheid.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 3		
01. We richten applicatieportfoliomanagement verder in ter sturing op het applicatielandschap *Applicatie portfoliomanagement (APM) heeft een periode stilgelegen door interne*	●	▼

verschuiving en moeizaam in te vullen vacature. Per 01-06-2021 is de vacature ingevuld en in een nieuwe start gemaakt met het opzetten en inrichten APM. De Cloud strategie en de ontwikkelingen in de markt vragen ook een ander manier van kijken naar het applicatielandschap.		
02. Transitiestrategie Common Ground	●	●
03. We ondersteunen de organisatie bij volledig digitalisering en waar mogelijk automatisering van de werkprocessen	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.09 Strategische heroverweging diensten voor externe organisaties

De gemeente Enschede levert diverse diensten aan externe organisaties (waaronder salarisadministratie, IT ondersteuning en publieksdienstverlening). De afweging om te bepalen of we wel/niet willen en kunnen leveren aan derden vindt plaats op basis van individuele beoordeling van de leidinggevende. Het gevolg hiervan is een omvangrijk aantal Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) en diverse randvoorwaarden. Dit vraagt om een strategische heroverweging met een afwegingskader zodat het aangaan of voortzetten van DVO's weloverwogen gebeurt.

Acties 2021	ZN21 JR21
Aantal acties: 0	

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.10 Optimale bedrijfsvoering (link paragraaf bedrijfsvoering)

In deze gemeentebegroting is een aparte paragraaf bedrijfsvoering opgenomen (paragraaf 4.5). In de paragraaf gaan we per bedrijfsvoeringsdiscipline/aspect in op hoe wij bedrijfsvoering in onze organisatie vormgeven. Door middel van onderstaande actiepunten geven we extra focus aan bedrijfsvoeringsonderdelen.

Acties 2021	ZN21 JR21
Aantal acties: 1	
01. We herijken de bedrijfsvoeringsapplicaties	● ●
Bijdrage verbonden partij: Dimpact	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

2. Een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding

De financiële positie van Enschede is nog steeds kwetsbaar. Vanaf 2008 hebben wij te maken met bezuinigingsopgaven. Ook het meerjarenperspectief bevat een uitdaging voor

een sluitende meerjarenbegroting. Het is daarom nodig scherpe keuzes te maken. We moeten kijken welke vraagstukken de grootste prioriteit hebben en hier onze inzet op richten. Dat betekent ook dat we andere activiteiten niet meer of later doen. Op de onderdelen waar dat mogelijk is wordt de begroting flexibeler gemaakt. Daarmee zijn wij wendbaarder in het werken aan onze opgaven en kansen die zich voordoen. Verder willen we de rentelasten en kosten betalingsverkeer voor de gemeente minimaliseren.

2.1 De gemeente Enschede is een gezonde financiële organisatie en daarmee goed toegerust op de ondersteuning van uitvoering en beleid.
Om tegenslagen het hoofd te kunnen (blijven) bieden streven we naar een weerstandsvermogen groter dan 1. We voeren realistisch en degelijk financieel beleid. Daarom speculeren we niet op onzekere inkomsten. Structurele uitgaven dekken we met structurele middelen. Tegenvallers worden binnen het eigen domein opgelost, de inzet van baten uit meevallers wordt integraal afgewogen. We zetten ons spaarprogramma voort. Op deze manier blijven we ook in de toekomst in staat om onverwachte tegenvallers op te kunnen vangen. We sturen stevig op het realiseren van bezuinigingen. We blijven bij het Rijk aandacht vragen voor de financiële en sociale situatie van onze stad. We beschrijven nauwkeurig welke financiële risico's we onderscheiden. Daarbij beperken we ons niet tot statische risico's, maar nemen we ook langjarige, flexibele risico's mee. We maken scenario's inzichtelijk en bereiden ons hier zoveel mogelijk op voor.

Acties 2021	ZN21	JR21
Aantal acties: 6		
01. We beperken onze rente-uitgaven	🟢	🟢
02. We treffen voorbereidingen voor een rechtmatigheidsverklaring door het college	🟢	🟢
03. We implementeren de wijzigingen gemeentefondsmethodiek *De invoering van het nieuwe verdeelmodel Gemeentefonds is landelijk nog niet afgerond. Daarom is het nog niet mogelijk om de wijziging van de methodiek door te voeren.*	🟧	🔻
04. We actualiseren ons financieel beleid	🟢	🟢
05. We maken onze instellingscriteria en besteding reserves inzichtelijk	🟢	🟢
06. We integreren de Staat van de stad in de IPC cyclus	🟢	🟢
Bijdrage verbonden partij: Bank Nederlandse gemeenten		🟢
Bijdrage verbonden partij: Enexis		🟢
Bijdrage verbonden partij: Gemeentelijk Belastingkantoor Twente		🟢
Bijdrage verbonden partij: Voormalig Essent		🟢

Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

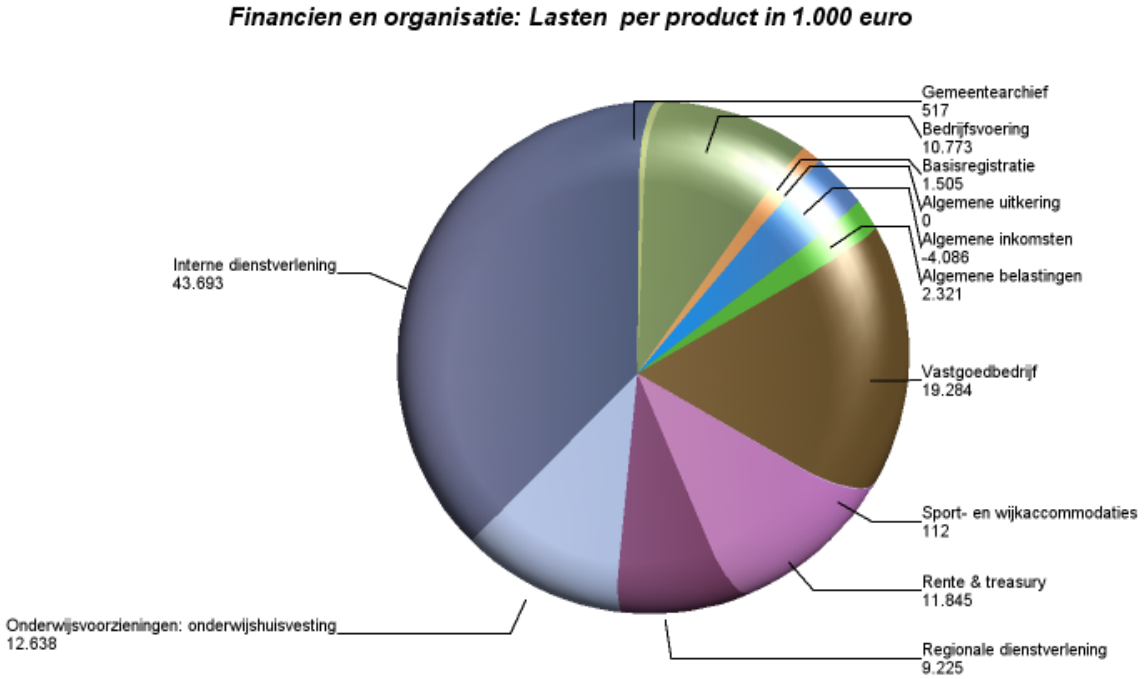
Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2021	8,32	Eigen gegevens
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2021	8,95	Eigen gegevens
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2021	852,5	Eigen begroting
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2021	10,2%	Eigen begroting
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	2021	7,5%	Eigen begroting
35.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2021	210	CBS
36.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2020	6,6	Basisregistratie adressen en gebouwen
37.	8. Vhrosv	Demografische druk	%	2021	48,1%	CBS
38.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro’s	2021	818	COELO
39.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2021	852	COELO

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

Financien en organisatie Bedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	122.217	118.054	107.827	10.227
Baten	494.424	507.206	510.960	3.754
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-372.207**	**-389.152**	**-403.133**	**13.981**
Storting reserves	25.802	25.848	31.714	-5.866
Onttrekking reserves	37.775	38.413	17.976	-20.437
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-11.973**	**-12.565**	**13.738**	**-26.303**
Resultaat	**-384.180**	**-401.717**	**-389.396**	**-12.322**

Deze tabel geeft de samenstelling van het resultaat van het programma weer. Baten en lasten, stortingen en onttrekkingen reserves worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. In de saldo-kolom wordt de realisatie met de begroting (na wijziging) vergeleken en krijgt een nadeel een negatieve notatie en een voordeel een positieve notatie:
- Lasten; de werkelijke lasten over 2021 zijn lager dan begroot. Het saldo lasten is dus voordelig.
- Baten; de werkelijke baten over 2021 zijn hoger dan begroot. Het saldo baten is dus voordelig.
- Storting; de werkelijke storting reserves over 2021 is hoger dan begroot. Het saldo storting is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).
- Onttrekking; de werkelijke onttrekking reserves over 2021 is lager dan begroot. Het saldo onttrekking is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).

Toelichting

Het resultaat van het programma Financiën & Organisatie bedraagt per saldo 12,3 miljoen euro negatief. Op onderdelen heffen de saldi op lasten, baten en reserves elkaar op. Het genoemde saldo wordt op hoofdlijnen als volgt verklaard.

- Het saldo van de verschillende gemeentefondscirculaires is in 2021 1,4 miljoen euro positief.
- Enschede heeft van het Rijk een generieke compensatie voor nadelige financiële consequenties van Corona ontvangen van 2,4 miljoen euro.
- Ook heeft het Rijk de opschalingskorting uitgesteld en dat levert een voordeel op van 1,6 miljoen euro.
- Daarnaast heeft Enschede een teruggave uit het BTW-Compensatiefonds over voorgaande jaren ontvangen van 1,0 miljoen euro.
- Op het product Rente & Treasury is sprake van een voordeel van 0,3 miljoen euro vanwege hogere dividendopbrengsten en lagere rentelasten.
- Corona heeft geleid tot een lagere ontvangst van algemene belasting (toeristen-, precario- en onroerende zaakbelasting) van in totaal 1,3 miljoen euro.
- Bij de begroting 2021 is uitgegaan van een nadelig resultaat van 18,3 miljoen euro dat zou worden onttrokken uit de Algemene Reserve. Deze onttrekking is gezien het gerealiseerde concernresultaat niet nodig en heeft daarom niet plaatsgevonden.

Tot slot valt het resultaat van het product interne dienstverlening ruim 1 miljoen euro voordeliger uit dan begroot. Dat komt hoofdzakelijk doordat vanwege Corona veel begrote activiteiten niet doorgingen en verschillende personeelsgerelateerde uitgaven en besteding van werkbudgetten achterbleven (zoals reiskosten, opleidingen, arbo, printen, kopiëren, drukwerk, onderhoudshoudskosten). In dit totale voordeel is een overschrijding ontstaan op de personele budgetten. De bedrijfsvoering komt meer onder druk te staan en duidelijk voelbaar wordt dat de groeiende organisatie ook meer ondersteuning vraagt dan nu beschikbaar is aan medewerkers en budgetten en leidt krapte op de arbeidsmarkt - vooral binnen de IT-organisatie - tot dure inhuur.

Een uitgebreidere financiële toelichting is opgenomen in hoofdstuk 8.2

3. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit 10 paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De informatie over deze onderwerpen is vaak versnipperd in de begroting en jaarrekening opgenomen. De paragrafen zijn daarom eigenlijk dwarsdoorsnedes van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen:

- Het onderwerp heeft een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?
De Programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering en programmaoverstijgend.
Welke paragrafen zijn er?
De volgende zeven paragrafen zijn voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV):

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

Daarnaast zijn drie (onverplichte) paragrafen opgenomen, omdat wij het van belang vinden om deze onderwerpen in samenhang te presenteren:

- Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken
- Subsidieverwerving
- Covid19

3.1. Lokale heffingen

In de paragraaf lokale heffingen beschrijven we eerst aspecten van beleid en uitvoering van de lokale heffingen in 2021. Vervolgens geven we een toelichting op de begroting en realisatie van de opbrengsten van de lokalen heffingen en lichten verschillen ten opzichte van de begroting toe. Tot slot gaan we in op overige relevante ontwikkelingen die afgelopen jaar op het terrein van lokale heffingen hebben plaatsgevonden.
Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de paragraaf betreffende de lokale heffingen tenminste te bevatten:
a. de geraamde inkomsten;
b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.
d. een aanduiding van de lokale lastendruk
e. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Enschede.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze heffingen zijn één van de gemeentelijke inkomstenbronnen die vooral inwoners moeten opbrengen. De lokale heffingen onderscheiden we in heffingen waarvan de besteding gebonden is en in heffingen waarvan de besteding ongebonden is.

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Hondenbelasting Onroerendezaakbelastingen Precariobelasting Reclamebelasting Toeristenbelasting Parkeerbelastingen	Afvalstoffenheffing Bijdrage Bedrijven Investering Zone Leges en Rechten: - Leges algemene dienstverlening - Leges fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning - Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn. - Rioolheffing

Ongebonden belastingen rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden belastingen verantwoorden we op het betreffende programma en rekenen we niet tot de algemene dekkingsmiddelen.

Geraamde en gerealiseerde inkomsten

Heffingen	Realisatie 2019	Raming 2020	Realisatie 2020	Raming 2021	Realisatie 2021
Huwelijk en geregistreerd partnerschap	193.000	172.000	144.000	172.000	175.000
Legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen	1.828.000	1.376.000	1.332.000	1.469.000	1.730.000
Documentatie bevolking	69.000	63.000	62.000	63.000	70.000
Verstrekken inlichtingen GBA	46.000	48.000	34.000	48.000	35.000
Overige publiekszaken	341.000	288.000	328.000	259.000	452.000
Overige verrichtingen archief	500	0	400	0	800
Leges telecommunicatie (%)	79.000	111.000	98.000	112.000	121.000
Vergunningen	2.924.000	3.630.000	3.948.000	3.525.000	3.705.000
Kort parkeren, garages, abonnementen en vrijuitrijkaarten (niet fiscaal)*	8.693.000	8.838.000	5.812.000	8.852.000	5.800.000
Fiscale vergunningen*	803.000	780.000	901.000	780.000	630.000
Fiscaal straat- en terreinenparkeren*	3.219.000	3.100.000	2.456.000	3.100.000	2.100.000
Fiscalisering (naheffing)*	621.000	800.000	301.000	816.000	360.000
Begraafrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	410.000	548.000	541.000	555.000	558.000
Havengelden	59.000	46.000	76.000	46.000	61.000
Marktgelden	268.000	249.000	257.000	249.000	273.000
Afvalstoffenheffing (netto)	15.466.000	15.660.000	15.567.000	16.345.000	15.688.000
Afvalstoffenheffing - kwijtschelding	-2.150.000	-2.300.000	-2.598.000	-2.300.000	-2.450.000
Afvalstoffen - oninbaar	-207.000	-240.000	-347.000	-240.000	-315.000
Rioolheffing (netto, inclusief grootverbruik)	16.151.000	16.917.000	16.899.000	17.892.000	18.022.000
Rioolheffing - kwijtschelding	-2.220.000	-2.445.000	-2.572.000	-2.570.000	-2.689.000
Rioolheffing - oninbaar	-190.000	-169.000	-336.000	-271.000	-306.000
Hondenbelastingen	890.000	900.000	858.000	900.000	901.000
Precariobelastingen	356.000	315.000	50.000	315.000	6.000
Toeristenbelasting	339.000	335.000	220.000	600.000	580.000
Reclamebelasting	186.000	190.000	206.000	190.000	186.000
OZB woningen	21.304.000	21.800.000	22.000.000	22.320.000	22.460.000
OZB eigenaar niet-woningen	16.354.000	16.620.000	16.500.000	16.900.000	16.414.000
OZB gebruiker niet-woningen	11.758.000	11.961.000	12.400.000	12.150.000	11.802.000

Legitimatie, reisdocumenten, rijbewijzen en overige publiekszaken

Stijging opbrengsten legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen
Er is sprake van een forse stijging van de legesopbrengsten op deze producten. De verklaring hiervan is tweeledig:

- Corona: veel mensen hebben het verlengen van paspoort of ID kaart uitgesteld totdat reizen weer mogelijk was. Daardoor was het met name in de maanden mei, juni en juli ook erg druk aan de balie.

- Achterstanden bij ketenpartners: voor het afgeven van rijbewijzen is gemeente afhankelijk van andere organisaties. Die kampten met name in 2020 met grote achterstanden, die in 2021 voor een deel zijn ingehaald.

Tegenover de gerealiseerde hogere baat op de reisdocumenten (ID-kaart en paspoorten) en rijbewijzen staat ook een hogere afdracht aan het rijk/RDW.

Stijging opbrengsten 'overige publiekszaken'
Deze stijging wordt bijna geheel veroorzaakt door het product "Naturalisatie". Hiervoor zijn 2 verklaringen:

1. Brexit: veel in Nederland wonende Britten hebben de Nederlandse nationaliteit aangevraagd om hier te kunnen blijven wonen en werken.
2. Vluchtelingen die in 2016 in Nederland zijn aangekomen (en asiel hebben gekregen) kunnen vanaf 2021 het Nederlanderschap aanvragen (mist voldaan wordt aan de voorwaarden). In 2016 kenden we een vluchtelingencrisis als gevolg van de oorlog in onder meer Syrië.

Vergunningen
De realisatie van de legesinkomsten voor 2021 zijn licht hoger dan de verwachting zoals die is opgenomen in de Gemeentebegroting 2021-2024. De coronacrisis heeft vooralsnog geen invloed op de bouwsector. Het is echter nog onduidelijk wat de economische gevolgen op de lange termijn zullen zijn voor de bouw. Hierbij zal ook de krapte op de woningmarkt van grote invloed zijn. Voor wat betreft de legesinkomsten zal door de invoering van de Omgevingswet/Wkb een verschuiving plaatsvinden naar niet leges gerelateerde activiteiten. In 2021 was het aandeel van de kleine bouwaanvragen 30% hoger dan geraamd. Het resultaat is ultimo 2021 3,7 miljoen euro t.o.v. een verwachting van 3,5 miljoen euro.

Toeristenbelasting
De doelstelling is dat de kosten van bepaalde voorzieningen worden omgeslagen naar personen die er wel gebruik van maken, maar niet in de gemeente wonen. Enschede kent een tweetal tarieven toeristenbelasting, te weten voor hotels, conferentieoorden, pensions, bed en breakfast ad 2,60 euro (voorstel 2021) en 1,00 euro voor de overige overnachtingen. De opbrengst is een geprognotiseerde opbrengst, als gevolg van Covid-19. In 2021 zijn geen voorlopige beschikkingen voor de toeristenbelasting opgelegd. Dit is gelijk met 2020. De prognose van de opbrengst is mede gebaseerd op de realisatie 2020. Ook is gekeken naar de momenten van de coronamaatregelen in 2021, gerelateerd aan het toeristenseizoen. Het feit dat de geprognotiseerde opbrengst aanzienlijk hoger ligt, is het effect van de tariefstijging die met ingang van 2021 is doorgevoerd.

Onroerende zaakbelasting
De gerealiseerde opbrengst van OZB-woningen is nagenoeg gelijk aan de geraamde opbrengst. Bij de OZB-niet woningen blijven de gerealiseerde opbrengsten achter. Belangrijkste oorzaak daarvan is de invloed van de Covid-19 maatregelen op de WOZ-waarde van een aantal groepen objecten niet-woningen. Als voorbeeld; de sluiting van de horeca heeft invloed op de gebruiksmogelijkheden van horecapanden en daarmee op de waarde van hiervan. Dit werkt één op één door in de OZB-opbrengst.

Precariobelastingen
De opbrengst blijft sterk achter bij de raming. De gemeenteraad heeft met terugwerkende kracht besloten, het grootste deel van de precario over 2021 niet op te leggen. Dit is een ondersteunende coronamaatregel richting betreffende ondernemers. Het gaat dan om de terrasprecario, precario over uitstallingen op en borden boven openbare gemeentegrond.

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn
De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. In de raadsvergadering van 18 april 2016 heeft de gemeenteraad besloten over te gaan tot tariefdifferentiatie (Diftar) op basis van een vast tarief en een variabel tarief. Door meer gescheiden (waardevolle) grondstromen (huis-aan-huis) in te zamelen wordt niet alleen een bijdrage geleverd aan milieu- en duurzaamheidsdoelstellingen, maar worden ook de totale lasten voor de inzameling en verwerking verlaagd en de totale baten uit overige afvalstromen waar mogelijk verhoogd.

Tot en met 2016 hanteerden wij een tariefdifferentiatie op basis van het aantal personen per huishouden (één- en meerpersoons huishouden). Vanaf 2017 betaalt elk perceel een vast bedrag met een opslag al naar gelang de grootte van de restcontainer en het aantal aanbiedingen. Het gemiddelde aantal aanbiedingen bedraagt 9.

Rioolheffing
De rioolheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn. De opbrengsten van de rioolheffingen mogen dus structureel niet hoger zijn dan de begrote kosten. De kostendekkendheid van de rioolheffing in de gemeente Enschede is 100%. De basis voor de ontwikkeling van het rioolheffingtarief ligt in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Er is één rioolheffing voor alle watertaken. De rioolheffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een perceel en wordt geheven naar het aantal m3’s leiding- en grondwater dat naar een perceel is toegevoerd of is opgepompt. Tot 500 m3 per jaar is dit een vast tarief. In 2021 was dit tarief 270,60 euro. In juni 2020 heeft de Raad het huidige GRP met een jaar verlengd voor 2021. Daarin is besloten dat het tarief in 2021 270,60 euro bedraagt, indien er 500 m3 of minder wordt afgevoerd. Boven de 500 m3 is het tarief gestaffeld een variabel bedrag per m3 lozing.
De basis voor de ontwikkeling van het rioolheffing tarief ligt in het door de Raad vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan Gemeente Enschede 2022-2026, "Verder bouwen aan een groen-blauw Enschede" waarmee het tarief is vastgesteld op 274,40 euro voor 2022.

Ontwikkelingen in wetgeving

Hervorming Lokaal belastinggebied
Het kabinet heeft 24 juni 2016 de Tweede Kamer geïnformeerd over de mogelijke herziening van het lokaal belastinggebied. Het kabinet schetst de knelpunten en mogelijke oplossingen, maar de te maken keuzes worden overgelaten aan het nieuwe kabinet. De staatssecretaris van Financiën heeft op 18 mei 2020 het syntheserapport ‘Bouwstenen voor een beter belastingstelsel’ aan de Tweede Kamer aangeboden. Het rapport over de uitbreiding bevat meerdere varianten en ondersteunt de door de VNG uitgesproken wens om te komen tot een uitbreiding van het eigen belastinggebied. In het meest recente regeerakkoord van 15 december 2021 staat dat ten aanzien van de financiering van lokale overheden het nieuwe kabinet voorlopig vast wil houden aan de bestaande financieringssystematiek. Een uitbreiding van het lokaal belastinggebied lijkt daarmee voorlopig niet aan de orde.

Gebruiksoppervlakte Wet WOZ

Met ingang van 2022 wordt voor alle woningen in de gemeente de gebruiksoppervlakte gebruikt om de WOZ-waarde te bepalen. Tot 2022 gebruikten we de bruto inhoud. De Waarderingskamer heeft gesteld dat alle woningen in Nederland op 1 januari 2022 gewaardeerd dienen te worden op basis van de gebruiksoppervlakte. Dit omdat veel andere instanties ook de gebruiksoppervlakte gebruiken, zoals makelaars, taxateurs en woningbouwverenigingen. Met de gebruiksoppervlakte wordt de grootte van de woningen bepaald. Alle professionele organisaties gebruiken hiervoor dezelfde meetinstructies (meetinstructie gebruikersoppervlakte woningen juli 2019) waardoor de onderlinge vergelijkbaarheid wordt vergroot. Bij de invoering is specifiek aandacht voor de communicatie hierover bij de oplegging van de gemeentelijke belastingaanslag.

Ontwerpbesluit proceskosten bestuursrecht

De VNG heeft op 27 november 2019 een reactie gegeven op de voorgestelde wijzigingen van het Besluit proceskosten bestuursrecht. Zij zijn er niet van overtuigd dat de voorgenomen wijzigingen effectief zullen zijn en adviseren daarom het besluit niet te wijzigen. Het ontwerpbesluit verhoogt de proceskostenvergoeding die de burger krijgt als hij, bijgestaan door een rechtsbijstandsverlener, met succes een overheidsbesluit aanvecht bij de bestuursrechter. Ook krijgt de bestuursrechter een explicietere bevoegdheid om een hogere vergoeding toe te kennen dan het standaardbedrag als hij vindt dat de overheid in een concrete zaak ‘kennelijk onredelijk’ is geweest voor de burger. In een brief aan de minister voor Rechtsbescherming zet de VNG haar bezwaren tegen beide wijzigingen uiteen. De verhoging van de proceskostenvergoeding vindt de VNG met name voor belastingzaken zeer onwenselijk. Deze vergoeding is voor no cure no pay bureaus nu al vaak de belangrijkste aanleiding om te procederen over WOZ-beschikkingen. De minister is onlangs een onderzoek hiernaar gestart. Een verhoging van de vergoeding maakt het gemeenten moeilijker om bezwaren op een informele manier met inwoners op te lossen en zal de kosten voor gemeenten onnodig laten toenemen. De VNG geeft de minister in overweging om voor de Wet WOZ een andere regeling van toepassing te verklaren en geeft hiervoor in haar brief twee mogelijke oplossingen nl. uitsluiten van WOZ-zaken en een apart besluit proceskosten invoeren of aansluiten bij het financiële belang van zaken.

Kostendekkendheid gebonden belastingen.

In onderstaande tabel en bijbehorende toelichting, wordt inzicht gegeven in de toerekening van de overhead, de totale lasten en baten en de daaruit voortvloeiende kostendekkendheid per taakveld.

Activiteitgroep Bedragen in 1.000 euro	Lasten Taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (Baten)	Overige Baten	Totaal Baten	Kosten-dekkendheid
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	16.948	208	2.887	20.043	18.453	4.040	22.493	100%
Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing					-2.450		-2.450	
Rioolheffing	16.945	624	540	18.109	20.750	0	20.750	100%
Kwijtschelding rioolheffing					-2.641		-2.641	
Begraafplaatsrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	630	0	50	680	558	73	631	93%
Subtotaal Heffingen	**34.523**	**832**	**3.477**	**38.832**	**34.670**	**4.113**	**38.783**	
Leges algemene Dienstverlening (Leges Titel 1 Legesverordening)	2.948	1.629	6	4.583	2.504	0	2.504	55%
Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/vergunningen (Leges Titel 2 Legesverordening)	3.967	607	16	4.590	3.541	289	3.830	83%
Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn (leges Titel 3 Legesverordening)	82	41	0	123	66	0	66	54%
Subtotaal Leges	6.997	2.277	22	9.296	6.111	289	6.400	
Totaal	**41.520**	**3.109**	**3.499**	**48.128**	**40.781**	**4.402**	**45.183**	**97%**

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing valt gesaldeerd uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.3 Afval -2.710.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder de lasten van inzameling en verwerking van afvalstromen, kapitaallasten, btw etc);
- 0.4 Ondersteuning organisatie 208.000 euro (betreft facilitaire- en programma overhead);
- 2,1, Verkeer en vervoer 52.000 euro (machinaal vegen);
- 6.3. Inkomensregelingen, 2.450.000 euro (kwijtschelding, gemiddeld 36 euro per huishouden) .

Rioolheffing

De rioolheffing valt (gesaldeerd) uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.2 Riolering - 3.574.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder kapitaallasten, onderhoud, btw, etc.);
- 0.4 Ondersteuning organisatie 624.000 euro (betreft facilitaire overhead en programma overhead);
- 2.1 Verkeer en vervoer 309.000 euro (machinaal vegen);
- 6.3 Inkomensregelingen 2.641.000 euro (kwijtschelding).

Leges algemene Dienstverlening

De leges algemene dienstverlening bestaan uit de volgende taakvelden: 0.2 Burgerzaken, 0.4 ondersteuning organisatie. Circa 80% van de inkomsten bestaat uit leges voor reisdocumenten en rijbewijzen en naturalisatie. De kostprijs van een reisdocument en

rijbewijs is hoger dan het door het Rijk opgelegde maximale tarief dat we hiervoor kunnen vragen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten voor het bijhouden van de basisadministratie en de verdeelsleutel die we moeten gebruiken voor de toedeling van de overhead.

Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning
Vergunningen bestaat uit de taakvelden 8.3 Wonen en bouwen en 7.4 Milieubeheer. De wettelijke ruimte tot Kruissubsidiëring maakt het mogelijk dat binnen deze leges de kostendekkendheid hoger is dan binnen de andere leges (dienstverlening en dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn). De overige baten in 2021 wordt veroorzaakt door een onttrekking uit de egalisatiereserve bouwvergunningen.

Dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn
Dit betreft de leges voor Evenementenvergunningen, Prostitutievergunningen en de Drank en Horecavergunningen

Woonlastenontwikkeling
Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2021:

Woonlastontwikkeling	2019	2020	2021	2022	2023	2024
OZB Eigenaar woning	293,30	298,58	300,30	305,79	310,07	314,41
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	270,00*	274,08*	281,24*	288,92*	288,92*	288,92*
Rioolheffing	244,80	257,40	270,60	274,40	281,50	288,80
Totaal	**808,10**	**830,06**	**852,14**	869,11	880,49	892,13

*het opgenomen tarief is gebaseerd op het gerealiseerde gemiddelde van 9 ledigingen met een 240 liter restcontainer.

3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
In deze paragraaf wordt bekeken hoe weerbaar de gemeente is tegen financiële tegenvallers. Daarvoor wordt gekeken naar de weerstandsratio. Dat is een verhoudingsgetal tussen de financiële risico's die de gemeente loopt en de financiële buffers die beschikbaar zijn om die op te vangen als ze zich voordoen. Maar we kijken ook breder naar de algehele financiële conditie van de gemeente.
Rekening houdend met de financiële effecten van corona en de uitname uit onze reserves voor de strategische investeringsagenda komt de weerstandsratio ultimo 2021 nog steeds boven de norm uit, op 1,72. In dit cijfer zijn de stille reserves niet meer meegeteld, conform de nieuwe nota risicomanagement en weerbaarheid, die op 31 januari 2022 in de raad is vastgesteld. Als we er vanuit gaan dat het jaarresultaat 2021 (gecorrigeerd voor de bestemmingsvoorstellen die voorliggen) aan de algemene reserve wordt toegevoegd, dan is deze ratio 1,81. Daarmee kan gesteld worden dat onze reservepositie solide is.
Ook de financiële kengetallen hebben zich in 2021 positief ontwikkeld. De schuldpositie is verder gedaald en doordat het eigen vermogen is gestegen is ook de solvabiliteit (verhouding eigen vermogen versus totaal vermogen) verbeterd. Vooruitkijkend is de financiële positie echter kwetsbaar, vooral vanwege de beperkte structurele ruimte in de meerjarenbegroting en doordat nog voor zo'n 10 miljoen euro aan lopende structurele taakstellingen ingevuld moet worden. Hierbij zijn 2 opmerkingen relevant. Allereerst is het een bewuste keuze geweest bij de begroting 2022-2025 om de financiële ruimte die beschikbaar is te investeren om zo bij te dragen aan snel herstel uit de coronacrisis. Ten tweede is er in de meerjarenbegroting nog veel onduidelijk over de structurele ontwikkeling van de rijksuitkering uit het gemeentefonds.

Beleid
De uitgangspunten voor onze risicobeheersingsaanpak en bepaling van het weerstandsvermogen zijn recent op onderdelen gewijzigd en vastgelegd in de nieuwe nota weerstandsvermogen en weerbaarheid. Deze paragraaf is uitgewerkt conform de nieuwe kaders en spelregels. De belangrijkste wijzigingen in de geactualiseerde nota risicomanagement en weerbaarheid zijn als volgt:

- Paragraaf 1 - We streven naar het goede open gesprek over risico's en risicobereidheid op alle bestuurlijke en ambtelijke niveaus. Dit vormt de basis van ons risicomanagement en maakt het meer dan enkel een technische exercitie. Het is uiteindelijk aan de raad om een bewuste afweging te maken tussen het ambitieniveau en de risicobereidheid.
- Paragraaf 2 - Er is een nadere duiding in de nota opgenomen hoe het risico van conjuncturele ontwikkelingen met een grote financiële impact wordt ingeschat. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een houdbaarheidstest van de VNG, een soort stresstest zoals die ook voor banken is ingevoerd na de vorige financiële crisis.
- Paragraaf 3 - De opname van meer financiële kengetallen en signaleringswaarden maakt een bredere sturing op onze financiële conditie en weerbaarheid mogelijk in plaats van sturing op alleen de weerstandsratio. Op advies van de rekeningencommissie wordt de komende periode nog een kengetal uitgewerkt dat inzicht geeft in de financiële ontwikkeling van het sociale domein.
- Paragraaf 4 - De uitgangspunten voor bepaling van het beschikbare weerstandsvermogen zijn gewijzigd.
    - Stille reserves tellen niet meer mee in de berekening van ons weerstandsvermogen. Hiermee houden we voldoende hard

weerstandsvermogen aan om onze risico's op te vangen en sluiten we aan bij de werkwijze die veel andere gemeenten hanteren.
    - De reserve grondbedrijf telt nog enkel mee tot het niveau van de ratio grondbedrijf van 1,0. Het surplus daarboven telt niet meer mee, omdat die middelen niet bedoeld zijn voor het afdekken van risico's buiten het grondbedrijf en wel voor investeringen in het grondbedrijf en deels ook voor de strategische investeringsagenda.
    - De post onvoorzien die in de begroting is opgenomen telt voortaan wel mee, omdat deze specifiek bedoeld is om het risico op kortingen in de rijksuitkeringen op te kunnen vangen. Dat risico wordt aan de andere kant ook meegeteld in de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit.
- Paragraaf 4 - Een nadere toelichting is gegeven op de norm die de raad hanteert voor de weerstandsratio van 1,0 tot 1,4 en spelregels zijn geconcretiseerd voor als de ratio onder of boven de norm uitkomt.
- Paragraaf 5 - De op te nemen informatie in de paragraaf weerstandsvermogen is concreet benoemd, zoals bijvoorbeeld de gevoeligheidsanalyse.
- Paragraaf 6 - Er is een duidelijke omschrijving van de taken en verantwoordelijkheden rondom risicomanagement beschreven.
- Paragraaf 7 – Uitgangspunt is dat het grondbedrijf afdoende reserves aanhoudt om zijn eige risico's op te vangen. Daarom is een spelregel opgenomen dat de reserve grondbedrijf een minimale omvang heeft van 30% van het onderhanden werk in het grondbedrijf. Daarmee is altijd een stevige buffer beschikbaar om afboekingen zelf op te kunnen vangen.

Weerstandsvermogen

In onderstaande tabel is het verloop van de ratio weerstandsvermogen en de verschillende componenten over de meerjarenperiode weergegeven. Daaronder zijn deze cijfers nader toegelicht. Zoals in de geactualiseerde kaders vastgelegd, tellen de stille reserves (12,9 miljoen euro per eind 2021) niet langer mee in deze berekeningen.

Verloop	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ratio weerstandsvermogen*	2,11	1,81	1,73	1,74	1,72	1,69
Beschikbare weerstandscap (mln euro)*	86,7	87,0	87,0	87,3	86,3	84,8
*- Reserve weerstandsvermogen**	*70,8*	*73,5*	*71,5*	*71,8*	*70,8*	*69,3*
- Reserve grondbedrijf	*15,9*	*13,5*	*13,5*	*13,5*	*13,5*	*13,5*
- Stelpost onvoorzien			*2,0*	*2,0*	*2,0*	*2,0*
Benodigde weerstandscapaciteit (mln euro)	41,1	48,2	50,2	50,2	50,2	50,2

* Deze cijfers zijn onder de aanname van toevoeging van het jaarresultaat minus de voorliggende bestemmingsvoorstellen aan de algemene reserve. Ook zijn de uitkomsten van de Financiële foto niet verwerkt.

Berekening weerstandsvermogen
Als we de beschikbare weerstandscapaciteit afzetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit, komen we eind 2021 uit op een ratio van afgerond 1,81. Hierbij is al rekening gehouden met een toevoeging aan de algemene reserve van 3,9 miljoen euro, zijnde het saldo rekeningresultaat van 7,1 miljoen euro na aftrek van 3,2 miljoen euro aan bestemmingsvoorstellen. Als we hier geen rekening mee houden dan komt de ratio uit op 1,72.

$$\text{Ratio na verwerking jaarrekeningresultaat na bestemming} = \frac{87{,}0 \text{ miljoen euro}}{48{,}2 \text{ miljoen euro}} = 1{,}81$$

Hierbij wordt benadrukt dat de begroting 2022 niet sluitend is en de algemene reserve daardoor in 2022 naar verwachting daalt met 2 miljoen euro. Daarmee resteert er eind 2022 een ratio die lager ligt, namelijk op 1,73.

$$\text{Ratio eind 2022, startpunt voor financiële foto} = \frac{87{,}0 \text{ miljoen euro}}{50{,}2 \text{ miljoen euro}} = 1{,}73$$

De ratio bevindt zich hiermee boven de door de raad vastgestelde norm met een bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit gegeven vormt het uitgangspunt voor de financiële foto en de coalitie-onderhandelingen en wordt daarin bijgewerkt op actuele financiële ontwikkelingen in het middelenkader.

Beschikbare weerstandscapaciteit (Algemene reserve)
De beschikbare weerstandscapaciteit na toevoeging van het jaarresultaat 2021 bedraagt in totaal 87,0 miljoen euro en bestaat uit de reserve weerstandsvermogen van 73,5 miljoen euro en de reserve grondbedrijf van 13,5 miljoen euro. Bij de jaarrekening 2020 bedroeg de beschikbare weerstandscapaciteit na toevoeging van het jaarresultaat nog 86,7 miljoen euro. De beschikbare weerstandscapaciteit is daarmee ten opzichte van 2020 vrijwel gelijk gebleven.

De reserve weerstandsvermogen is met 2,7 miljoen euro toegenomen. Dit betreft vooral de volgende mutaties;

- toevoeging van het saldo jaarresultaat 2021 van 3,9 miljoen euro
- toevoeging van het spaarprogramma van 9,3 miljoen euro
- onttrekking ten gunste van de reserve strategische investeringsagenda van 12,6 miljoen euro

De reserve grondbedrijf is volgens de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties in het MPG 2022 toegenomen tot 26,3 miljoen euro. Deze reserve wordt echter voor een lager bedrag in het weerstandsvermogen meegenomen. Dit als gevolg van de nieuwe spelregel dat het surplus van 12,8 miljoen euro in de reserve boven het niveau van de ratio grondbedrijf van 1,0 niet meer meetelt. Deze middelen zijn namelijk niet bedoeld voor het afdekken van risico’s buiten het grondbedrijf, maar wel voor investeringen in het grondbedrijf en deels ook voor strategische investeringsagenda.

Benodigde weerstandscapaciteit
De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt in totaal 48,2 miljoen euro en is onderverdeeld in de risico's van het grondbedrijf van 13,5 miljoen euro en de overige risico's van in totaal 34,7 miljoen euro. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van 2020 gestegen met 7,1 miljoen euro. Hieronder wordt nader ingegaan op de belangrijkste wijzigingen.

Risico's grondbedrijf
Voor het grondbedrijf maakt de actualisatie van de risico’s onderdeel uit van het jaarlijks op te stellen MPG. Daarbij worden alle grondexploitaties grondig geanalyseerd en de risico’s van alle individuele grondcomplexen geactualiseerd en samengebracht in één grote risicosimulatie. Deze risicoanalyse kan niet los worden gezien van de actualisatie van de begrotingen van de grondcomplexen. Volgens het MPG 2022 zijn de risico’s van het

grondbedrijf per 31 december 2021 becijferd op 13,5 miljoen euro. Dit is een stijging ten opzichte van het MPG 2020 met 3,3 miljoen euro, doordat is gerekend met een steviger worst case scenario. Daarin zijn de mogelijke effecten van een terugval van de vastgoedmarkt meegenomen, zoals deze zich ook gedurende 2009-2013 heeft voorgedaan. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het Meerjaren Perspectief Grondbeleid 2022.

Overige risico's
De overige risico's zijn becijferd op 34,7 miljoen euro. Dat is een stijging ten opzichte van 2020 van 3,8 miljoen euro. Hieronder volgt de tabel met de 10 belangrijkste overige risico's en een korte toelichting.

Onderwerp (bedragen x 1 miljoen euro)	Kans jaarrekening 2021	Financieel gevolg jaarrekening 2021	Kans jaarrekening 2020	Financieel gevolg jaarrekening 2020
Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur, kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.	90%	12,4	90%	12,3
FC Twente	30%	21,6	30%	21,7
Onvoorziene bijdragen aan de risico's van gemeenschappelijke regelingen (ADT / RBT) en overige verbonden partijen	90%	4,9	90%	6,0
Participatiewet (oa BUIG) / schuldhulpverlening	50%	3,2	50%	2,5
Calamiteiten binnen de gemeente	10%	15,0	10%	5,0
Overige onvoorziene risico's, waaronder de projectrisico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen en rente-effecten	50%	2,5	50%	2,5
Aan derden verstrekte geldleningen worden niet afgelost	10%	8,5	10%	8,6
Risico's van Jeugdhulp, Wmo en sport	gediff. %	8,8	gediff. %	18,4
Gewaarborgde geldleningen worden niet afgelost	10%	5,4	10%	6,1
AVG	50%	0,7	50%	0,7

- Het conjunctuurrisico is vrijwel gelijk gebleven. De geactualiseerde inschatting van het conjunctuurrisico is gemaakt aan de hand van de 'Houdbaarheidstest gemeentefinanciën' 2021. Deze test van de VNG is een stresstest waarmee de ombuigingsopgave voor een gemeente in kaart kan worden gebracht, die nodig is bij een gestandaardiseerd slechtweer-scenario. Op basis van inzichten uit de vorige recessie worden in deze test simulaties gedaan die laten zien hoe voor de gemeente de inkomsten dalen en kosten stijgen in geval van een flinke recessie. In onze weerstandsratio houden wij er nu rekening mee dat het eerste jaar van een recessie opgevangen kan worden vanuit de financiële positie, waarbij na dit eerste jaar wel moet worden bijgestuurd;
- Het risico verbonden partijen betreft de risico's van de gemeenschappelijke regelingen ADT en RBT. Dit risico is gedaald met 1,1 miljoen euro, doordat het RBT positieve resultaten boekt en het risico is komen te vervallen;

- Het risico van de verstrekte en gewaarborgde leningen FC Twente is vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van de jaarrekening 2020. Voor de beoordeling van de kansinschatting wordt gebruikt gemaakt van objectieve criteria gebaseerd op het financiële beoordelingssysteem van de KNVB (FRS) en het wel of niet voldoen aan de afgesproken financiële verplichtingen van de geldlening. De FRS-score wordt door de KNVB uitgevoerd op basis van door een accountant beoordeelde jaar- en prognosecijfers;
- De risico's op het gebied van jeugdhulp, Wmo en sport zijn qua financiële omvang van 18,4 naar 8,8 miljoen euro gedaald met gedifferentieerde kansen per onderdeel. Het gaat om diverse risico's op het gebied van Jeugdhulp en Wmo, zoals het open einde karakter, tariefstijgingen, continuïteitsproblemen aanbieders en inhaalzorg als gevolg van corona. De daling wordt vooral veroorzaakt door het verevenen van een aantal openstaande taakstellingen op Jeugd met de extra ontvangen jeugdhulpmiddelen en een lagere risico-inschatting op resterende openstaande taakstellingen. Dit lagere risico ontstaat doordat de financiële verwachtingen van de lopende bezuinigings- en transformatieprojecten positiever uitvallen. Daarnaast wordt een hoger voordeel ingecalculeerd op beschermd wonen. Tot slot heeft het risico op het niet ontvangen van btw via subsidie zich in 2021 voorgedaan en wordt het verlies in de jaarrekening 2021 genomen;
- Het risico van de Participatie is met 0,7 miljoen euro gestegen. Het gaat vooral om het risico van volumestijgingen en hogere BUIG uitgaven dan lump sum door het Rijk wordt bekostigd, mede als gevolg van het coronavirus;
- Het risico op calamiteiten is qua kans gelijk gebleven, echter qua omvang verhoogd van 5 naar 15 miljoen euro. Dit doordat recente ervaringen met cybercrime en hacks bij andere lokale overheden hebben laten zien, dat hiermee grote financiële gevolgen zijn gemoeid;
- De risico's van de overige aan derden verstrekte leningen en gewaarborgde leningen zijn gedaald door jaarlijkse aflossingen.

Doorkijk prognose periode t/m 2025
In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de weerstandsratio in de jaarrekening 2021 afgezet tegen de cijfers zoals deze waren opgenomen in de gemeentebegroting 2022.

Ratio	2021	2022	2023	2024	2025
Jaarrekening 2021	1,81	1,73	1,74	1,72	1,69
Gemeentebegroting 2022	1,28	1,23	1,24	1,21	1,17

De prognosecijfers bij de jaarrekening 2021 zijn over de gehele periode positiever dan bij de gemeentebegroting 2022 werd ingeschat. Dit komt doordat het rekeningresultaat over 2021 achteraf gezien voordelig uitpakt, terwijl aan de voorkant bij de begroting nog een fors tekort van 18,3 miljoen euro werd voorzien. Daarmee resteert er eind 2021 een ratio die flink hoger ligt, dan begroot.
De weerstandsratio daalt vanaf 2022. Dit komt door onttrekkingen aan de algemene reserve in verband met het structurele gat in de meerjarenbegroting, over de periode 2022 – 2025 in totaal 43 miljoen euro. Door het ingestelde spaarprogramma ter versterking van onze financiële positie wordt in die periode ook 37 miljoen euro aan de algemene reserve toegevoegd. Deze onttrekkingen en toevoegingen aan de algemene reserve zijn nog enigszins in balans en daardoor daalt de ratio slechts beperkt.

Bovengenoemde prognose van de ontwikkeling van de ratio is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Er is rekening gehouden met het risico van mogelijke nadelige effecten van het coronavirus (bijvoorbeeld inhaaleffecten op zorg) die niet langer door het Rijk vergoed worden. Hiervoor is 5 miljoen euro buffer aangehouden;
- De effecten als gevolg van het nieuwe verdeelmodel sociaal domein en de herziening van het verdeelmodel voor de algemene uitkering zijn nog niet meegenomen. Dit in lijn met de richtlijn vanuit de toezichthouder. De minister van Binnenlandse Zaken is voornemend de nieuwe verdeelmodellen in te voeren per 1-1-2023. De Tweede en Eerste kamer moeten hierover nog besluiten. De herijking van het verdeelmodel brengt financiële consequenties met zich mee, waarbij de doorrekening voor 2023 en verder nog niet beschikbaar is. Naar verwachting komt deze bij de meicirculaire 2022. Verder zal een ingroeipad worden gehanteerd;
- Er wordt vanuit gegaan dat alle nog resterende taakstellingen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd. Totaal gaat het nog om 9,7 miljoen euro structureel aan lopende taakstellingen.

Scenario's
Ondanks een grondige aanpak blijft het inschatten van risico's deels subjectief. Om een goed beeld te krijgen van de financiële weerbaarheid van de gemeente is het relevant te laten zien hoe de weerstandsratio zich ontwikkelt indien zich onverwachte grote tegenvallers zouden voordoen. Denk daarbij aan mogelijke tegenvallers in de algemene uitkering of bij de transformatie in het sociale domein. Of aan nadelige ontwikkelingen bij verbonden partijen, een onverhoopt faillissement bij FC Twente waardoor de gemeente haar vordering geheel af moet schrijven of dalende prijzen van het vastgoed- en grondbezit. Dit soort tegenvallers hebben invloed op de eerder gepresenteerde doorkijk. De gevolgen voor de algemene reserve en de ratio weerstandsvermogen zijn in onderstaande tabellen opgenomen om een beeld te geven hoe volatiel de weerstandsratio is. Daarbij zijn een viertal scenario's doorgerekend:

1. Een incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2022
2. Een incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2022
3. Een structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2022
4. Een structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2022

Ratio weerstandsvermogen	2021	2022	2023	2024	2025
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2022	1,81	1,53	1,54	1,52	1,49
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2022	1,81	1,34	1,34	1,32	1,29
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2022	1,81	1,63	1,54	1,42	1,29
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2022	1,81	1,53	1,34	1,12	0,89

Algemene reserve	2021	2022	2023	2024	2025
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2022	87	77	77	76	75
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2022	87	67	67	66	65
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2022	87	82	77	71	65
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2022	87	77	67	56	45

In bovenstaande tabellen is te zien dat incidentele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een faillissement bij FC Twente, nog adequaat op te vangen zijn, ook als deze tegenvallers fors zijn. Dit omdat de weerstandsratio na het jaarresultaat 2021 robuust is. Bij structurele

tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een daling van de algemene uitkering komt de weerstandsratio in een dalende trend. Dit komt omdat er op dit moment in de meerjarenbegroting een precaire balans zit tussen enerzijds een structureel tekort en anderzijds een spaarprogramma van bijna dezelfde omvang. Een structurele tegenvaller verstoort deze balans echter en maakt dat het tekort structureel groter wordt dan het spaarprogramma en daarmee de algemene reserve dus jaar in jaar uit zal dalen. De robuuste omvang van de algemene reserve na verwerking van het jaarresultaat 2021 maakt dat dan niet overhaast hoeft te worden bijgestuurd, maar bijsturing is uiteindelijk wel noodzakelijk om de dalende trend te keren.

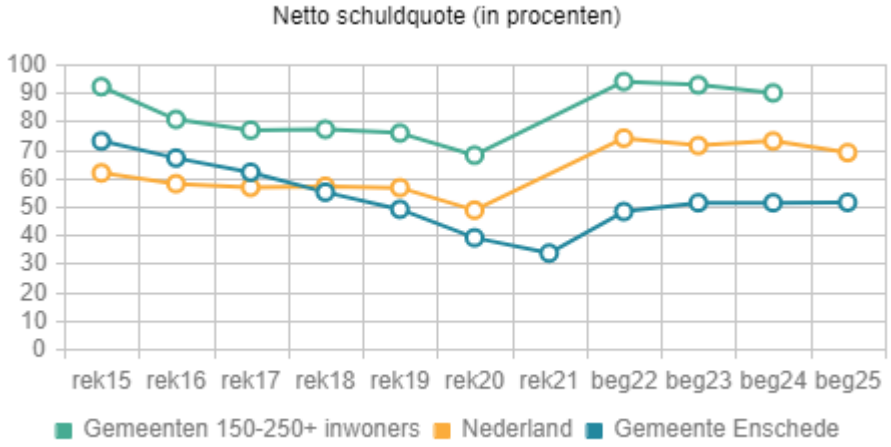
Financiële kengetallen
Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing - in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen - een verplichte set van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen. Deze staan in de tabel hieronder. Tezamen geven ze een volledig beeld van hoe de gemeente er financieel voorstaat.

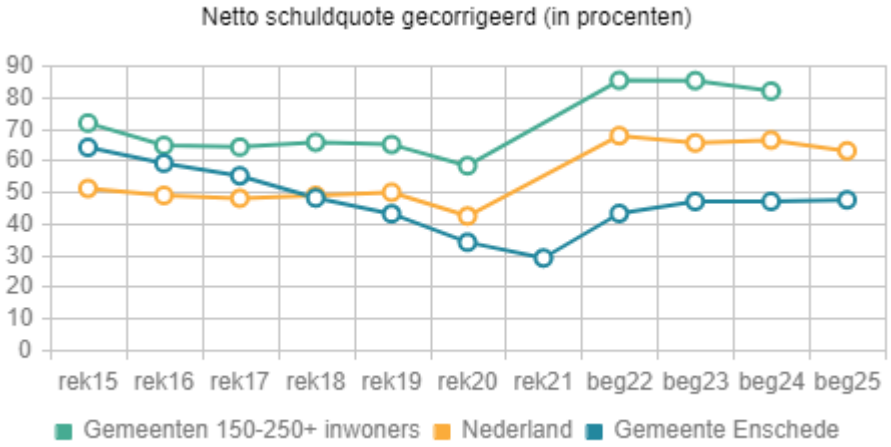
		Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1A	Netto schuldquote	39%	34%	48%	51%	51%	51%
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	34%	29%	43%	47%	47%	47%
2	Solvabiliteit	26%	31%	23%	23%	23%	23%
3	Grondexploitatie	2%	1%	3%	3%	2%	2%
4	Netto investeringsquote*	-2,8%	-1,8%	-0,4%	1,2%	2,4%	2,7%
5	Structurele exploitatieruimte	4,9%	6,8%	0,4%	0,1%	0,2%	0,0%
6	Belastingcapaciteit	107%	105%	107%	107%	107%	106%

* Financieel kengetal Netto investeringsquote is in 2021 toegevoegd. In de Nota risicomanagement en weerbaarheid is vastgelegd dat de gemeenteraad hierover wordt geïnformeerd.

We bekijken de kengetallen in hun onderlinge relatie en voorzien ze van een adequate toelichting om meer inzicht in de financiële positie te bieden. Bij de beoordeling ervan gaat het vooral om het volgen van de trendmatige ontwikkeling.

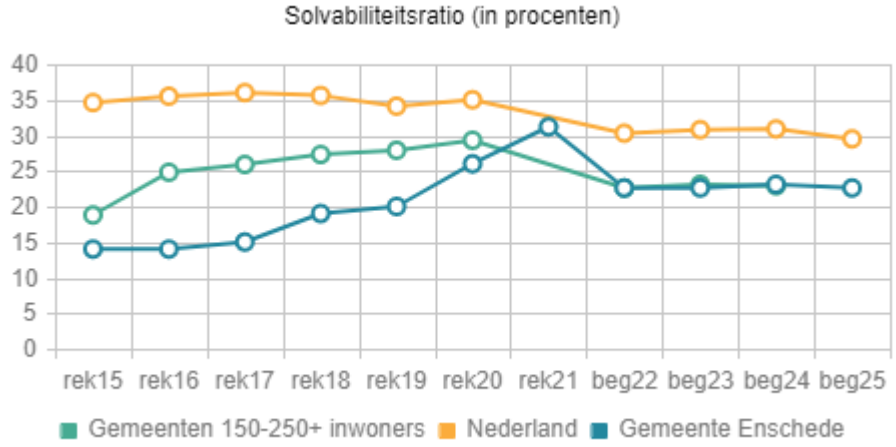
Netto schuldquote
De netto schuldquote laat het niveau van de schuldenlast zien, ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat het onzeker is of alle leningen terug zullen worden betaald, berekenen we de netto schuldquote zowel in- als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk welk aandeel de door de gemeente verstrekte leningen in de exploitatie hebben en wat dat betekent voor de schuldenlast. Over de voorbije periode tot 2022 is een dalende trend van de netto schuldquote zichtbaar. Dit houdt vooral verband met de aflossingen van langlopende geldleningen en de toename van de eigen middelen (baten). De doorkijk van dit kengetal laat een positief beeld zien. De netto schuldquote in- en exclusief doorgeleende gelden bevindt zich alle jaren duidelijk beneden de door de VNG gehanteerde kritische waarde van 130% en ook onder de waarden van referentiegemeenten. Het beleid van de afgelopen jaren om schulden af te bouwen maakt dat in de begroting meer ruimte beschikbaar is om andere lasten op te vangen.

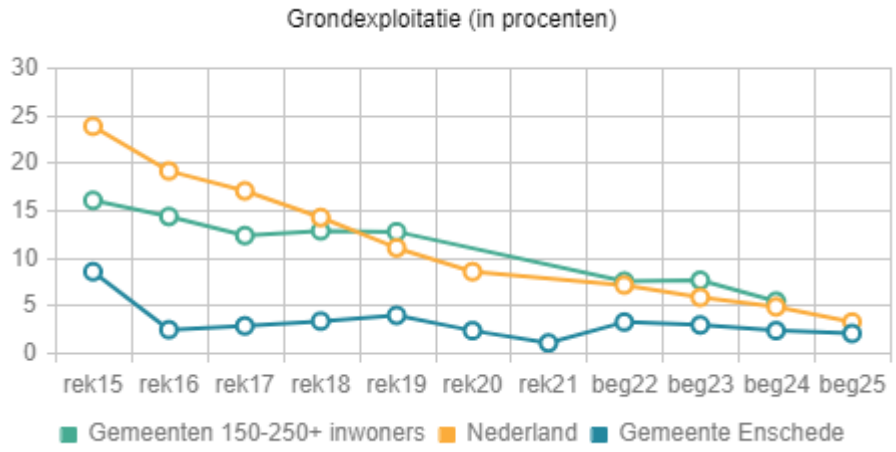

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal en geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij een hoge solvabiliteit staat er veel eigen vermogen tegenover de schulden en is de kans groot dat de schulden kunnen worden afbetaald. Dit betekent tegelijkertijd dat veel eigen vermogen (reserves) wordt aangehouden dat niet wordt besteed. Wordt het eigen vermogen te klein, dan verslechtert de solvabiliteit. Enschede kent sinds de forse afboekingen op grondposities in 2012 een lage solvabiliteitsratio en zet sinds die tijd in op verbetering van de solvabiliteit. Hiervoor is een spaarprogramma opgenomen in de begroting, waarmee jaarlijks de algemene reserve wordt versterkt. Tevens wordt bewust gestuurd op het verlagen van de schuldpositie. Over de periode tot 2020 is dan ook een stijgende trend zichtbaar richting de algemeen geldende minimumgrens van 20%. In 2021 zet deze stijging door naar 31% als gevolg van toenemende reserves en het positieve jaarrekeningresultaat. De daling vanaf 2022 houdt onder andere verband met de forse tekorten in de meerjarenbegroting waarvoor de algemene reserve wordt ingezet om deze af te dekken.

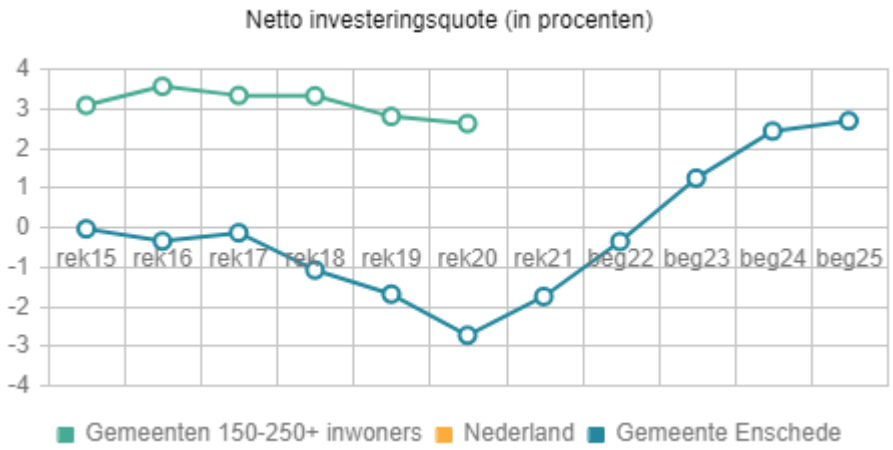

Kengetal grondexploitatie
Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond die de gemeente bezit zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten in de begroting. De boekwaarde van de voorraden grond (bouwgrond in exploitatie) is van belang, omdat deze waarde nog moet worden terugverdiend door verkopen. Er is natuurlijk altijd een risico dat grondposities niet, later of onder de boekwaarde kunnen worden verkocht. Dat zou tot verliezen leiden. Door die af te zetten tegen het totaal van de baten ontstaat een indicatie of de verliezen goed of minder goed zijn op te vangen. De grafiek laat zien dat Enschede nog maar over een zeer beperkte grondpositie beschikt. Vanaf 2016 bevindt het kengetal zich zelfs nog slechts tussen 2 en 5%. Dit komt vooral doordat er sterk is ingezet op het verkleinen van de risico's en het verbeteren van de financiële positie. De raadsbesluiten Richting aan ruimte (heroverweging van projecten) en de Visie werklocaties (uitname van bedrijventerreinen) zijn hiervan het gevolg. De beperkte grondpositie, zeker in vergelijking met andere 100.000+ gemeenten, beïnvloedt wel de mogelijkheden om als stad naar de toekomst groei te realiseren. Dit kengetal zal de komende jaren kunnen gaan stijgen als gevolg van nieuwe grondexploitaties in 2021 (Centrumkwadraat en Leuriks Oost) en in de toekomst nieuw te openen grondexploitaties uit de strategische investeringsagenda.

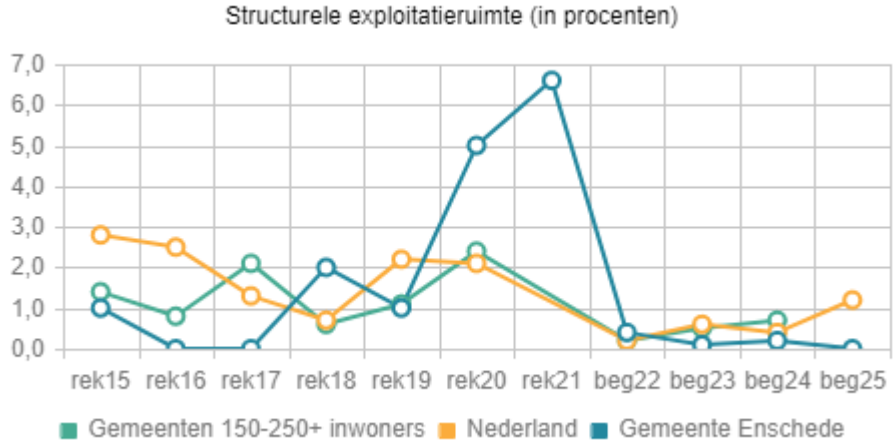
Netto investeringsquote
De netto investeringsquote geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente investeert in activa. Activa zijn objecten die een bepaalde waarde vertegenwoordigen. Denk aan gebouwen, sportaccommodaties, wegen, gronden, riolering, parkeergarages, aandelen/deelnemingen. Het kengetal bekijkt of de waarde van de activa die de gemeente

bezit stijgt in vergelijking met enkele jaren terug. De uitkomst van de netto investeringsquote hoort normaal gesproken gematigd positief te zijn met een streefwaarde tussen 1% en 4%. Dit omdat de investeringen door inflatie duurder worden, maar ook doordat door economische groei en inwonersgroei jaarlijks meer publieke investeringen zoals wegen en scholen nodig zijn. In onderstaande grafiek is te zien dat Enschede de afgelopen jaren terughoudend heeft geïnvesteerd. Eigenlijk is vanaf 2010 al sprake van een negatieve score op de investeringsquote. In 2021 komt dit kengetal zelfs uit op -1,77%, terwijl vergelijkbare gemeenten in de klasse 150.000 tot 250.000 inwoners over de afgelopen periode veelal rond de 2,5 a 3% uitkomen. Om een aanvaardbaar voorzieningenniveau te behouden en om toekomstige groei van de stad mogelijk te maken, zal er de komende jaren weer meer moeten worden geïnvesteerd. Met de investeringen volgens de strategische investeringsagenda kan dit kengetal de komende jaren gaan stijgen.

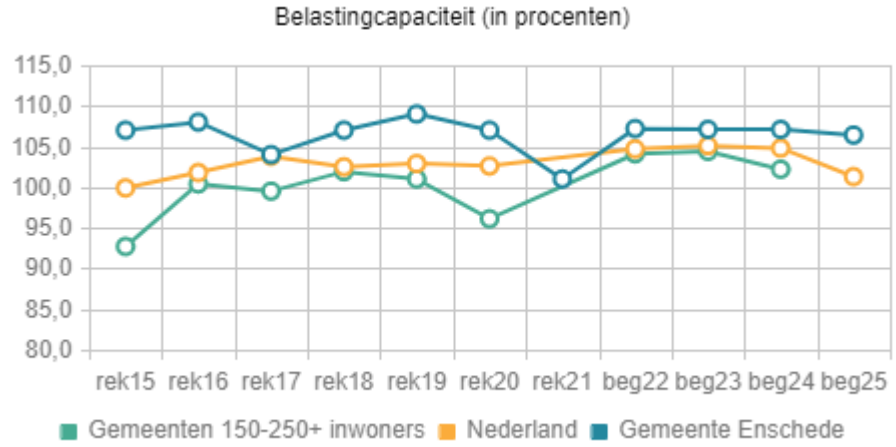
Structurele exploitatieruimte

De netto schuldquote, solvabiliteitsratio en grondexploitatie zeggen vooral iets over de financiële conditie van de balans (bezittingen en schulden) van de gemeente. Het is ook van belang om te kijken naar de financiële ruimte in de exploitatie (het huishoudboekje). Hiervoor wordt het kengetal structurele exploitatieruimte gebruikt. Dit vergelijkt de structurele baten met de structurele lasten, alle incidentele financiële posten zijn dus buiten beschouwing gelaten. Wanneer de structurele inkomsten niet groot genoeg zijn om de structurele lasten te dekken, zal de balans op termijn steeds verder verslechteren. Daarom is dit ook een kengetal waar de provincie in zijn rol als toezichthouder veel waarde aan hecht. Indien de structurele exploitatieruimte meerjarig negatief is kan dit voor de provincie aanleiding zijn om de gemeente onder preventief toezicht te plaatsen. In de grafiek is te zien dat de komende jaren sprake is van zeer geringe positieve saldi. Dit mede door de bewuste keuze van de raad bij de begroting 2022-2025 om de beschikbare begrotingsruimte in te zetten voor investeringen en beleidsintensiveringen om de stad snel te laten herstellen uit de coronacrisis.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde (=100%). De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Bij een percentage boven de 100 heeft de gemeente gemiddeld gezien minder ruimte om de belastingen te verhogen dan bij een score onder 100%. Onder de woonlasten wordt verstaan de OZB, rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit in Enschede zit al jaren ruim boven het landelijk gemiddelde. De laatste jaren is er echter sprake van een lichte daling. Dat komt doordat Enschede geen of slechts beperkte lastenverhogingen doorvoert terwijl dat in andere gemeenten wel het geval is. Voor de komende jaren komt het kengetal uit rond 107%. In vergelijking met de Twentse gemeenten is Enschede overigens geen uitschieter (zie paragraaf lokale heffingen).

Als we de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen en de kengetallen van de balans (schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie) over de afgelopen jaren in samenhang beschouwen, dan constateren we dat de financiële positie zich positief heeft ontwikkeld. Door beperkt investeren en bewust sturen op schuldenreductie is de schuldenpositie flink afgebouwd. Daarmee drukt de schuldenlast ook steeds minder zwaar op de begroting. De eigen reserves zijn toegenomen en risico's zijn afgebouwd. De solvabiliteit is verbeterd, hoewel deze nog wel lager ligt dan bij andere 100.000+ gemeenten. De omvang van de algemene reserve is weer voldoende om de risico's daarmee af te kunnen dekken.

Vooruitkijkend is de financiële positie wel kwetsbaar, vooral vanwege de forse tekorten in de begroting de komende jaren en door de beperkte structurele ruimte in de exploitatie. Daarbij wordt er ook vanuit gegaan dat alle eerder afgesproken taakstellingen daadwerkelijk gerealiseerd worden. Van groot belang voor de meerjarenbegroting gaat de ontwikkeling van de rijksuitkering zijn. Daarin speelt onder andere de herijking van het verdeelmodel, maar er zijn ook nog veel onzekerheden hoe de omvang van het gemeentefonds zich gaat ontwikkelen. Al met al kan geconcludeerd worden dat de balans inmiddels op orde is gebracht, maar er vooruitkijkend nog aandacht nodig is voor het structureel positief houden van de meerjarenbegroting.

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Dit onderdeel gaat met name in op de onderhoudstoestand en de kosten van wegen, riolering, gebouwen, infrastructurele kunstwerken en dergelijke. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting. Een goed overzicht is daarom van belang voor een juist inzicht in de financiële positie.
In relatie tot het beheer van de openbare ruimte is een aantal categorieën van kapitaalgoederen te onderkennen waarop onderhoud van toepassing is. Te weten:

- Wegen
- Infrastructurele kunstwerken
- Havens
- Riolering en water
- Groen
- Openbare verlichting
- Parkeervoorzieningen
- Vastgoed
- Onderwijsgebouwen
- Sportaccommodaties.

Wegen en infrastructurele kunstwerken

Kerncijfers 2021

Verhardingssoorten	M2
Asfalt	3.347.606
Elementen	4.410.153
Cementbeton	118.043
Onverhard	292.686
Totaal	**8.168.488**

Infrastructurele kunstwerken	Stuks/ha
Bruggen, viaducten, stuwen, geluidswallen, e.a. Wegbermsloten buitengebied	205 stuks 80 ha
Totaal	

Het beleidskader
Het beleidskader wordt gevormd door het Wegenbeleidsplan 2020 - 2023.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Vanuit het wegenbeleidsplan zetten we in op de landelijke in ontwikkeling zijnde systematiek rond assetmanagement. Deze systematiek wordt onder de noemer “Beheersystematiek verhardingen (BSV)” opgezet door het landelijk erkende kennisinstituut CROW. Hierin worden prestaties, kosten en risico’s zo goed mogelijk in evenwicht gehouden. Aangezien deze systematiek nog niet voldoende is ontwikkeld voor toepassing in de praktijk, hebben we gekozen voor een veilige tussenstap. Dit door te kiezen voor de landelijk vastgestelde wegbeheersystematiek 2019 van het CROW, die ons meer maatwerkmogelijkheden biedt. Deze lijn is een logisch vervolg op het wegenbeleidsplan 2014 – 2018, waarin we al hebben ingezet op meer risicogestuurd beheer. Die uitgaat van eenzelfde gedachte als het assetmanagement.

In het wegenbeleidsplan 2020 – 2023 leggen we daarnaast nadrukkelijker de verbinding met de strategische opgaven van de stad, waardoor we de inzet op deze strategische opgaven versterken. Zo zetten we in op duurzaamheid door bijvoorbeeld verharding waar dat kan te vervangen voor groen. Ook kiezen we voor een hogere kwaliteit van voet- en fietspaden in Enschede, vanuit het belang dat deze voet- en fietspaden hebben vanuit mobiliteit, een inclusieve stad en duurzaamheid. We dragen bij aan de strategische opgave goed bestuur door samen met partners te investeren en innoveren in de stad. Dit door budgetten te flexibiliseren waardoor we beter kunnen samenwerken. Ook geven we meer gewicht aan cultuurhistorie binnen het wegbeheer. Waarbij we onze partners zoals de Adviescommissie Cultuurhistorie, de Bewoners Adviesraad Sociaal (BAS) (bij vaststelling van het wegenbeleidsplan was dit de “Wmo Raad”) en de Fietsersbond een meer nadrukkelijke adviesrol hebben gekregen in het wegbeheerproces. De in ontwikkeling zijnde systematiek van assetmanagement geeft meer mogelijkheden om beter te sturen op onze strategische doelen.
Bij deze ontwikkelingen vinden we het tegelijkertijd belangrijk dat we ons wegbeheer zorgvuldig blijven uitvoeren. Dat wil zeggen: veiligheid voor de weggebruiker en geen kapitaalvernietiging blijven de basisuitgangspunten van ons wegbeheer. Tot slot heeft ook het beheer en de vervanging van infrastructurele kunstwerken een plek gekregen in het beleidsplan, waarbij we ook werken aan assetmanagement.

Uitvoering wegenbeleid
In 2021 hebben we ingezet op verdere implementatie van het wegenbeleidsplan. In de uitvoering zijn daarvoor onder andere veiligheidsinspecties uitgevoerd van de voet- en fietspaden. Ook zijn straten met elementenverharding en alle asfaltwegen beoordeeld om benodigde maatregelen beter in beeld te krijgen. Op het gebied van het vervangen van verharding voor groen zijn er grote stappen gezet. Zo werd Enschede bij de landelijke wedstrijd “NK Tegelwippen” tweede door zo’n 14.931 m^2 aan stenen, tegels en asfalt te veranderen in groen. Dat is meer dan twee voetbalvelden.

Aan een groot aantal wegen zijn in 2022 werkzaamheden uitgevoerd, zoals de Harberinksweg fase 2, Hoge Boekelerweg, kruispunt Gronausestraat-Hogelandsingel, Boulevard 1945, Zuiderspoorstraat, Potsweg, diverse wegen in het buitengebied. Ook zijn verschillende fietspaden aangepakt, zoals een aantal fietspaden door de Helmerhoek. Rond de infrastructurele kunstwerken hebben we stappen gezet. Bijvoorbeeld door het uitvoeren van een inspectie van de infrastructurele kunstwerken. Of uitvoeringsmaatregelen zoals het conserveren en schilderen van de damwanden langs de Westerval en op innovatieve wijze renoveren en schilderen van diverse bruggen. Door deze innovatieve werkwijze konden we

meer bereiken met minder middelen, duurzamer werken en konden we de bruggen tijdens de werkzaamheden grotendeels open houden voor verkeer.

Bij onze projecten betrekken we de officiële adviesorganen en andere “stakeholders" conform het wegenbeleidsplan. Zo heeft een intensief participatieproces er voor gezorgd dat voor de Harberinksweg fase 2 een gedragen en passende inrichting is gevonden. Bij die inrichting is ook een goede bestemming in het gebied gevonden voor de monumentale waaltjes. Rond de Boekelosestraat is een participatieproces doorlopen. Gezamenlijke conclusie was dat de Boekelosestraat veiliger moet worden en dat daarvoor een extra ontwerp nodig is. Om zo te komen tot een gezamenlijk gedragen oplossing.

Realisatie
De lasten voor wegonderhoud (inclusief weginrichting zoals belijning en verkeersborden) is circa 8,7 miljoen euro. Dit bedrag bestaat voor 0,9 miljoen euro uit apparaatskosten, 1,3 miljoen euro uit kapitaallasten, 5,9 miljoen euro uit kosten voor (groot)onderhoud en voor circa 0,6 miljoen euro uit overige kosten.

Het bestede investeringsbedrag 2021 voor reconstructiewerkzaamheden en vervanging aan wegen is circa 2 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van tien jaar. Daarvan is 1,8 miljoen euro in gebruik genomen in 2021.

Havens

Kerncijfers 2021

Havens	
Havenarmen	2
Damwanden, oevers en kades	6.300 meter
Nieuwe kade	0 meter

Het beleidskader
Op 23 juni 2017 is door de gemeenteraad de “Binnenhavenvisie Twentekanalen 2017-2030” vastgesteld. Deze visie met bijbehorend uitvoeringsprogramma is opgesteld door de Twentse havengemeenten en geeft richting aan de ontwikkelingen tot 2030.
In 2020 is het Meerjarenplan Onderhoud en Vervanging Haveninfrastructuur 2021-2024 vastgesteld. Hierin zijn de onderhoudsmaatregelen aangegeven en gepland voor de komende vier jaar aan de damwanden, taludverdediging en steigers in de haven van Enschede.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Vanuit de nieuw vastgestelde binnenhavenvisie 2018-2021 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma zetten we in Enschede de komende jaren in op doorontwikkeling van het gemeenschappelijk beheer van de binnenhavens van de gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem aan de Twentekanalen. Vanuit dit uitvoeringsprogramma zijn per 1 juni 2021 drie havenmeesters gezamenlijk verantwoordelijk voor de nautische beheertaken in maar liefst 8 havengebieden aan de Twentekanalen. Zij zorgen voor een vlotte en veilige afwikkeling van de beroepsvaart in de havens van Lochem, Goor, Markelo, Delden, Almelo, XL Businesspark, Hengelo en Enschede.

Zij verstrekken informatie, wijzen ligplaatsen toe en dragen zorg voor een centrale scheepsregistratie. Daarnaast houden ze toezicht in de havengebieden en kunnen zij handhavend optreden in het kader van de havenverordeningen.

Vanuit het Meerjarenplan Onderhoud en Vervanging Haveninfrastructuur 2021-2024 is in 2021 gestart met het voorbereiden van groot onderhoud aan een aantal damwanden in het havengebied.

Realisatie
De lasten waren in 2021 ongeveer 281.000 euro, bestaande uit 81.000 euro aan materiële kosten voor het dagelijks onderhoud van de havens en een dotatie aan de voorziening groot onderhoud van 200.000 euro.
Daarnaast heeft er geen groot onderhoud plaats gevonden die ten laste van de voorziening is gebracht. de werkzaamheden zijn in voorbereiding conform het meerjaren plan Havens.

Riolering

Kerncijfers 2021

Riolering	km
Vrij-verval riolering	870
Drukriolering	219

Voorzieningen	St.
Kolken	49.505
Putten	20.828
Randvoorzieningen	20
Pompunits	1.010
Gemalen	79

Het beleidskader
Het beleidskader wordt gevormd door het Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2016-2020 ‘Veilig en op maat’, die met een jaar was verlengd voor 2021.
In oktober 2021 heeft de gemeenteraad nieuwe kaders vastgesteld via het Water- en Klimaatadaptatieplan (WeK) 2022-2026 ‘Op naar een groen blauw Enschede’ (WeK), die ingaat vanaf 2022.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
In het GRP is vastgelegd hoe we willen omgaan met onze wettelijke zorgplichten voor inzameling en transport van afvalwater, hemelwater en grondwater, en hoe we invulling geven aan de doelen uit de gemeentelijk Watervisie 2012-2025. We zien door klimaatverandering steeds vaker extreem weer met wateroverlast, hitte-stress en droogte tot gevolg. Dit leidt tot risico’s o.a. voor de leefbaarheid, voor onze economie, voor onze gezondheid, voor onze veiligheid. Daarom zetten we naast onze zorgplichten in op klimaatadaptatie op openbaar én op particulier terrein. Het GRP omvat de hoofdlijnen van ons riolerings- en klimaatadaptatiebeleid, onze doelstellingen, en de investeringen die daarvoor nodig zijn. Uitgangspunt is verantwoord (riool)beleid, beperking van de risico’s voor o.a.

(grond)wateroverlast, droogte en hitte en het blijven functioneren van de riolering en de watersystemen.

De knelpunten voor hemel- en grondwater hebben we op een risicogestuurde wijze bepaald. Deze knelpunten pakken we zoveel mogelijk aan. Dat doen we onder anderen door meer groen blauwe structuren en (zichtbare) waterberging te realiseren, vergroten van de waterafvoer in de stad en kwalitatief vergroenen. Om onze opgave te kunnen realiseren is het verder noodzakelijk dat er, naast maatregelen in de openbare ruimte, ook maatregelen op particulier terrein worden getroffen. Met dat laatste hebben we in 2021 een start gemaakt. Dit gaan we verder uitbouwen in 2022.

We proberen zoveel mogelijk werk met werk te maken, zo hebben we in 2021 het riool vervangen en een schoonwaterstructuur aangelegd in de Molenstraat in combinatie met het leggen van een warmteleiding, het vergroenen en veiliger maken van de straat. In de omgeving het Oogstplein in Stadsveld hebben we riolen vervangen, gecombineerd met aanpak van grondwateroverlast, aanleg van wadi's en herinrichten en vergroenen van straten en het Oogstplein.
Ook hebben we maatregelen uitgevoerd om Enschede klimaatbestendiger te maken. Zo hebben we de werkzaamheden aan de Stadsbeek Pathmos-Stadsveld afgerond. Verder hebben we kwalitatief groen toegevoegd en de wateroverlast in de Zuid Eschmarkerondweg en in de Haaksbergerstraat aangepakt. We hebben ook meegedaan aan het NK tegelwippen, waarbij we een tweede plaats hebben behaald!

In het in 2021 opgestelde WeK hebben we onze strategie om klimaatbestendig te worden verder aangescherpt. Zo kijken we ook al in 2021 bij alle projecten in de openbare ruimte waar we de waterberging en hoeveelheid groen kunnen vergroten en de hoeveelheid verharding kunnen verminderen. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij het natuurlijke systeem door de sponswerking van de bodem te vergroten, gaan we meer wijkgericht te werk en werken we samen met onze inwoners, bedrijven, (water)partners en kennis- en onderwijsinstellingen.

Ook hebben we de werkzaamheden uitgevoerd om de grondwateroverlast in Enschede Noord te verminderen en hebben we onderzoek gedaan naar de aanpak van grondwateroverlast in delen van Enschede Noord en Oost.

Om ervoor te zorgen dat bewoners, ondernemers, woningcorporaties etc. klimaatmaatregelen nemen op eigen terrein hebben we de voorbereidingen getroffen voor de subsidieregeling groen blauw Enschede.

In 2018 heeft het Twents waternet, een samenwerking met het Waterschap en alle Twentse gemeenten, een visie opgesteld hoe wij Twente klimaatadaptiever willen maken. Hier hebben we in 2021 verder aan gewerkt. Bijvoorbeeld door samen met “Onder Twente” een symposium te organiseren en door het verkrijgen van rijksmiddelen (IMPULS gelden) voor het versnellen van klimaatadaptieve maatregelen in onze regio. Ook hebben we gezamenlijk allerlei communicatie middelen ontwikkeld om onze inwoner en bedrijven te stimuleren klimaatadaptieve maatregelen op eigen terrein te treffen.

Realisatie
De lasten voor riolering waren in 2021 afgerond 18 miljoen euro, bestaande uit 2,1 miljoen euro aan apparaatskosten (incl overhead), 4,9 miljoen euro kapitaallasten, 7,3 miljoen euro storting in de voorziening vervanging Riolering en 3,7 miljoen euro aan materiële kosten voor dagelijks onderhoud van riolering.

In 2021 is er in totaal 11 miljoen euro uitgegeven aan investeringen waarvan 6,9 miljoen euro ten laste van de voorziening en 2,9 miljoen euro geactiveerd vanwege ingebruikname. De overige 1,2 miljoen euro is nog niet in gebruik genomen.

Groen

Kerncijfers 2021

Groen	Ha
Openbaar groen	741
Wegbermen buitengebied	134

Het beleidskader
Het beleidskader voor de inrichting, het beheer en onderhoud van het openbare groen werd in 2021 gevormd door de "Kaders beheer en onderhoud van het openbare groen 2018 – 2021". Naast duurzaamheid en toevoegen van kwalitatief groen zijn hoofdlijnen van deze kaders: differentiatie in onderhoudsniveaus, bestaand groen vereenvoudigen en nieuw openbaar groen toekomstbestendig en functioneel inrichten. De uitvoeringsgelden voor biodiversiteit waren daarbij ten einde en er waren geen middelen voor het (versnellen van) het herstel van het natuurlijk evenwicht in de stad (lange termijn aanpak eikenprocessierups). Dit vroeg om keuzes van het bestuur in de ambities rond biodiversiteit en het vergroenen van de stad, zoals ook verwoord in de Discussienota Duurzaamheid (3.1 biodiversiteit).
Op 5 juli bij de behandeling van de zomernota 2021 heeft de gemeenteraad het amendement "Op peil brengen onderhoudsniveau openbare ruimte" aangenomen, diverse (groene) moties en zijn vanaf 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor groen. Op 13 december 2021 is tot slot het Groenambitieplan Enschede "Enschede één groot groen park" vastgesteld door de gemeenteraad.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
We zetten in op de realisatie van de beleidskaders, de in het coalitieakkoord 2018-2022 "Trots, lef, bouwen, kansrijk, Enschede" gestelde doelen en de strategische opgaven voor de stad. Zo werken we aan een aantrekkelijke stad en duurzaamheid door de aanleg van meer kwalitatief openbaar groen, het vervangen van (overbodige) verhardingen voor groen en de inzet van groen voor klimaatadaptie en biodiversiteit. Daarbij zetten we vanuit het Provinciale traject ook in op een gezamenlijke aanpak van invasieve exoten: planten- en diersoorten die niet van oorsprong in deze omgeving thuis horen en zich snel verspreiden.

In 2021 is er weer ingezet op biodiversiteit en het vergroenen van de stad samen met onze partners, zoals de Groene Loper Enschede en de provincie. We hebben nieuwe bloemenlinten aangelegd en gezorgd voor meer gevarieerde (inheemse) beplanting. Ook hebben we - binnen de nog resterende beperkte budgettaire ruimte - samen met deze partners gewerkt aan het vergroenen van schoolpleinen, de aanleg van geveltuinen, de vergroening van boomperken, de aanleg van Tiny Forests en het natuurinclusief bouwen. Via de Groene Loper Enschede en GroenBlauw Enschede met als onderdeel daarvan "Zo Groen" faciliteren we inwoners in de volle breedte met het vergroenen van straten en zetten we in op meer bewustwording rond het belang van het vergroenen van eigen tuinen. In 2021 hebben we met provinciale ondersteuning een Natuur-voor-Elkaar plan opgesteld waarin we drie proeftuinen uitvoeren op het gebied van beleven, benutten en beschermen van natuur.

In 2021 speelde daarnaast het traject om te komen tot een Groenambitieplan voor Enschede. Dit heeft geleid tot het Groenambitieplan Enschede "*Enschede één groot groen park*", die op

13 december 2021 is vastgesteld door de gemeenteraad. Vanuit dit plan vergroenen we Enschede via drie hoofdprincipes, dit zijn:

1. Beschermen: Het beschermen en verzorgen van het groen en de groene waarden die er zijn.
2. Benutten: Het beter gebruiken van het groen en zorgen voor meer zichtbaarheid van groen.
3. Bouwen: Het groen bouwen en het bouwen aan meer (kwalitatief) groen.

Bij de vaststelling van het plan heeft de gemeenteraad besloten om vijf investeringen in elk geval uit te werken en mee te nemen in het kader van de Gemeentebegroting 2023. Dit zijn:

1. Het optimaliseren van de boomverzorging;
2. Het vergroenen van de singel;
3. Het optimaliseren van de stadsparken;
4. Het vergroenen van de binnenstad;
5. Het opzetten van een meerjareninvesteringsprogramma voor groen.

Realisatie
De lasten voor groenonderhoud in 2021 waren circa 7,3 miljoen euro, bestaande uit apparaatskosten en uitbesteed werk. Daarnaast is er voor ca. 0,3 miljoen euro besteed aan vervangingsinvesteringen in het groen.
Het totaal is in 2021 hoger dan in het jaar ervoor door areaaluitbreiding en inflatie.
Eind 2021 is het Groenambitieplan vastgesteld door de gemeenteraad. De komende jaren zal er meer geïnvesteerd worden in het vergroenen van Enschede en biodiversiteit.

Vervangingsinvesteringen
Conform BBV-voorschriften worden vanaf 2017 ook de investeringen in maatschappelijk nut geactiveerd, hieronder vallen ook de investeringen in groen. Dit levert een verschuiving op van uitbesteed werk naar kapitaalslasten. De afschrijvingstermijnen zijn vastgesteld in de financiële verordening van de Gemeente Enschede.

Openbare verlichting

Kerncijfers 2021

Openbare verlichting	Stuks
Lichtmasten	30.661
Armaturen	32.418
Overige aansluitingen, stadsplattegronden, verkeersborden, etc.	1.766
Energieverbruik (GWh/jaar)	4,4 GWh

Het beleidskader
We continueren de lijn die is vastgesteld in de *Programmabegroting 2018-2021*.
Op 3 juli 2017 is het ‘Beleidsplan openbare verlichting 2018-2021’ vastgesteld in de raad. De beleidslijnen zijn vergeleken met het vorige beleidsplan slechts op 1 punt aangepast. Het vorige beleidsplan richtte zich vooral op de bezuinigingsopgave. Hierin werden de lichtmasten en armaturen pas vervangen nadat ze helemaal defect of onveilig waren. Voor de armaturen bleek dit niet goed uit te pakken. De onderhoudskosten van armaturen na het 20^{e} levensjaar

liepen sterk op, waardoor oudere armaturen juist duurder werden. Nu vervangen wij de bestaande armaturen weer na 20 jaar (= gemiddelde technische afschrijvingstermijn). We passen nu ledarmaturen toe, aangezien die zich in de afgelopen jaren zodanig hebben ontwikkeld dat toepassing nu efficiënt mogelijk is. De lichtmasten worden vervangen op het moment dat zij kapot of onveilig zijn, of indien een stabiliteitstest bij lichtmasten van 6 meter en hoger uitwijst dat zij vervangen moeten worden.

In 2021 is gewerkt aan het nieuwe beleidsplan openbare verlichting 2022-2025. Dat heeft begin 2022 geleid tot door de raad vastgesteld beleid. De beleidslijnen zijn vergeleken met het vorige beleidsplan wederom slechts op één punt aangepast. Sinds 2018 worden alle ledlampen in Enschede al gedimd tussen 22.30 en 6.00 uur. In het nieuwe beleidsplan zetten we daarin een volgende stap door in woonstraten de dimtijd te vervroegen naar 20.30 uur.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
De armaturen worden na 20 jaar vervangen door armaturen met ledverlichting. Het armatuur wordt in de verkeersluwe tijd, tussen 22:30 en 06:00 uur, gedimd. Voor een woonstraat is dit van 3 Lux naar 2 Lux. In bestaande en nieuwe situaties wordt zoveel mogelijk de Richtlijn Openbare Verlichting 2011 (ROVL-2011) gevolgd.

Conform het beleidsplan is er verdere uitvoering gegeven aan het vervangen van armaturen door ledverlichting. Tot en met 2021 is inmiddels een derde van de armaturen vervangen door ledverlichting.

Realisatie
De lasten voor onderhoud openbare verlichting 2021 zijn circa 1 miljoen euro, bestaande uit 0,4 miljoen euro kapitaallasten, 0,2 miljoen euro apparaatskosten en 0,4 miljoen euro materiële lasten (reguliere onderhoudslasten, excl. energie).

Parkeervoorzieningen

Kerncijfers 2021

Parkeervoorzieningen	Stuks
Parkeergarages	4
Fietsenstallingen	2

Het beleidskader
We continueren de lijn die is vastgesteld in de *Programmabegroting 2018-2021*.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
De kosten van groot onderhoud van de parkeergarages en fietsenstallingen worden ten laste van de voorziening onderhoud parkeergarages/fietsenstallingen gebracht. Dit op basis van de meerjarenprognose parkeren (MJOP). Correctief en preventief onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de parkeerexploitatie gebracht, (vervangings)investeringen worden geactiveerd.

Realisatie
In 2021 is 2,96 miljoen besteed aan materiële uitgaven voor onderhoud parkeergarages. Van deze 2,96 miljoen euro is 2,4 miljoen euro besteed voor preventief en correctief onderhoud en

0,56 miljoen euro besteed voor groot onderhoud. In 2021 is 0,6 miljoen euro gestort in de voorziening (groot) onderhoud parkeergarages en is voor een bedrag van 50.000 euro geïnvesteerd.

Onderwijsgebouwen

Vanwege een wetswijziging is de gemeente met ingang van 1 januari 2015 niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen voor primair onderwijs en speciaal (voortgezet) onderwijs. De schoolbesturen zijn hier nu zelf voor verantwoordelijk.
In de Raadsvergadering van 22 juni 2015 is het voorstel ‘Financiële situatie Onderwijshuisvesting’ behandeld. Hierin is in het kader van de decentralisatie van het buitenonderhoud en de motie Van Haersma-Buma besloten het investeringsplafond naar 0 euro terug te brengen.

Sportaccommodaties

Per 1 januari 2017 zijn de opstallen van de sportparken en de daarbij behorende inventarissen voor de binnen- en buitensport overgedragen aan Sportaal B.V..
Door deze overheveling is de onderhoudsplicht ook overgedragen.

Vastgoed

Kerncijfers 2021

Vastgoedbedrijf Enschede	Aantal Panden
Ambtelijke huisvesting	5
Maatschappelijke huisvesting	96
Nader uit te werken	5
Verkoop panden	10
Totaal	**116**

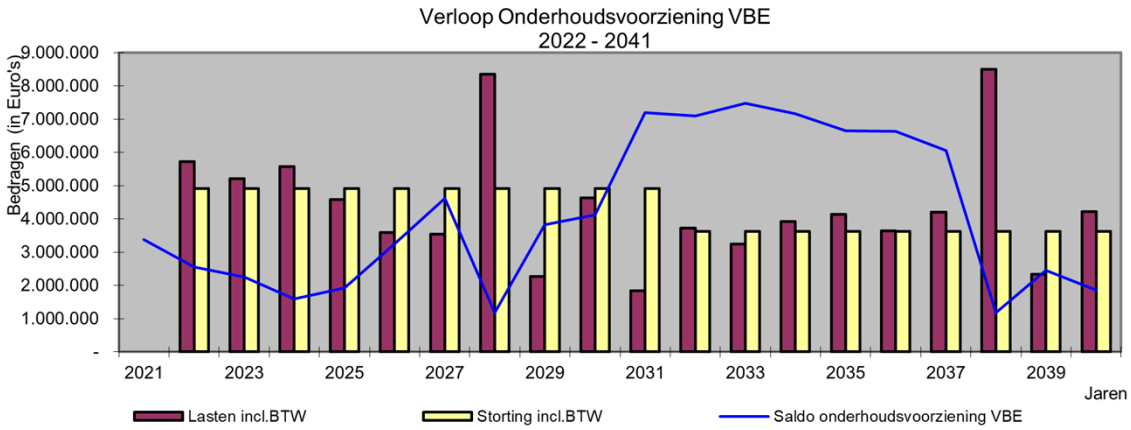
Onderhoudsplan
Het onderhoud van het gemeentelijke vastgoed wordt uitgevoerd door het Vastgoed & Facilitair Bedrijf Enschede (VFBE), waar deze gebouwen zijn ondergebracht. Voor het uitvoeren van de onderhoudsactiviteiten wordt gewerkt met een onderhoudsvoorziening, waarin vanuit de gebouwexploitaties jaarlijks een vaste bijdrage wordt gestort.
De onttrekking (uitgaven) uit deze voorziening geschiedt op basis van de daadwerkelijke uitgaven. Deze uitgaven zijn voorzien/gepland in een meerjaren onderhoudsplanning (MJOP). Deze meerjaren onderhoudsplanning is leidend voor de uit te voeren onderhoudsactiviteiten van VFBE.

Het beleidskader/onderhoudssystematiek
In Enschede wordt onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen al enige jaren gepland en gepleegd volgens de NEN 2767. Naast technische aspecten, worden bijvoorbeeld ook gebruikersaspecten en duurzaamheidsaspecten meegenomen.
Het onderhoud is onder te verdelen in de volgende onderdelen:

- **Onderhoud aan het segment verkoop en nader uit te werken.** Gezien het tijdelijke karakter worden deze gebouwen niet planmatig onderhouden, maar afhankelijk van de beoogde toekomst van het pand (sloop, dan wel verkoop op termijn)
- **Planmatig onderhoud aan ambtelijk/beleidsondersteunend vastgoed.** Deze panden, die doorgaans langere tijd (meer dan 10 jaar) in eigendom van de gemeente blijven, worden conform de hierboven beschreven NEN 2767 onderhouden.

Programma van het begrotingsjaar
Voor 2021 is voor onderhoud 5,39 miljoen euro begroot. Daadwerkelijk is er 5,02 miljoen euro uitgegeven. Er is minder uitgegeven dan begroot doordat een aantal geplande werkzaamheden niet zijn uitgevoerd vanwege verkoop of beleidsmatige ontwikkelingen. Voorbeelden hiervan zijn het niet uitvoeren van onderhoud aan kleedkamers in afwachting van de ontwikkeling van de clustering van buitensportaccommodaties en het niet uitvoeren van onderhoud aan gymlokalen/hallen in afwachting van verdere uitwerkingen van verduurzamingsplannen zodat dit gecombineerd kan worden met onderhoudswerkzaamheden.
Naast de uitgaven voor het dagelijks en contractonderhoud aan de ambtelijke- en maatschappelijke panden zijn er een aantal grote uitgaven gedaan vanuit het MJOP. De verbouwing van de ambtelijke huisvesting aan de Spinnerstraat 29A (Boei) is gecombineerd met MJOP werkzaamheden. Ook is er groot onderhoud uitgevoerd aan diverse binnensportlocaties waarbij onderhoudswerkzaamheden zijn gecombineerd met verdere verduurzaming van deze accommodaties. Bij diverse gebouwen zijn gebouwgebonden installaties vervangen en bij het Nationaal Muziekkwartier is het geluidssysteem en de ledverlichting vervangen vanuit het MJOP. Tenslotte is in het afgelopen jaar het buitenschilderwerk gedaan van diverse maatschappelijke objecten.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
De geplande onderhoudsuitgaven voor de komende jaren zijn hieronder grafisch weergegeven. Op basis van deze planning is de storting in de onderhoudsvoorziening bepaald.

3.4. Financiering

In deze paragraaf zijn de onderdelen opgenomen zoals vastgelegd in de financiële verordening van de gemeente. Daarnaast wordt gerapporteerd over de kasgeldlimiet en renterisiconorm zoals voorgeschreven in de wet financiering decentrale overheden.

Omslagrente
Vanuit de BBV-regelgeving voor rente moet worden vastgesteld in de jaarrekening of de begrote omslagrente niet te veel afwijkt van de realisatie. Een afwijking van maximaal 25% is toegestaan. Bij overschrijding hiervan dient de omslagrente (1,5% in 2021) herrekend te worden.

In de onderstaande tabel is de vergelijking tussen begroting en realisatie voor 2021 van de omslagrente terug te vinden. Hieruit blijkt dat de afwijking binnen de toegestane marge blijft:

Omschrijving	Begroting 2021	Gemeenterekening 2021
Externe rentelasten korte en lange financiering	11.932.009	11.595.226
Externe rentebaten	-1.167.500	-1.176.207
Totaal door te rekenen externe rente	*10.764.509*	*10.419.019*
Rente aan grondexploitaties	-2.681.285	-2.029.385
Rente projectfinanciering (Van Heek parkeergarage)	-1.899.736	-1.899.736
Saldo toe te rekenen externe rente	*6.183.487*	*6.489.898*
Rente over eigen vermogen	0	0
Rente over voorzieningen (grondbedrijf)	0	1.305.976
Toe te rekenen rente	*6.183.487*	*7.795.874*
Toegerekende rente aan boekwaarden	-6.146.398	-6.762.940
Resultaat omslagrente	**37.089**	**1.032.934**
Omslagrente - onafgerond	*1,520%*	*1,680%*
Afwijking - maximaal 25%		**13,25%**

De rekenrente voor de grondexploitaties is hoger dan de omslagrente doordat hiervoor een andere rekenmethode van toepassing is. In de begroting 2021 was rekening gehouden met een rekenrente van 2,50%. Deze is over 2021 uiteindelijk uitgekomen op 2,44% doordat de rente voor de kortlopende leningen nog lager is uitgevallen dan was begroot.

Resultaat rente en treasury
Het resultaat van het product rente en treasury is 320.000 euro hoger dan was begroot voor 2021. Dit voordeel wordt grotendeels veroorzaakt doordat geen nieuwe leningen zijn aangetrokken. Ook in 2021 was sprake van een lagere financieringsbehoefte door de ontvangen compensatie van het rijk voor de gevolgen van corona. Daarnaast was de opbrengst aan dividenden hoger dan was begroot. In hoofdstuk 8.2 is een nadere analyse opgenomen van dit voordeel.

Rentevisie
In de begroting werd per eind 2021 verwacht dat de lange (10-jarige) rente rond 0,30% zou liggen. De rente lag echter hoger en bedraagt 0,60% per ultimo 2021. De hogere lange rente is het gevolg van de stijging vanaf begin december 2021 als gevolg van de aantrekkende

economie alsook de hoge inflatie (door o.a. hoge energieprijzen). Tot dan was de lange rente vrijwel geheel 2021 aanzienlijk lager dan was verwacht als gevolg van de coronacrisis. Voor eind 2021 werd voor de korte rente een niveau voorspeld van negatief 0,30% tot 0,40%en is deze uiteindelijk op 0,57% negatief uitgekomen.

In 2022 zal naar verwachting de korte rente wel stijgen maar blijft deze nog steeds ruim negatief. De lange rente stijgt waarschijnlijk verder als gevolg van de hoge inflatie. Ook heeft de ECB aangekondigd het zogenaamde opkoopprogramma te gaan afbouwen. Voor 2022 is voor de herfinanciering al rekening gehouden met een hogere rente. Overigens zullen naar verwachting geen nieuwe langlopende leningen benodigd zijn omdat de gemeente nog overliquide is als gevolg van de rijksbijdragen voor de gevolgen van de coronacrisis alsook de daardoor vertraagde uitgaven.

Kasgeldlimiet
In de Wet financiering decentrale overheden (Fido) is bepaald dat de gemeente maximaal 8,5% van het begrotingstotaal aan kortlopende schulden mag hebben. De gemeente is verplicht te rapporteren over deze limiet in de begroting. De gemeente mag niet onbeperkt haar kortlopende schulden aanhouden, maar wordt gedwongen een goede verdeling aan te houden tussen de korte en lange schulden. De kasgeldlimiet bedroeg 61,438 miljoen euro in 2021. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in 2021 niet is overschreden.

Kasgeldlimiet (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang begroting per 1 januari 2021 - grondslag	722.799	722.799	722.799	722.799
Toegestane kasgeldlimiet:				
- in % van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- omvang kasgeldlimiet	61.438	61.438	61.438	61.438
Toets kasgeldlimiet:				
Gemiddeld overschot vlottende middelen		10.720	65.264	72.883
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld	4.445			
Toegestane kasgeldlimiet	61.438	61.438	61.438	61.438
Ruimte/tekort onder kasgeldlimiet	**56.993**	**72.158**	**126.702**	**134.321**

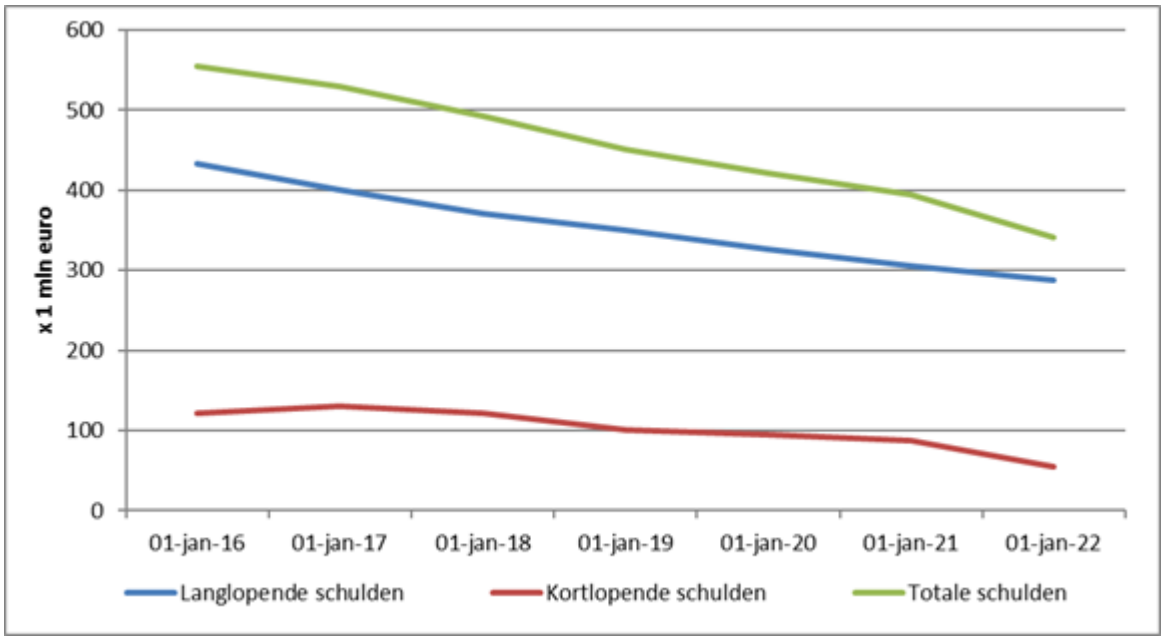
Renterisiconorm
De renterisiconorm geeft het kader aan voor de spreiding van looptijden in de leningenportefeuille. Vanuit de Wet financiering decentrale overheden moet over de renterisiconorm worden gerapporteerd in de jaarrekening. De norm bepaalt dat maximaal 20% van het begrotingstotaal in enig jaar geherfinancierd mag worden. Hiermee worden renterisico's op de vaste schulden gespreid in de jaren. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2021 binnen de renterisiconorm is gebleven.

Berekening renterisiconorm (x 1.000 euro)	Begroting 2021	Gemeenterekening 2021
1. Begrotingstotaal	722.799	722.799
2. Vastgesteld percentage	20%	20%
3. Renterisiconorm	144.560	144.560
4. Aflossingen	18.869	23.469

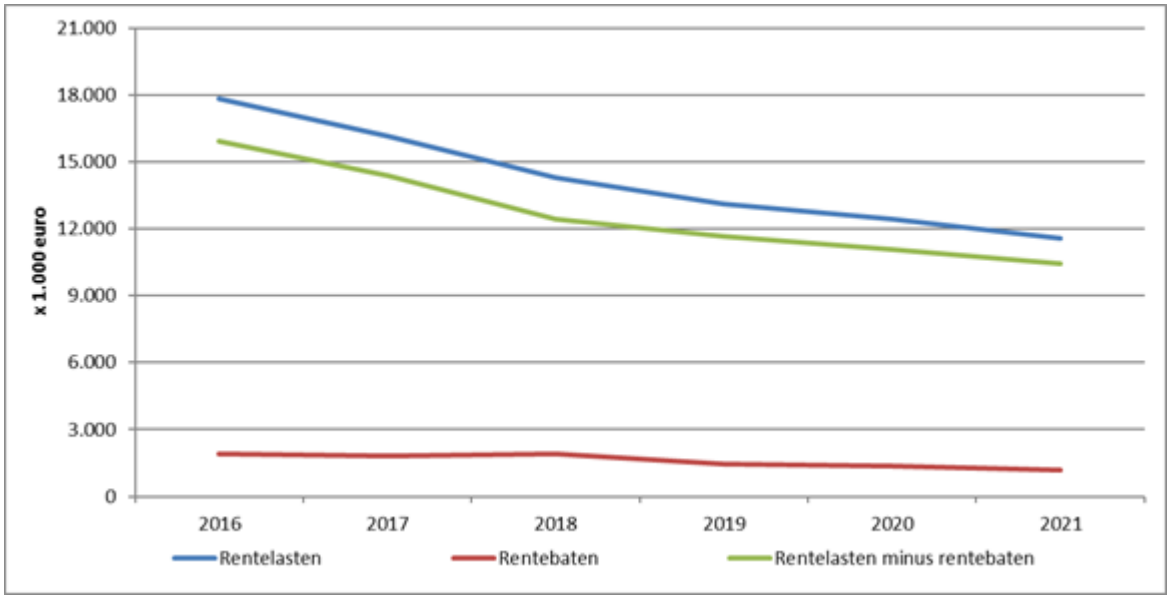
5. Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	125.691	121.091

Financiering en ontwikkeling leningenportefeuilles

In hoofdstuk 7.10 is bij de toelichting op de balans de specificatie van de opgenomen geldleningen te vinden. In 2021 is slechts één nieuwe lening aangetrokken van 7 miljoen euro. Hierbij zijn tijdelijke overtollige middelen van Onderhoud Enschede geleend. Onderhoud Enschede heeft de financiering al aangetrokken voor de nieuwe huisvesting (zie ook raadsbesluit van 3 februari 2020 waarmee is ingestemd met het verstrekken van een gemeentegarantie voor deze financiering). Er is echter vertraging opgetreden in de uitgaven waardoor Onderhoud Enschede een negatieve rente zou moeten gaan voldoen over haar positieve banksaldo waardoor er minder budget beschikbaar zou zijn voor de investering in de huisvesting. De gemeente leent daarom deze middelen tijdelijk tegen 0% waarmee zowel Onderhoud Enschede als de gemeente geen nadeel ondervinden. In 2020 is dezelfde constructie toegepast bij Sportaal die al vroegtijdig middelen hadden ontvangen voor diverse vervangingsinvesteringen sport en de nieuwbouw van het zwembad.
Naar verwachting zou 30 miljoen euro aan nieuwe geldleningen worden aangetrokken voor de herfinanciering van leningen die afgelost zijn in 2021. Deze herfinanciering bleek echter niet nodig te zijn door de fors achterblijvende uitgaven als gevolg van corona. Daarnaast ontving de gemeente in 2021 een aanzienlijke compensatie van het rijk voor de gevolgen van Covid-19. Hierin zat ook nog ruim 3 miljoen euro voor de inkomstenderving over 2020. De portefeuille met langlopende geldleningen daalt van 304 miljoen euro per eind 2020 naar ruim 286 miljoen euro per eind 2021. Ook de kortlopende schulden zijn gedaald ten opzichte van eind vorig jaar. Hierdoor daalt de totale schuldpositie per eind 2021.
In de onderstaande grafiek is het verloop van de schulden te zien over de afgelopen jaren. Hieruit is op te maken dat de schuldpositie van de gemeente gestaag is gedaald in deze periode. Dit is o.a. het gevolg van een lager investeringsniveau.

Als gevolg van de dalende schuldenpositie en de lage rentes zijn de rentelasten ook gedaald in de afgelopen jaren. Dat maakt dat deze minder zwaar op de begroting drukken. Zie de onderstaande grafiek:

In het Treasurystatuut 2018 is opgenomen over de rentelasten: *Te bepalen dat de begrote (netto) rentelasten niet meer dan 3% van het begrotingstotaal bedragen.* Op basis van het bovenstaande kan worden vastgesteld dat de rentelasten ruimschoots binnen deze begrenzing vallen:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
% begrotingstotaal	2,46%	2,16%	1,82%	1,69%	1,54%	1,44%

De daling van de rentelasten is het gevolg van de krimp van de schuldpositie maar is nog veel meer het gevolg van de gedaalde en aanhoudend lage rentestanden.

In hoofdstuk 7.3 bij de toelichting op de balans is de specificatie van de verstrekte leningen aan derden opgenomen.
De portefeuille is licht in omvang afgenomen van 39 miljoen euro per eind 2020 naar 38 miljoen euro per eind 2021 door de reguliere aflossing op deze leningen en doordat in 2021 geen nieuwe leningen zijn verstrekt.

In hoofdstuk 7.13 is een toelichting te vinden op de door de gemeente gegarandeerde geldleningen. Deze zijn in deze jaarrekening opgenomen als niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. Het totaal aan garantstellingen is nauwelijks gewijzigd en bedraagt 38 miljoen euro per eind 2021 (gelijk aan stand per eind 2020). Er zijn een tweetal garanties verstrekt aan sportverenigingen in 2021 (Topspinners en Emos).

De risico's van de verstrekte leningen en garanties zijn nader toegelicht in de paragraaf 3.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing). Het risico vanuit de verstrekte lening en borgstelling aan FC Twente is separaat opgenomen en zijn terug te vinden in de top 10 in paragraaf 3.2.

Beleidsvoornemens treasuryfunctie
De stand van zaken van de beleidsvoornemens voor 2021 van de treasuryfunctie is:

- In 2021 is het verder objectiveren van het risicomanagement van de leningen en garantstellingen afgerond. Voor vrijwel alle uitstaande leningen en garantstellingen wordt nu gebruik gemaakt van objectieve externe normen.
- In 2021 is conform het voornemen geadviseerd bij het opstellen van Gemeentelijk Rioleringsplan. De rentecomponent in dit plan heeft groot effect op het renteresultaat van de gemeente vanwege het grote investeringsplan voor riolering. Daarom was betrokkenheid vanaf de voorkant gewenst.

Limieten 2021
Door middel van de onderstaande overzichten met de kwartaalrapportages is het college geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de in de Gemeentebegroting 2021 vastgestelde limieten voor 2021. Uit de onderstaande tabel blijkt dat er geen limieten zijn overschreden.

Netto vlottende schuld	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2021	67.600.000	67.600.000	67.600.000	67.600.000
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld	4.445.000			
Gemiddelde vlottende middelen		10.720.000	65.264.000	72.883.000
Ruimte onder limiet	63.155.000	78.320.000	132.864.000	140.483.000
Overschrijding limiet ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

Vaste schuld	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2021	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000
Opgenomen vaste schuld in kwartaal	0	0	0	0
Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar	0	0	0	0
Overschrijding limiet	nee	nee	nee	nee

Uitzettingen	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2021	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000
Total omvang uitzettingen in kwartaal	0	0	0	0
Overschrijding limiet ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

3.5. Bedrijfsvoering

Integraliteit bedrijfsvoering
Wij zijn één organisatie met dezelfde strategische agenda. Bedrijfsvoering is hierbij geen doel op zich maar een integraal onderdeel van ons werk. Om in een dynamische omgeving te kunnen sturen en het juiste te kiezen, is zicht en grip op processen cruciaal, een absolute randvoorwaarde. Door te begrijpen hoe onze werkprocessen lopen en op elkaar ingrijpen, kunnen we een beweging naar voren maken. Als organisatie hebben we het afgelopen jaar meer de verbinding gezocht om samen keuzes te maken waar we focus op leggen.

2021 was een intensief jaar met aansprekende resultaten maar ook met zorgen. We hebben te maken met vraagstukken binnen de organisatie. De verandering in aard en omvang van taken, digitalisering en complexiteit vraagt om een andere manier van werken en organiseren. De krapte op de arbeidsmarkt heeft effect op het achterblijven van de realisatie van ambities. Inhuur leidt tot hogere kosten en afkalving van kennis. Door een tekort aan capaciteit (sturing en vakmanschap) kunnen we onvoldoende leveren en neemt de werkdruk toe. Een vicieuze cirkel waar we uit moeten komen.

Daarom blijven we inzetten op het creëren van inzicht in de werkprocessen (ketenbenadering), vereenvoudiging en verbinding. Hierdoor kunnen we met elkaar keuzes maken op hoe middelen moeten worden ingezet om het reguliere werk goed te kunnen doen en om onvermijdelijke ontwikkelingen te gaan organiseren. Extra structurele financiële impulsen zullen hierbij onoverkomelijk zijn.

In 2021 heeft het programma Bridge een start gemaakt met het op orde brengen van het informatie-, documentatie- en gegevensbeheer met de daarbij behorende budgetten voor Enschede en Losser. Een programma dat impact en effect heeft over de volle linie van de organisatie.

Hybride werken is ook een mooi voorbeeld van succesvol integraal werken: faciliterend vanuit IT, P&O en VFBE waarbij de benodigde kaders vanuit deze disciplines zijn vastgesteld door de directie. We zijn als organisatie goed in staat om digitaal te werken. Uiteraard heeft ook onze organisatie baat gehad bij de gedwongen werkelijkheid van het thuiswerken. In rap tempo heeft vrijwel iedereen zich de vaardigheid van digitaal afstemmen en vergaderen eigen gemaakt. Tegelijkertijd constateren we dat er nog veel te leren is om de aanwezige digitale werkomgeving ten volle te benutten en komt er steeds meer functionaliteit en integratie bij. Het eigen maken van deze mogelijkheden waar dat nodig is voor het functioneren berust bij de organisatie en de medewerker. Dit betekent dat we ook de komende jaren middelen en inspanningen in training en praktijk nodig hebben. Corona zat ons in 2021 nog erg in de weg om de hybride werkomgeving echt met elkaar te ervaren en hierin te leren en te verbeteren.

Inkopen
We ontwikkelen en professionaliseren onze inkooporganisatie continu. Met de invulling van de nieuwe functie van inkoopanalist hebben we meer inzicht gekregen in onze uitgaven. De analyse daarop biedt een extra instrument om bewustzijn te creëren, onze organisatie beter te kunnen adviseren en grip op inkopen te verbeteren.

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) heeft onze volle aandacht. Met de doorontwikkeling van de Tenderboard waarin bestuur, directie en vertegenwoordigers op maatschappelijke thema's zitting hebben, zorgen we voor aandacht en sturing op de maatschappelijke ambities bij geagendeerde thema's. Met het in ontwikkeling zijnde actieplan MVI dragen we met onze inkooptrajecten bij aan de ambities op dit gebied van onze stad.

De integrale samenwerking met de eenheid aanbesteden Stadsingenieurs zorgt voor een professionaliseringsslag op het gebied van (inkoop)proces, juiste toepassing van het inkoopbeleid en aandacht voor maatschappelijke ambities. De integrale samenwerking met het IT- bedrijf zorgt voor vereenvoudiging van werkprocessen en grip op IT-inkopen.

In het project ‘implementatie concern breed contractmanagement’ werken we met een integrale projectgroep aan een nieuw proces met als doel inzicht, grip en sturing op contracten en samenwerkingen met leveranciers.

Informatietechnologie
De impact en het belang van informatietechnologie en – management (IT&IM) is groot. Van de inwoner die een nieuw rijbewijs nodig heeft tot aan het leveren de juiste zorg in een wijk, of het aanvragen van een vergunning voor burgers en bedrijven, overal is IT&IM aanwezig. Het beveiligen en onderhouden van onze infrastructuur, applicaties en data zijn de basis. Zonder IT&IM valt het grootste deel van ons werk stil. Daarnaast willen we vernieuwen in onze dienstverlening naar onze collega’s, naar onze inwoners en bedrijven.

We zijn de afgelopen jaren en zeker ook in 2021 tegen grenzen aangelopen. Het is lastig om aan de gewenste vraag en kwaliteit te blijven voldoen in combinatie met de ontwikkelingen die we zelf aanjagen én ontwikkelingen die op ons afkomen zonder dat we daar direct invloed op hebben.

In de begroting 2022 e.v. is ruimte gemaakt voor een IT- transitiefonds om de druk op de organisatie voor de korte termijn te beperken, de achterstand binnen het projectenportfolio vlot te trekken en een start te maken met het programma dat uitvoering gaat geven aan de Cloud transitie. Het IT-transitiefonds levert echter een tijdelijke financiële impuls. De huidige ontwikkelingen zullen de komende jaren dan ook een structurele financiering noodzaken.

Op gebied van security is in 2021 extra geïnvesteerd. Ook in de robuustheid van onze infrastructuur zijn goede stappen gemaakt. Een voorbeeld hiervan is het investeren in nieuwe technologie qua infrastructuur én de uitwerking van het adviesrapport Cloudtransitie door een externe partij.

Datagedreven
We hebben al een aantal jaren de ambitie om datagedreven werken breder in te zetten voor het realiseren van de gemeentelijke doelen. We moeten tevens constateren dat we weliswaar een aantal geslaagde experimenten (oa op veiligheid, zorgstapeling, monitoring) hebben doorlopen maar dat voor een verdere opschaling substantieel meer inzet nodig is. Uit analyse blijkt dat vergelijkbare gemeenten zeker tien FTE meer inzetten, waarmee ze de verankering van datagedreven werken hebben vormgegeven. Als Enschede op dit terrein geen achterstand wil oplopen, zullen in de komende begrotingen middelen beschikbaar moeten worden gesteld.

Verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed
We zetten in op een verdere verduurzaming van onze vastgoedportefeuille. Er is uitvoering gegeven aan het gasloos maken van één gymlokaal; aan de Savorin Lohmanlaan. Bij het andere gymlokaal is een renovatie doorgevoerd waarbij energiebesparende maatregelen zijn doorgevoerd zoals de toepassing van LED-verlichting, passend bij de terugverdientijd die past bij de ontwikkelingen uit het IHP(stoplichtmodel). Verdere verduurzaming van gymlokalen wordt zoveel mogelijk in lijn gedaan met de planning van het IHP. Voor de Pathmoshal is verder onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden te verduurzamen. Daar

wordt in 2022 verder uitvoering aan gegeven. Daarnaast is het goed om te vermelden dat we over 2021 92,5 ton aan Co2 uitstoot hebben verminderd. Dit komt door het uitvoeren van energiebesparende maatregelen bij onderhoud- en renovatiewerkzaamheden zoals vervangen van CV-ketels of toepassen van ledverlichting. Ook heeft inmiddels circa 50% van het totale vloeroppervlakte van alle panden in de vastgoedportefeuille een energielabel A of A++.

Interne dienstverlening in vogelvlucht
Wij leveren vanuit onze adviserende, faciliterende en deels bepalende rol producten en diensten aan onze klanten (intern en extern). Logica, integriteit, effectiviteit en efficiëntie zijn hierbij leidende principes. Wij denken mee, vragen door, stellen grenzen, geven keuzes en organiseren het.

Mensen
We zijn als organisatie volop in beweging en willen vaak meer en harder dan mogelijk is. De loyaliteit en betrokkenheid is hoog en nieuwe taken worden opgepakt en erbij gedaan. Mensen werken met trots en plezier bij de gemeente Enschede: dat is voelbaar en ook meetbaar zoals het in 2021 uitgevoerde verbeteronderzoek laat zien.
De jaren van bezuinigen hebben hun sporen achtergelaten en dit leidt tot kwetsbaarheid en een ongezonde werkdruk, want ook dat laatste blijkt uit het verbeteronderzoek 2021. Dit in combinatie met de krapte op de arbeidsmarkt heeft in het afgelopen jaar zijn effect gehad op het achterblijven van realisatie op bijv. het projectenportfolio, de uitzetting van inhuur kosten en het opbouwen en borgen van kennis.

Middelen
Binnen het begrotingsprogamma Financiën & Organisatie zijn de drie investeringslijnen Organisatieontwikkeling, Digitale Transitie en Doorontwikkeling P&C functie, toegelicht. Deze lijnen zijn afzonderlijk en in onderlinge samenhang hard nodig om als organisatie te kunnen meegaan in de dynamiek van onze gemeente en de maatschappelijke ontwikkelingen. Terugkijkend op 2021 ervaren we binnen de afdelingen JZ, P&O, IT een disbalans in de omvang en diversiteit van teams en afdelingen in combinatie met een exponentieel stijgende vraag vanuit onze klanten. De koppeling tussen de groei en vraag vanuit van de organisatie, interne en externe ontwikkelingen (al dan niet exogeen) en de benodigde capaciteit voor bedrijfsvoering is onvoldoende vertaald in een financieel mechanisme en afwegingskader. Een groeiende organisatie noodzaakt namelijk ook een groeiend budget voor ondersteunende taken.

Resultaten
Omdat er met zoveel toewijding gewerkt wordt, behalen we ook mooie resultaten. In 2021 hebben we mooie stappen gezet door o.a. te investeren in een andere recruitment aanpak. Naast het aantrekken van nieuw talent door de recruitmentaanpak, investeren we ook in het behoud van talent dat al aanwezig is in de organisatie. Veel medewerkers hebben een talentanalyse gedaan dat hen helpt in de doorontwikkeling en ook door het aanbod van de Enschedese School kunnen medewerkers zich blijven ontwikkelen. Hiermee zetten wij een goed leerklimaat en een cultuur van continue verbeteren neer, welke nodig is om de toekomstbestendige organisatie te zijn die nodig is.

3.6. Verbonden partijen

Beleid verbonden partijen
Op 31 januari 2022 is het geactualiseerde Beleidskader verbonden partijen vastgesteld. De gemeente streeft nog meer dan eerder, vanuit Goed bestuur, in deze relatie naar een goede balans tussen samenwerken met die organisaties aan de opgaven van de stad, (financieel) beheer en informatievoorziening. Een aantal uitgangspunten is daaraan aangepast. Het belangrijkste is natuurlijk de uitvoering van beleid; hoe we met elkaar omgaan. Daar wordt dan ook vooral op ingezet.
De gemeenteraad heeft unaniem ingestemd met een amendement bij het vaststellen van het beleidskader dat toe ziet een aanvullend bestuurlijk uitgangspunt, namelijk dat topinkomens en ontslagvergoedingen van verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen moeten worden beperkt. Het college heeft het amendement actief gedeeld met alle verbonden partijen en roept andere gemeenten op zich hierbij aan te sluiten.

Tegelijkertijd is door de gemeenteraad ingestemd met de Notitie Samenwerken. Deze vervangt de Leidraad Sourcen en regie uit 2015 waarin vooral wordt ingegaan op de afweging wanneer en hoe je een publieke taak op afstand kan zetten. Dat werd toen deels ingegeven vanuit het bestuurlijke uitgangspunt van een compacte en flexibele organisatie. Dat uitgangspunt is nu niet meer alleen leidend. Ook is de vraag nu hoe de gemeente het beste kan samenwerken met partijen die publieke taken voor de stad uitvoeren.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen

Dataland: De activiteiten van Dataland zijn per 1 januari 2022 beëindigd. De kennisbank en de opleidingen zijn al overgenomen door de VNG. De overige werkzaamheden worden voortgezet door het Kadaster.

Omgevingsdienst Twente: Medio 2021 is met een vaststellingsovereenkomst het jarenlange geschil tussen de Omgevingsdienst Twente en de gemeente Enschede beëindigd. Enschede wordt financieel gecompenseerd over de afgelopen jaren en zal per 1 januari 2022 – gelijk aan de overige deelnemers - ook de overige milieutaken inbrengen bij de Omgevingsdienst Twente. Bovendien wordt vanaf 2022 door de OD Twente gewerkt met een outputfinanciering en wordt de overhead niet langer gebaseerd op inwonertal.

Regio Twente: Deze gemeenschappelijke regeling is in 2021 aangepast en verworden tot het Openbaar Lichaam Gezondheid. Daarnaast zijn de taken op het gebied van sociaal economische structuurversterking overgegaan naar de bestuursovereenkomst en de Stichting Twente Board. De taken ten aanzien van de recreatieve voorzieningen zijn overgegaan naar de bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatieschap Twente. De taken op het vlak van de Arbeidsmarkt heeft Enschede weer terug ontvangen. En Enschede treedt per 1 januari 2022 in zijn geheel op als gastheerorganisatie van de coalitions of the willing Twentse Kracht en IT Platform. De coalitions Duurzaamheid & Afval enerzijds en mobiliteit anderzijds zijn voortgezet met Hengelo als gastheerorganisatie. Kennispunt is gehuisvest gebleven bij het Openbaar Lichaam (Gezondheid).

Het jaar 2022 zal een jaar worden van het implementeren van de nieuwe structuur en cultuur. Met als doel het beter samenwerken aan de gezamenlijke opgaven. De verbonden partij Regio Twente is dus opgeheven en daarvoor zijn een drietal verbonden partijen in de plaats gekomen zijnde: Openbaar Lichaam Gezondheid, GR Recreatieschap Twente en de Stichting Twente Board. Begin juli 2021 is nog een programmabegroting 2022 vastgesteld voor de

bestaande entiteit Regio Twente. Voor de 3 nieuwe entiteiten waren nog geen separate begrotingen beschikbaar. Daarom is de informatie in de lijst met de verbonden partijen ook niet volledig.

Technology Base: Aan het eind van het eerste kwartaal van 2022 komt het rapport over de vervroegde evaluatie van Technology Base beschikbaar. De aanleiding voor die evaluatie was de moeilijke situatie waarin met name de luchthaven zich sinds eind 2020 bevindt. De evaluatie bevat een scan en externe reflectie op de ingezette ontwikkeling van het gebied. Onderdeel daarvan is toetsing van de huidige perspectieven/scenario's aan de bestuurlijke uitgangspunten. De evaluatie levert mogelijk bouwstenen op voor aanpassing of continuering van de huidige koers. Ook biedt het aanknopingspunten voor een nieuwe bestuursovereenkomst tussen provincie en gemeente over deze gebiedsontwikkeling. De betrokkenheid van de omgeving (triple helix) is cruciaal voor de ontwikkeling van Technology Base en krijgt in de evaluatie een centrale plek krijgen. Afhankelijk van de aanbevelingen, kunnen we vervolgfasen starten, zoals het schrijven van een nieuwe bestuursovereenkomst, verdiepend inhoudelijk onderzoek naar wijziging van het profiel inclusief de betekenis daarvan de (wijziging van) het bestemmingsplan en/of wijzigingen in de governance.

Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark: Dit is een nieuwe verbonden partij die de deelnemers Universiteit Twente, ondernemers en de gemeente Enschede in 2021 hebben opgericht. Het is een slagvaardige en financieel zelfstandige uitvoeringsorganisatie voor de gebiedsontwikkeling van Kennispark. De stichtingsvorm past qua structuur en organisatie bij de door de deelnemers omarmde Governance Kennispark. De gemeente Enschede en UT hebben een samenwerkingsovereenkomst opgesteld gericht op realisatie van de gewenste ontwikkelingen op Kennispark. Die overeenkomst bevat ook een afspraak om deze gebiedsorganisatiestichting voor een periode van vier jaar financieel te ondersteunen. Het college van B&W is vertegenwoordigd in de Raad van Toezicht van de stichting. Het college heeft afgesproken dat deze vertegenwoordiger niet tevens de bestuurlijk opdrachtgever voor Kennispark kan zijn, uit het oogpunt van de gewenste machtenscheiding.

Dimpact: Wij hebben contracten met Dimpact voor de afname van de E-suite en I Burgerzaken. Deze contracten eindigen (na 14 jaar) op 1 juli 2023 en kunnen niet meer worden verlengd. Daarom heeft Dimpact een continuïteitstrategie gepresenteerd om de continuïteit van deze functionaliteiten te garanderen. Ook het komende jaar zullen wij samen met Dimpact deze strategie verder vorm geven.

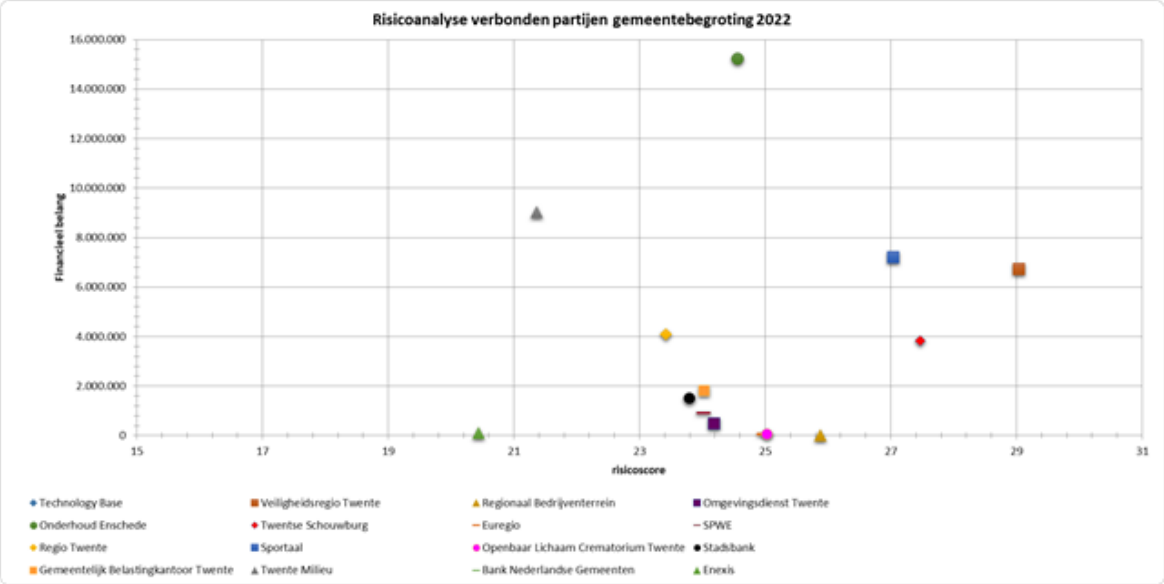
Onderhoud Enschede: Onderhoud Enschede evalueert het strategisch businessplan met als onderzoeksvragen in hoeverre de doelen, zoals gesteld bij oprichting, worden behaald en in hoeverre de bedrijfsvoering voldoende robuust is en blijft. Hierbij wordt ook gekeken naar staatsteunaspecten. Resultaten van de evaluatie zullen in 2022 in ieder geval leiden tot actualisatie van de dienstverleningsovereenkomst tussen gemeente en Onderhoud Enschede.

Regionaal Bedrijventerrein Twente: Na aanleiding van de strategische evaluatie en toekomstoriëntatie voor het Regionaal Bedrijventerrein Twente in 2021 heeft het Dagelijks Bestuur (DB) van het RBT besloten om het project pas te beëindigen als zo goed als de laatste kavels uitgegeven zijn en niet eerder het project aan Almelo over te dragen. De huidige samenwerking wordt dus voortgezet. Het College van B&W heeft de gemeenteraad in de brief over de Toekomstoriëntatie Regionaal Bedrijventerrein Twente op 18 mei 2021 hierover geïnformeerd.

Voormalig Essent: Er wordt naar gestreefd om Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV in 2022 op te heffen waarbij de resterende liquide middelen over de aandeelhouders worden verdeeld. Gezien het geringe aandeel van Enschede zal slechts om een kleine bedrag ontvangen worden.

Beheer verbonden partijen
De risicoanalyse van de verbonden partijen is wederom uitgevoerd met behulp van het pakket Naris Self Assesment. Hierbij werken we samen met de gemeente Almelo, Dinkelland, Hengelo en Tubbergen. Vanaf 2022 sluit ook de gemeente Losser zich aan. De risico's voor de verbonden partijen worden geïnventariseerd met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst. De vragen worden samengevat in acht indicatoren, die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel. De indicatoren zijn: directie/bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit. Dit jaar is wederom een open vraag gesteld over de mogelijke gevolgen van het aanhoudende coronavirus bij de verbonden partij. Daarnaast is een nieuwe open vraag gesteld over de stand van zaken van de invoering en mogelijke gevolgen van de Wet bestuur en toezicht die vanaf 1 juli 2021 geldt bij privaatrechtelijke verbonden partijen. En de publiekrechtelijke partijen is de vraag gesteld of ze voorbereidingen treffen voor de invoering van de Wet Open Overheid.

Het financieel belang is gebaseerd op een brede definitie. Dat betekent dat er onder meer rekening wordt gehouden met de exploitatiebijdrage, de boekwaarde van aandelen, dividenden, subsidies en verstrekte leningen en garanties. Zie hiervoor ook de informatie in de lijst met verbonden partijen verderop in deze paragraaf. Bij de berekening van het financieel belang in Naris Self Assement worden niet de benoemde bijdragen in geheel bij elkaar opgeteld. In geval van het meest negatieve scenario, een faillissement van de verbonden partij, moet de waarde van het aandelenkapitaal en de verstrekte leningen en garanties als verloren worden beschouwd (als niet sprake is van voldoende onderpand). Ook het begrote dividend zal niet worden gerealiseerd. De bijdrage aan de exploitatie (zijnde de inkoop van goederen en diensten door de gemeente) en de subsidie wordt echter in termijnen betaald door de gemeente. Daarvoor geldt dat het nog beschikbare resterende budget kan worden ingezet voor de inkoop van de benodigde goederen en diensten bij een andere organisatie. Als rekenregel wordt toegepast dat het verlies 50% van de begrote bijdrage is. De onderstaande scores en risico's zijn gebaseerd op de bij de Gemeentebegroting 2022 ingevulde vragenlijsten. De uitvraag wordt eenmaal per jaar gedaan om de verbonden partijen niet te veel te belasten. Wel is het financieel belang in de grafiek aangesloten bij de Gemeenterekening 2021. In de onderstaande grafiek zijn de uit de vragenlijsten gekomen risicoscores opgenomen:

In de onderstaande tabel is het totale risico aangegeven met stoplichtkleuren. De kleuren geven aan of het risico van de desbetreffende verbonden partij laag, middel of hoog is. De uitkomst is de totale weging van het financieel belang en de risicoscore vanuit de vragenlijsten. Deze risico-inschatting correspondeert vervolgens met het toezichtsregime (zie ook de link met achtergronddocument die bij de lijst met verbonden partijen is opgenomen). De verbonden partijen staan op volgorde van hoogste naar laagste totale risico in de tabel.

Naam verbonden partij	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Technology Base	Hoog	Hoog	Hoog
Veiligheidsregio Twente	Hoog	Hoog	Hoog
Regio Twente	Midden	Hoog	Hoog
Twentse Schouwburg	Midden	Hoog	Hoog
Sportaal	Midden	Hoog	Hoog
Onderhoud Enschede	Midden	Hoog	Hoog
Omgevingsdienst Twente	Midden	Gemiddeld	Midden
Twence	Laag	Hoog	Midden
Twente Milieu	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank	Midden	Gemiddeld	Midden
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Midden	Gemiddeld	Midden
Regionaal Bedrijventerrein	Midden	Laag	Midden
SPWE	Midden	Laag	Midden
Openbaar Lichaam Crematorium Twente	Midden	Laag	Midden
Euregio	Midden	Laag	Laag
Enexis	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	Laag	Laag

De verbonden partijen met totaal risico hoog kwalificeren zich voor een meer indringend toezicht. Dit zijn ook meteen de partijen die doorgaans taken uitvoeren die niet slechts uitvoerend zijn, maar ook beleidsrijke c.q. geen strategische activiteiten in portefeuille hebben. Aan deze partijen wordt dan ook meer aandacht besteed in het komende jaar dan de partijen die een lagere score hebben. De partijen met een totaalscore laag behoeven maar weinig toezicht aangezien hierbij sprake is van relatief kleine financiële belangen. De gemeente bezit doorgaans ook maar een gering aandeel in deze partijen en heeft dus weinig c.q. zeggenschap. De Regio Twente is nog beoordeeld op basis van de programmabegroting 2022 en de jaarrekening 2021 die voor de organisatie als geheel heeft opgesteld. In de Gemeentebegroting 2023 is de informatie beschikbaar om de 3 nieuwe verbonden partijen

(Openbaar Lichaam Gezondheid, GR Recreatieschap Twente en de Stichting Twente Board) separaat te beoordelen. Ook is nog geen risicoscore opgenomen van de Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark. Bij de volgende uitvraag zullen deze partijen wel onderdeel zijn van de risicobepaling via Self Assesment. Het totale risico voor de Omgevingsdienst Twente is van hoog naar midden gedaald ten opzichte van de Gemeentebegroting 2022 omdat het financieel belang van hoog naar gemiddeld is gedaald nu er overeenstemming is bereikt over de bijdrage van de gemeente.

In het gemeentebrede weerstandsvermogen is een financieel risico opgenomen voor de verbonden partijen. In de top tien van risico's staat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een risico van 4,9 miljoen euro opgenomen voor onvoorziene bijdragen aan verbonden partijen. Hierin zijn ook de risico's van het ADT en RBT verwerkt. Voor een verbonden partij wordt een financieel risico opgenomen als duidelijk is dat bijvoorbeeld een bezuinigingstaakstelling nog niet is ingevuld en wellicht tot nadelen leidt bij de gemeente, doordat een extra bijdrage moet worden betaald. Ook het niet voldoen aan de weerstandsnormen kan leiden tot het opnemen van een financieel risico voor een verbonden partij. Een organisatie bezit dan zelf niet voldoende middelen om haar risico's af te dekken. De gemeente kan ook hier worden gedwongen tot het doen van een extra bijdrage als meerdere risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Lijst verbonden partijen
In de onderstaande lijst staan de verbonden partijen van de Gemeente Enschede conform de BBV per eind 2021. Verdere algemene informatie is te vinden onder deze link.

Nog niet alle verbonden partijen hebben de goedgekeurde jaarrekening 2021 gereed. Voor deze partijen zijn geen gegevens over het vreemd en eigen vermogen per eind 2021 opgenomen en ook geen resultaat over 2021.

Type	Naam en vestigingsplaats	Financieel belang gemeente 2021	Omvang eigen vermogen begin 2021	Omvang eigen vermogen eind 2021	Omvang vreemd vermogen begin 2021	Omvang vreemd vermogen eind 2021	Resultaat 2021
GR	Regio Twente *Enschede*	Bijdrage 8,182 miljoen euro	10,484 miljoen euro De weerstandsratio voldoet aan het vastgestelde beleid.	16,055 miljoen euro	36,775 miljoen euro	21,636 miljoen euro	489.000 euro
GR	Stadsbank Oost-Nederland *Enschede*	Bijdrage dienstverlening 2,692 miljoen euro, kapitaalinbreng 171.000 euro	1,183 miljoen euro De weerstandsratio voldoet aan het vastgestelde beleid.	971.100 euro	14,570 miljoen euro	14,323 miljoen euro	117.200 euro negatief
GR	Openbaar Lichaam Crematoria Twente *Enschede*	Dividend 50.383 euro.	1,564 miljoen euro	1,550 miljoen euro	13.704 euro	31.337 euro	136.053 euro
GR	Gemeentelijk Belastingkantoor	Bijdrage 3,620 miljoen euro.	337.000 euro De deelnemers wensen zelf	550.000 euro	7,499 miljoen euro		

	Twente *Hengelo*		voldoende weerstandsvermogen aan et houden.				
GR	Regionaal Bedrijventerrein *Almelo*	Verliesvoorziening van 0 euro.	5,232 miljoen euro	9,126 miljoen euro	114,3 miljoen euro	113,4 miljoen euro	2,294 miljoen euro
GR	Technology Base *Enschede*	Verliesvoorziening van 10,390 miljoen euro.	Beschikt niet over eigen vermogen. De deelnemers houden voldoende verliesvoorziening aan ter afdekking van de ingeschatte risico's.		42,154 miljoen euro	49,892 miljoen euro	1,098 miljoen euro negatief
GR	Veiligheidsregio Twente *Enschede*	Bijdrage 13,448 miljoen euro.	2,822 miljoen euro De weerstandsratio voldoet aan het vastgestelde beleid.	2,034 miljoen euro	55,396 miljoen euro	57,797 miljoen euro	1,214 miljoen euro
GR	Omgevingsdienst Twente *Almelo*	Bijdrage 977.000 euro	1,671 miljoen euro De weerstandsratio voldoet aan het vastgestelde beleid	2,477 miljoen euro	1,616 miljoen euro	1,784 miljoen euro	1,109 miljoen euro
NV	Twentse Schouwburg *Enschede*	Subsidie 6,620 miljoen euro, 532.508,20 euro verstrekte lening, 1 euro aandelenkapitaal	2,642 miljoen euro	2,120 miljoen euro	2,874 miljoen euro	4,367 miljoen euro	521.387 euro negatief
BV	Sportaal *Enschede*	7,558 miljoen euro exploitatiebijdrage, 1 ,774 miljoen euro overige opdrachten (o.a. sportactivering, wijkteams), 304.000 euro subsidie sportakkoord, 2,4 miljoen euro verstrekte gemeentegarantie, 1 euro aandelenkapitaal, 2 miljoen euro tijdelijk geleend door gemeente van Sportaal	298.037 euro	n.n.b.	6,565 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.
BV	Onderhoud Enschede *Enschede*	15,224 miljoen euro inkoop, 7,198 miljoen euro verstrekte gemeentegarantie, 1 euro aandelenkapitaal, 5,150 miljoen euro tijdelijk geleend door gemeente van Onderhoud Enschede.	1,866 miljoen euro	n.n.b.	8,189 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.

NV	Twente Milieu *Enschede*	16,922 miljoen euro inkoop, 281.000 euro aandelenkapitaal, dividend 301.093 euro	12,232 miljoen euro	n.n.b.	17,256 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.
BV	Twence *Hengelo*	11,299 miljoen euro inkoop (inclusief 6,132 miljoen euro voor communale samenwerking met Munster), dividend 1,283 miljoen euro, 1 euro aandelenkapitaal, 408.482 euro borgstellingsvergoeding	142,8 miljoen euro	149,6 miljoen euro	88,6 miljoen euro	123,1 miljoen euro	12,082 miljoen euro
NV	Bank Nederlandse Gemeenten *Den Haag*	362.621 euro dividend (dividend 2021 en restant verschuldigde dividend over 2020), 455.000 euro aandelenkapitaal, 48.742 euro kosten betalingsverkeer	5.097 miljoen euro De BNG Bank voldoet aan gestelde ondergrenzen voor diverse ratio's en beschikt over voldoende vermogen.	5.062 miljoen euro	155.264 miljoen euro	143.995 miljoen euro	236 miljoen euro
NV	Enexis Den Bosch	107.125 euro dividend, 27.000 euro aandelenkapitaal	4.116 miljoen euro	4.241 miljoen euro	4.635 miljoen euro	5.154 miljoen euro	199 miljoen euro
BV	Voormalig Essent: *Den Bosch:*						
	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	43 euro aandelenkapitaal	1,569 miljoen euro	1,535 miljoen euro	19.533 euro	6.925 euro	34.208 euro negatief
	CSV Amsterdam	43 euro aandelenkapitaal	392.593 euro	312.379 euro	27.162 euro	22.664 euro	42.665 euro negatief
CO	Dimpact *Enschede*		2,351 miljoen euro		1,981 miljoen euro		
OV	Euregio *Gronau*	Bijdrage 46.295,60 euro (0,29 euro per inwoner).	2,305 miljoen euro	2,523 miljoen euro	23,1 miljoen euro	11,9 miljoen euro	218.244 euro
ST	SPWE	Bijdrage 1, 760 miljoen euro.	187.745 euro	200.000 euro	199.770 euro	187.331 euro	33.000 euro

3.7. Grondbeleid

Grondbeleid; visie en uitvoering
In februari 2020 is de Nota Grondbeleid door de raad vastgesteld. Deze bevat het actuele kader voor de uitvoering van het grondbeleid. Uitgangspunt in deze nota is situationeel grondbeleid waarbij, afhankelijk van de locatie, het te voeren grondbeleid wordt bepaald.

In de Nota Grondbeleid is de actuele wet- en regelgeving rondom het grondbeleid verwerkt. Daarnaast maken een afwegingskader en een bestuurlijk afwegingsmodel gebiedsontwikkeling onderdeel uit van de nota. Met het afwegingskader kan bepaald worden

in welke situatie welk type grondbeleid het meest kansrijk c.q. gewenst is. Met het bestuurlijk afwegingsmodel gebiedsontwikkeling kan inzicht worden verkregen in het financieel en maatschappelijk rendement van een gebiedsontwikkeling.

De laatste jaren volgt onze gemeente vooral een facilitair beleid. We laten meer over aan de markt en ondersteunen initiatieven vanuit de samenleving.

Met de Nota Grondbeleid is het voor de gemeente ook mogelijk om in sommige situaties actieve ingrepen te doen als de markt de gewenste ontwikkelingen niet oppakt of regie vanuit de gemeente gewenst is. Daarnaast blijft de mogelijkheid aanwezig dat we het grondbeleidsinstrumentarium inzetten om ontwikkelingen van marktpartijen te faciliteren.

Voor de volledige Nota Grondbeleid verwijzen wij u naar onderstaande hyperlink.
Nota Grondbeleid | Gemeente Enschede

Ontwikkelingen 2021
Resultaten
De aantrekkende economie zorgt al enige jaren voor een sterke vraag naar bouwgrond voor woningen en bedrijven. De pandemie heeft, net als vorig jaar, niet gezorgd voor afname van deze vraag. Ook de prijsstijging van vastgoed zette, net als in 2020, ook in 2021 door. Dit alles zorgt wederom voor een goed jaar voor het Grondbedrijf. De uitgifte van bouwgrond voor woningbouw en bedrijven overtrof ruimschoots de verwachtingen. Doel voor 2021 was om 54 woningbouwkavels te verkopen, er werden in totaal 111 kavels verkocht. De omzet van bouwkavels voor woningen bedroeg 17,3 miljoen euro, terwijl 5,4 miljoen euro was begroot.

Ook bij de verkoop van bouwgrond voor bedrijven is een opgaande lijn van toenemende verkopen zichtbaar. Doel voor 2021 was om 2,7 hectare bedrijfsgrond te verkopen, er is in totaal 5,4 hectare verkocht. De omzet van bouwkavels voor bedrijven bedroeg 7,2 miljoen euro ten opzichte van 3,3 miljoen euro begroot. De uitgifte van bouwgrond voor kantoren bleef wat achter bij de prognose. Doel was om 1 kantoorkavel te verkopen en dat is in 2021 net niet gelukt (wel in januari 2022).

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (afgekort: BBV) moet bij de winstgevende grondexploitaties de winst worden genomen op basis van de voortgang van het project. Voor de berekening van het percentage te nemen winst wordt uitgegaan van een percentage dat rekening houdt met de verhouding tussen gerealiseerde kosten en opbrengsten. Op basis van deze methode wordt over 2021 6,8 miljoen euro aan winst genomen en toegevoegd aan de reserve Grondbedrijf. Een ander resultaat betreft de verlieslatende grondexploitaties. Uitkomst van de herziening is dat deze totaal circa 4,0 miljoen euro minder verlieslatend zijn geworden.

Dit alles vertaalt zich in een mooi financieel resultaat. De reserve Grondbedrijf neemt in totaal toe met 10,4 miljoen tot 26,3 miljoen euro positief per 31-12-2021. Hierna worden de resultaten van 2021 nader toegelicht. Tenslotte volgt een vooruitblik op het grondbeleid vanaf 2022 en verder.

Realisatie programma wonen, bedrijventerreinen en kantoren in 2021

Verkopen kavels woningbouw
In 2021 heeft de gemeente Enschede in totaal 111 kavels verkocht en geleverd. Dit is ongeveer een verdubbeling ten opzichte van begroot in het MPG 2021. Bouwkavels (met

name in de projecten Brunink, Vaneker en Zuiderval) konden vanwege de hausse op de woningmarkt sneller worden verkocht dan eerder werd aangenomen omdat de betreffende terreinen al in bouwrijpe staat verkeerden en kopers mogelijk ook anticipeerden op verhoging van de grondprijzen na 1 januari 2022. In de hierna volgende tabel zijn de resultaten per project nader gespecificeerd.

Verkopen woningbouw (stand per 31-12-2021)
(weergegeven in aantallen woningen/appartementen)

Projecnaam	Begroot MPG 2021	Uitgegeven 2021
Eschmarke	1	3
Brunink	7	33
Vaneker (de Schil)	6	16
Binnenstad Roombeek	30	17
BIW II	2	8
CK Molenstraat - Zuidzijde	-	-
Zuiderval	8	34
Eindtotaal	**54**	**111**

Door de versnelde uitgifte is de fasering van de grondexploitaties van deze projecten aangepast: de doorlooptijd wordt ingekort omdat de kavels nagenoeg zijn verkocht.

Verkopen kavels bedrijventerreinen
In 2021 is er, evenals bij woningbouw, meer bedrijfsgrond verkocht dan geprognosticeerd. Er is ook hier sprake van een verdubbeling ten opzichte van de begrote uitgifte. In totaal is er 53.639 m² grond verkocht ter realisatie van nieuwe bedrijfsruimte. Voor de specifieke onderverdeling binnen de verschillende grondexploitaties wordt verwezen naar de onderstaande tabel. Op basis van de vastgestelde visie Werklocaties en faseringsvoorstellen zijn de faseringen voor uitgifte bij de herziening aangepast. Ook hier geldt dat de voorraad uitgeefbaar terrein in de afgelopen jaren sterk is geslonken.

Verkopen bouwgrond bedrijventerrein (stand per 31-12-2021)
(weergegeven in m² uitgeefbaar)

Projectnaam	Begroot MPG 2021	Uitgegeven 2021
Binnenstad Roombeek	1.375	1.375
Euregiopark II	5.841	12.599
Josink-Es	6.111	16.200
Ossenboer	12.792	18.152
Hardick en Seckel	1.282	4.773
Westerval	-	540
Eindtotaal	**27.401**	**53.639**

Verkopen kavels kantoren

Er is in 2021 geen uitgifte van bouwgrond voor kantoren gerealiseerd. Op basis van de huidige vooruitzichten op de kantorenmarkt is het kantorenprogramma verder uit gefaseerd.

Verkopen bouwgrond kantoren (stand per 31-12-2021)
(weergegeven in m² bruto vloeroppervlak)

Projectnaam	Begroot MPG 2021	Uitgegeven 2021
Binnenstad Roombeek	-	-
B&S Valley	7.364	-
Zuiderval	-	-
B&S park	-	-
Eindtotaal	**7.364**	**-**

Nieuwe grondexploitaties en afgesloten grondexploitaties in 2021
In 2021 zijn twee nieuwe grondexploitaties door de raad vastgesteld: Centrumkwadraat Molenstraat Zuidzijde en Leuriks Oost. Per 31-12-2021 zijn ook drie grondexploitaties afgesloten: winkelcentrum Stokhorst, Brandweerkazerne Glanerbrug en de Laares.

Centrumkwadraat Molenstraat Zuidzijde
Voor de eerste fase van het project Centrumkwadraat is op 28 juni 2021 de grondexploitatie geopend en een krediet van 12,8 miljoen euro verleend. Daarnaast is een investeringskrediet opgehaald voor de investeringen in de openbare ruimte binnen de eerste fase van Centrumkwadraat ten bedrage van 6,3 miljoen euro. Dit project is inmiddels volop in uitvoering. Voor de herontwikkeling van de voormalige Bölke locatie is een overeenkomst getekend voor de realisatie van 101 appartementen in een hoog stedelijke milieu en met de Stichting Jongeren Huisvesting Twente is overeenstemming bereikt over de aankoop en sloop van de bestaande flat aan de Molenstraat én de nieuwbouw van 2 studentencomplexen van in totaal 125 appartementen aan de Oldenzaalsestraat en overzijde van de Noordmolen. Daarnaast is met Domijn overeenstemming bereikt over de realisatie van 202 appartementen op Performance Factory.

Leuriks Oost
Dit project betreft een woningbouwontwikkeling aan de oostkant van de stad, aansluitend aan de Eschmarke. Het plangebied ligt tussen de Gronausestraat en de Keppelerdijk en aan de Oostzijde wordt het plangebied begrensd door de Oostweg. Het exploitatiegebied is +/- 13,4 ha groot. In 2020 is een bestaande stedenbouwkundige schets voor de toekomstige ontwikkeling nader uitgewerkt. Bij deze uitwerking is de keuze gemaakt het exploitatiegebied te vergroten door het toevoegen van percelen welke in eigendom zijn van twee particulieren. Ruimtelijk bezien bleek het logisch deze gebieden mee te nemen in de ontwikkeling en een bijkomend voordeel is dat -met het vergroten van het plangebied- meer kavels op de markt kunnen worden gebracht. Dit is ook wenselijk gezien de verwachte vraag naar woningen. Leuriks Oost was al een lopende grondexploitatie (onderdeel van de grondexploitatie Eschmarke) binnen het MPG 2021. De raad heeft op 27 september 2021 de gewijzigde grondexploitatie Leuriks Oost als separate grondexploitatie vastgesteld en daarbij voor de uitvoering een krediet van 20,3 miljoen euro verleend. Met het plan Leuriks Oost worden 74 woningen gerealiseerd.

Winkelcentrum Stokhorst

In december 2003 is met een ontwikkelende partij een intentieovereenkomst gesloten om het verouderde Winkelcentrum Stokhorst om te bouwen tot een modern aantrekkelijk woon- en winkelgebied. Op 24 september 2007 is vervolgens de grondexploitatie Stokhorst vastgesteld. Mede als gevolg van de economische crisis (2009-2013) zijn diverse gesloten overeenkomsten geactualiseerd waardoor het project vertraging opliep. In totaal zijn 104 appartementen gerealiseerd. Het project is afgesloten met een voordelig resultaat van 0,44 miljoen euro

Brandweerkazerne Glanerbrug
Dit project betreft de realisatie van een nieuwe brandweerkazerne op de hoek van de Gronausestraat – Heidevlinder. Voor de levering van bouwrijpe grond heeft de gemeente Enschede alle werkzaamheden (inclusief de benodigde wijzigingen in de ontsluiting aan de Heidevlinder, de reguliere toegang en de wijziging van het bestemmingsplan) verricht die hiervoor noodzakelijk waren. De Veiligheidsregio Twente heeft de kazerne gerealiseerd. De grondexploitatie Brandweerkazerne Glanerbrug is op 11 maart 2019 vastgesteld door de raad. Daarbij is een krediet van 0,19 miljoen euro verleend met de grondopbrengst als dekking. De grond is op 19 december 2019 overgedragen waarna de kazerne in 2020 is gerealiseerd. Het project is afgesloten met een nadelig resultaat van 58.000 euro

De Laares
De Laares is een wijk waarin de eerste woningen in de jaren 1910 – 1920 zijn gebouwd. In de jaren 30 van de vorige eeuw werden de eerste sociale huurwoningen in de Laares gebouwd. De laatste sociale huurwoningen dateren uit de jaren 80 (o.a. de Laaresstraat). Rond 1995 is, in samenwerking met de woningcorporaties, gestart met het ontwikkelen van ideeën voor de herstructurering van de Laares. Eind jaren ’90 is een sluitende grondexploitatie voor de herstructurering vastgesteld. In 2021 is het project afgerond. In totaal zijn 512 woningen gerealiseerd. Het project is afgesloten met een nadelig resultaat van 5,6 miljoen euro.

Grondexploitaties MPG 2022
Per 31-12-2021 kent het Grondbedrijf 26 lopende grondexploitaties met een begroot nadelig resultaat van per saldo 26,3 miljoen euro op netto contante waarde (NCW) 1-1-2022, waarvan:

- 13 verliesgevende grondexploitaties met een gezamenlijk begroot tekort van 57,3 miljoen euro op NCW 1-1-2022. Hiervoor is een voorziening getroffen;
- 10 winstgevende grondexploitaties met een begroot positief resultaat van 35,5 miljoen euro op eindwaarde (31 miljoen op NCW 1-1-2022). Daarvan is 28,2 miljoen euro al gerealiseerd en genomen. De begrote nog te realiseren winst bedraagt 7,3 miljoen euro op eindwaarde). Op basis van de POC berekening (langjarig) zal hiervan uiteindelijk 1,4 miljoen euro op termijn worden toegevoegd aan de reserve GB.

Particuliere grondexploitaties
Onder particuliere grondexploitaties worden projecten verstaan waarbij de bouwgrond in bezit is bij een marktpartij (ontwikkelaar, bouwbedrijf). Wanneer deze initiatief neemt voor een nieuwe ontwikkeling en daarvoor planologische medewerking van de gemeente nodig heeft) is de gemeente op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) in de meeste gevallen verplicht om de kosten die daarmee gemoeid zijn te verhalen op de betreffende partij. De gemeente voert in deze gevallen niet zelf de grondexploitatie (dat doet de marktpartij), maar in plaats daarvan sluit zij met de initiatiefnemer een exploitatieovereenkomst waarin o.m. het kostenverhaal, locatie-eisen en fasering zijn geregeld. In deze overeenkomsten worden

afspraken gemaakt over het kostenverhaal van onder meer de gemeentelijke plankosten, bestemmingsplankosten en bijdrage ruimtelijk ontwikkeling.

Projectnaam	Exploitant	Meergezins-woningen	Eengezins-woningen
Performance factory	Domijn	202	-
Ledeboerterrein	Ons Huis / Dura	110	8
Joan Coststraat	Slokker Vastgoed	-	16
ROC Hengelosestraat	Trebbe	-	94
LOC Oost Boswinkel	Ons Huis	141	140
Bolhaarslaan 20	Rentex	-	16
Veldzichtweg 45	particulier	-	1
Scholten Reimerstraat 40	Drieborch BV	6	-
Toekomststraat 90	OK Leefgoed BV	2	6
TOTAAL		**461**	**281**

In 2021 zijn voor totaal 742 woningen overeenkomsten afgesloten. Daarmee wordt de bouw van 461 appartementen en 281 ééngezinswoningen mogelijk gemaakt. Verder is er gecontracteerd over de realisatie van 2.000 m2 bedrijfsterrein in het project Performance factory.

Daarnaast zijn in het voorbereidingstraject voorschotnota's verstuurd voor werkzaamheden van de ambtelijke organisatie voor het sluiten van overeenkomsten. Het gaat om 257 woningen, waarvan 215 appartementen en 42 eengezinswoningen.

Financiële resultaten 2021
De belangrijkste uitkomsten ten aanzien van de financiële positie van het Grondbedrijf worden hierna toegelicht. Daarbij is de omvang van de Reserve grondbeleid van belang.

De Reserve grondbedrijf wordt gevormd door:

- Genomen winsten en getroffen verliesvoorzieningen behorend bij de lopende grondexploitaties;
- De resultaten van de exploitatie van in erfpacht uitgegeven gronden;
- Afwaardering van gronden waarvan de marktwaarde lager is dan de boekwaarde en die (nog) niet in exploitatie genomen zijn: de materiële vaste activa;
- Afwaardering van gronden waarvan de marktwaarde lager is dan de boekwaarde en die niet meer nodig zijn voor exploitatie en kunnen worden verkocht: de voorraad handelsgoederen;
- Overige ontvangen (interne) bijdragen aan projecten die niet rechtstreeks ten gunste van lopende grondexploitaties geboekt mogen worden.
- Bij particuliere grondexploitaties worden voorschotnota's in rekening gebracht. In incidentele gevallen kunnen niet alle kosten volledig worden verhaald en ontstaan er kleine tekorten op particuliere grondexploitaties welke dan ten laste van de Reserve grondbedrijf komen. De voordelige resultaten van particuliere exploitaties die zijn afgerond komen ten gunste van de reserve.

De complexen binnen het MPG 2022 laten per saldo een verbetering zien van 10,4 miljoen euro. Concluderend is het effect van het MPG 2021 op de Reserve grondbedrijf hierdoor als volgt:

Ontwikkeling reserve GB (bedragen in 1 miljoen euro)	
Reserve per 31-12-2020	15,9
Effecten herziening	10,4
Reserve per 31-12-2021	**26,3**

Onderstaande tabel bevat het aandeel per (deel) complex in de mutatie van de Reserve Grondbedrijf:

		effect Totaal
1	BIE (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend)	4.002.000
2	BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	6.827.000
3	gronden MVA (Materieel Vast Actief)	-555.000
	gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	-225.000
4	Erfpachtcomplex	420.000
5	Particuliere grondexploitaties	139.000
6	Overige mutaties t.l.v. reserve	-196.000
	verbetering reserve	**10.412.000**

Deze verbetering met 10,4 miljoen euro komt ten gunste van de Reserve grondbedrijf. De stand van de Reserve grondbedrijf is daardoor per 31-12-2021 verbeterd en bedraagt 26,3 miljoen euro positief.

De volgende mutaties verklaren deze verbetering:

1. De verlieslatende grondexploitaties zijn voor 4,0 miljoen euro minder verlieslatend geworden.
   Dit wordt o.a. veroorzaakt door grondprijsverhogingen, vrijval van budgetten als gevolg van de voortgang van de projecten en aanpassing van de parameters. Hierdoor is er minder voorziening nodig en dit heeft direct positief effect op de reserve GB.
2. De grootste (positieve) mutatie in de reserve wordt veroorzaakt door het winstnemen. Conform de Notitie Grondexploitaties 2016 van de BBV dient er winst te worden genomen conform de PoC-methode (Percentage of Completion). Hierbij wordt winstgenomen op basis van de voortgang van het project. Voor de berekening van het percentage te nemen winst wordt uitgegaan van de verhouding tussen gerealiseerde kosten en opbrengsten. Op basis van de PoC-methode wordt er dit jaar 6,8 miljoen euro aan winst genomen. Het risico op eventueel terugstorten van genomen winst is opgenomen in de vereiste weerstandscapaciteit.
3. De strategische grondvoorraad is onderverdeeld in Gronden MVA (Materieel Vast Actief) en Gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen). De jaarlijkse beheerlasten en -baten alsmede de rentekosten totaal 0,8 miljoen euro mogen niet op deze

complexen verantwoordt worden. Hierdoor is er meer voorziening nodig en heeft direct negatief effect op de reserve GB.

4. Het Erfpachtcomplex laat over 2021 een positief exploitatiesaldo zien van 0,4 miljoen euro. Dit resultaat komt ten gunste van de reserve Grondbedrijf.
   Er is een interne bijdrage ontvangen ter hoogte van 0,2 miljoen euro vanuit mobiliteit die niet rechtstreeks t.g.v. de grondexploitatie (CK Molenstraat Zuidzijde) mag worden geboekt conform BBV regelgeving. Deze komt rechtstreeks ten gunste van de reserve Grondbedrijf.
5. Er zijn een aantal particuliere grondexploitaties afgesloten met een positief saldo van 0,1 miljoen euro. Dit saldo komt ten gunste van de reserve Grondbedrijf. Daarnaast is de verliesvoorziening voor de particuliere grondexploitaties met een voorzienbaar tekort nagenoeg gelijk gebleven.
6. Er is een interne bijdrage van in totaal 0,2 miljoen euro vanuit de Reserve Mobiliteit ontvangen welke conform BBV niet rechtstreeks t.g.v. de grondexploitaties mogen worden geboekt maar waar wel kosten tegenover staan. Deze komt rechtstreeks ten gunste van de reserve Grondbedrijf.

Winstneming

Voor de positieve grondexploitaties is in het boekjaar 2021 de tussentijdse winstneming berekend op 6,8 miljoen euro. Deze winstneming is gestort in de Reserve grondbedrijf. In totaal is er nu 28,2 miljoen euro winst genomen. De nog te realiseren winst (toekomstig toe te voegen aan de reserve) van 1,4 miljoen euro zal naar verwachting worden gerealiseerd uit de grondexploitaties van de volgende projecten.

	Woningbouw	Eindwaarde*	Voortgangs-percentage	Winst genomen t.g.v. reserve GB	Restant toekomstige winst	Jaar
A	Brunink	8.417.000	94%	8.035.000	382.000	2025
B	Roombeek-Binnenstad	13.638.000	92%	13.701.000	- 63.000	2032
C	BIW II	638.000	40%	266.000	372.000	2024
D	Velve Lindenhof	5.072.000	96%	4.855.000	217.000	2022
E	KSL (Kansrijke Stedelijke Locaties)	359.000	93%	334.000	25.000	2022
F	Bothoven	172.000	57%	98.000	74.000	2022
	Totaal woningbouw			**27.289.000**	**1.007.000**	
	Bedrijventerreinen					
G	Euregio Bedrijvenpark II	111.000	68%	89.000	22.000	2029
H	Oostkrans – Usseleres	238.000	0%	0	238.000	2031
I	Diekman S&L	587.000	85%	501.000	86.000	2022
J	Hornbach	362.000	87%	320.000	42.000	2022
	Totaal bedrijventerreinen			**910.000**	**388.000**	
	Totaal			**28.199.000**	**1.395.000**	

*eindwaarde gecorrigeerd met rente winstnemingscomplex

De gerealiseerde winst komt voor in totaal 27,3 miljoen euro uit woningbouwprojecten (A t/m F) en 0,91 miljoen euro uit bedrijventerreinprojecten (G t/m J). Het aangegeven jaartal betreft de einddatum wanneer de restant winst naar verwachting in zijn geheel zal worden toegevoegd aan de reserve grondbedrijf.

Risico's in relatie tot de reservepositie

De vereiste weerstandscapaciteit is berekend op 13,5 miljoen euro. Ten opzichte van vorig jaar is dit een verhoging met 3,3 miljoen. Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er is gerekend met een verzwaring van het worst case scenario. Daarin zijn de mogelijke effecten van een terugval van de vastgoedmarkt (zoals dit zich bijv. gedurende 2009-2013 heeft voorgedaan) meegenomen.. Daarnaast zijn er kleine aanpassingen van de bandbreedtes meegenomen op basis van inschattingen naar huidige inzichten en het toevoegen van enkele nieuwe risico's.

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per 31-12-2021 26,3 miljoen euro.

	MPG 2022	MPG 2021	Verschil
Reserve Grondbedrijf	26,3	15,9	10,4
Stille Reserve(*)	-	*5,3*	*-5,3*
Beschikbare weerstandscapaciteit	26,3	21,2	5,1

bedragen X 1 miljoen euro

(*) In tegenstelling tot voorgaande jaren, worden -op basis van de wijzigingen in de Financiële verordening welke recent (januari 2022) is vastgesteld- de stille reserves niet meer meegenomen voor de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de Nota Grondbeleid zijn beleidsregels opgenomen inzake de Reserve grondbedrijf en weerstandsvermogen en hoe om te gaan met de beschikbare middelen. Hierbij zijn de ratio van zowel het Grondbedrijf als de gemeentelijke ratio van belang. De ratio wordt bepaald door de vereiste weerstandscapaciteit te delen door de beschikbare weerstandscapaciteit.

De grondbedrijf ratio bedraagt 1,95.
Ratio = beschikbare WSC / benodigde WSC = 26,3 /13,5 =1,95.

Het bedrag dat overeenkomt met de waarde van de ratio groter dan 1 maakt geen onderdeel uit van de totale weerstandscapaciteit van de gemeente. Dit (positieve) verschil tussen de aanwezige en benodigde weerstandscapaciteit wordt aangeduid als het surplus. Dit surplus is een momentopname, jaarlijks worden de bijbehorende berekeningen daarom geactualiseerd op basis van voortschrijdend inzicht, de toevoeging van nieuwe projecten en actueel prijspeil. Vanuit dit surplus is in 2021 bij de vaststelling van de Strategische Investeringsagenda een bedrag van 5,7 miljoen euro gelabeld voor de hierin opgenomen projecten. In de Financiële verordening is opgenomen dat er binnen het Grondbedrijf voor risicoreservering een ondergrens van 30% van het onderhanden werk aanwezig moet zijn. Op dit moment heeft Enschede een onderhanden werk positie van 10,2 miljoen euro en een vereiste weerstandscapaciteit van 13,5 miljoen euro (30% van 10,2 miljoen = 3,1 miljoen), zodat eveneens aan de vereisten van de Financiële verordening wordt voldaan.

Conclusie is dat het Grondbedrijf haar risico's zelfstandig kan dragen, mochten deze zich in volle omvang voordoen.

Overige ontwikkelingen rondom het grondbeleid in 2021

Strategische Investeringsagenda

De gemeenteraad heeft op 21 december 2021 de Strategische Investeringsagenda vastgesteld met bijbehorend investeringsfonds. De Strategische Investeringsagenda geeft aan op welke locaties de gemeente voornemens is om te gaan investeren om daarmee bij te dragen aan de realisatie van de strategische doelen van de stad. Essentieel hierbij is dat over de investeringsagenda en het investeringsfonds nog geen definitieve besluiten zijn genomen. Het betreft een labeling van middelen in bestaande reserves en een kapitaalslastenbudget welke beschikbaar zijn als dekking wanneer daarover (bij toekomstige projecten) besluitvorming plaatsvindt. Op het moment dat er een concreet projectinhoudelijk besluit (wat gaan we doen) en kredietaanvraag (wat gaat het kosten) gedaan zijn, “schuift” het uitgewerkte project vanaf de uitvoeringsfase uit de investeringsagenda door en zal het worden opgenomen in het MPG. Voor investeringsprojecten is er dan sprake van een verplaatsing naar de betreffende eindproducten zoals locatieontwikkeling, parkeren, wegen of riolering.

Richting aan Ruimte (RAR)
Het budget van Richting aan Ruimte en BBV bedraagt 22 miljoen euro. Hiervan is in voorgaande jaren een bedrag van 17,89 miljoen euro verwerkt. In 2021 is een bedrag van 0,31 miljoen euro gerealiseerd ten behoeve van het RBT. Deze grondexploitatie wordt door de provincie Overijssel in samenwerking met de Twentse gemeenten gevoerd, maar maakt, evenals Technology Base, geen onderdeel uit van het MPG. Het restant van de gereserveerde middelen binnen de algemene reserve bedraagt 3,8 miljoen euro. Dit bedrag maakt nu deel uit van de Strategische investeringsagenda en is geheel bestemd ten behoeve van de nieuwe grondexploitatie Versnelling Cromhoff.

Reserve Gebiedsontwikkeling
De gemeente Enschede vraagt op dit moment bij particuliere grondexploitaties een “bijdrage ruimtelijke ontwikkeling” (ook wel RO-bijdrage genoemd). Op basis van het vastgestelde beleid in de nota grondbeleid wordt deze bijdrage aan particulieren gevraagd bij exploitatieovereenkomsten voor projecten die financieel haalbaar zijn. De gemeente zet deze bijdrage vervolgens weer in voor locaties die een financieel tekort hebben en belangrijk zijn voor de stad. De RO-bijdragen worden in de Reserve Gebiedsontwikkeling ondergebracht totdat de raad een besluit heeft genomen waar deze middelen aan besteed moeten worden. In het MPG wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over de omvang en mutaties in deze reserve.

Stand per 31-12-2020	1.084.000,--
Toevoeging bijdragen	77.000,--
Stand per 31-12-2021	**1.161.000,--**
Verwachte toevoeging 2022	490.000,--
Stand per 31-12-2022	1.691.000,--
Verwachte toevoeging 2023	120.000,--
Stand per 31-12-2023	1.771.000,--
Verwachte toevoeging 2024	39.000,--
Stand per 31-12-2024	1.810.000,--

Notitie van Uitgangspunten
Als basis voor het MPG 2022 is, conform voorgaande jaren, gewerkt met een Notitie van Uitgangspunten. In deze notitie worden, aan de hand van een analyse van de marktsituatie,

de rekenparameters voor de herziening van het MPG worden voorgesteld, Op 7 december 2021 heeft het College van B&W de Notitie van Uitgangspunten MPG 2022 vastgesteld. De hierna volgende tabel bevat de voor 2022 vastgestelde parameters. Naast de parameters zijn met de Notitie van Uitgangspunten ook het programma, planning en de grondprijzen vastgesteld.

Parameters herziening grondexploitaties

	2022	2023	2024	2025	2026 e.v. *
Kosten	3%	2,5%	2%	2%	2%
Opbrengsten					
- Woningbouw	0%	2,5%	2%	2%	2%
- Bedrijventerreinen	0%	1%	2%	2%	2%
- Kantoren	0%	0%	2%	2%	2%
Rente					
- BIE	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
- Ovierge gronden	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%
Disconteringsvoet **	2,0%				

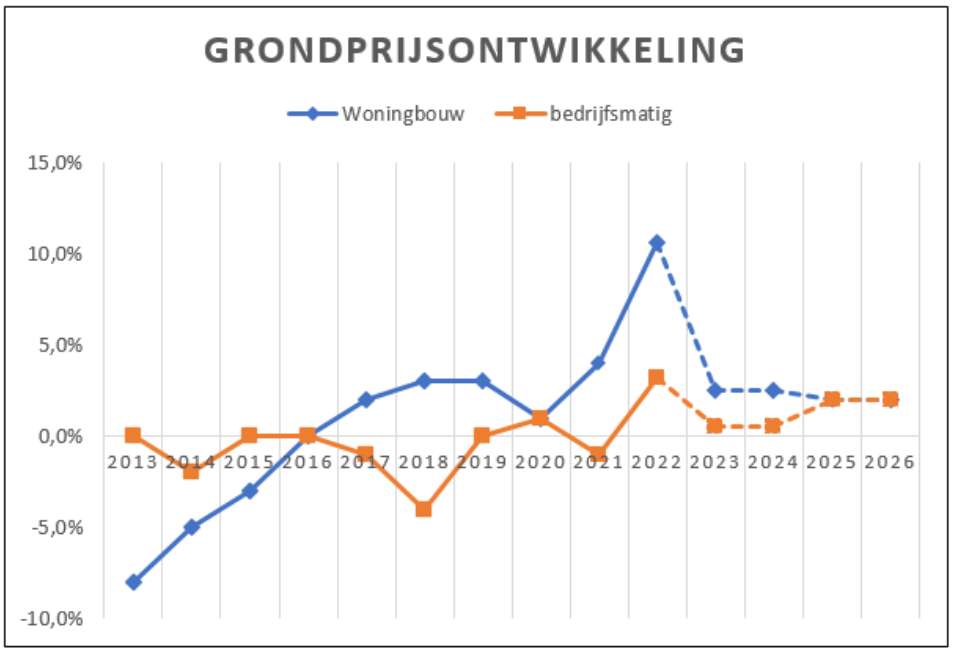
* beheersmaatregel, na 10 jaar (uitgaande van basisjaar 2022) worden de parameters voor de opbrengsten voorzichtigheidshalve teruggebracht naar 0% per jaar.

** disconteringsvoet is op basis van BBV regelgeving en betreft geen zelfstandig besluit in het kader van het opstellen van de Notitie van Uitgangspunten.

Grondprijzen 2022

De taxatie van de woningbouw-, bedrijfs- en kantorenkavels is verricht door de interne makelaar van de gemeente Enschede, waarbij in een aantal gevallen een externe collegiale toets heeft plaatsgevonden. De strategische grondvoorraad (bestaande uit de in het complex overige gronden opgenomen materiële vaste activa plus de in het complex overige gronden opgenomen voorraad handelsgoederen) zijn in 2021 alle door een externe makelaar getaxeerd. Zowel de interne als de externe makelaar is aangesloten bij Nederlands Register Vastgoed Taxateurs. Daarmee is geborgd dat wordt voldaan aan vastgestelde kwaliteitseisen, wet- en regelgeving en dat bij de waardering gebruik is gemaakt van erkende taxatiemethoden. Voor de gemeente Enschede is daarmee voldoende zeker gesteld dat de ingebrachte kennis en kunde van de benodigde hoge kwaliteit is en resulteert in deugdelijke grondslagen voor in de Notitie van Uitgangspunten van het MPG.

In september - oktober 2021 heeft een uitgebreide taxatie plaatsgevonden van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Hieruit zijn de grondprijzen voor 2022 voortgekomen.
Gemiddeld is in het MPG 2022 sprake van een grondprijsstijging voor de woningbouw van 11%. De grondprijzen voor bedrijventerreinen zijn met 6% gestegen. Voor bouwgrond voor kantoren wijzigt de prijs niet. De langjarige ontwikkeling van de grondprijzen staat weergegeven in onderstaande grafiek.

Vooruitblik 2022 en verder
Na de voorafgaande toelichting op de in 2021 met de uitvoering van het grondbeleid bereikte resultaten, wordt in het vervolg van deze paragraaf grondbeleid vooruitgeblikt op het grondbeleid vanaf 2022 en daarna. Eerst wordt kort een toelichting gegeven op de programmering en planning van de bouwgrond die de komende jaren met de in het MPG opgenomen projecten wordt geproduceerd.

Gedurende de laatste jaren is er veel bouwgrond verkocht, maar er zijn in dezelfde periode niet veel nieuwe complexen in exploitatie genomen. Ook worden in de komende jaren een aantal bestaande projecten afgerond. Het gevolg is dat het grondbedrijf over enige tijd geen aanbod meer beschikbaar heeft. Om in de toekomst ook over voldoende bouwgrond te kunnen beschikken, is de in 2021 ingestelde Strategische investeringsagenda van groot belang. Met de hierdoor beschikbaar gekomen middelen kunnen nieuwe projecten worden gestart om bij te dragen aan de strategische doelen van de stad.

In december 2021 heeft de gemeenteraad besloten over de Strategische Investeringsagenda en in januari 2022 is de actualisatie van de Financiële verordening en de Nota Risicomanagement en weerbaarheid vastgesteld. Als gevolg van deze verschillende besluiten zijn spelregels bepaald die nieuw zijn, maar bovenal verband zijn gaan houden met elkaar en zelfs direct ingrijpen op elkaar, waardoor ook financieel gezien communicerende vaten ontstaan.

De Strategische investeringsagenda en het grondbeleid zullen in 2022 beter met elkaar worden uitgelijnd. Daarmee gaat het in essentie over de beleidsproducten die nodig zijn om programma toe te kunnen voegen. Dit zal worden gedaan door onder meer de nota grondbeleid en de nota kostenverhaal te actualiseren. Daarbij wordt tevens het in de afgelopen jaren gevoerde situationeel grondbeleid geëvalueerd en waar nodig herijkt.

Programmering en planning
Programmering betreft de hoeveelheden bouwgrond voor woningbouw, hectares bedrijventerrein en m² bruto vloeroppervlakte kantoren die binnen de looptijd van het MPG zullen worden geproduceerd. De planning betreft de fasering (totale hoeveelheden per

kalenderjaar) van de aantallen woningen, uitgeefbare m² grond voor bedrijventerreinen en m2 bruto vloer oppervlakte voor kantoren gedurende de resterende looptijd van de grondexploitatie. Voor een meer gedetailleerd overzicht van de programmering en planning wordt verwezen naar het (vertrouwelijke) MPG 2022 deel 2.

Woningbouw
Binnen het MPG is voor de periode 2022 tot 2030 uitgifte van grond voor 839 woningen geprogrammeerd. Hierbij wordt in de periode 2022 t/m 2025 uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse gronduitgifte voor 180 woningen. Voor de periode 2026 t/m 2029 resteert binnen het huidige programma gemiddeld jaarlijks 30 woningen. Het gemeentelijk aanbod bevindt zich voornamelijk in de projecten Centrumkwadraat en Leuriks-Oost. Daarnaast bevindt zich nog programma in het project Kop Boulevard, dat in samenwerking met marktpartijen tot ontwikkeling wordt gebracht. De overige gemeentelijke uitgifte is op dit zeer beperkt. De vraag is er wel degelijk, maar gedurende de laatste jaren is de voorraad bouwgrond voor woningen door uitgifte sterk afgenomen. Momenteel zijn de projecten Eschmarkerveld, Cromhoff 1e en 2e fase, Centrumkwadraat 2e fase, Twekkelerveld en Kennispark (woningbouw) in voorbereiding en maken onderdeel uit van de Investeringsagenda.

Bedrijventerreinen
Grosso modo geldt voor het aanbod van bedrijfsterrein ongeveer hetzelfde als bij woningbouw: het aanbod droogt als gevolg van uitgifte op, maar de vraag is nog steeds groot. Per 1-1-2022 is nog circa 19 hectare bedrijventerrein beschikbaar. Het grootste deel hiervan (54%) betreft Oostkrans Usseleres (10,2 hectare), het Euregiobedrijvenpark (4,5 hectare) Josink Es (2 hectare) en de Ossenboer (1,3 hectare). In het MPG 2022 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2025 van 2,4 hectare, in de periode 2026 - 2031 van 1,5 hectare. Het is echter waarschijnlijk dat er meer zal worden gevraagd, waardoor het nog beschikbare aanbod snel zal afnemen. Het aanbieden van bouwgrond voor bedrijven is een middel om de ambitie van 10.000 extra arbeidsplaatsen waar te kunnen maken. Het college van B&W heeft daarom op 30 november 2021 besloten aan de raad voor te stellen om een zoekopdracht te starten naar (een) locatie(s) voor een nieuw duurzaam bedrijventerrein tussen (netto) 20 en 40 hectare. De beoogde uitkomst hiervan is één of meerdere potentiële locaties of zoekgebieden voor een nieuw duurzaam bedrijventerrein en een beschrijving van in hoeverre de locaties voldoen aan het programma van eisen die aan de raad worden voorgelegd. Bij de ruimtebehoefte worden ook de revitaliseringsmogelijkheden op bestaande bedrijventerreinen meegenomen. De uitkomst is belangrijke input voor de Omgevingsvisie en ontwikkelstrategie van de stad.

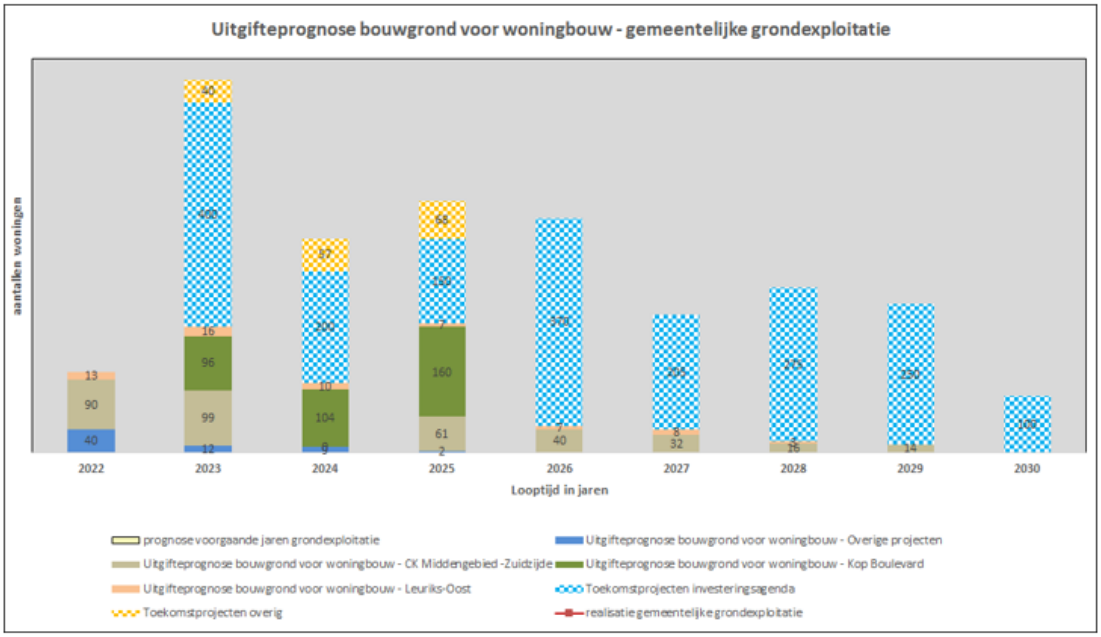
Kantoren
In 2022 zal nader worden ingezoomd op het kantorenvraagstuk (kwalitatief/kwantitatief). Op basis van de uitkomst van de in 2021 uitgevoerde marktanalyse zal waar nodig het beleidskader kantoren worden herzien. Het aanbod aan kantoorkavels van de gemeente bevindt zich op het B&S Park, de Zuiderval en het Roombeek. De plancapaciteit in het MPG 2022 is ca. 67.000 m² bvo tot en met 2035, wat neerkomt op gemiddeld circa 4.800 m² bvo per jaar. Uitgegaan wordt van een uitgifte in 2022 van ca. 7.800 m² bvo en in de periode na 2022 van gemiddeld ca. 4.600 m² bvo per jaar. Afgelopen 2 jaar is er geen bouwgrond voor kantoren verkocht.

Overige gronden
Het totaal aan Overige gronden is in de tweede helft van 2021 opnieuw gewaardeerd. De daadwerkelijke uitgifteprijzen worden op bouwplanniveau bepaald op het moment dat een uitgifte concreet wordt en bekend is welke functie en oppervlak het betreft.

Verwachte nieuwe grondexploitaties 2022
In de Zomernota 2021 is een aantal projecten vermeld dat in aanmerking komt voor financiering in de eerste tranche van de investeringsagenda. Het gaat daarbij om negen projecten die prioritair zijn op basis van hun bijdrage aan (de opgave van) de stad. Het betreft projecten waar reeds op visie niveau bestuurlijke besluitvorming over heeft plaatsgevonden, ofwel in het coalitieakkoord of gemeentebegroting zijn opgenomen:

1. Kennispark
2. Centrumkwadraat 1e en 2e fase
3. Kop Boulevard
4. Cromhoff (wordt: Versnelling Cromhoff)
5. Eschmarkeveld
6. Leuriks Oost
7. MFSA oost en zuid
8. DIA Twekkelerveld
9. DIA Zuid

Op dit moment zijn drie projecten, welke waren benoemd in de investeringsagenda, al onderdeel van het MPG 2022: Kop Boulevard, Centrumkwadraat 1e fase en Leuriks Oost. Deze projecten zijn samen goed voor ca. 776 nieuwe woningen. Met de overige zeven projecten, welke nu nog in voorbereiding zijn, zullen naar verwachting ca. 2.310 nieuwe woningen worden toegevoegd. In onderstaande staafdiagram is de kwantitatieve prognose van 2022 tot en met 2030 weergegeven.

Voor een aantal projecten of deelprojecten die verband houden met de investeringsagenda zal in 2022 een voorstel ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Met de huidige kennis en inzichten betreft dit de volgende projecten.

Grondexploitatie Eschmarkeveld
Enschede wil de groei van de stad mogelijk maken door zowel hoogstedelijke als sub-urbane woonmilieus toe te voegen. Daarnaast is het aantrekken en behouden van (jong) talent één

van onze strategische opgaven. Zowel in het coalitieakkoord als in de woonvisie is Eschmarke genoemd als te ontwikkelen locatie ter ondersteuning van deze doelen. Op 25 oktober 2021 heeft de Raad het koersdocument voor Eschmarkerveld met de uitgangspunten en randvoorwaarden voor verdere ontwikkeling van het plan vastgesteld. In aansluiting hierop zijn eind 2021 zijn de voorbereidingen voor een Stedenbouwkundig Masterplan opgestart, wordt de ontwikkelstrategie verder uitgewerkt, een concept grondexploitatie opgesteld en zal een eerste begin worden gemaakt met het opstellen van een bestemmingsplan of omgevingsplan. Naar verwachting wordt de grondexploitatie met het Masterplan en de ontwikkelstrategie in het derde kwartaal van 2022 ter vaststelling aan de Raad voorgelegd. Het bestemmingplan zal in het derde kwartaal van 2022 ter visie worden gelegd. Het streven is direct na de vaststelling van het bestemmingsplan (eerste kwartaal 2023) te starten met het bouwrijp-maken van het gebied zodat nog in 2023 kan worden gestart met de particuliere kaveluitgifte en de uitgifte van gronden voor projectmatige ontwikkeling.

Grondexploitatie versnelling Cromhoff
Op 6 februari 2017 heeft de Raad de grondexploitatie Zuiderval vastgesteld. Op 1-1-2018 is een krediet van 11,29 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de herontwikkeling van de Wegenerlocatie. Bij de uitwerking is echter gebleken dat een totale gebiedsvisie rondom de Wegenerlocatie noodzakelijk is. Als resultaat is op 25-10-2021 de ontwikkelvisie Cromhoff vastgesteld door de gemeenteraad. Deze visie is in samenwerking met Cromhoffpark BV (waarin BPD en Koopmans zijn vertegenwoordigd) en de overige vastgoed eigenaren opgesteld. De ambities voor het gebied worden inmiddels zowel inhoudelijk als financieel ondersteund door de provincie.

Op basis van de vastgestelde visie is een subsidie aanvraag ingediend bij de provincie Overijssel. De subsidie is aangevraagd voor diverse activiteiten. Hierbij gaat het enerzijds om activiteiten die de locatie “op de kaart” zetten, verder voor activiteiten om de waardevolle gebouwen te behouden en activiteiten om de locatie gereed te maken voor woningbouw zoals sloop, sanering, etc. De provincie heeft positief beslist over deze subsidieaanvraag. Mede vanwege deze verleende subsidie wordt het mogelijk om een versnelling aan te brengen in het project Cromhoff. Op dit moment wordt een separate (geen onderdeel van Zuiderval meer uitmakende) gemeentelijke grondexploitatie voorbereid voor de versnelling van het project Cromhoff. Deze grondexploitatie stelt de gemeente in staat om vooruitlopend op een samenwerkingsovereenkomst met de marktpartijen, een versnelling te realiseren in de Enschedese woningbouwopgave. Besluitvorming in het College van B&W is voorzien vóór de gemeenteraadsverkiezingen. Vervolgens zal vaststelling van de grondexploitatie plaatsvinden na installatie van de nieuwe gemeenteraad.

Grondexploitatie Kennispark (Nu: B&S Valley)
Onderdeel van het MPG 2022 is de reguliere herziening van de grondexploitatie B&S Valley. Deze kent op dit moment een tekort op netto contante waarde per 1-1-2022 van circa 89.000 euro. Op 11 januari 2022 heeft het college van Burgemeester en Wethouders ingestemd met het voorstel om de actualisatie van de grondexploitatie B&S voor te leggen aan de gemeenteraad en deze te hernoemen naar grondexploitatie Kennispark. Het raadsvoorstel is op 2 februari 2022 besproken in de Stadsdeelcommissie. Op 7 maart 2022 wordt het ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad. Indien deze grondexploitatie door de raad wordt vastgesteld en het bijbehorende krediet verleend, komt deze grondexploitatie Kennispark in de plaats van de huidige grondexploitatie B&S zoals opgenomen in het MPG 2022. Zonder dit besluit zal vooralsnog de grondexploitatie B&S het geldende kader blijven.

Grondexploitatie Centrumkwadraat 2e Fase
Momenteel wordt de tweede van het project Centrumkwadraat voorbereid, Dit betreft o.m. de realisatie van een nieuw Station (waar het de ambitie is om het spoor ondergronds te brengen), een nieuw busstation, nieuwe fietsenstallingen rondom het station en nieuwe autoparkeergarage(s) voor de binnenstad aan de noordzijde van de stad. Dit alles mede ter compensatie van het verwijderen van het maaiveld- parkeren in projectgebied Centrumkwadraat en de toegenomen woningdichtheid in het gebied als gevolg van de toevoeging van woningen in het nieuwe hoogstedelijke woonmilieu. Daarnaast wordt gewerkt aan plannen voor verdere intensivering rondom het station. In 2022 zullen de eerste stappen voor verdere besluitvorming over de 2de fase van Centrumkwadraat aan de raad worden voorgelegd.

Grondexploitatie Kop Boulevard
Voor het project De Kop Boulevard is in 2019 een grondexploitatie geopend en ontwikkelkader vastgesteld. Sindsdien wordt met Life en Ten Brinke onderhandeld over de verdere invulling van dit gebied. De verwachting is dat het kader en het plan gewijzigd zullen worden. Hierover zal de raad in de loop van 2022 nader worden geïnformeerd.

Overige projecten
Naast de verwachte projecten die vanuit de Investeringsagenda worden voorbereid, worden in totaal nog ca. 99 woningen verwacht uit nieuwe projecten. In 2022 betreft dit de Woonwagenlocatie
(ongeveer 10 woningen), Franklinstraat / Oostburgweg Velve (19 woningen) en overige kleine plannen. Verder wordt een derde tranche projecten ‘bouwen in de wijk’ voorbereid. In totaal betreft het naar verwachting 66 woningen in 8 nieuwe projecten. Op dit moment is nog niet duidelijk wanneer deze zijn uitontwikkeld

Beleidsproducten 2022

Nota grondbeleid 2022
In januari 2020 is de nota grondbeleid vastgesteld door de gemeenteraad. In december 2021 heeft de gemeenteraad besloten over de Strategische Investeringsagenda en in januari 2022 is de actualisatie van de Financiële verordening en de Nota Risicomanagement en weerbaarheid vastgesteld. Als gevolg van deze verschillende besluiten zijn spelregels ontstaan die nieuw zijn, maar bovenal verband zijn gaan houden met elkaar en zelfs direct ingrijpen op elkaar, waardoor ook financieel gezien communicerende vaten ontstaan. Deze nieuwe regels maken het noodzakelijk om de nota grondbeleid en het daarin vastgelegde grondbeleid te evalueren en waar nodig te actualiseren.

Nota kostenverhaal
Als bijlage bij de te actualiseren nota grondbeleid zal ook de nota kostenverhaal geactualiseerd worden. Deze wijziging is echter ook gekoppeld aan de invoering van de Omgevingswet. Dit, omdat het instrumentarium rondom het kostenverhaal bij faciliterend grondbeleid straks anders wordt ingevuld dan onder de huidige Wro. De ontwikkelingen rondom de invoering van de Omgevingswet zijn volop in beweging. Afhankelijk van de invoeringsdatum van deze nieuwe wet zal de nota kostenverhaal in 2022 of 2023 worden aangepast.

Nota erfpachtbeleid woningbouw
De raad heeft bij de woonvisie aangegeven dat starters betere kansen op (toetreding tot) de woningmarkt zouden moeten krijgen. Naast het realiseren van een geschikt woningbouwprogramma voor deze doelgroep, kan mogelijk ook gebruik worden gemaakt van

erfpacht als middel om de betaalbaarheid van een woning voor starters op de woningmarkt te verbeteren. Door gronden in erfpacht te geven tegen een lage aanvangscanon kunnen mogelijk startende onderwijzers, verpleegkundigen en politieagenten een betere kans maken op een koopwoning in de stad.
In 2022 zal worden onderzocht of nieuwe erfpachtvoorwaarden voor woningbouw een aanvullend instrument kunnen zijn bij actief grondbeleid.

Visie Werklocaties
De visie Werklocaties is in 2019 door de Raad als ruimtelijk en economisch beleidskader voor bedrijventerreinen, kantoorlocaties, informele binnenstedelijke bedrijfslocaties en thuiswerken, vastgesteld. Als uitwerking van de visie Werklocaties volgt een herziening van de kantorenvisie, waarin nader wordt ingezoomd op het kantorenvraagstuk (kwalitatief/kwantitatief). In 2021 zijn twee externe marktanalyses van de kantorenmarkt afgerond. Op basis van de uitkomst van deze marktanalyses wordt in 2022 het beleidskader kantoren herzien.

3.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Toezicht op de Wmo en Jeugdwet in de gemeente Enschede; Art.213-a onderzoek.

Tussen november 2020 en februari 2021 deed I&O Research onderzoek naar het toezicht op de Wmo en Jeugdwet in de gemeente Enschede. Centraal in dit onderzoek staat het team van toezichthouders van de gemeente Enschede. Hierover is de raad geïnformeerd per brief op 8 juni 2021.

De belangrijkste conclusie is dat de gemeente Enschede voldoet aan het wettelijk kader voor toezicht op de Wmo en Jeugdwet. Het onderzoek prijst de kwaliteit van het onderzoek vanuit team Toezicht in Enschede: onderzoeken zijn gedegen, nauwkeurig en van hoge kwaliteit binnen de beschikbare capaciteit van het team Toezicht. Daarbij signaleert het onderzoek wel dat team Toezicht geen beleidskader heeft. Deze is echter in december aan de raad aangeboden.

Een andere aanbeveling betreft het sturen op data en risico indicatoren bij toezicht. Hiervoor is een trainee aangenomen die bekijkt welke mogelijkheden er zijn m.b.t. datagedreven werken binnen toezicht.

Een andere aanbeveling hangt samen met de huidige inrichting en implementatie van het barrièremodel. Het college herkent de signalen en de wens tot een scherpere poortwachtersfunctie aan de voorkant om malafide zorgaanbieders te weren. Mede op initiatief van Enschede worden er nu al strengere eisen gesteld binnen de huidige aanbesteding en nemen we de ervaringen mee een volgende aanbesteding.

De laatste aanbeveling benadrukt dat de Regio Twente een voorloper is op het gebied van de aanpak van zorgfraude. Dit komt ook tot uiting doordat we meedoen aan de pilot proeftuin Twente, het regionale project vervolgaanpak zorgfraude.

3.9. Subsidieverwerving

Inleiding
In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het aantal subsidietoekenningen in 2021 die middels Team Subsidieverwerving tot stand zijn gekomen en de relatie van deze subsidies met de opgaven van de stad. De subsidies zijn ingedeeld conform de doelenboom.

Aangevraagde subsidies
In 2021 zijn 53 subsidies aangevraagd die over de volle breedte bijdragen aan de opgaven van de stad. Van de aanvragen is op 31 december 2021 23,8 miljoen euro toegekend, 1,8 miljoen euro afgewezen of lager toegekend en 352.267 euro in behandeling. Er zijn 4 aanvragen niet toegekend met een subsidievolume van 0,6 miljoen euro waarbij 1 afgewezen aanvraag een subsidievolume had van 0,58 miljoen euro.

Jaar	Aantal	Aangevraagd subsidievolume
2017	32	9.213.624
2018	39	16.300.440
2019	39	24.613.603
2020	52	28.868.851
2021	53	26.031.632

Vanuit de rijksoverheid worden in toenemende mate middelen verstrekt via specifieke uitkeringen, in plaats van incidentele subsidies. Deze uitkeringen zijn zeer uiteenlopend van aard en kunnen variëren van ‘trekkingsrechten’ voor gemeenten tot concurrentiegerichte regelingen waarvoor gedetailleerde plannen nodig zijn. Aangezien elke specifieke uitkering unieke elementen bevat wordt per regeling met het programma afgestemd welke ondersteuning Team Subsidieverwerving kan geven. Specifieke uitkeringen worden allemaal verantwoord via de SiSa.

Team Subsidieverwerving is daarnaast betrokken bij subsidieaanvragen voor partners van de gemeente Enschede. We werken als gemeente immers steeds meer samen met anderen aan projecten om onze doelstellingen te realiseren. De betrokkenheid van Team Subsidieverwerving hangt af van de wijze van samenwerking. Doordat de gemeente Enschede zelf niet aanvraagt, zijn deze subsidies niet opgenomen in bovenstaand overzicht.

Toegekende subsidies
In 2021 is ruim 29 miljoen euro subsidie toegekend. Hier zitten subsidies bij die al vóór 2021 aangevraagd waren. Van de ruim 29 miljoen euro aan subsidies is 7,1 miljoen euro afkomstig uit Europa, 9,3 miljoen euro vanuit het Rijk en 12,7 miljoen euro vanuit de provincie. De Europese subsidies die verworven zijn, bestaan grotendeels uit middelen die de Europese Commissie beschikbaar heeft gesteld in het kader van het corona herstelprogramma React EU, onderdeel van EU Next Generation.

Jaar	Toegekend subsidievolume
2016	6.957.929
2017	11.708.500
2018	8.715.245
2019	10.633.093
2020	26.921.213
2021	29.393.476

Het toegekende subsidievolume in 2021 is als volgt onder te verdelen:

Instanties	Samenleving en bestuur	Duurzaam wonen, leven en werken	Vitaal en sociaal	Eindtotaal
Euregio - Interreg V-A		17.500		17.500
Europa			7.137.800	7.137.800
Fondsen	5.000	30.000	128.374	163.374
Ministerie van BZK	400.779	5.363.377		5.764.156
Ministerie van I&W		118.950		118.950
Ministerie van J&V	300.000			300.000
Ministerie van VWS			3.148.564	3.148.564
Provincie Overijssel	4.000	11.883.664	855.468	12.743.132
Eindtotaal	**709.779**	**17.413.491**	**11.270.206**	**29.393.476**

Hieronder is de onderverdeling opgenomen van het toegekende subsidievolume naar de opgaven in de stad.

Opgaven	Aantal projecten	Toegekend bedrag	Voorbeeld
Bereikbaarheid van banen	13	8.004.157	F35, Kennispark, Verkeersveiligheid
Talent aantrekken en vasthouden	11	6.828.827	Binnenstad, Cromhoff, Euregionaal, Doorlopende leerlijn, cultuur
Inclusieve samenleving	15	11.549.738	Twents Fonds voor Vakmanschap, huisvesting aandachtsgroepen, sport
Duurzame en groene stad	9	2.277.025	Reductie energieverbruik, klimaatadaptatie
Goed bestuur	3	49.000	Thuiswerken, Grenslandconferentie
Basis op orde	9	774.729	Ventilatie scholen, verkeerslawaai
Totaal	**60**	**29.393.476**	

3.10. Covid 19

Inleiding
Deze speciale corona-paragraaf is opgenomen zodat raadsleden in één oogopslag zien welke maatregelen het college heeft getroffen om de pijn van de coronacrisis te verzachten en welke gevolgen corona heeft gehad op de begroting 2021. Daarbij op voorhand wel de opmerking dat het soms lastig aan te geven is wat het exacte effect van corona is geweest. De specifieke hoogte van een tekort of overschot – met corona als oorzaak – is in sommige gevallen moeilijk te bepalen. Als voorbeeld: bij de aanvraag voor bijstand wordt niet geregistreerd of corona de oorzaak van de aanvraag is.

Maatregelen maatschappelijke en economische gevolgen pandemie
In 2021 zijn verschillende maatregelen genomen om de pijn van de coronacrisis te verzachten. Denk bijvoorbeeld aan de continuïteitsbijdragen voor de zorg, tegemoetkoming horeca- en marktondernemers en compensatie voor culturele instellingen. Een totaaloverzicht aan zogeheten *ABC-maatregelen* is in onderstaand overzicht opgenomen. Hierin staan 'eigen maatregelen' maar ook maatregelen die met een bijdrage van het Rijk mogelijk zijn gemaakt. Het volledige financieel effect van corona op de begroting 2021 wordt onder de tabel van ABC-maatregelen nader toegelicht. De tabel met ABC-maatregelen is een weergave van genomen maatregelen, de gemaakte kosten en compensatie door het Rijk. De tabel is daarmee geen indicatie van het effect door corona op de begroting.

Categorie	Nr.	Programma	Onderwerp	Kosten	Compensatie Rijk
A. Moet vanuit Rijk	1	Vitaal en Sociaal	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (tozo)	9.368.424	9.368.424
A. Moet vanuit Rijk	2	Vitaal en Sociaal	Doorbetalen vervoerders zorg/leerlingen/collectief vervoer	296.600	0
B. Geen kosten	3	DWLW	Cultuursubsidies doorbetaald	0	0
C. Wel kosten	4	Vitaal en Sociaal	Re-integratie dienstverlening bijstandsgerechtigden	2.787.000	2.787.000
C. Wel kosten	5	Vitaal en Sociaal	Gemeentelijk schuldenbeleid	383.000	383.000
C. Wel kosten	6	Vitaal en Sociaal	Bijzondere bijstand	0	133.000
C. Wel kosten	7	Vitaal en Sociaal	Crisisdienstverlening	1.935.000	1.935.000
C. Wel kosten	8	DWLW	Extra kosten verkiezingen 2020 en 2021	195.000	195.000
C. Wel kosten	9	DWLW	Cultuurmiddelen	1.722.000	1.722.000
C. Wel kosten	10	DWLW	Cultuur	1.200.000	1.200.000
C. Wel kosten	11	DWLW	Toezicht en handhaving	459.000	459.000
C. Wel kosten	12	DWLW	Verkiezingen - coronaproof organiseren	234.000	234.000
C. Wel kosten	14	Vitaal en Sociaal	Onderwijs / LEA - Perspectief jeugd en jongeren	444.192	433.442
C. Wel kosten	15	Vitaal en Sociaal	Jongeren - Jongerenwerk	80.601	147.509
C. Wel kosten	16	Vitaal en Sociaal	Jongeren - Mentale ondersteuning jeugd	124.271	124.271
C. Wel kosten	17	Vitaal en Sociaal	Jongeren - Activiteiten en ontmoetingen jeugd	86.275	86.275
C. Wel kosten	18	Vitaal en Sociaal	TONK 3 t/m 5	270.545	811.636
C. Wel kosten	19	Vitaal en Sociaal	Bestrijden eenzaamheid ouderen	298.923	298.923
C. Wel kosten	20	Vitaal en Sociaal	Extra begeleiding kwetsbare groepen	408.832	408.832
C. Wel kosten	21	Vitaal en Sociaal	Extra begeleiding dak- en thuisloze mensen	220.454	220.454
C. Wel kosten	22	Vitaal en Sociaal	Mutaties voorschoolse voorziening peuters	15.147	53.366
C. Wel kosten	23	Vitaal en Sociaal	Herorientatie zelfstandigen	41.000	41.000
C. Wel kosten	24	Vitaal en Sociaal	Jeugd aan zet	0	10.000
C. Wel kosten	25	DWLW	Lokale cultuur	500.000	500.000
C. Wel kosten	26	Financien Organisatie	Buurt- en dorpshuizen	22.000	108.000
C. Wel kosten	27	Vitaal en Sociaal	TONK 3 t/m 5	520.000	2.444.000
C. Wel kosten	28	DWLW	Handhaving quarantaine	0	120.000
C. Wel kosten	29	DWLW	Lokale cultuur	0	422.000
C. Wel kosten	30	Vitaal en Sociaal	Continuiteit van zorg	2.496.000	2.496.000
C. Wel kosten	31	Financien Organisatie	Inkomstenderving 2020	3.128.000	3.128.000
C. Wel kosten	32	Vitaal en Sociaal	Participatie - vergoeding SW-bedrijven	81.322	649.000
C. Wel kosten	33	DWLW	Compensatie controle coronatoegangsbewijs	431.000	431.000
C. Wel kosten	34	Financien Organisatie	Kwijtschelden precario	320.000	0
C. Wel kosten	35	DWLW	Kwijtschelden marktgelden 2021	200.000	0
C. Wel kosten	36	Financien Organisatie	CAO vergoeding thuiswerken ivm corona	527.000	0
			Totaal	**28.795.586**	**31.350.132**

*De kosten met betrekking tot de inkomstenderving zijn al in 2020 gemaakt en komen niet terug in de jaarrekening 2021. Dit is mede reden dat het saldo van deze tabel niet het financiële effect 2021 weergeeft.

Het effect van corona in de begroting 2021
Conclusie is dat corona dit jaar een positief effect heeft gehad op de begroting (3,6 miljoen euro – zie linker kolom in onderstaande tabel). Oorzaak hiervan is met name gelegen in de compensatie die op diverse gebieden door het Rijk ontvangen is maar waar geen gebruik van is gemaakt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de opschalingskorting die vervallen is voor 2021 (1,6 miljoen euro – onderdeel product algemene inkomsten). Ook hebben zich voordelen voorgedaan omdat acties niet uitgevoerd konden worden. Het grootste nadelige effect op de begroting door corona is de derving van parkeerinkomsten (3,7 miljoen euro – product parkeerbeheer).

Het effect van corona op de begroting is lastig te kwantificeren. Met name voor producten als bijvoorbeeld Jeugdhulp, Onderwijs, Schuldhulpverlening en Inkomensondersteuning is het vrijwel niet aan te geven wat het directe financiële effect van corona is geweest. Bij de aanvraag van bijstand bijvoorbeeld wordt niet geregistreerd of corona de oorzaak van de aanvraag is. In de toelichting op de producten in hoofdstuk 8 wordt het effect van corona wel kwalitatief beschreven. In dit hoofdstuk is terug te lezen op welke producten corona een impact heeft gehad.

Compensatie Rijk 2021
Uit het overzicht blijkt dat de compensatie op onderdelen (voorlopig) te laag is geweest (bijv. voor parkeren) maar dat op andere onderdelen ook ruim gecompenseerd is. Daar waar sprake is van ruime compensatie zijn de middelen voor een groot deel meegenomen naar 2022 en dan alsnog beschikbaar. Dit levert dus niet per definitie een voordeel op in het jaarresultaat. Dit komt onder andere doordat aan sommige producten een bestemmingsreserve is gekoppeld (waar het resultaat in terecht komt en beschikbaar blijft) en omdat 7 miljoen euro is overgeheveld naar 2022, overeenkomstig raadsbesluit van december 2021 (bestemmingsvoorstellen).

Daarnaast volgt in 2022 compensatie voor inkomstenderving over 2021 (bijv. voor derving parkeerinkomsten). De verwachting is dat dit gebeurt volgens dezelfde procedure als voor de inkomstenderving 2020 (op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2021). Mocht Enschede hiervoor nog compensatie ontvangen, dan wordt deze in de jaarrekeningcijfers van 2022 meegenomen.

Overzicht Corona 2021
In onderstaand overzicht is het effect van corona (zowel positief, als negatief) op de begroting 2021 weergegeven. De bedragen zijn op de producten gesaldeerd. Vandaar dat er geen vergelijk te maken is met bovenstaande tabel met getroffen maatregelen.

Onderwerpen (x 1.000 euro)	Effect corona 2021	Overige effecten	Gerealiseerd resultaat 2021

Bezwaar en beroep	0	37	37
College van B&W	142	442	584
Klachtencommissariaat	0	-27	-27
Ondersteuning College van B&W en directie	0	-8	-8
Raad en commissies	0	-43	-43
Stadsdeelgewijs werken	57	192	249
Regionale samenwerking	0	1	1
Publieksdienstverlening	0	-7	-7
Verkiezingen	0	3	3
Openbare orde en veiligheid	0	19	19
Samenleving en bestuur	**199**	**609**	**809**
Verkeersinfrastructuur en beleid	-33	0	-33
Versterken economische structuur	0	403	403
Afvalstoffen	-612	222	-390
Begraafplaatsen	0	-33	-33
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	-37	96	59
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving*	0	905	905
Dienstverlening aan ondernemers	0	0	0
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	280	0	280
Grondbedrijf	0	-79	-79
Locatieontwikkeling	0	140	140
Parkeerbeheer	-3.652	0	-3.652
Riolering	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	0	500	500
Duurzaamheid	0	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	**-4.054**	**2.154**	**-1.900**
Ondersteuning lokaal Wmo	300	2.162	2.462
Algemene Bijstand Levensonderhoud	0	1.055	1.055
Inkomensondersteuning	2.662	506	3.168
Arbeidsmarktparticipatie	100	1.676	1.776
Sport & Gezondheid	0	-448	-448
Onderwijs	38	1.436	1.474
Algemeen maatschappelijke voorzieningen	54	957	1.011
Jeugdhulp	0	-1.270	-1.270
Ondersteuning wijkteams	0	817	817
Ondersteuning centrumtaken (Wmo)	0	8.434	8.434
Sociale werkvoorziening	567	1.279	1.846
Schuldhulpverlening 2020 en 2021	0	233	233
Vitaal en sociaal	**3.722**	**16.837**	**20.558**
Bedrijfsvoering	-145	-1.124	-1.269
Basisregistratie	0	-25	-25
Gemeentearchief	0	-1	-1
Regionale dienstverlening	0	315	315

Interne dienstverlening	1.095	106	1.201
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	0	150	150
Sport- en wijkaccommodaties	0	7	7
Vastgoedbedrijf	0	405	405
Algemene belastingen	-1.304	0	-1.304
Algemene inkomsten	3.945	-17.522	-13.577
Algemene uitkering	0	1.456	1.456
Rente & treasury	0	320	320
Financiën en organisatie	**3.591**	**-15.913**	**-12.322**
Effect 2021	**3.458**	**3.687**	**7.145**

4. Bijlagen, onderdeel jaarverslag

4.1. Ruimtelijke projecten

Bij de behandeling van de raadsenquête "Grip op grond" in 2012, is gevraagd om een integraal overzicht op te stellen van de financiële positie en risico's van ruimtelijke projecten van binnen en buiten het grondbedrijf. Dit zijn MPG- en mobiliteitsprojecten. Met het opnemen van deze bijlage geven we invulling aan het verzoek van de raad.

1. MPG-projecten:
Voor de meest actuele weergave van de projecten van het grondbedrijf wordt verwezen naar het MPG 2021.
Voor raadsleden is daarnaast twee keer per jaar een digitale projectenrapportage over de grondexploitatieprojecten beschikbaar. Deze projectenrapportage "Projectview" is sterk visueel met behulp van een dashboard.

2. Mobiliteitsprojecten
Onderstaande projecten leveren een bijdrage aan het doel zoals opgenomen in de gemeentebegroting: het ten minste op peil houden van de bereikbaarheid van de economische centra van de stad.
De risico's bij mobiliteitsprojecten worden per project door de projectleider gemonitord. Dit geldt vooral voor de grotere projecten (> 100.000 euro per project). De overige projecten worden in totaliteit beoordeeld. De risico's zijn beperkt door strikte sturing op kosten en opbrengsten. Indien sprake is van afwijkende kosten/opbrengsten (ten opzichte van het door de raad gevoteerde krediet, dan wordt dit verrekend met een vereffeningsrekening conform de afspraken in het raadsbesluit 2006.

Investeringsprojecten (bedragen x 1.000 euro)	Totaal krediet/begroot	Gerealiseerde lasten	Gerealiseerde baten	Nog te realiseren lasten	Nog te realiseren baten	Eindresultaat (nominaal)	Risico (bedrag obv risicoanalyse)	Toelichting afdekking risico's
Mobiliteit								
Fiets	487	506	506	-19	-19	0		zie onder mobiliteit
Euregio fietspad	2.500	2.208	1.470	292	1.030	0		zie onder mobiliteit
F35 Tubantiasingel Enschede CS	5.876	1.058	847	4.818	5.029	0		zie onder mobiliteit
Subtotaal fiets	8.863	3.772	2.823	5.091	6.040	0		zie onder mobiliteit
Expl P&R Zuid	1.164	1.154	1.154	10	10	0		
Studies	49	31	31	18	18	0		zie onder mobiliteit
Openbaar vervoer	35	12	12	23	23	0		zie onder mobiliteit
Vereffeningsreserve	1.455	222	222	1.233	1.233	0		zie onder mobiliteit
Mobilteitsplan jaarschijf 2015	7	7	0	0	7	0		zie onder mobiliteit
Mobiliteitsplan jaarschijf 2017	110	79	79	31	31	0		zie onder mobiliteit
Mobiliteitsplan jaarschijf 2018	3.679	2.919	1.541	760	2.138	0		zie onder mobiliteit
Mobiliteitsplan jaarschijf 2019	4.200	2.575	2.026	1.625	2.174	0		zie onder mobiliteit
Mobiliteitsplan jaarschijf 2020	1.804	686	612	1.118	1.192	0		zie onder mobiliteit
Mobiliteitsplan jaarschijf 2021	5.495	1.451	745	4.043	4.750	0		zie onder mobiliteit
Herinrichting Gronausestraat	796	488	120	308	676	0		zie onder mobiliteit
Mobiliteitsvisie 2019-2023	18.061	3.703	3.189	14.358	14.872	0		zie onder mobiliteit
Totaal mobiliteit	**45.718**	**17.100**	**12.554**	**28.618**	**33.163**	**0**		

5. Balans

Activa

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2021	2020
Immateriële vaste activa	**10.979**	**11.386**
Bijdragen aan activa van derden	10.979	11.386
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	1
Materiële vaste activa	**425.025**	**424.656**
Investeringen met economisch nut	281.703	289.306
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	86.551	86.434
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	39.006	34.642
In erfpacht uitgegeven gronden	17.764	14.273
Financiële vaste activa	**42.133**	**43.940**
Kapitaalverstrekking deelnemingen	281	281
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	171	171
Kapitaalverstrekking overige verbonden partijen	1.230	1.479
Leningen aan woningbouwcoöperaties	5.800	5.800
Leningen deelnemingen	533	655
Leningen overig	0	0
Overige langlopende leningen	31.821	32.648
Overige uitzettingen >= 1 jaar	2.297	2.905
Totaal Vaste activa	**478.137**	**479.982**
Voorraden	**15.915**	**18.547**
Gereed product en handelsgoederen	576	674
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	15.340	17.873
Uitzettingen < 1 jaar	**99.512**	**74.441**
Overige uitzettingen	19.575	30.310
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	7.631	7.832
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	70.624	34.878
Vorderingen op openbare lichamen	1.682	1.421
Liquide middelen	**11**	**4.231**
Banken	0	4.225
Kas	11	5
Overlopende activa	**48.023**	**43.272**
Nog te ontvangen baten	41.726	37.008
Nog te ontvangen baten van het Rijk	442	2.107
Nog te ontvangen baten van overige NL overheidslichamen	1.436	303
Vooruitbetaalde kosten	4.419	3.855
Totaal Vlottende activa	**163.462**	**140.491**
Totaal Activa	**641.599**	**620.473**
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting	0	0

Passiva

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2021	2020
Eigen vermogen	**199.537**	**158.260**
Algemene reserve	95.925	78.291
Bestemmingsreserve	96.467	69.864
Gerealiseerd resultaat	7.145	10.105
Voorzieningen	**39.269**	**31.647**
Egalisatievoorziening	10.323	8.489
Risicovoorziening	23.248	19.711
Voorziening Middelen van derden	830	672
Voorziening vervangingsinvesteringen	4.868	2.776
Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**287.646**	**305.657**
Door derden belegd	1.073	839
Obligatieleningen	56	56
Onderhandse lening openbare lichamen cf art 1a wet Fido	30.000	34.000
Onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen	215.280	233.925
Onderhandse leningen van binnenlandse pensioenfondsen/verzekeringsinstellingen	0	0
Onderhandse leningen van buitenlandse instellingen, fondsen, banken, etc	34.000	34.000
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	7.179	2.779
Waarborgsommen	58	57
Totaal Vaste passiva	**526.452**	**495.565**
Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar	**60.635**	**88.042**
Bank en girosaldi	1.160	0
Kasgeldleningen o/g art. 1a wet Fido	0	30.000
Overig schulden	59.476	58.042
Overlopende passiva	**54.511**	**36.866**
Overige vooruit ontvangen bedragen en verplichtingen die in een volgend jaar tot uitbetaling komen	15.168	17.276
Vooruitontvangen baten Europese overheidslichamen	3.538	1.376
Vooruitontvangen baten het Rijk	26.002	13.152
Vooruitontvangen baten overige Nederlandse overheidslichamen	9.802	5.062
Totaal Vlottende passiva	**115.147**	**124.908**
Totaal Passiva	**641.599**	**620.472**

Gewaarborgde geldlening	38.609	37.928
Garantstellingen	0	0

6. Overzicht van baten en lasten

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2021			Begroting (na wijziging) 2021			Realisatie 2021		
Programma	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Samenleving en bestuur	8.270	38.891	-30.621	8.228	40.155	-31.927	7.822	38.601	-30.779
Duurzaam wonen, leven en werken	83.158	151.770	-68.612	108.604	180.425	-71.821	92.318	152.705	-60.388
Vitaal en sociaal	124.718	404.182	-279.464	135.013	425.397	-290.384	138.482	404.587	-266.105
Financien en organisatie	20.155	39.334	-19.179	19.295	39.539	-20.244	23.064	35.139	-12.075
Subtotaal	**236.300**	**634.176**	**-397.876**	**271.140**	**685.517**	**-414.376**	**261.686**	**631.032**	**-369.346**
Algemene dekkingsmiddelen	456.313	12.019	444.294	477.930	12.163	465.767	476.978	11.845	465.134
Overhead	17.956	74.347	-56.391	9.981	68.677	-58.697	10.918	65.308	-54.391
Heffing VPB	0	256	-256	0	256	-256	0	158	-158
Onvoorzien	0	2.000	-2.000	0	2.000	-2.000	37	0	37
Subtotaal	**474.269**	**88.623**	**385.647**	**487.911**	**83.097**	**404.814**	**487.933**	**77.311**	**410.623**
Saldo baten en lasten	**710.569**	**722.799**	**-12.229**	**759.051**	**768.614**	**-9.563**	**749.619**	**708.342**	**41.276**
Samenleving en bestuur	0	0	0	740	0	739	840	417	422
Duurzaam wonen, leven en werken	4.253	5.280	-1.027	19.998	21.143	-1.145	18.169	32.667	-14.498
Vitaal en sociaal	1.285	1	1.284	2.781	5.378	-2.597	16.696	23.014	-6.318
Financien en organisatie	37.775	25.802	11.973	38.413	25.848	12.565	17.976	31.714	-13.738
Saldo van mutaties reserves	**43.312**	**31.083**	**12.230**	**61.932**	**52.369**	**9.563**	**53.680**	**87.812**	**-34.131**
Gerealiseerd resultaat	**753.882**	**753.882**	**0**	**820.983**	**820.983**	**0**	**803.299**	**796.154**	**7.145**

7. Toelichting op de balans

Inleiding
De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. 12 juni 2017 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.
Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.
Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV het volgende.
Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie.
Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.
Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. De gemeente zal deze onzekerheid in de jaarstukken moeten noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente.
Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV). Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate te worden verantwoord.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Bijdragen aan activa van derden worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend, inclusief de direct te relateren salariskosten. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd.

De systematiek van afschrijven is lineair (in enkele gevallen op annuïtaire basis), conform de Financiële verordening. Er wordt afgeschreven over deze waarde met ingang van het jaar volgend op de ingebruikname. Activa welke nog niet in gebruik zijn genomen per ultimo boekjaar, maar nog in uitvoering zijn, worden gepresenteerd onder de categorie materiële vaste activa waar ze na gereed melding worden geactiveerd.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Materieel vast actief	Afschrijvingstermijn (jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Gebouwen	40
Verbetermaatregelen, maatregelen afkoppelen en bouwkundige constructies riolering	30
Renovatie, upgrading	25
Relining riolering	20
Meubilair	15
Machines, apparaten en installaties	10
Transportmiddelen, gereedschappen, automatiseringsapparatuur	5
Kosten onderzoek en ontwikkeling	4
Kantoorautomatisering	3

Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats als de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Afwaardering van maatschappelijk vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde en er ten opzichte van de huidige functie geen (bestuurlijke) intentie is voor duurzame exploitatie. Als een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.
Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven
Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut*, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven*.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut
Investeringen met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2018 worden gedaan.

Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2018 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

In erfpacht uitgegeven gronden
Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij te gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen zijn – tenzij hierna anders is vermeld – opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.
Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder

de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs. De obligatieportefeuille is gewaardeerd tegen de verwachte aflossingswaarde. Het verschil met de destijds betaalde verkrijgingsprijs is als transitorische (rente)post in de balans opgenomen. Dit verschil wordt in het resultaat opgenomen in de (gemiddeld) resterende looptijd tot aflossing/uitloting.
Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden
Grond en hulpstoffen
Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde.

Onderhanden werk, gronden in exploitatie
De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: baten en lasten – en het daaruit vloeiende resultaat – moeten worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid en dient er winst te worden genomen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien er sprake is van winst, wordt deze berekend op basis van de eindwaarde van het project, conform de notitie ‘Grondexploitaties 2019’ van de commissie BBV. Als de berekening van de tussentijdse winstneming volgens de percentage of completion methode ertoe leidt dat in eerdere jaren teveel winst is genomen, dan neemt de gemeente de eerder teveel genomen winst terug.
Subsidiebaten en de daarbij behorende subsidiabele kosten bij grondexploitaties maken geen onderdeel uit van de tussentijdse winstneming en worden verantwoord op het moment dat de subsidie volgens de
subsidievoorwaarden is gerealiseerd.

Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. De verliesvoorziening wordt bepaald op netto contante waarde op basis van door

het BBV voorgeschreven 2% disconteringsvoet. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waardecorrectie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht

Gereed product
Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Vorderingen
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva
Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen
Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

7.1. Immateriële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2021	2020
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	1
Bijdragen aan activa van derden	10.979	11.386
Totaal immateriële vaste activa	**10.979**	**11.386**

Toelichting

Deze activa betreffen investeringsbijdragen aan activa van derden zoals brede school Velve Lindehof, Stroinkslanden, Sportpark Boekelo, voorzieningencluster Roombeek, Tracé N18. Op deze geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven als ware het actief in bezit van de gemeente. Deze afschrijving bedraagt in 2021 circa 0,4 miljoen euro.

7.2. Materiële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2021	2020
Gronden en terreinen	64.656	60.917
Woonruimten	189	233
Bedrijfsgebouwen	207.533	212.589
Grond weg en waterbouwkundige werken	130.998	126.926
Vervoermiddelen	69	116
Machines apparaten en installaties	17.984	20.174
Overige vaste activa	3.597	3.702
Totaal materiele vaste activa	**425.025**	**424.656**

Toelichting

De activa worden onderscheiden naar activa met een economisch nut of activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is er sprake van een derde categorie: economisch nut met heffing. Een bijzondere categorie betreft de in erfpacht uitgegeven gronden. Erfpacht is een beperkt recht, waarbij het eigendom in handen van de gemeente blijft, terwijl een aantal rechten die daar normaal gesproken bij horen in handen van een ander komen. Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

Bedragen x 1.000 Euro's	2021	2020
Investeringen met economisch nut	281.703	289.306
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	86.551	86.434
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	39.006	34.642
In erfpacht uitgegeven gronden	17.764	14.273
Totaal materiele vaste activa	**425.025**	**424.656**

Hieronder geven we per categorie inzicht in het verloop van de boekwaarde.

Investeringen met economische nut

Economische nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2020	Correctie	Herrubricering	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2021
Gronden en terreinen	46.643	-45	0	1.570	-1.060	-52	30	47.085
Woonruimten	233	0	0	0	0	-44	0	189
Bedrijfsgebouwen	212.233	0	0	6.115	-1.501	-9.362	0	207.486
Grond weg en waterbouwkundige werken	7.262	0	210	153	0	-769	-104	6.752
Vervoermiddelen	116	0	0	0	0	-47	0	69
Machines apparaten en installaties	19.137	0	0	2.495	-6	-5.001	-137	16.488
Overige vaste activa	3.682	0	0	470	0	-518	0	3.634
Totaal materiele vaste activa - Economisch nut	**289.306**	**-45**	**210**	**10.803**	**-2.567**	**-15.794**	**-211**	**281.703**

Toelichting

De investeringen bedragen ongeveer 10,8 miljoen euro en bestaan uit :

- Gronden en terreinen: verwervingen strategische gronden (1,6 miljoen euro) Molenstraat voor 0,9 miljoen euro en de Wethouder Nijhuisstraat voor 0,5 miljoen euro;
- Bedrijfsgebouwen: (ver)bouwkosten door vastgoedbedrijf voor met name onderwijshuisvesting (o.a. 4,8 miljoen euro verbouwingskosten gebouw en nieuw gymlokaal Stedelijk Lyceum aan de Gronausestraat en 0,5 miljoen euro verbouwing de Boei);
- Grond weg- en waterbouwkundige werken: voor Oost-Boswinkel Ons Huis en slimme oversteek (0,1 miljoen euro);
- Machines, apparaten en installaties: investeringen in IT zoals hardware en software (2,2 miljoen euro);
- Overige vaste activa: investeringen door de afdeling huisvesting en services voor o.a. werkplekinrichting (0,5 miljoen euro).

De desinvesteringen bedragen bijna 2,6 miljoen en betreffen onder andere 1,6 miljoen euro de strategische gronden en voor 1,5 miljoen euro desinvesteringen in de bedrijfsgebouwen Service Centrum West voor 1 miljoen euro en de Noordmolen 50 voor 0,4 miljoen euro.

De afschrijvingen bedragen ruim 15 miljoen euro voornamelijk conform reguliere afschrijvingstermijnen en bestaan uit:

- Gronden en terreinen (0,1 miljoen euro);
- Bedrijfsgebouwen (9,4 miljoen euro) zoals gemeentelijke panden en onderwijsgebouwen;

- Grond- weg en waterbouwkundige werken (0,8 miljoen euro) zoals openbare verlichting, ticketautomaten / parkeerinstallaties en sportvoorzieningen;
- Vervoermiddelen (0,1 miljoen euro) zoals dienstauto's, bakwagen, heftruck, etc;
- Machines apparaten en installaties (5 miljoen euro) zoals IT apparatuur (hard-/software, telefonie), technische installaties voor gebouwen (o.a. muziekcluster, gemeentelijke gebouwen, parkeergarages, onderwijsgebouwen, etc);
- Overige vaste activa (0,5 miljoen euro), voornamelijk werkplekinrichting.

Bijdragen van derden in de grond, weg- en waterbouwtechniek bedraagt 0,1 miljoen euro provinciale subsidie slimme verbinding en bijdrage Ons Huis.

Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven

Heffingen Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2020	Herrubricering	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2021
Gronden en terreinen	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	356	0	0	0	-85	0	270
Grond weg en waterbouwkundige werken	85.041	0	10.752	0	-3.719	-7.362	84.712
Machines apparaten en installaties	1.038	0	195	0	-170	0	1.063
Totaal materiele vaste activa - Heffingen	**86.434**	**0**	**10.947**	**0**	**-3.974**	**-7.362**	**86.045**

Toelichting

In 2021 is een lichte daling van de boekwaarde van investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven. De daling in boekwaarde is het gevolg van hogere afschrijvingen en bijdragen van derden in relatie tot de gedane investeringen in de grond-weg en waterbouwkundige werken.

De hoogte van de Investeringen met economisch nut bedroegen in totaal 11,5 miljoen euro waarvan 10,8 miljoen euro in Grond, weg- en waterbouwkundige rioleringswerken.

De afschrijvingen hebben plaatsgevonden conform de financiële verordening.

De bijdragen van derden bedragen 7,3 miljoen euro en bestaan enerzijds uit subsidies voor projecten zoals de stadsbeek en een groen projecten Wooldrik en Fazantstaat (0,8 miljoen euro) en anderzijds uit een bijdrage uit de van riolering (6,9 miljoen euro). Deze bijdrage uit de voorziening vervanging riolering is het gevolg van een afboeking in 2021 van de investeringen in rioleringen. Hiertoe is een bedrag van 6,9 miljoen euro uit de voorziening vervanging rioleringen ingezet als bijdragen (leges) van derden.

Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Maatschappelijk nut Bedragen x 1.000 Euro's		Boekwaarde 31-12-2020	Herrubricering	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2021
Gronden en terreinen		0	0	0	0	0	0	0
Grond weg en waterbouwkundige werken	Oude syst.	18.399	0	0	0	-1.312	0	17.087
	Nieuwe syst.	16.224	-210	9.977	0	-993	-2.990	22.007
Overige vaste activa		20	0	399	0	0	0	419
Totaal materiele vaste activa - Maatschappelijk nut		**34.643**	**-210**	**10.375**	**0**	**-2.305**	**-2.990**	**39.513**

Toelichting

De boekwaarde is met ruim 5 miljoen euro toegenomen veroorzaakt door de forse investeringen in grond, weg- en waterbouwkundige werken van bijna 10 miljoen euro. Deze wordt deels gecompenseerd door de afschrijvingen en de bijdragen van derden.

De investeringen bedragen bijna 10 miljoen euro in grond, weg- en waterbouwkundige werken:

- 0,6 miljoen euro in openbare verlichting (o.a. vervanging armaturen, masten);
- 2,2 miljoen euro voor Kop Boulevard;
- 5.1 miljoen euro in aanleg hoofdverkeersinfrastructuur (o.a. F35, N18, Zuidelijke invalsweg, Oldenzaalsestraat, Gronausestraat, VRI en andere verkeersveiligheidsmaatregelen, etc.);
- 2 miljoen euro in wegen (o.a. Spoorbaanstraat, Haaksbergerstraat, Penninkstraat, Spoorbaanstraat, Harberinksweg, Zuidspoorstraat etc).
- 0,4 miljoen euro in de openbare ruimte (o.a. bomen, groen, hekken, speeltoestellen, etc);

Afschrijvingen in grond, weg en waterbouwkundige werken ter waarde van 2,3 miljoen euro onder andere ten behoeve van vervanging meubilair en openbare verlichting t.b.v. sociale veiligheid, SW, VRI.

De bijdragen van derden in investeringen met een maatschappelijk nut bedragen bijna 3 miljoen euro en betreffen onder andere (provinciale) subsidies voor infrastructurele projecten zoals Kop Boulevard (0,3 miljoen euro, F35 (1,4 miljoen euro), N18 (0,5 miljoen euro), Gronausestraat (0,1 miljoen euro), Haaksbergerstraat (0,2 miljoen euro), en diverse andere bijdragen van derden.

In erfpacht uitgegeven gronden

Erfpacht Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2020	Herrubricering	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2021
Gronden en terreinen	14.273	0	4.238	747	0	0	17.764
Totaal materiele vaste activa - Erfpacht	**14.273**	**0**	**4.238**	**747**	**0**	**0**	**17.764**

Toelichting

De boekwaarde van de in erfpacht uitgegeven gronden is in 2021 met bijna 5 miljoen euro gestegen als gevolg van 14 investeringen in bedrijventerreinen ter waarde van 4,2 miljoen euro. Daarnaast is eén van de aangekochte terreinen is in 2021 verkocht voor ruim 0,7 miljoen euro.

7.3. Financiële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2020	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving / Aflossingen	Correcties	Boekwaarde 31-12-2021
Kapitaalverstrekking deelnemingen	281	0	0	0	0	281
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	171	0	0	0	0	171
Kapitaalverstrekking overige verbonden partijen	1.479	0	0	-249	0	1.230
Leningen aan woningbouwcoöperaties	5.800	0	0	0	0	5.800
Leningen deelnemingen	655	0	0	-122	0	533
Leningen overig	0	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	32.648	757	0	-1.584	0	31.821
Overige uitzettingen >= 1 jaar	2.905	0	0	-608	0	2.297
Totaal financiële activa	**43.940**	**757**	**0**	**-2.563**	**0**	**42.133**

Toelichting

De financiële vaste activa bestaan uit kapitaalverstrekkingen en leningen. Deze activa nemen met 1,8 miljoen euro af van 43,9 miljoen naar 42,1 miljoen euro. Deze afname bestaat uit:

- investeringen 0,8 miljoen euro
- afschrijvingen op kapitaalverstrekkingen en aflossingen op leningen voor resp. -0,2 en -2,3 miljoen euro.

De investeringen van 0,8 miljoen euro bestaan uit verstrekte leningen aan:

- FC Twente voor de jaarlijkse ophoging van de achtergestelde geldlening met de niet betaalde rente en aflossing voor de verstrekte lening (circa 442.000 euro) conform de besluitvorming inzake het herfinancieringsplan van FC Twente in 2019.
- Werknemers van de gemeente voor fietsprivé (303.000 euro)
- Ophoging van de lening aan Het Stedelijk Lyceum met circa 11.000 euro
- Ophoging lening Stichting bewonerscommissie Dolphia met circa 1.000 euro

Op de kapitaalverstrekkingen is circa 0,2 miljoen euro afgeschreven in 2021. Dit is gelijk aan de afschrijving in voorgaande jaren.

De aflossingen op de leningen van 2,4 miljoen euro zijn o.a. gedaan door:

- Medisch Spectrum Twente (600.000 euro)
- Vitens (200.000 euro)
- Diverse aflossingen op de overige leningen die voornamelijk zijn verstrekt aan sportverenigingen en overige maatschappelijke organisaties (600.000 euro)
- Werknemers van de gemeente Enschede voor fietsprivé (300.000 euro)
- De overige uitzetting betreffen aflossingen van SVN leningen (600.000 euro)

7.4. Voorraden

Voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, eventueel (tijdelijk) afgewaardeerd wanneer de marktwaarde lager is. Een uitzondering hierop vormen de bouwgronden in exploitatie. Deze voorraden worden gewaardeerd tegen netto vervaardigingkosten: de historische kostprijs wordt verhoogd met de gemaakte kosten en verminderd met de opbrengsten uit gronduitgiften, subsidies en bijdragen. De kostprijs bestaat uit de directe kosten en eventueel de aan het werk toe te rekenen indirecte kosten en rente. Voor winstneming wordt overeenkomstig de BBV regels de Percentage of Completion (PoC) methode toegepast: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen: 1) Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat én 2) De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht én 3) De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd). Bij de jaarlijkse herziening van het MPG wordt per grondexploitatie aan deze voorwaarden getoetst en winst genomen. Bij de bepaling van de te nemen winst wordt als grondslag de nominale waarde (=eindwaarde) gehanteerd. Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. De verliesvoorziening wordt bepaald op netto contante waarde en bedraagt 57,3 miljoen euro. Op eindwaarde zou de voorziening 64,2 miljoen euro bedragen. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waardecorrectie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht.

Bedragen x 1.000 Euro's	2021	2020
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	15.340	17.873
Gereed product en handelsgoederen	576	674
Totaal voorraden	**15.915**	**18.547**

Grond- en hulpstoffen

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Bedragen x 1.000 Euro's	Balanswaarde 31-12-2020	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2020	Vermeer-dering	Vermin-dering	Boekwaarde 31-12-2021	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Balanswaarde 31-12-2021
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	17.873	65.298	83.171	11.372	26.588	67.955	52.615	15.340

Toelichting

De daling van de balanswaarde met 2,6 miljoen euro van 17,9 miljoen euro naar 15,3 miljoen euro is het gevolg van diverse ontwikkelingen die zich in 2021 hebben voorgedaan:
1) 16,1 miljoen euro daling als gevolg van minder kosten dan opbrengsten in de grondexploitatieprojecten. Diverse grondexploitaties hadden aanzienlijk meer opbrengsten dan kosten door goed lopende kavelverkopen, namelijk Het Brunink, 't Vaneker, Roombeek, Bouwen in de Wijk II, Euregiopark II, Josink Es, Ossenboer, Hardick & Seckel, Zuiderval.
2) 4,8 miljoen euro daling door lagere boekwaarden als gevolg van afgesloten projecten;
3) 5,7 miljoen euro stijging door hogere boekwaarde van het winstnemingscomplex. Dit is het gevolg van 6,8 miljoen euro stijging door de geboekte winst van 2021, 0,5 miljoen euro stijging door positief rente-effect, 1,6 miljoen euro daling boekwaarde door afgesloten projecten.
4) 12,6 miljoen euro stijging door lagere boekwaarde van de verliesvoorziening. Hiervan wordt 4,6 miljoen euro verklaard doordat in 2021 aan de passiva zijde van de balans een verliesvoorziening voor grondexploitaties is gepresenteerd conform de BBV regels voor projecten met een negatieve balanswaarde als gevolg van de getroffen verliesvoorziening.

De waardering van de bouwgronden in exploitatie per 31 december 2021 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties volgens het MPG 2022. Deze periodieke actualisatie kan in de toekomst - mede gezien de wisselende en onzekere marktomstandigheden – leiden tot een aangepaste waardering van de bouwgronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening voor negatieve grondexploitaties en het winstnemingscomplex voor de positieve grondexploitaties. Dit geldt ook voor de realisatie van de gehanteerde verkoopprijzen, welke mede op basis van jaarlijkse taxaties tot stand komen. Voor een gedetailleerde toelichting van de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico’s en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar paragraaf 3.8 grondbeleid en het MPG 2022.
De BBV voorschriften schrijven voor grondexploitaties in principe een maximale looptijd van 10 jaar per grondexploitatie voor. Dit zou echter betekenen dat de grondexploitaties Roombeek en B&S Park een kortere looptijd krijgen. Door de gemeenteraad is besloten om de looptijd niet te verkorten en als beheersmaatregel door te voeren dat na 10 jaar geen opbrengststijging meer wordt toegerekend aan deze grondexploitaties.

Bedragen x 1mln Euro's	Balanswaarde 31-12-2021	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat (eindwaarde)	Geraamd resultaat (contante waarde)
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	10,7	57,4	73,1	-/- 28,6	-/-26,3

De totaal nog te maken kosten bedragen 57,4 miljoen euro en de nog te realiseren opbrengsten bedragen 73,1 miljoen euro. Met de huidige inzichten en rekening houdend met de reeds gedane investeringen (balanswaarde per 31-12-2021) wordt een resultaat verwacht van 26,3 miljoen euro negatief op contante waarde (28,6 miljoen euro negatief op eindwaarde). Op complexniveau zijn de voorziene negatieve saldi op grond van BBV 100% voorzien en daarmee afgedekt. Voor winstneming wordt overeenkomstig het BBV de Percentage of Completion (PoC) methode toegepast.

Voor inzicht in de uitkomsten van de risicoberekeningen en betekenis voor het weerstandsvermogen wordt verwezen naar de paragrafen 3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing en 3.8 Grondbeleid.

Toelichting

Gereed product en handelsgoederen

Bedragen x 1.000 Euro's	Balanswaarde 31-12-2020	Investeringen	Desinvesteringen	Voorzieningen voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2021	Boekwaarde per m2
Gronden-VHG	641	173	32	225	557	€ 2,48
Overig gereed product	33	34	48		19	
Totaal	674	207	80	225	576	

Toelichting:

De gronden - VHG (voorraad handelsgoederen) betreffen de te verkopen gronden die de gemeente Enschede in verkoop heeft en conform de BBV als voorraad handelsgoederen op de balans worden gepresenteerd. De investeringen en desinvesteringen zijn in 2021 beperkt geweest.

7.5. Uitzettingen looptijd korter dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	Saldo per 31-12-2021	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-2021	Boekwaarde 31-12-2020
Vorderingen op openbare lichamen	1.682	0	1.682	1.421
Rekening courant verhoudingen niet financiele instellingen	7.631	0	7.631	7.832
Overige uitzettingen	38.257	18.933	19.575	30.310
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	70.624	0	70.624	34.878
Totaal Uitzettingen < 1 jaar	**118.214**	**18.933**	**99.512**	**74.441**

Toelichting

De vorderingen op de openbare lichamen bestaan uit diverse vorderingen op o.a. gemeenschappelijke regelingen (0,9 miljoen euro), gemeenten (0,7 miljoen euro), provincie (31.000 euro) en ministerie (15.000 euro).

Het saldo bij 's rijks schatkist is per eind 2021 hoger dan per einde vorig jaar mede door de compensatie die van het rijk is ontvangen voor de nadelen veroorzaakt door het coronavirus. Deze compensatie is voor een deel nog niet ingezet. Ook het uitstellen van projecten zorgt voor een hoger saldo bij de schatkist.

De rekening courant verhoudingen met niet-financiële instellingen betreffen de SVN, ROZ en het GBT respectievelijk t.b.v. het verstrekken van leningen voor verduurzamingsmaatregelen, het verstrekking van bijstand aan zelfstandig ondernemers en innen van aflossingen en het innen van lokale heffingen. Deze bedragen respectievelijk 0,7 miljoen, 0,3 miljoen en 6,7 miljoen euro.

De overige uitzettingen van 38,3 miljoen euro bevat o.a. de zogenaamde 'sociale' debiteuren voor 28,7 miljoen euro en overige private vorderingen (9,6 miljoen euro). De voorziening voor oninbaarheid van 18,9 miljoen euro, die in mindering is gebracht op de vorderingen, bestaat voor 15,3 miljoen euro uit oninbare vorderingen op 'sociale' debiteuren, 0,5 miljoen euro uit oninbare GBT vorderingen en 3,1 miljoen voor private vorderingen.

Schatkistbankieren

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden. Het drempelbedrag bedroeg over het eerste halve jaar van 2021 bijna 4,2 miljoen euro, over de tweede helft van 2021 bedroeg het drempelbedrag, als gevolg van een wijziging in de regeling drempelbedrag schatkistbankieren, bijna 10,5 miljoen euro. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2021 het drempelbedrag niet heeft overschreden. Bij een hoger saldo bij de BNG Bank dan het drempelbedrag wordt het meerdere automatisch overgeboekt naar de schatkist. Hier resteert per eind 2021 een vordering ,dus een saldo, van 70,6 miljoen euro.

(x 1.000 Euro's)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden bedragen	1.748	2.160	99	108
Toegestane drempelbedrag	4.196	4.196	10.446	10.446
Ruimte onder het drempelbedrag	2.448	2.036	10.346	10.337
Overschrijding drempelbedrag	**0**	**0**	**0**	**0**

7.6. Liquide Middelen

Bedragen x 1.000 Euro's	2021	2020
Kas	11	5
Banken	0	4.225
Totaal liquide middelen	**11**	**4.231**

Toelichting

Op 31 december 2021 was het banksaldo negatief. Het banksaldo staat opgenomen onder de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar.

Berekening EMU-saldo	Realisatie 2020	Realisatie 2021
Exploitatiesaldo voor toevoegingen c.q. onttrekkingen aan reserves	35.344	40.026
-/- Mutaties (im)materiële vaste activa	-27.868	-414
+/+Mutatie voorzieningen	-22.910	2.981
-/- Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-14.296	-7.455
-/- Verwachte boekwinst/verlies bij verkoop financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede afwaardering van financiële vaste activa		
Berekend EMU-saldo	**54.598**	**35.138**

7.7. Overlopende activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2021	2020
Nog te ontvangen baten van het Rijk	442	2.107
Nog te ontvangen baten van overige NL overheidslich	1.436	303
Vooruitbetaalde kosten	4.419	3.855
Nog te ontvangen baten	41.726	37.008
Totaal overlopende activa	**48.023**	**43.272**

Toelichting

Nog te ontvangen voorschotbedragen van overheidslichamen

Onder de overlopende activa zijn ook bedragen verantwoord die betrekking hebben op nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese of Nederlandse overheidslichamen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Deze overlopende activa staan opgenomen in onderstaande tabel.

Omschrijving Bedragen x 1.000 euro	Boekwaarde 31-12-2020	Ontvangen bedragen 2021	Toevoegingen 2021	Boekwaarde 31-12-2021
Kwijtschelding gedupeerden Toeslagen	0	0	95	95
Ministerie van Financiën	1.481	1.481	0	0
Ministerie van Veiligheid en justitie, RIEC	147	0	200	347
Ministerie van Infrastructuur en waterstaat	479	479	0	0
Totaal - Het Rijk	**2.107**	**1.960**	**295**	**442**

Aerial Uptake	0	0	30	30
Boekheurnerring KiepePosten	0	0	37	37
F35 Spoordijkstraat	0	0	216	216
Fietsoversteek Auke Vleertraat	0	0	1	1
Gedragsbeinvloeding 2021	0	0	37	37
Gedragsbeinvloeding 2020	0	0	83	83
Geesinkweg fietsoversteek	0	0	3	3
Gronausestraat	0	0	120	120
Kop Boulevard	0	0	56	56
Kotkampweg parkeren	0	0	40	40
MaaS	0	0	44	44
Menzis	0	0	50	50
N18	0	0	217	217
Cultuur aan de basis 17-20	12	0	4	16
Areal Uptake	69	69	0	0
Cultuurmakelaar	6	3	0	2
Proeftuin maakplaatsen	3	3	0	0
TOR Jaarrekening 2021 Vitaal Sociaal	3	0	194	194
VRI DVM 2021	0	0	42	42
VRT bijdrage CTB	0	0	35	35
Waterschap CATCH	213	213	0	0
Wijk VCP maatregel	0	0	4	4
ZIW doorstroming	0	0	208	208
Totaal - Overige Nederlandse overheidslichamen	**303**	**288**	**1.421**	**1.436**
Totaal	**2.410**	**2.248**	**1.716**	**1.878**

Toelichting

Vooruitbetaalde kosten	2021
Licentiekosten	1.201
Leger des Heils	600
Brandverzekering	358
Recreatieschap Twente	301
Centraal beheer verzekeringen	238
VNG contributie	226
Overige	1.495
Totaal	***4.419***

Overige nog te ontvangen baten	2021
Geclaimde BCF	24.876
GBT	3.281
Gemeentefonds december circulaire	2.647
AVI Münster	1.381
Twents fonds voor Vakmanschap	1.154
Leges	1.421
Papieropbrengst	557
Inzameling PMD	399
Twente milieu	200
Afwikkeling subsidievaststellingen	620
Overig	5.190
Totaal	***41.726***

7.8. Eigen vermogen

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2020	Resultaat bestemming	Dotatie	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2021
Algemene reserve	78.291	10.105	21.194	13.664	0	95.925
Bestemmingsreserve - Egalisatie	9.918	0	14.476	14.118	0	10.276
Bestemmingsreserve - Kapitaallasten	8.007	0	9.226	1.161	5.325	10.748
Bestemmingsreserve - Overige	51.939	0	32.810	9.306	0	75.443
Gerealiseerd resultaat 2020	10.105	-10.105	0	0	0	0
Eigen vermogen	**158.261**	**0**	**77.706**	**38.249**	**5.325**	**192.392**
Gerealiseerd resultaat 2021						7.145
Totaal						**199.537**

Algemene reserve
Hiertoe behoort naast de reserve weerstandsvermogen ook de algemene reserve van het grondbedrijf. Deze vormen, naast de stille reserves, een belangrijk deel van het weerstandsvermogen. Deze reserves hebben een bufferfunctie en zijn bedoeld om financiële tegenvallers op te vangen.

Bestemmingsreserve
Voor een aantal specifieke onderwerpen zijn bestemmingsreserves gevormd. Deze reserves hebben een bestedingsfunctie. Hierbij onderscheiden we de volgende categorieën:
Egalisatie reserve. Deze reserves worden gebruikt om pieken en dalen in inkomsten of uitgaven op een bepaald terrein af te vlakken. Door reservevorming wordt bijvoorbeeld voorkomen dat burgers met sterk schommelende tarieven voor afvalstoffenheffing en leges te maken krijgen.
Kapitaallasten reserve. Deze reserves zijn gevormd ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten. Veelal zijn deze gevormd vanuit incidenteel beschikbaar gestelde middelen. Een andere bestemming van deze reserves betekent een structureel nadeel in de exploitatie.

Overige bestemmingsreserves. Dit zijn door de raad gevormde reserves met specifieke bestedingsdoeleinden.

De reserves nemen in 2021 toe met 32,6 miljoen euro. Hiervan heeft 17,6 miljoen euro betrekking op de algemene reserve en 15 miljoen euro op de bestemmingsreserves. Daarnaast is het eigen vermogen toegenomen met het positief jaarrekeningresultaat van 7,4 miljoen euro.

Het rekeningresultaat over 2020 bedroeg 10,1 miljoen euro en de verwerking van het raadsbesluit over de bestemming hiervan is in de tabel zichtbaar gemaakt. Een bedrag van 10,1 miljoen euro is in de algemene reserve gestort, waarvan 1,9 miljoen euro voor specifieke doeleinden.

De toename met 32,6 miljoen euro is vooral toe te schrijven aan drie reserves, namelijk:
- de algemene reserve (inclusief de reserve Grondbedrijf)
- de reserve Strategische investeringsagenda
- de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden

Algemene reserve
Deze reserve is in 2021 toegenomen met 17,6 miljoen euro. De reserve weerstandvermogen is toegenomen met 7,2 miljoen euro. Dit is vooral het gevolg van de bestemming van het rekeningresultaat 2020. De reserve Grondbedrijf is toegenomen met 10,4 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van de positieve uitkomst van de herziening van het Meerjaren Perspectief Grondbeleid.

Strategische investeringsagenda
Deze reserve is in 2021 ingesteld door de Raad. Deze reserve is gevoegd door dotaties vanuit de algemene reserve (reserve grondbedrijf) voor 12,6 miljoen euro en een dotatie vanuit de reserve MSI van 0,9 miljoen euro.

Nog uit te voeren werkzaamheden
Deze reserve is in 2021 toegenomen met 5,6 miljoen euro. Dit het is gevolg van een dotatie aan deze reserve van 6,6 miljoen op basis van de, door de Raad, in december goedgekeurde bestemmingsvoorstellen. Deze bestemmingsvoorstellen hebben betrekking op middelen die in 2021 niet besteed zijn als gevolg van de Coronacrisis. Deze middelen zijn in 2021 beschikbaar voor de door de Raad vastgestelde doelen.

Voor een specificatie van de afzonderlijke reserves verwijzen wij naar de staat van reserves, opgenomen in Hoofdstuk 9.

7.9. Voorzieningen

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2020	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendingen	Stand per 31-12-2021
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s	19.711	5.717	1.595	584	23.248
Voorziening ter egalisatie van de kosten	8.489	7.606	0	5.772	10.323
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	2.776	9.035	0	6.942	4.868
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	672	158	0	0	830
Voorziening - Niet in gebruik	0	0	0	0	0
Totaal	**31.647**	**22.517**	**1.595**	**13.298**	**39.269**

Toelichting
De stand van de voorzieningen is in 2021 toegenomen met 3,0 miljoen euro.
De grootste toename van de voorzieningen is te zien in de voorziening Afvalstoffen, een toename van 1,7 miljoen euro. Daarnaast laten de voorzieningen VBE en ADT ook beide een toename zien van respectievelijk 0,7 en 0,6 miljoen euro.

De vrijval van 1,6 miljoen euro betreft de vrijval van de voorziening TOZO voor 0,5 miljoen euro. Deze voorziening is in 2021 omgezet in de reserve TOZO. De voorziening RBT, met een saldo van 0,8 miljoen euro is in 2021 vrijgevallen. Deze voorziening was getroffen ter compensatie van verwachte verliezen op de grondexploitatie van het RBT. Deze grondexploitatie blijkt niet langer verlieslatend te zijn, daarom is deze voorziening vrijgevallen. Tot slot is ook vanuit de voorziening pensioen (oud) wethouders 0,3 miljoen euro vrijgevallen.

Voor een specificatie van de voorzieningen verwijzen wij u naar de staat van voorzieningen, opgenomen in Hoofdstuk 9.2.

7.10. Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2020	Vermeerderingen	Aflossingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2021
Obligatieleningen	56	0	0	0	56
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsins	0	0	0	0	0
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	233.925	0	18.646	0	215.280
Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven	0	0	0	0	0
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	2.779	7.000	2.600	0	7.179
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	34.000	0	0	0	34.000
Onderhandse lening openbare lichamen cf art 1a wet Fido	34.000	0	4.000	0	30.000
Door derden belegd	839	252	18	0	1.073
Waarborgsommen	57	1	0	0	58
Totaal Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**305.657**	**7.253**	**25.264**	**0**	**287.646**

Toelichting
De aflossingen bedroegen 25 miljoen euro. De aflossingsverplichting voor 2022 is opgenomen in het saldo per 31-12-2021 en niet afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg 12,5 miljoen euro in 2021. Onder de kortlopende schulden is de verplichting van de in 2021 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal 5,7 miljoen euro.

7.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	2021	2020
Kasgeldleningen o/g art. 1a wet Fido	0	30.000
Bank en girosaldi	1.160	0
Overig schulden	59.476	58.042
Totaal **Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar**	**60.635**	**88.042**

Toelichting
Onder de kortlopende schulden staat het negatieve banksaldo per 31-12-2021 gepresenteerd van 1.16 miljoen euro. Onder de overige kortlopende schulden zijn de overige verplichtingen < 1 jaar verantwoord. De grootste posten zijn:

- 10,7 miljoen euro crediteuren
- 7,5 miljoen euro af te dragen loonheffing ambtelijk personeel
- 5,4 miljoen euro voor verplichtingen TOZO
- 4,9 miljoen euro voor verplichtingen regiogemeenten
- 2,9 miljoen euro voor verplichtingen BBZ
- 2,1 miljoen euro verplichting voor CAO verhoging ambtelijk personeel
- 1,8 miljoen euro voor verplichtingen meerkosten maatschappelijke opvang
- 1,7 miljoen euro af te dragen pensioenpremie ambtelijk personeel
- 1,7 miljoen euro voor verplichtingen Onderwijs Jeugd Arrangementen

7.12. Overlopende passiva

Bedragen x 1.000 Euro's	2021	2020
Vooruitontvangen baten Europese overheidslichamen	3.538	1.376
Vooruitontvangen baten het Rijk	24.274	13.152
Vooruitontvangen baten ov Nederlandse overheidslichamen	11.531	5.062
Overige vooruit ontvangen bedragen en verplichtingen die in een volgend jaar tot uitbetaling komen	15.168	17.276
Overlopende passiva	**54.511**	**36.866**

Toelichting

Van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren. Deze zijn in 2021 met 19,6 miljoen euro toegenomen tot 39,1 miljoen euro. Deze kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving element 3	Boekwaarde 31-12-2020	Afname 2021	Toevoegingen 2021	Boekwaarde 31-12-2021
EUR 2014EUSF2011967	391	104	0	287
EUR ESF 2016EUSF20112	315	0	0	315
EUR ESF Matchen op Werk	670	1.729	2.965	1.906
React EU 2021EUSF20223	0	0	1.030	1.030
Totaal - Europese overheidslichamen	**1.376**	**1.833**	**3.995**	**3.538**
NPO	0	0	608	608
Klimaatadaptie	0	0	1.200	1.200
RMC	0	0	37	37
SPUK acute jeugd ggz	0	0	615	615
SPUK Driemilieusvoorziening	0	0	4.221	4.221
SPUK Expertisecentra jeugd	0	0	2.019	2.019
SPUK Gezonde leefstijl interventie	0	0	156	156
SPUK Sportakkoord	72	72	0	0
Woningbouwimpuls- Boulevard zone	0	0	3.044	3.044
BZK GSB III	327	0	0	327
Inhuisv kwetsbare groepen	500	0	0	500
Investeringsimpuls SPV	1.366	0	0	1.366
N18 Weg- en Waterbouwkundige wzh	1.815	1.342	0	473
OCW Onderwijsachterstandenbeleid	729	0	289	1.018
Reg Aanpak schoolverlaten	114	0	0	114
RIEC Ministerie van Justitie	4.207	0	2.181	6.388
RMBA 2016	762	60	0	702
Sanering verkeerslawaaai varviks	46	0	0	46
SPUK	0	111	136	24
Woningbouwimpuls-Centrumkwadraat	3.000	1.800	0	1.200
WWB-gelden	213	143	147	217
Totaal - Het Rijk	**13.152**	**3.528**	**14.653**	**24.274**
EDL	0	0	45	45
Extra middelen RMC	140	0	59	199
Maas	0	0	85	85
Crisismanagement	0	0	8	8
Ecopark herinrichting	28	28	0	0
F35 Molenstraat	0	0	499	499
F35 Tubantiasingel	0	0	23	23
HOV haltes Boekelo	0	0	12	12
Landgoederen in Enschede	16	16	0	0
Roma aan zet	0	0	51	51

Sanering verkeerslawaai 14 projec	706	706	0	0
VRI en DVM	7	7	0	0
Arr Stedelijk gebied	81	81	0	0
Bushalte Boekelo	25	25	0	0
Cultuurmakelaar	30	30	0	0
Enschede viert 75 jaar vrijheid	5	5	0	0
EPR Pilot	18	18	0	0
In- en Uit lopend Jaar	569	0	1.978	2.547
Kennispark	170	170	0	0
Programma Netwerkstad Twente	1.884	425	0	1.459
Regio DeaL	510	584	5.004	4.930
Stadsarangement stationsplein Enschede	300	300	298	298
Stedelijk arrangement De Cromhof	0	0	675	675
Tubantiasingel - F35	183	183	0	0
Verbetering doorstroom bij I-VRI's	0	0	63	63
Vergroen je straat	32	32	0	0
Werken in de logistiek	134	0	0	134
Haaksbergerstraat (Europal-Usselerrweg)	0	0	168	168
Cultuur aan de basis	0	0	74	74
N18	0	0	50	50
RT deelmobiliteit onderzoek	8	8	0	0
Toeslagenproblematiek	89	0	94	183
VFonds Enschede viert 75 jaar vrijheid	4	4	0	0
WUB-gelden	125	96	0	29
Totaal - Overige Nederlandse overheidslichamen	5.062	2.717	9.185	11.531
Totaal	**19.590**	**8.078**	**27.833**	**39.343**

Overige vooruitontvangen bedragen
Onder de overige nog te ontvangen bedragen is vanuit het facilitaire grondbeleid als verhaalbare kosten opgenomen 314.706,45 euro.
Onder de overige vooruit ontvangen bedragen is vanuit het facilitaire grondbeleid als vooruit ontvangen bedragen opgenomen 1.707.691,26 euro.

Verplichtingen die volgend jaar tot betaling komen
Dit zijn verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van de arbeidsgerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume (verlofuren). Hiervoor is in hoofdstuk 7.13 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen' een toelichting opgenomen. In 2021 zijn de kortlopende verplichtingen met 2,1 miljoen euro afgenomen tot 15,1 miljoen. Deze bestaan voornamelijk uit:

- 5,7 miljoen euro overlopende rente leningen OG 2020
- 1,6 miljoen euro (correctie) omzetbelasting afvalfonds
- 0,5 miljoen euro nog te verwachten kwijtschelding GBT over 2021

7.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

Omschrijving (bedrag x 1.000 euro)	Oorspronkelijke bedrag geldlening	Percentage borgstelling	Hoofdsom per 01-01-2021	Nieuwe leningen	Aflossingen	Hoofdsom per 31-12-2021
Gegarandeerde geldleningen aan:						
- Bejaardenoorden	20.462	100%	10.900		699	10.201
- Onderwijs	12.160	100%	5.500		640	4.860
- Sport	10.588	100%	9.850	220	424	9.646
- Kunst/cultuur	3.421	100%	3.421		100	3.321
- Deelnemingen	12.641	100%	7.676	3.165	767	10.074
- Overig	800	100%	581		74	506
Totaal	**60.072**		**37.928**	**3.385**	**2.704**	**38.609**

Dit betreft voornamelijk leningen ter financiering van bejaardencentra, gezondheidszorg en sociale woningbouw. Bij deze leningen staat de gemeente voor 100 procent van het vermelde saldo garant. De overige garantstellingen betreft een aantal garantstellingen waarbij de gemeente niet garant staat voor geldleningen maar voor bijvoorbeeld rekening-courant kredieten. Ook hier staat de gemeente voor 100 procent van het vermelde saldo garant. In 2021 zijn nieuwe gemeentegaranties afgegeven aan Onderhoud Enschede (voor nieuwe huisvesting, besluit was al genomen in 2020), de Tennisvereniging Topspinners (aanleg tennisbaan en 2 padelbanen) en EMOS (kunstgrasveld).

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW:

- Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Enschede op als achtervang. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) dus is het niet erg waarschijnlijk dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.
- Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts achtervang.

Arbeidsgerelateerde verplichtingen

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Vakantiedagen en verlofsaldi leiden in

principe niet tot een uitbetaling, tenzij medewerkers uit dienst gaan. Over 2021 bedraagt de waarde van de verlof saldi 4,3 miljoen euro per 31 december 2021.

Overige
Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- huurovereenkomsten;
- onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- overige opdrachten die in 2021 aan derden zijn verstrekt en in 2022 en volgende jaren worden uitgevoerd.

Gebeurtenissen na balansdatum
Er hebben zich geen materiële gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan, die de financiële positie en/of het resultaat van de gemeente negatief beïnvloeden.

8. Toelichting op het overzicht baten en lasten

8.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x 1.000 Euro's Algemene dekkingsmiddelen	Begroting primair	Begrotiing (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
OZB	51.370	51.370	50.675	-695
Hondenbelasting	910	910	902	-8
Precariorechten	320	320	-6	-326
Reclamebelasting	152	152	186	34
Totaal Belastingopbrengsten	**52.752**	**52.752**	**51.757**	**-995**
Algemene uitkeringen	385.703	411.682	411.895	214
Dividend	1.300	1.300	2.104	804
Saldo financieringfunctie	-387	-531	-1.029	-498
Overige algemene dekkingsmiddelen	4.926	564	406	-158
Totaal Overige dekkingsmiddelen	**391.542**	**413.015**	**413.377**	**361**
Saldo	**444.294**	**465.767**	**465.134**	**-633**

In de begroting 2021 was een bedrag van 2 miljoen euro voor onvoorzien opgenomen.

De toelichting op de afwijkingen van de belastingopbrengsten is terug te lezen in de paragraaf Lokale heffingen.

De toelichting op de afwijking op de Algemene uitkering is opgenomen in hoofdstuk 8.2, bij het programma Financiën en organisatie bij het product Algemene uitkering.

De toelichting op de afwijking op de dividendopbrengsten is terug te vinden in hoofdstuk 8.2 en de paragraaf Verbonden partijen.

Voor de toelichting op de afwijking op het saldo financieringsfunctie wordt verwezen naar de paragraaf Financiering en de toelichting op het product Rente en treasury, opgenomen in Hoofdstuk 8.2 onder het programma Financiën en organisatie.

8.2. Analyse op afwijkingen tussen begroting en overzicht baten en lasten

In deze paragraaf wordt per programma een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en realisatie weergegeven. Deze analyse volgt de productopbouw van de begroting.

Samenleving en bestuur

Het programma Samenleving en bestuur houdt zich bezig met Goed bestuur, Versterking samenwerking bestuur/samenleving, Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners, Professionele dienstverlening aan de samenleving en Openbare orde en veiligheid.

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Bezwaar en beroep	1.966	2.086	2.049	37
College van B&W	2.229	2.229	1.961	268
Klachtencommissariaat	296	296	323	-27
Ondersteuning College van B&W en directie	4.280	4.340	4.358	-19
Openbare orde en veiligheid	21.067	21.468	20.278	1.191
Publieksdienstverlening	4.770	4.634	5.000	-365
Raad en commissies	2.362	2.362	2.465	-103
Regionale samenwerking	211	211	210	1
Stadsdeelsgewijs werken	3.989	4.381	3.834	547
Verkiezingen	315	801	799	3
Totaal Lasten	**41.484**	**42.809**	**41.276**	**1.533**
College van B&W	0	0	316	316
Ondersteuning College van B&W en directie	0	0	11	11
Openbare orde en veiligheid	6.071	6.006	4.813	-1.193
Publieksdienstverlening	2.049	2.172	2.530	358
Raad en commissies	0	0	39	39
Stadsdeelsgewijs werken	150	50	112	62
Totaal Baten	**8.270**	**8.228**	**7.822**	**-406**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**33.215**	**34.581**	**33.455**	**1.127**
Stadsdeelsgewijs werken	0	0	417	-417
Totaal Storting reserves	**0**	**0**	**417**	**-417**
Bezwaar en beroep	0	120	120	0
Openbare orde en veiligheid	0	107	128	21
Raad en commissies	0	0	22	22
Stadsdeelsgewijs werken	0	279	336	57
Verkiezingen	0	234	234	0
Totaal Onttrekking reserves	**0**	**740**	**840**	**100**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**0**	**-739**	**-422**	**-317**
Gerealiseerd resultaat	**33.215**	**33.842**	**33.033**	**809**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.086	2.049	37
Onttrekking reserves	120	120	0
Resultaat Bezwaar en beroep	**1.966**	**1.929**	**37**

Toelichting/analyse
Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.229	1.961	268
Baten	0	316	316
Resultaat College van B&W	**2.229**	**1.644**	**585**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat op het product College van B&W is 585.000 euro positief

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 268.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Een voordeel van 126.000 euro op het wachtgeld van voormalige wethouders.
- Een voordeel van 142.000 euro door lagere materiele kosten.

Baten
Een stijging van de rekenrente bij de pensioenvoorziening wethouders resulteert in een voordeel van 316.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	296	323	-27
Resultaat Klachtencommissariaat	**296**	**323**	**-27**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product klachtencommissariaat is 27.000 euro nadelig. Als gevolg van ziekte en vervanging in verband met pensionering heeft er extra inzet plaatsgevonden.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.340	4.358	-19
Baten	0	11	11
Resultaat Ondersteuning College van B&W en directie	**4.340**	**4.347**	**-8**

Toelichting/analyse

Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	21.468	20.278	1.191
Baten	6.006	4.813	-1.193
Onttrekking reserves	107	128	21
Resultaat Openbare orde en veiligheid	**15.355**	**15.337**	**19**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Openbare orde en veiligheid is 19.000 euro voordelig

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 1.191.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Een voordeel van 1.210.000 euro heeft betrekking op het Riec waarvoor de gemeente Enschede de beheersorganisatietaak verricht. De beschikkingsmacht van deze ondermijningsmiddelen ligt bij de netwerkorganisatie het Riec. De niet uitgegeven incidentele subsidie vanwege lagere uitgaven voor de ondermijningsprojecten, worden doorgeschoven naar 2022. Hiertegenover staat een nadeel van 1.210.000 euro op de baten;
- Een nadeel van 17.000 euro op diverse subsidieprojecten waar ook inkomsten tegenover staan;

- Een nadeel van 2.000 euro op diverse materiele budgetten.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 1.193.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit:

- Een gedeelte van de beschikbare incidentele middelen voor de versterking van de aanpak ondermijning als onderdeel van de uitvoerorganisatie RIEC zijn doorgeschoven en meegenomen naar 2021. Dit resulteert in een tekort van 1.210.000 euro op de baten;

- De hogere baten van 17.000 euro betreft subsidieproject waar ook kosten tegenover staan.

Reserves
Vrijval reserve "Integrale Veiligheidplan" resulteert in een voordeel van 21.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.634	5.000	-365
Baten	2.172	2.530	358
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Publieksdienstverlening	**2.463**	**2.469**	**-7**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product publieksdienstverlening is 7.000 nadelig.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 365.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit een hogere legesafdracht aan het Rijk door de verhoogde afname van onder andere paspoorten, rijbewijzen en naturalisatie (315.000 euro nadelig) en hogere diverse kosten om de verhoogde afname naar deze producten te kunnen faciliteren (50.000 euro nadelig).

Baten
De afwijking in de lasten bedraagt 358.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit een hogere opbrengst door de verhoogde afname van onder andere paspoorten, rijbewijzen en naturalisatie.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.362	2.465	-103
Baten	0	39	39
Onttrekking reserves	0	22	22
Resultaat Raad en commissies	**2.362**	**2.404**	**-42**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product raad en commissies is 42.000 euro nadelig

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 103.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Een nadeel van 22.000 euro op de uitgaven voor Enschede Akkoord. Deze kosten zijn onttrokken aan de reserve "nog uit te voeren werkzaamheden". (zie ook reserve)
- Een nadeel van 77.000 euro op de materiele budgetten als gevolg van het vertrek van de burgemeester en de noodzakelijke voorbereidingen op de verkiezingen van 2022.
- Een nadeel van 39.000 euro op personele kosten waar een opbrengst tegenover staat. (zie ook de baten)
- Een voordeel van 35.000 euro op diverse materiele budgetten.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 39.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit;

- Een voordeel van 39.000 euro als gevolg van een detachering

Reserve
Zoals bij de lasten is aangegeven, is het bestede budget voor de uitvoering van het Enschede Akkoord uit de reserve "nog uit te voeren werkzaamheden" gehaald.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	211	210	1
Resultaat Regionale samenwerking	**211**	**210**	**1**

Toelichting/analyse
Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.381	3.834	547
Baten	50	112	62
Storting reserves	0	417	-417
Onttrekking reserves	279	336	57
Resultaat Stadsdeelsgewijs werken	**4.052**	**3.803**	**249**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product 'Stadsdeelsgewijs werken' bedraagt 249.000 euro positief.

Onder Stadsdeelsgewijs werken worden ook de wijkbudgetten verantwoord. Deze worden in eerste
instantie onder de lasten geboekt. De verschillen tussen begroting en werkelijkheid worden gemuteerd in de reserve waardoor per saldo, conform besluit van de Raad, het in de begroting opgenomen bedrag beschikbaar blijft voor de wijken. De technische verwerking loopt zowel via de lasten, baten, stortingen en onttrekkingen.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 547.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Lagere uitgaven Veiligheidsbudgetten van 111.000 euro, met name door de ontvangen 'Corona compensatie ondersteuning BOA's', is circa 57.000 aan veiligheidskosten gecompenseerd;
- Lagere uitgaven Wijkbudgetten van 360.000 euro in verband met Corona.
- Hogere uitgaven Werkbudgetten van 26.000 euro;

- Lagere diverse overige lasten 102.000 euro;

Baten

De afwijking in de baten bedraagt 62.000 voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Extra ontvangsten van 60.000 euro ten aanzien van detachering;

Storting reserve
Omdat er minder uitgaven zijn geweest in het kader van Wijkbudgetten wordt het restant budget ad 417.000 euro gestort in de reserve en zo conform raadsbesluit beschikbaar gehouden voor de wijken

Onttrekking reserve
Ten behoeve van wijkbudgetten is er 57.000 euro meer aan de reserve onttrokken dan geraamd.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	801	799	3
Onttrekking reserves	234	234	0
Resultaat Verkiezingen	**567**	**565**	**3**

Toelichting/analyse
Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Duurzaam wonen, leven en werken

Het programma Duurzaam wonen, leven en werken houdt zich bezig met De bereikbaarheid van banen wordt vergroot, Talent wordt aangetrokken en vastgehouden, Enschede is een duurzame en klimaatbestendige stad.

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Afvalstoffen	24.377	25.568	26.142	-574
Begraafplaatsen	1.142	1.142	1.188	-46
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	28.775	29.392	29.501	-109
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	10.771	11.389	11.488	-99
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	20.924	23.874	22.773	1.101
Dienstverlening aan ondernemers	921	922	966	-44
Duurzaamheid	510	510	479	31
Grondbedrijf	16.614	36.260	13.572	22.688
Locatieontwikkeling	3.612	3.373	3.971	-598
Parkeerbeheer	13.123	12.101	11.035	1.067
Riolering	17.892	17.892	18.109	-217
Stedelijke ontwikkeling	2.399	4.200	3.179	1.022
Verkeersinfrastructuur en beleid	5.626	8.738	6.353	2.386
Versterken economische structuur	6.980	6.994	5.898	1.096
Totaal Lasten	**153.665**	**182.354**	**154.652**	**27.702**
Afvalstoffen	24.012	25.203	25.388	185
Begraafplaatsen	555	555	568	13
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	3.267	2.405	3.031	626
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	4.495	3.890	5.064	1.174
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	823	823	1.106	283
Dienstverlening aan ondernemers	36	36	80	44
Duurzaamheid	0	0	15	15
Grondbedrijf	16.105	35.607	23.849	-11.758
Locatieontwikkeling	0	0	904	904
Parkeerbeheer	13.492	13.492	8.882	-4.610

Riolering	17.892	17.892	18.109	217
Stedelijke ontwikkeling	70	2.070	1.548	-522
Verkeersinfrastructuur en beleid	250	4.472	2.346	-2.126
Versterken economische structuur	2.159	2.159	1.466	-693
Totaal Baten	**83.158**	**108.604**	**92.355**	**-16.250**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**70.507**	**73.750**	**62.297**	**11.453**
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	750	750	1.207	-457
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	0	45	45	0
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	0	1.350	2.352	-1.002
Dienstverlening aan ondernemers	90	90	90	0
Duurzaamheid	0	0	5	-5
Grondbedrijf	477	714	10.975	-10.261
Locatieontwikkeling	700	14.243	14.243	0
Parkeerbeheer	0	500	500	0
Stedelijke ontwikkeling	2.000	2.000	2.000	0
Verkeersinfrastructuur en beleid	1.263	1.421	1.220	202
Versterken economische structuur	0	30	30	0
Totaal Storting reserves	**5.280**	**21.143**	**32.667**	**-11.523**
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	0	75	75	0
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	3	1.035	865	-170
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	30	1.680	1.578	-102
Duurzaamheid	250	250	209	-41
Grondbedrijf	882	1.235	486	-749
Locatieontwikkeling	502	14.044	13.879	-166
Parkeerbeheer	272	251	142	-108
Verkeersinfrastructuur en beleid	2.315	1.376	882	-494
Versterken economische structuur	0	53	53	0
Totaal Onttrekking reserves	**4.253**	**19.998**	**18.169**	**-1.829**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**1.027**	**1.145**	**14.498**	**-13.353**
Gerealiseerd resultaat	**71.534**	**74.895**	**76.795**	**-1.900**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	25.568	26.142	-574
Baten	25.203	25.388	185
Resultaat Afvalstoffen	**364**	**754**	**-390**

Toelichting/analyse

Resultaat
Op het product afvalstoffenheffing is in 2021 per saldo een resultaat van 390.000 euro negatief gerealiseerd.

Dit op basis van een aanvullende storting in de voorziening afvalstoffen conform besluitvorming b&w bestemmingsvoorstellen 2021.

Lasten
De afwijking ten opzichte van de begroting van 574.000 euro nadelig is ontstaan door:

- een gewijzigd aanbiedingsgedrag (86.000 euro nadelig);
- lagere lasten m.n. van fijn huishoudelijk restafval (656.000 euro voordelig);
- hogere storting in de voorziening afvalstoffen (1.142.000 euro*).

*Dit betreft onder meer een deel van het rijk ontvangen coronagelden over 2020 in 2021

Baten
De afwijking ten opzichte van de begroting van 185.000 euro voordelig is ontstaan door:

- hogere toekenning voor kwijtschelding en oninbaarheid mede als gevolg van corona(225.000 euro nadelig)*;
- tariefwijzigingen als gevolg van mondiale ontwikkelingen (300.000 euro voordelig);
- lagere inkomsten afvalstoffenheffing door lager aantal ledigingen dan begroot (432.000 euro nadelig);
- saldo van overige afvalstromen (542.000 euro voordelig).

*In de decembercirculaire gemeentefonds 2021 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties wordt een aankondiging gedaan dat eventuele inkomstenderving als gevolg van de coronacrises over 2021 zal worden vergoed in 2022.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.142	1.188	-46
Baten	555	568	13
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Begraafplaatsen	**587**	**620**	**-33**

Toelichting/analyse
Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	29.392	29.501	-109
Baten	2.405	3.031	626
Storting reserves	750	1.207	-457
Onttrekking reserves	75	75	0
Resultaat Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	**27.662**	**27.602**	**59**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product Beheer en Onderhoud Openbare ruimte sluit af met een voordelig saldo van 59.000 euro.

Lasten
De lasten zijn 110.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere lasten door minder schades en vandalisme aan openbare verlichting (20.000 euro voordelig);
- lagere lasten voor onderhoud en energie openbare verlichting (173.000 euro voordelig);
- lagere lasten door meerdere kleine overige lasten (27.000 euro voordelig);
- lagere lasten door het activeren van de investeringen in maatschappelijk nut (214.000 euro voordelig);
- lagere lasten, doordat de bodemuitvoering achter gebleven is door de vertraagde financieringsafspraken met de VNG en het Rijk in 2021 (344.000 euro voordelig). Deze middelen zijn conform de doeluitkering bodem Rijksgelden gestort in de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden (RES032);
- hogere lasten door werk met werk te maken waar we ook subsidie Duurzaam Veilig Verkeer voor hebben ontvangen onder andere (149.000 euro nadelig);
- hogere lasten door herstel aan wegen als gevolg van meer aanvragen door nutsbedrijven voor werkzaamheden aan kabels en leidingen op gemeentelijke grond (234.000 euro nadelig);
- hogere lasten door diverse projecten vanuit onder andere wijkbudgetten (93.000 euro nadelig);
- hogere lasten door werkzaamheden voor het Netwerk Onder Twente in verband met de visie ondergrond (48.000 euro nadelig);
- hogere lasten voor gladheidsbestrijding door een hogere inzet met name in het 1^{e} kwartaal 2021(364.000 euro nadelig).

Baten
De afwijking bedraagt 626.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere baten door diverse bijdrages vanuit onder andere wijkbudgetten (93.000 euro voordelig);
- hogere baten door een niet begrote subsidie van de Provincie voor Duurzaam Veilig Verkeer (149.000 euro voordelig);
- hogere baten als gevolg van meer aanvragen door nutsbedrijven voor werkzaamheden aan kabels en leidingen op gemeente grond (234.000 euro voordelig);
- hogere baten voor kadergelden en liggelden in de haven (12.000 euro voordelig) en een bijdrage voor oeverbescherming van de provincie (62.000 euro voordelig);
- hogere bate voor bijdrage in de lasten voor het Netwerk Onder Twente in verband met de visie ondergrond (48.000 euro voordelig);
- diversen (28.000 euro voordelig).

Storting reserve
De afwijking op de storting van 457.000 euro nadelig is te verklaren, doordat er gedurende 2021 delen van werkzaamheden door o.a. het bereikbaar houden van de stad en de impact van Corona verschoven zijn naar 2022. Voor groot onderhoud wegen (65.000 euro) en bodem saneringen (392.000 euro) via de reserve nog uit te voeren werkzaamheden.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	11.389	11.488	-99
Baten	3.890	5.064	1.174
Storting reserves	45	45	0
Onttrekking reserves	1.035	865	-170
Resultaat Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	**6.510**	**5.605**	**905**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat op Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving is 905.000 euro voordelig.

Lasten

De afwijking bedraagt 99.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- extra capaciteit voor de afhandeling van de vergunningaanvragen (457.000 euro nadelig). Vooral het aantal kleine bouwaanvragen liggen significant hoger (30%) in combinatie met hogere tarieven in 2021 voor extra inhuur (krapte arbeidsmarkt). Hiertegenover staan ook hogere legesinkomsten (zie baten);
- een bijdrage uit de decembercirculaire van 92.000 euro (voordelig) voor de implementatie van de Wet kwaliteitsborging (Wkb). Echter door het uitstel van de invoeringsdatum zijn deze werkzaamheden niet uitgevoerd in 2021, maar zullen in 2022 gaan plaatsvinden (bestemmingsvoorstel);
- lagere kosten in het project Omgevingswet voor 2021(325.000 euro voordelig). Door het uitstel van de invoering van de wet, worden een aantal werkzaamheden in 2022 uitgevoerd i.p.v. 2021. Hiervoor is een bestemmingsvoorstel ingediend;
- hogere kosten meerwerk voor de Grex-projecten van bestemmen (219.000 euro nadelig). Deze kosten worden, waar mogelijk, gecompenseerd door meerwerk uit de Grex-projecten (zie baten);
- in 2021 heeft de afdeling Bestemmen nog geen invulling kunnen geven aan de noodzakelijke werkzaamheden cultuurhistorie. Hierdoor zijn de lasten in 2021 lager, namelijk 107.000 euro voordelig. Er is een bestemmingsvoorstel ingediend om dit over te hevelen naar 2022;
- binnen het product Handhaving Openbare Ruimte (HOR) is de SPUK (zie baten) bijdrage geboekt naar de kostenplaatsen van HOR, HBM en het product Stadsdeelbeheer (300.000 euro nadelig);
- binnen het product HOR is geen gebruik gemaakt van de bestemmingsreserve afkomstig uit de gemeenterekening 2020 (459.000 voordelig). Dit budget zou gebruikt worden voor het aantrekken van extra capaciteit voor handhaving. Echter door de krapte op de arbeidsmarkt, de incidentele middelen vanuit de SPUK en de compensatie van het Rijk voor “handhaving quarantaine” (september circulaire) is dit budget niet ingezet. In de 2022 is structurele invulling gegeven aan de noodzaak tot extra capaciteit;
- binnen het product Handhaving, Bouw & Milieu (HBM) wordt de doorbelasting aan de Omgevingsdienst Twente (ODT) verantwoord. Door een naheffing van het ODT voor extra capaciteit zijn de lasten hoger, namelijk 115.000 euro nadelig. De gemeente Enschede is hierover nog wel in gesprek met het ODT;
- diversen 9.000 euro voordelig.

Baten
De afwijking bedraagt 1.174.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere legesinkomsten voor vergunnen in 2021 (168.000 euro voordelig);
- hogere opbrengsten door meerwerk Grex projecten (218.000 euro voordelig);
- dat gedurende het jaar binnen het product HBM dwangsommen zijn ontvangen (80.000 euro voordelig);
- ontvangen compensatie voor het geschil met het ODT over de jaren 2019 t/m 2021 (345.000 voordelig). De afrekening met het ODT vindt plaats in het product HBM. Er is een bestemmingsvoorstel ingediend om de verhoging van de bijdrage aan het ODT voor 2022 te dekken;
- ontvangen SPUK subsidie in 2021 voor HOR, HBM en Stadsdeelbeheer (regeling tijdelijke ondersteuning Toezicht en Handhaving, 300.000 euro voordelig);
- ontvangen bestuurlijke boetes binnen het product HOR in 2021 (68.000 euro voordelig);
- diversen 5.000 euro nadelig.

Onttrekking reserves
De afwijking bedraagt 170.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- de onttrekking van de reserve exploitatieresultaat bouwvergunningen om het tekort tussen baten en lasten in de leges voor vergunningen te compenseren (289.000 euro voordelig);
- het niet inzetten van de bestemmingsvoorstel uit de GR 2020. Met dit voorstel was 459.000 euro gereserveerd om extra capaciteit BOA's aan te trekken. Hiervan is geen gebruik gemaakt (zie lasten, 459.000 euro nadelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	23.874	22.773	1.101
Baten	823	1.106	283
Storting reserves	1.350	2.352	-1.002
Onttrekking reserves	1.680	1.578	-102
Resultaat Cultuur, Evenementen en Citymarketing	**22.721**	**22.441**	**280**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product Cultuur, Evenementen en Citymarketing sluit af met een voordelig saldo van 280.000 euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 1.101.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- positief verschil omdat in de september- en decembercirculaire het budget door Coronamiddelen Cultuur met 928.000 euro is verhoogd, de middelen zijn middels het bestemmingsvoorstel toegevoegd aan de reserve nog uit te voeren werkzaamheden en derhalve niet besteed in 2021;

- lagere uitgaven subsidies evenementen door Corona 53.000 euro (incl kosten Tolle Woche en correctie);
- lagere uitgaven door geen inzet vanuit gemeente bij evenementen 46.000 euro;
- hogere uitgaven op onderhoud van de kunstwerken 65.000 euro;
- hogere uitgaven op de Cultuurcoach door boeking in schooljaren i.p.v. boekjaren 47.000 euro;
- hogere uitgaven gedekt middels inkomsten op cultuureducatie 39.000 euro.

Het resterende verschil wordt veroorzaakt door overgebleven middelen Corona vanuit verordening Wendbaar en weerbaar.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 283.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere baten op de Cultuurmakelaar van 57.000 euro;
- hogere baten op de cultuureducatie van 39.000 euro;
- hogere baten vanwege terugvordering evenementensubsidie 186.000 euro.

Storting reserve
De afwijking bedraagt 1 miljoen euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt doordat 1 miljoen euro is toegevoegd voor de lasten van het Muziekkwartier in de jaren 2023-2026.

Onttrekking reserves
De afwijking bedraagt 102.000 euro nadelig. Er is minder onttrokken aan de reserve uit te voeren werkzaamheden (25.000 euro) door niet geheel uitgegeven middelen voor de Tolle Woche. Het resterende bedrag is het verschil aan resultaatsbestemming ultimo 2021 t.o.v. het besluit in december 2020. Te weten het verschil tussen de begrote 1.450.000 euro en daadwerkelijke realisatie in jaarrekening 2021 van 1.373.000 euro (77.000 euro verschil).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	922	966	-44
Baten	36	80	44
Storting reserves	90	90	0
Resultaat Dienstverlening aan ondernemers	**976**	**975**	**0**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product dienstverlening aan ondernemers is nihil.

Lasten
De lasten zijn 44.000 hoger dan begroot, dit wordt met name veroorzaakt door 40.000 euro aan uitgaven in het kader van het project Crisisarrangement Enschede.

Baten
De baten zijn 44.000 euro hoger dan begroot, dit wordt met name veroorzaakt door 40.000 euro aan ontvangen provinciale subsidie voor het project Crisisarrangement Enschede.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	510	479	31
Baten	0	15	15
Storting reserves	0	5	-5
Onttrekking reserves	250	209	-41
Resultaat Duurzaamheid	**260**	**260**	**0**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product duurzaamheid is nihil.

Lasten
De hogere lasten (31.000 euro nadelig) worden voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten voor ureninzet op gebied van communicatie en programmamanagement.

Baten
De hogere baten (15.000 euro voordelig) worden veroorzaakt door de eindafrekening van de subsidie vanuit de provincie wegens het tot stand komen van de Energievisie. En een rente vergoeding van 5.000 euro op de reserve.

Reserve
In 2021 was een onttrekking uit de reserve geraamd van 250.000 euro. De afwijking in de onttrekking en storting van 46.000 euro wordt veroorzaakt door:

- door overschrijding op de personele component van 30.000 euro;
- hier staan een aantal kleinere voordelen tegen over zoals de bate die hierboven is beschreven. En een vergelijkbare post voor een bijdrage in de regionale warmtevisie die nog niet is uitgegeven en doorschuift.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	36.260	13.572	22.688
Baten	35.607	23.849	-11.758
Storting reserves	714	10.975	-10.261
Onttrekking reserves	1.235	486	-749
Resultaat Grondbedrijf	**133**	**212**	**-79**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product Grondbedrijf sluit af met een negatief resultaat van 79.000 euro.
Mutaties in het eindproduct Grondbedrijf hebben betrekking op alle mutaties die gedurende het jaar plaatsvinden in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG). Het financiële resultaat van al deze mutaties wordt verrekend met de reserve grondbedrijf. Het negatieve resultaat van het eindproduct wordt veroorzaakt doordat voor de uitvoering van grondbeleidsproducten geen materieel budget beschikbaar is, maar toch bepaalde materiële uitgaven noodzakelijk waren.

Lasten
De afwijking bedraagt 22,7 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt doordat in diverse projecten minder kosten zijn gerealiseerd dan vooraf begroot. Dit geldt vooral voor de projecten Leuriks Oost, Bothoven, Roombeek, Centrumkwadraat Molenstraat-Zuid, Velve, B&S Valley, Oostkrans-Usseler Es, Hardick&Seckel, Zuiderval (inclusief Wegenerpand) en Hornbach. De oorzaken zijn een combinatie van uiteindelijk te ruim geraamde kosten (Roombeek), vertraging in het project, of het later dan gepland openen van de nieuwe grex zoals Centrumkwadraat en Leuriks Oost en Wegenerpand.

Baten
De afwijking bedraagt 11,8 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door 2 aspecten. Aan de ene kant is er het voordeel van 7,7 miljoen euro doordat de opbrengsten hoger zijn dan begroot doordat de kavelverkopen voorspoediger zijn verlopen. Aan de andere kant is een “boekhoudkundig” nadeel van 19,6 miljoen euro ontstaan doordat de balanspositie van de voorraad onderhanden werk is gedaald door meer baten dan lasten, terwijl juist een stijging was begroot door meer lasten dan baten.

Storting Reserve
De afwijking bedraagt 10,3 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door de niet begrote storting in de Reserve Grondbedrijf als gevolg van 10,8 miljoen positief resultaat op grondexploitaties en door 0,5 miljoen minder overige mutaties dan begroot, waaronder de saldering van de boeking van de rente- en beheerslasten (zie onttrekking reserve analyse hieronder).

Onttrekking Reserve
De afwijking bedraagt 749.000 euro nadelig en wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de begrote onttrekking uit de Reserve Grondbedrijf als dekking voor afboeking van rente- en beheerslasten op strategische gronden niet geboekt is als onttrekking, maar gesaldeerd is met de storting aan de Reserve Grondbedrijf als gevolg van het positieve resultaat in het MPG.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	3.373	3.971	-598
Baten	0	904	904
Storting reserves	14.243	14.243	0
Onttrekking reserves	14.044	13.879	-166
Resultaat Locatieontwikkeling	**3.571**	**3.431**	**140**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product Locatieontwikkeling sluit af met een voordelig resultaat van 140.000 euro.
Dit wordt veroorzaakt door:

- Regionaal Bedrijven Terrein (RBT) voorziening verlaagd (791.000 euro voordelig);
- Technology Base (TB) voorziening verhoogd (556.000 euro nadelig);
- Plankosten projectorganisatie initiatief- en definitiefase (95.000 euro nadelig).

Lasten
De afwijking bedraagt 598.000 euro nadelig en wordt veroorzaakt door:

- TB voorziening verhoogd (556.000 euro nadelig) als gevolg van feit dat de grondexploitatie voor TB is verslechterd 304.000 euro, de exploitatie overige baten en lasten heeft een positief resultaat van 164.000 euro en het resultaat van de luchthavenexploitatie kent in 2021 een negatief resultaat van 972.000 euro. Per saldo is sprake van een negatief resultaat van 1.112.000 euro, waar gemeente en provincie voor de helft in deelnemen, dus 556.000 euro;
- overige lasten (42.000 euro nadelig) waaronder plankosten projectorganisatie als gevolg van diverse grote initiatiefprojecten waar in 2021 aan gewerkt is, o.a. Eschmarkerveld, Cromhoff en Centrumkwadraat.

Baten
De afwijking bedraagt 904.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- RBT voorziening verlaagd (791.000 euro voordelig) als gevolg van een verbetering van de grondexploitatie RBT waar wij 23% aandeelhouder van zijn;
- interne- en externe bijdragen plankosten projectorganisatie (113.000 euro voordelig).

Onttrekking Reserve
De afwijking bedraagt 166.000 euro nadelig dat wordt veroorzaakt door een lagere onttrekking uit de reserve inzake de bijdrage aan RBT. Deze bijdrage bleek namelijk niet nodig door gewijzigde afspraken.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.101	11.035	1.067
Baten	13.492	8.882	-4.610
Storting reserves	500	500	0
Onttrekking reserves	251	142	-108
Resultaat Parkeerbeheer	**-1.142**	**2.510**	**-3.652**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het parkeerbedrijf Enschede (PBE) heeft in 2021 8,9 miljoen euro gerealiseerd aan opbrengsten. Na mutatie met de reserve parkeren en aftrek van gemaakte exploitatiekosten leiden deze opbrengsten tot een nadelig resultaat van 3,65 miljoen euro.

Lasten
De lasten zijn 1,1 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- lagere schoonmaaklasten (160.000 euro voordelig);
- lagere lasten btw (compensatie fonds) (168.000 euro voordelig);
- lagere (interne) doorrekeningen (109.000 euro voordelig);
- lagere onderhouds- en overige lasten (454.000 euro voordelig);
- lagere energielasten (61.000 euro voordelig);
- lagere lasten van uitbestede werkzaamheden (114.000 euro voordelig).

Baten
De gerealiseerde baten zijn 4,6 miljoen euro* lager dan begroot en dat wordt veroorzaakt door:

- lagere baten abonnementen/vergunningen (161.000 euro nadelig);
- lagere baten waardenkaarten (34.000 euro nadelig);
- lagere baten fiscalisering (459.000 euro nadelig);
- lagere baten kort parkeren (4.156.000 euro nadelig);
- hogere baten overig (200.000 euro voordelig).

Storting en onttrekking
Op basis van de exploitatie 2021 is er een bedrag van 108.000 euro minder onttrokken aan de parkeerreserve ten opzichte van de begrotingscijfers.

*In de decembercirculaire gemeentefonds 2021 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties wordt een aankondiging gedaan dat eventuele inkomstenderving als gevolg van de coronacrises over 2021 zal worden vergoed in 2022.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	17.892	18.109	-217
Baten	17.892	18.109	217
Resultaat Riolering	**0**	**0**	**0**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het eindproduct Riolering is gestort in de voorziening Riolering waardoor het saldo nihil is.

Zowel de lasten als de baten zijn 217.000 euro hoger.

De baten van de rioolheffing waren in 2021 ongeveer 200.000 euro hoger dan begroot, waardoor ten opzichte van de begroting 2021 in plaats van een onttrekking uit de voorziening Riolering (artikel 44 lid 2) van 11.000 euro een storting in de voorzieningen van bijna 200.000 euro heeft plaatsgevonden.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.200	3.179	1.022
Baten	2.070	1.548	-522
Storting reserves	2.000	2.000	0
Resultaat Stedelijke ontwikkeling	**4.131**	**3.631**	**500**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat op het product Stedelijke ontwikkeling is 500.000 euro voordelig.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 1 miljoen euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere lasten i.v.m. de vertraging in de wijkaanpak en het maken van wijkuitvoeringsplannen voor de wijken Zuid en Twekkelerveld (364.000 euro voordelig);
- lagere lasten door het deels geen uitvoering kunnen geven aan (delen van) de Transitievisie Warmte (95.000 euro voordelig);
- lagere financieringslasten voor duurzaamheidsleningen (46.000 euro voordelig);
- lagere lasten voor het project Regeling Reductie Energiegebruik (517.000 euro voordelig).

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 522.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere subsidiebijdrage voor het project Regeling Reductie Energiegebruik (517.000 euro nadelig);
- overige kleine ontvangsten (5.000 euro nadelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	8.738	6.353	2.386
Baten	4.472	2.346	-2.126
Storting reserves	1.421	1.220	202
Onttrekking reserves	1.376	882	-494
Resultaat Verkeersinfrastructuur en beleid	**4.312**	**4.344**	**-33**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product Verkeersinfrastructuur en beleid sluit af met een nadelig resultaat van 33.000 euro.

Dit betreft de lagere baten van de exploitatie spoorlijn Enschede-Gronau als gevolg van de coronamaatregelen in 2021 en de afname van passagiersaantallen. In dit eindproduct zijn tevens de lasten en baten van de meerjarige mobiliteitsprojecten opgenomen. Alle stortingen en onttrekkingen in en uit de reserve mobiliteit en de ontvangen subsidiebijdragen worden in dit eindproduct verantwoord conform de verslagleggingsregels (BBV). De kredietverstrekking voor nieuwe projecten vindt jaarlijks plaats terwijl de werkelijke bestedingen veelal in meerdere jaren plaatsvinden waardoor lasten en baten (kunnen) afwijken van de begroting.

Lasten
De lasten zijn dit jaar 2,39 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door een langere doorlooptijd van de (meerjarige) projecten in 2021.

Baten
De baten zijn 2,13 miljoen euro lager dan begroot met name door lagere subsidie opbrengsten als gevolg van de langere doorlooptijd van (meerjarige) projecten.

Storting en onttrekking
Per saldo heeft een lagere mutatie in de reserve mobiliteit van 349.000 euro ten opzichte van de begroting 2021 plaatsgevonden. De lagere onttrekking aan de reserve wordt veroorzaakt door een langere doorlooptijd van de meerjarige mobiliteitsprojecten in 2021.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	6.994	5.898	1.096
Baten	2.159	1.466	-693
Storting reserves	30	30	0
Onttrekking reserves	53	53	0
Resultaat Versterken economische structuur	**4.811**	**4.409**	**403**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product Versterken economische structuur sluit af met een voordelig resultaat van 403.000 euro en dat wordt veroorzaakt door:

- Regio Twente / Agenda van Twente (420.000 euro voordelig, met oorzaak zie hieronder bij de lasten);
- overige verschillen (17.000 euro nadelig).

Lasten
De afwijking bedraagt 1.096.000 euro voordelig en dat wordt veroorzaakt door:

- Regio Twente / Agenda van Twente (420.000 euro voordeel) door een eenmalige uitkering van de vrijgevallen middelen uit de Agenda uit Twente van 2021 van 203.000 euro en doordat er in de begroting rekening is gehouden met een bijdrage van 9,00 euro per inwoner voor de agenda van Twente en in werkelijkheid in 2021 een bijdrage van 7,50 euro is betaald (217.000 euro voordelig);
- minder kosten Regiodeal (693.000 euro voordelig). Het betreft een meerjarig subsidieproject waarvan de lasten en baten jaarlijks gematcht worden. Zie tevens de afwijking bij de baten. De kosten en baten zullen in de komende jaren gewoon gemaakt gaan worden;
- overige kosten (17.000 euro nadelig).

Baten
De afwijking bedraagt 693.000 euro nadelig en dat wordt veroorzaakt door minder geboekte subsidiebijdrage Regiodeal als gevolg van minder gemaakte kosten.

Vitaal en sociaal

Het programma Vitaal en sociaal heeft als doelen 'Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten', 'Inwoners wonen langer zelfstandig', 'Inwoners zijn financieel zelfstandig' en 'Inwoners participeren in de samenleving' (zie ook hoofdstuk 2.3).

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	13.686	15.144	13.959	1.185
Algemene bijstand levensonderhoud	105.794	115.644	113.854	1.789
Arbeidsmarktparticipatie	20.739	22.406	21.263	1.143
Inkomensondersteuning	12.462	15.478	12.432	3.046
Jeugdhulp	51.861	58.400	60.310	-1.911
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	62.073	58.954	47.278	11.676

Ondersteuning lokaal (WMO)	52.383	52.519	50.477	2.042
Ondersteuning wijkteams	13.759	14.315	13.597	718
Onderwijs	14.816	16.034	14.500	1.534
Schuldhulpverlening	3.235	3.228	2.996	232
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	38.658	36.726	34.878	1.848
Sport en Gezondheid	15.966	16.549	19.043	-2.494
Totaal Lasten	**405.433**	**425.397**	**404.587**	**20.810**
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	0	81	237	156
Algemene bijstand levensonderhoud	98.347	108.592	107.975	-617
Arbeidsmarktparticipatie	3.987	4.149	4.781	632
Inkomensondersteuning	500	602	741	139
Jeugdhulp	0	0	640	640
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	2.040	2.040	1.946	-94
Ondersteuning lokaal (WMO)	1.980	1.980	2.401	420
Ondersteuning wijkteams	0	0	99	99
Onderwijs	8.361	9.210	9.216	6
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	9.374	7.921	7.918	-2
Sport en Gezondheid	128	438	2.529	2.091
Totaal Baten	**124.718**	**135.013**	**138.482**	**3.469**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**280.715**	**290.384**	**266.105**	**24.279**
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	0	487	817	-330
Algemene bijstand levensonderhoud	0	450	568	-117
Arbeidsmarktparticipatie	0	3.350	3.350	0
Inkomensondersteuning	0	520	520	0
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	0	0	17.123	-17.123
Onderwijs	0	0	66	-66
Schuldhulpverlening	1	571	570	1
Totaal Storting reserves	**1**	**5.378**	**23.014**	**-17.636**
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	863	943	943	0
Arbeidsmarktparticipatie	171	961	961	0
Inkomensondersteuning	30	94	78	-16
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	0	146	14.122	13.976
Schuldhulpverlening	0	187	187	0
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	68	68	68	0
Sport en Gezondheid	153	381	336	-45
Totaal Onttrekking reserves	**1.285**	**2.781**	**16.696**	**13.914**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-1.284**	**2.597**	**6.318**	**-3.722**
Gerealiseerd resultaat	**279.431**	**292.981**	**272.423**	**20.557**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	15.144	13.959	1.185
Baten	81	237	156
Storting reserves	487	817	-330
Onttrekking reserves	943	943	0
Resultaat Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	**14.607**	**13.596**	**1.011**

Toelichting/analyse

Dit product bestaat uit de onderdelen Welzijn, Transformatie, Mantelzorg, Vrijwilligerswerk, Integratie, Jongerenwerk, Speeltuinwerk, Overige voorliggende voorzieningen en Asiel en Integratie.
Dit product hangt samen met de subdoelen 1.01, 1.02, 2.02 en 4.02 van Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op dit product sluit af met een voordelig resultaat van 1,0 miljoen euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 1,2 miljoen euro voordelig en is veroorzaakt door:

- Welzijn (500.000 euro nadeel): dit wordt met name veroorzaakt door de taakstelling scherpe keuzes sociaal domein die niet gerealiseerd is en vanaf 2022 is geschrapt (500.000 euro nadeel), snellere besteding van coronamiddelen voor het bestrijden van eenzaamheid (100.000 euro nadeel) en lagere subsidie-uitgaven (100.000 euro voordeel);
- Transformatie (1,1 miljoen voordeel): dit wordt veroorzaakt door lagere kosten op een aantal transformatieprojecten (430.000 euro voordeel). Daarnaast zijn er via de decembercirculaire Gemeentefonds extra middelen beschikbaar gesteld in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) die in 2021 niet tot besteding kunnen komen (670.000 euro voordeel). Besteding van deze middelen geschiedt in 2022 via een bestemmingsvoorstel;
- Mantelzorg: lagere lasten als gevolg van een onderbesteding op het werkbudget (100.000 euro voordeel);
- Jongerenwerk: lagere uitgaven aan subsidies en onderbesteding op de corona-middelen voor jongeren (100.000 euro voordeel);
- Overige voorliggende voorzieningen: de lasten vallen lager uit als gevolg van teruggevorderde subsidies over voorgaande jaren (200.000 euro voordeel);
- Asiel & Integratie: hogere lasten als gevolg regionale uitgaven voor de kosten van inburgering. Hier staan baten van andere Twentse gemeenten tegenover, zie ook bij de baten) en lagere lasten als gevolg van middelen uit de decembercirculaire Gemeentefonds voor inburgering (totaal 100.000 euro nadeel);
- Lagere toegerekende personeelskosten dan begroot (100.000 euro voordeel);
- Overige posten: lagere lasten op de onderdelen speeltuinwerk, integratie, vrijwilligerswerk en overige kleine verschillen (200.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking bedraagt 156.000 euro voordelig en is veroorzaakt door extra baten van andere Twentse gemeenten voor de regionale kosten voor inburgering (zie ook lasten).

Storting reserves
Een hogere storting in de reserves van 330.000 euro die is veroorzaakt door:

- een hogere storting in de reserve sociaal fonds als gevolg van onderbesteding op de transformatieprojecten. Deze onderbesteding wordt teruggestort in de reserve (430.000 euro nadeel);
- een lagere storting in de bestemmingsreserve voor coronamaatregelen in verband met de uitgaven voor de bestrijding van eenzaamheid die dit jaar zijn gedaan (100.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	115.644	113.854	1.789
Baten	108.592	107.975	-617
Storting reserves	450	568	-117
Resultaat Algemene bijstand levensonderhoud	**7.502**	**6.447**	**1.055**

Toelichting/analyse
Onder het product Algemene bijstand levensonderhoud vallen de verstrekking van bijstandsuitkeringen (de gebundelde uitkeringen voor Algemene bijstand [BUIG] en de Bijstand voor Zelfstandigen [Bbz2004]), de Loonkostensubsidie als ook de (kosten van) fraudebestrijding. De in verband met Corona getroffen regeling ‘Tijdelijke Ondersteuning Zelfstandige Ondernemers’ (TOZO) en een versoepelde BBZ-regeling (ook wel BBZ-light) die daarop volgde, maken deel uit van de Bijstand voor Zelfstandigen.
Dit product hangt samen met het doel 3.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Algemene bijstand levensonderhoud sluit af met een voordelig resultaat van 1,1 miljoen euro.
Het bestaat uit de volgende onderdelen:

- gebundelde uitkeringen voor Algemene bijstand (922.000 euro voordeel);
- bijstand voor Zelfstandigen (BBZ), inclusief TOZO regeling (128.000 euro voordeel);
- fraude bestrijding / sociale recherche (5.000 euro voordeel).

Lasten
De lasten zijn per saldo 1,8 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- lagere uitgaven van Algemene bijstand, IOAW, IOAZ en BBZ als gevolg van daling van het aantal bijstandsuitkeringen (3,0 miljoen euro voordeel);
- hogere uitvoeringskosten TOZO-regeling; hier staan bijdragen vanuit het Rijk tegenover (427.000 euro nadeel);
- hogere uitvoeringskosten BBZ-light (334.000 euro nadeel);
- toename van het aantal lopende contracten Loonkostensubsidies (424.000 euro nadeel).

Baten
De baten zijn (per saldo) 617.000 euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- een lager BUIG-budget: begroot is het nader voorlopig budget van 97,1 miljoen euro; toegekend is het definitieve budget van 96,1 miljoen euro (1,0 miljoen euro nadeel);
- hogere bijdrage vanuit het Rijk voor de uitvoering van de TOZO-regeling (544.000 euro voordeel);
- minder terugvorderingen en verhaal van Bijstandsuitkeringen en Loonkostensubsidie (379.000 euro nadeel);
- hogere terugvorderingen en omzettingen BBZ (176.000 euro voordeel).

Storting Reserve
Het verschil tussen ontvangen rijksvergoeding voor de uitvoeringskosten van de TOZO-regeling en de aan de gemeente Hengelo / Regionaal Orgaan Zelfstandigen (ROZ) betaalde vergoeding voor uitvoering van deze regeling is gestort in de Reserve TOZO. Er is meer gestort dan begroot (117.000 euro nadeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	22.406	21.263	1.143
Baten	4.149	4.781	632
Storting reserves	3.350	3.350	0
Onttrekking reserves	961	961	0
Resultaat Arbeidsmarktparticipatie	**20.646**	**18.871**	**1.776**

Toelichting/analyse

Dit product hangt samen met het doel 4.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product arbeidsmarktparticipatie sluit af met een voordelig resultaat van 1,8 miljoen euro voordelig.

Lasten
De afwijking bedraagt 1,1 miljoen euro voordelig en wordt met name veroorzaakt door:

- lagere kosten ten behoeve van werkzoekenden met een korte afstand tot de arbeidsmarkt (300.000 euro voordeel). Als gevolg van het Twents Fonds voor Vakmanschap zijn er minder kosten gemaakt voor vakscholing (100.000 euro). Daarnaast vielen de kosten voor de nieuwe doelgroep 200.000 euro lager uit. De toename van Nieuw Beschut was enerzijds lager, anderzijds werd er minder externe jobcoaching ingeschakeld;
- lagere kosten ten behoeve van werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt (100.000 euro voordeel). Als gevolg van de coronacrisis konden er geen Doen!beurzen worden georganiseerd;
- extra middelen voor implementatie breed offensief septembercirculaire 2021 (200.000 euro voordeel). Deze incidentele middelen konden niet tijdig worden besteed;
- lagere doorbelasting van de kosten van volwassenen educatie door het ROC (100.000 euro), zie ook baten;
- bestedingen voor nieuwe initiatieven zijn achtergebleven ten opzichte van het budget (1,1 miljoen euro voordeel). Plannen, zoals intensivering van RAP (rechtmatigheid, aandacht en participatie), Jeugdactieteam en het Regieteam zijn later in het jaar opgestart en hebben mede geleid tot voordelen;

- hogere kosten voor de uitvoering van centrumtaken (700.000 euro nadeel). Het gaat daarbij om educatieactiviteiten, het regionaal mobiliteitsteam en de uitvoering van voormalige taken van de Regio Twente. Tegenover deze hogere kosten staan ook hogere ontvangen subsidies en bijdragen.

Baten
De afwijking bedraagt 632.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- hogere subsidieontvangsten en bijdragen voor de uitvoering van centrumtaken (700.000 euro voordeel), waar tevens hogere bestedingen tegenover staan (zie lasten);
- lagere baten als gevolg van een lagere doorbelasting door het ROC (100.000 euro), zie lasten.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	15.478	12.432	3.046
Baten	602	741	139
Storting reserves	520	520	0
Onttrekking reserves	94	78	-16
Resultaat Inkomensondersteuning	**15.301**	**12.133**	**3.168**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Bijzondere inkomensvoorzieningen, Individuele bijzondere bijstand en uit middelen voor de maatwerkvoorziening inkomensondersteuning chronisch zieken en gehandicapten (Collectieve Zorgverzekering voor Minima [CZM]). Dit product hangt samen met het subdoel 3.02 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Inkomensondersteuning sluit af met een voordelig resultaat van 3,2 miljoen euro voordelig.
Het bestaat uit de volgende onderdelen:

- Bijzondere inkomensvoorzieningen (110.000 euro voordeel);
- Individuele bijzondere bijstand (3,1 miljoen euro voordeel);
- Collectieve Zorgverzekering voor Minima (3.000 euro nadeel).

Lasten
De lasten zijn per saldo 3,0 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- minder aanspraak op de regeling Tijdelijke Ondersteuning voor Noodzakelijke Kosten (TONK); vanuit het Rijk is 3,3 miljoen euro ontvangen voor de TONK-regeling; in 2021 is hiervan 271.000 euro aangesproken; 520.000 euro is via een bestemmingsvoorstel doorgeschoven naar 2022 om de TONK-regeling in 2022 opnieuw open te kunnen stellen (2,5 miljoen euro voordeel);
- lagere uitgaven van Bijzondere Bijstand bij met name 'Voorziening voor wonen' en 'Financiële transacties' (450.000 euro voordeel);
- resterende middelen vanuit de Coronasteunpakketten 2020 en 2021 voor Bijzondere bijstand (197.000 euro voordeel);

- kosten ten behoeve van inzet van team CIMOT (Centrale Intake Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen) / Claimbeoordeling zijn niet begroot; hier staat dekking tegenover (171.000 euro nadeel);
- hogere uitvoeringskosten project 'Vroeg er op af'; hier staan Menzis-middelen tegenover (51.000 euro nadeel);
- geen volledige inzet van middelen die beschikbaar zijn voor de nota ‘Rondkomen met je Inkomen’, deels als gevolg van beperkende Corona-maatregelen waarmee onze armoedepartners geconfronteerd werden als ook door terugvordering van (in 2021) vastgestelde subsidies 2020 (113.000 euro voordeel);
- overige lagere lasten (Sociaal Huisvestingsfonds en apparaatskosten) (43.000 euro voordeel).

Baten:
De baten zijn per saldo 139.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- dekking ten behoeve van inzet van team CIMOT / Claimbeoordeling is niet begroot (171.000 euro voordeel);
- minder teruggevorderde geleende Bijzondere Bijstand (79.000 euro nadeel);
- hogere bijdrage vanuit de Menzis-middelen voor het project 'Vroeg er op af' (40.000 euro voordeel).

Onttrekking reserve
Aan de reserve voor het Sociaal Huisvestingsfonds is minder onttrokken door een lager beroep op deze voorziening (16.000 euro nadeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	58.400	60.310	-1.911
Baten	0	640	640
Resultaat Jeugdhulp	**58.400**	**59.670**	**-1.270**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Veilig Thuis, de inkoop van de diverse producten Jeugdhulp voor tweedelijns voorzieningen (onder andere ondersteuningsbehoeften, maatregelhulp en beschikbaarheidsvoorzieningen), ambulante hulp en begeleiding en de Onderwijs Jeugdhulp Arrangementen (OJA). Daarnaast worden hier ook regionale middelen vanuit Specifieke Uitkeringen voor Jeugd hierop verantwoord. Het product hangt samen met de subdoelen 1.02 en 1.04 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Jeugdhulp sluit af met een nadelig resultaat van 1.270.000 euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 1,91 miljoen euro nadelig en is veroorzaakt door:

- uitgaven voor het regionale expertisecentrum (596.000 euro nadeel): het gaat hier om de kosten voor de subsidieverstrekking van dit regionale expertisecentrum aan de regio. Dit nadeel valt weg tegen de ontvangen rijksmiddelen voor dit expertisecentrum (zie baten). Het betreft middelen voor de ontwikkeling en coördinatie van het Expertisecentrum Specialistische jeugdhulp Overijssel;

- ontvangen extra middelen van het Rijk in 2021 (6,0 miljoen euro voordeel): vanuit de gemeentelijke lobby rondom extra middelen voor de uitgaven van Jeugdhulp is landelijk ruim 1 miljard euro ter beschikking gesteld voor acute problematiek, terugdringen van wachtlijsten en het breed uitrollen van de praktijkondersteuning voor huisartsen (POH). Daarnaast is er 315.000 euro verkregen voor meerkosten corona 2021. Deze middelen vertalen zich samen in 6 miljoen extra bijdrage voor Enschede;
- hogere uitgaven voor voogdij/18+ (900.000 euro nadeel): de begroting 2021 is voor dit bedrag "gekort" als gevolg van de nacalculatie door het Rijk op de uitgaven van 2019 (het budget volgt de uitgavenontwikkeling van jaar t-2). Bij de begroting is afgesproken deze budgetkorting op te vangen binnen het resultaat van het sociaal domein als geheel;
- lagere uitgaven door vrijvallende verplichtingen uit 2020 (816.000 euro voordeel). Het gaat hier onder andere om lagere "meerkosten corona", lagere kosten voor gesubsidieerde activiteiten van maatregelhulp en beschikbaarheidsvoorzieningen en vrijval van verplichtingen uit oudere jaren;
- hogere uitgaven dan begroot voor ambulante hulp en begeleiding (650.000 euro nadeel): het gaat om de niet begrote extra indexering voor de Sociaal Maatschappelijke Dienst (SMD) voor de uitvoering van jeugdtaken (428.000 euro nadeel), de opgenomen verplichting voor meerkosten corona (315.000 euro nadeel), lagere uitgaven voor flexibel budget (255.000 euro voordeel), lagere personele uitgaven (52.000 euro voordeel) en hogere uitgaven voor projecten (214.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven dan begroot voor de ingekochte vormen van Jeugdhulp (5,2 miljoen euro nadeel): het gaat hier om de totale uitgaven voor ingekochte jeugdhulp voor de diverse onderliggende bestekken. Samengevat geldt:
    - per saldo hogere uitgaven door een groei van het aantal unieke cliënten met een vorm van 2e lijns jeugdhulp in 2021 (+5,2%);
    - hogere uitgaven voor ondersteuningsbehoefte 3 (met name specialistische jeugdzorg) als gevolg van toegenomen volume (1,7 miljoen euro nadeel);
    - hogere uitgaven voor ondersteuningsbehoefte 4 (met name geestelijke gezondheidszorg) als gevolg van toegenomen volume en opgelopen gemiddelde kosten per cliënt (1,9 miljoen euro nadeel). Hier lijkt een nadrukkelijk effect van corona zichtbaar;
    - per saldo hogere uitgaven (1,6 miljoen euro nadeel) op het totaal van de andere zorgproducten (o.a. maatregelenhulp, beschikbaarheidsvoorzieningen etc.), dit ook als gevolg van een toegenomen cliëntvolume.
- hogere uitgaven dan begroot voor OJA door de toename van het aantal cliënten op de betreffende scholen en toegenomen kosten van externe verwijzers (1,26 miljoen euro nadeel);
- hogere overige uitgaven op diverse onderdelen (128.000 euro nadeel): het gaat onder andere om hogere vervoerskosten, een extra verplichting voor Persoons Gebonden Budgetten (PGB) en extra kosten voor Veilig Thuis Twente op basis van de vastgestelde bijdrage in 2021.

Baten
De afwijking bedraagt 640.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- de ontvangen rijksmiddelen ten behoeve van de ontwikkeling en coördinatie van het Expertisecentrum Specialistische jeugdhulp Overijssel (596.000 euro voordeel);
- de detachering van personeel aan de regio-organisatie (het OZJT) voor uitvoeringstaken (44.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	58.954	47.278	11.676
Baten	2.040	1.946	-94
Storting reserves	0	17.123	-17.123
Onttrekking reserves	146	14.122	13.976
Resultaat Ondersteuning centrumtaken (WMO)	**56.768**	**48.333**	**8.434**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang.
Dit product hangt samen met de subdoelen 1.04, 2.03 en 4.02 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning centrumtaken (Wmo) sluit af met een voordelig resultaat van 8,4 miljoen euro.
Het bestaat uit de volgende onderdelen:

- Beschermd wonen: (7,9 miljoen euro voordeel);
- Maatschappelijke opvang (433.000 euro voordeel);
- Vrouwenopvang (146.000 euro voordeel).

Lasten
De afwijking bedraagt 11,7 miljoen euro voordelig en bestaat uit de volgende onderdelen:

Beschermd wonen

- lagere lasten door een lagere subsidieverlening 2021 aan instellingen voor Beschermd wonen- voorzieningen dan het hiervoor beschikbare budget (6,4 miljoen euro voordeel);
- lagere lasten door teruggevorderde subsidies over de voorgaande jaren 2019 en 2020 (2,1 miljoen euro voordeel);
- lagere lasten als gevolg bijstelling subsidie 2021 met name als gevolg van uitstroom cliënten naar de Wlz-cliënten zodat deze woonvoorzieningen niet meer gesubsidieerd worden (2,4 miljoen euro voordeel);
- minder realisering van nieuwe Beschermd wonen-voorzieningen dan gepland (700.000 euro voordeel);
- hogere integratie-uitkering van het Rijk voor Beschermd wonen wegens indexatie dan is begroot en waar geen hogere uitgaven tegenover staan (1,9 miljoen euro voordeel);
- hogere lasten door de uitkeringen van het voordelig resultaat op Beschermd wonen naar de regiogemeenten. De bestemmingsreserve Beschermd wonen heeft de bovengrens bereikt. Het voordelig resultaat komt ten goede aan de centrumgemeente en de overige 7 regiogemeenten (5,3 miljoen euro nadeel);
- lagere lasten als gevolg van per saldo minder uitgaven voor de meerkostenregeling corona, overbruggingszorg, een bijdrage aan de Maatschappelijke opvang en overige kleinere verschillen (500.000 euro voordeel).

Maatschappelijke opvang

- hogere uitgaven als gevolg meer uitgaven aan subsidieverleningen voor opvangplekken (600.000 euro nadeel);

- lagere uitgaven vanwege terugvordering van subsidies uit voorgaande jaren 2019 en 2020 (300.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven als gevolg van een lagere afrekening van ingediende aanvragen door zorgaanbieders in het kader van de meerkostenregeling corona. De hoogte van de aanvragen was beduidend lager dan de rijksvergoeding (1,6 miljoen euro voordeel);
- lagere lasten op het project Brede aanpak dak - en thuisloosheid. De middelen voor dit project zullen volgend jaar alsnog tot besteding komen (600.000 euro voordeel);
- een hogere rijksbijdrage voor de Maatschappelijke Opvang (200.000 euro voordeel);
- lagere lasten als gevolg van een bijdrage vanuit beschermd wonen en overige kleine verschillen (200.000 euro voordeel);

Vrouwenopvang

- lagere lasten door een lagere subsidieverlening 2021 aan Vrouwenopvang Kadera (400.000 euro voordeel);
- lagere lasten door teruggevorderde subsidies over de voorgaande jaren 2019 en 2020 (200.000 euro voordeel); (lager aantal tijdelijke huisverboden dan is aangevraagd);
- hogere lasten voor het Actieprogramma Geweld Hoort Nergens Thuis (140.000 euro nadeel); de middelen zijn niet apart opgenomen in de begroting, wel de baten;
- hogere personele lasten als gevolg van vervanging door ziekte (67.000 euro nadeel);
- hogere rijksbijdrage voor Vrouwenopvang (189.000 euro voordeel). In de meicirculaire 2021 zijn extra middelen toegevoegd ter ondersteuning van gemeenten in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking;
- eenmalige bijdrage vanuit de reserve Vrouwenopvang voor indexatie subsidies 2021 (146.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking bedraagt 0,1 miljoen euro nadelig en bestaat uit de volgende onderdelen:

- lagere baten als gevolg van minder eigen bijdragen omdat cliënten uit beschermd wonen uitgestroomd zijn naar de Wlz (800.000 euro nadeel);
- hogere baten die voortkomen uit het feit dat de regiogemeenten voortaan aan de indexering van de rijksuitkering voor maatschappelijke opvang bijdragen. Met deze bijdragen was geen rekening gehouden in de begroting (400.000 euro voordeel);
- hogere baten voor de vrouwenopvang vanwege extra rijksbijdragen voor het Actieprogramma Geweld Hoort Nergens Thuis en een extra rijksbijdrage voor het tegengaan van mensenhandel (300.000 euro voordeel).

Storting reserves
Het resultaat van beschermd wonen voor de 8 regiogemeenten (14 miljoen euro voordeel), Maatschappelijke opvang (2.2 miljoen euro) en Vrouwenopvang (900.000 euro) wordt gestort in de hiervoor ingestelde bestemmingsreserves (in totaal 17,1 miljoen euro).

Onttrekking reserves
De bestemmingsreserve van Beschermd wonen heeft de bovengrens bereikt van 6,8 miljoen euro. Het voordelig saldo 14 miljoen euro wordt uitgekeerd aan de gemeente Enschede en de andere zeven regiogemeenten. Een bedrag van 5,3 miljoen euro wordt uitgekeerd aan de zeven regiogemeenten. Voor Enschede is dit een bijdrage van 7,9 miljoen euro (8,7 miljoen

euro minus de lokale taakstelling van 0,8 miljoen euro) vanuit Beschermd wonen aan het jaarrekeningresultaat van de gemeente Enschede.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	52.519	50.477	2.042
Baten	1.980	2.401	420
Resultaat Ondersteuning lokaal (WMO)	**50.538**	**48.077**	**2.462**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Maatwerkvoorzieningen 18+, Hulpmiddelen en Aanpassingen, Huishoudelijke Ondersteuning en CVV-vervoer. Dit product hangt samen met de subdoelen 2.02 en 2.03 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning lokaal (Wmo) sluit af met een voordeel van 2,5 miljoen euro.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 2,0 miljoen euro voordelig en is veroorzaakt door:

- structurele ruimte in de begroting (450.000 euro voordeel); deze middelen zijn bij de Zomernota 2021 ingeleverd;
- vrijval middelen decembercirculaire gemeentefonds 2021 (50.000 euro voordeel); via de decembercirculaire gemeentefonds 2021 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor mantelzorgbeleid die in 2021 niet tot besteding hebben kunnen komen. Besteding van de middelen geschiedt in 2022 via een bestemmingsvoorstel;
- hogere uitgaven voor begeleiding (maatwerkvoorzieningen 18+, 300.000 euro nadeel); dit is veroorzaakt door een toename van het aantal cliënten (+4%) met een indicatie voor een maatwerkvoorziening (met name ondersteuningsbehoefte 2);
- lager uitgaven Hulpmiddelen en aanpassingen (450.000 euro voordeel); dit als gevolg van minder nieuwe verstrekkingen (scootmobielen, rolstoelen) dan vooraf begroot en dit mogelijk ook vanwege corona;
- lagere uitgaven Huishoudelijk Ondersteuning (700.000 euro voordeel); in de begroting is rekening gehouden met een groei van de uitgaven door stijging van volumegroei. In de realisatie is er ook wel sprake van groei (+4%) maar deze heeft niet evenredig over het jaar plaatsgevonden. Daarnaast zijn in 2021 de gemiddelde kosten per cliënt gedaald. Tezamen zorgt dit voor lagere lasten van 700.000 euro;
- lagere uitgaven voor het collectief (CVV) vervoer (650.000 euro voordeel); dit als gevolg van een lager aantal gedeclareerde ritten (mede als gevolg van corona) en onderbesteding van het beschikbare materiële budget.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 420.000 euro voordelig en is veroorzaakt door:

- hogere/extra ontvangsten voor de eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen (Huishoudelijke Ondersteuning en Begeleiding); het betreft een inhaaleffect van de niet ontvangen eigen bijdrage over 2020 (300.000 euro voordeel);
- een niet begrote detacheringsbijdrage (100.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	14.315	13.597	718
Baten	0	99	99
Resultaat Ondersteuning wijkteams	**14.315**	**13.498**	**817**

Toelichting/analyse
Dit product hangt samen met het subdoel 1.04 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning wijkteams sluit af met een voordelig resultaat van 817.000 euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 718.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- een vanuit het Rijk ontvangen compensatie vanuit de decembercirculaire gemeentefonds voor actielijn 4 ‘’versterken ondersteuning wijkteams’’ (480.000 euro voordeel); via de decembercirculaire gemeentefonds zijn extra middelen beschikbaar gesteld in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) die in 2021 niet tot besteding kunnen komen. Besteding van deze middelen geschiedt in 2022 via een bestemmingsvoorstel;
- een onderbesteding bij diverse materiële budgetten van onder andere het Centrum Jeugd Gezondheid (CJG)-accres en de werkbudgetten van Powers en Wijkteams (99.000 euro voordeel);
- het terugvorderen van subsidies (67.000 euro voordeel);
- een positief resultaat op bedrijfsvoering (72.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking bedraagt 99.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door een niet-begrote bijdrage van de regio voor gedetacheerde ambtelijke inzet.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	16.034	14.500	1.534
Baten	9.210	9.216	6
Storting reserves	0	66	-66
Resultaat Onderwijs	**6.825**	**5.351**	**1.474**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Leerlingenvervoer (LLV), Leerplicht RMC/VSV, Lokale Educatieve Agenda (LEA) en Onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Het product hangt samen met de subdoelen 1.03, 1.06 en 1.07 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Onderwijs komt uit op 1,5 miljoen euro voordelig en is de som van de volgende onderdelen:

- Leerlingenvervoer (35.000 euro nadeel);
- Leerplicht RMC/VSV (81.000 euro nadeel);
- Lokale Educatieve Agenda (330.000 euro voordeel);
- Onderwijsachterstandenbeleid (1.098.000 euro voordeel).

Lasten
De lasten zijn per saldo 1,5 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- lagere uitgaven voor toezicht en handhaving kinderopvang als gevolg van beperkingen door Corona-maatregelen waardoor een aantal controles niet kon worden uitgevoerd als ook door capaciteitsproblemen bij de uitvoerende organisatie (GGD) (198.000 euro voordeel);
- minder gebruik van Peuterarrangementen (443.000 euro voordeel) doordat scholen een deel van het jaar gesloten zijn geweest als gevolg van Corona en in 2021 teruggevorderde subsidie (162.000 euro voordeel) uit voorgaande jaren (totaal 605.000 euro voordeel);
- minder gebruik van de Voorschoolse Voorziening Peuters, voor een beperkt deel te wijten aan Corona (454.000 euro voordeel);
- minder gerealiseerde fte's (circa 2) aan Combinatiefuncties / sportcoaches (100.000 euro voordeel);
- geen volledige benutting van de intensiveringsmiddelen voor de LEA, doordat plannen van aanvragers (schoolbesturen) dit jaar beperkt zijn geweest (72.000 euro voordeel);
- minder uitvoeringskosten van Leerplicht RMC / VSV -taken; hier staat een lagere vergoeding vanuit het Rijk tegenover (189.000 euro voordeel);
- hogere uitgaven voor leerlingenvervoer, waarbij rekening is gehouden met een 'continuïteitsbijdrage', als gevolg van Corona, aan vervoerders (12.000 euro nadeel);
- niet uitgegeven (resterende) middelen Coronacompensatie Kinderopvang (34.000 euro voordeel);
- hogere uitgaven project 'Perspectief voor Jongeren'; hier staat een bijdrage tegenover vanuit de 'Noaberdeal' (36.000 euro nadeel);
- meer uitgaven en minder eigen bijdragen voor Sociaal Medische Indicatie (SMI) (61.000 euro nadeel);
- vaststelling / afwikkeling van aan het VCO verstrekte LEA-subsidie 2015 (10.000 euro nadeel).

Baten
De baten zijn per saldo 6.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- hogere Eigen Bijdrage voor Kinderopvang (67.000 euro voordeel);
- extra Rijkssubsidie voor Onderwijsachterstandenbeleid (33.000 euro voordeel);
- minder ontvangen subsidie voor uitvoering van Leerplicht RMC / VSV -taken (109.000 euro nadeel);
- niet gerealiseerde bijdragen voor personele uitvoeringskosten LLV (21.000 euro nadeel);
- hogere bijdrage (via Noaberdeal) voor project 'Perspectief voor Jongeren' (36.000 euro voordeel).

Storting Reserve
De niet benutte intensiveringsmiddelen voor de LEA zijn gestort in de LEA-reserve. Deze storting was niet begroot (66.000 euro nadeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	3.228	2.996	232
Storting reserves	571	570	1
Onttrekking reserves	187	187	0
Resultaat Schuldhulpverlening	**3.612**	**3.379**	**233**

Toelichting/analyse
Dit product hangt samen met het subdoel 3.03 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Schuldhulpverlening sluit af met een voordelig resultaat van 233.000 euro.

Lasten
De lasten zijn per saldo 232.000 euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- minder afgenomen dienstverlening Stadsbank Oost Nederland (SON), voor een deel door minder contactmomenten en doorverwijzingen als gevolg van beperkende Corona-maatregelen (107.000 euro voordeel);
- geen volledige inzet van middelen die beschikbaar zijn voor de nota ‘Rondkomen met je Inkomen’, deels als gevolg van beperkende Corona-maatregelen op de onderdelen ‘Jongeren Perspectieffonds’, ‘Nazorg en coaching’ en ‘Wijzigen Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening' (125.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	36.726	34.878	1.848
Baten	7.921	7.918	-2
Onttrekking reserves	68	68	0
Resultaat Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	**28.737**	**26.891**	**1.846**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen SW Beschut werk, SW Detachering, SW Begeleid werken en Nieuw Beschut en hangt samen met subdoel 4.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut komt uit op 1,8 miljoen euro voordelig.

Lasten
De afwijking bedraagt 1,8 miljoen euro voordelig en wordt verklaard door:

- onderuitputting van middelen uit het coronasteunpakket (700.000 euro) en van middelen die aanvullend zijn toegekend door SZW in de meicirculaire (400.000 euro);
- een hogere uitstroom van het aantal SW-medewerkers, waardoor de loonkosten van SW-medewerkers lager uitvielen (300.000 euro voordeel);
- lagere uitbetaling van transitievergoedingen aan SW-medewerkers wegens vertrek anders dan pensionering (200.000 euro voordeel);

- voordelen op operationele kosten (200.000 euro voordeel) bestaande uit lagere vervoerskosten van SW-medewerkers (40.000 euro voordeel), lagere kapitaallasten (80.000 euro voordeel), lagere opleidingskosten (60.000 voordeel) en beperkte voordelen op meerdere budgetten (per saldo 20.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking bedraagt 2.000 euro negatief.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	16.549	19.043	-2.494
Baten	438	2.529	2.091
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	381	336	-45
Resultaat Sport en Gezondheid	**15.729**	**16.178**	**-448**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen sport en preventieve gezondheid GGZ/JGZ en hangt samen met de subdoelen 1.01 en 2.01 van Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Sport en Gezondheid komt uit op een nadelig resultaat van 448.000 euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 2,5 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door:

- lagere materiële uitvoeringskosten op het deelproduct gezondheid (150.000 euro voordeel);
- hogere lasten als gevolg van het doorbeschikken van de specifieke uitkeringen voor steunpakketten corona aan Sportaal (zwembad) en de ijsbaan (1,6 miljoen euro nadeel). Hier staan baten van het Rijk tegenover (zie baten);
- hogere lasten als gevolg van het doorbeschikken van de middelen van de specifieke uitkering sportstimulering, lokaal sportakkoord en gezonde leefstijlinterventies aan Sportaal (1,0 miljoen euro nadeel). Hier staan baten van het rijk tegenover (zie baten);
- lagere lasten aan subsidies aan sportverenigingen voor incidentele initiatieven (136.000 euro voordeel);
- hogere lasten bij de combifunctionarissen sport als gevolg van wegvallende dekking (70.000 euro nadeel);
- hogere lasten als gevolg van compensatie van Sportaal voor BTW-uitgaven die door het niet-ontvankelijke verklaren van het beroep (SPUK 2020) niet worden gedekt door een rijksbijdrage, zie ook baten (77.000 euro nadeel);
- overige hogere lasten bij sport op terrein van de clustering sportaccommodaties, als gevolg van lagere uitvoeringskosten (zie ook bij reserve) en een nog niet ingevulde taakstelling (39.000 euro nadeel).

Baten
De afwijking bedraagt 2,1 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- hogere baten van het rijk in het kader van de steunpakketten voor zwembaden en ijsbanen, zie bij de lasten (1,6 miljoen euro voordeel);
- hogere baten van het rijk in de vorm van specifieke uitkeringen voor sportstimulering, lokaal sportakkoord en gezonde leefstijlinterventies, zie ook bij lasten (1,0 miljoen euro voordeel);
- lagere baten als gevolg van het vervallen van een recht op de SPUK BTW voor het jaar 2020 omdat het beroep van de gemeente op deze bijdrage niet-ontvankelijk is verklaard (0,5 miljoen euro nadeel)

Onttrekking reserves
De uitvoeringskosten voor het project van de realisering van de clustering van sportaccommodaties zijn lager uitgevallen, zodat de onttrekking aan deze reserve lager is dan begroot (45.000 euro nadeel)

Financiën en organisatie

Het programma Financiën en organisatie houdt zich bezig met Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij het primaire proces en Een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding.

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene belastingen	1.999	1.999	2.321	-322
Algemene inkomsten	4.456	4.029	-4.086	8.114
Algemene uitkering	0	1.242	0	1.242
Basisregistratie	1.366	1.621	1.505	115
Bedrijfsvoering	10.219	9.340	10.773	-1.432
Gemeentearchief	469	516	517	-2
Interne dienstverlening	50.707	46.969	43.693	3.276
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	12.517	12.517	12.638	-120
Regionale dienstverlening	10.438	10.542	9.225	1.317
Rente & treasury	12.019	12.163	11.845	319
Sport- en wijkaccommodaties	119	119	112	7
Vastgoedbedrijf	17.909	16.997	19.284	-2.287
Totaal Lasten	**122.217**	**118.054**	**107.827**	**10.227**
Algemene belastingen	53.352	53.319	52.337	-982
Algemene inkomsten	4.926	564	620	56
Algemene uitkering	385.703	411.682	411.895	214
Basisregistratie	0	166	26	-140
Bedrijfsvoering	2.167	1.143	1.306	164
Gemeentearchief	0	0	1	1
Interne dienstverlening	7.017	85	780	695
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	1.343	1.343	1.672	329
Regionale dienstverlening	11.272	11.253	10.305	-948
Rente & treasury	12.932	12.932	12.920	-12
Vastgoedbedrijf	15.712	14.720	19.097	4.378
Totaal Baten	**494.424**	**507.206**	**510.960**	**3.754**

Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-372.207**	**-389.152**	**-403.133**	**13.981**
Algemene inkomsten	16.828	16.828	20.328	-3.500
Interne dienstverlening	3.553	3.946	5.340	-1.394
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	3.915	3.915	3.915	0
Regionale dienstverlening	197	53	98	-45
Rente & treasury	630	486	473	14
Vastgoedbedrijf	679	619	1.560	-941
Totaal Storting reserves	**25.802**	**25.848**	**31.714**	**-5.866**
Algemene inkomsten	26.744	26.744	8.496	-18.248
Gemeentearchief	50	50	50	0
Interne dienstverlening	4.773	5.354	3.978	-1.376
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	3.944	3.944	3.886	-59
Regionale dienstverlening	0	36	27	-9
Vastgoedbedrijf	2.263	2.284	1.539	-745
Totaal Onttrekking reserves	**37.775**	**38.413**	**17.976**	**-20.437**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-11.973**	**-12.565**	**13.738**	**-26.303**
Gerealiseerd resultaat	**-384.180**	**-401.717**	**-389.396**	**-12.322**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.999	2.321	-322
Baten	53.319	52.337	-982
Resultaat Algemene belastingen	**-51.320**	**-50.016**	**-1.304**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Algemene belastingen is 1.304.000 euro nadelig

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 322.000 euro nadelig en wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere dotatie in de voorziening oninbaar ten aanzien van de Onroerende Zaak Belasting en als gevolg van corona heeft het GBTwente maatwerk uitgevoerd op het invorderingsbeleid.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 982.000 euro nadelig en wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Als gevolg van corona is de waarde van de objecten niet-woningen gedaald, waardoor er minder inkomsten zijn gerealiseerd en dit resulteert in een nadeel van 695.000 euro op de OZB;
- Als ondersteunende coronamaatregel is er met terugwerkende kracht besloten om de precario (terrasprecario en precario over uitstallingen op en borden boven openbare gemeentegrond) over 2021 niet op te leggen. Dit resulteert in een inkomstenderving van 320.000 euro;
- Voordeel van 33.000 euro op de reclamebelasting

Voor verdere toelichtingen op het product Algemene belastingen verwijzen wij u naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.029	-4.086	8.114
Baten	564	620	56
Storting reserves	16.828	20.328	-3.500
Onttrekking reserves	26.744	8.496	-18.248
Resultaat Algemene inkomsten	**-6.451**	**7.126**	**-13.577**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product algemene inkomsten sluit af met een negatief resultaat van 13.577.000 euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 8.114.000 euro voordelig en wordt voornamelijk veroorzaakt door;

- Een voordeel van 2 miljoen omdat vanwege het positieve resultaat geen gebruik is gemaakt van de stelpost onvoorzien. Conform afspraak gaat dit naar de algemene reserve (zie ook toelichting bij de reserve);
- Vrijval van de opschalingskorting van 1.651.000 euro, die de gemeente heeft ontvangen als onderdeel van de compensatie van het rijk voor nadelen vanuit Covid-19;
- Vrijval van 2.396.000 euro inkomstenderving over 2020 die de gemeente heeft ontvangen van het rijk ter compensatie van de weggevallen parkeerinkomsten;
- Een hogere compensatie uit het BTW compensatiefonds vanuit de kostendekkende tarieven van 1.474.000 euro;
- Een voordeel van 1.500.000 euro op de stelpost loon- en prijscompensatie. In de zomernota is besloten om dit te doteren aan de nieuw ingestelde reserve Loon- en prijscompensatie (zie ook toelichting bij de reserve);
- Een nadeel van 431.000 euro op het subsidieproject Corona Toegangsbewijzen. Tegenover deze lasten staat een hogere bate van 431.000 euro.
- Een nadeel van 19.000 euro op een niet ingevulde taakstelling rendement op de organisatie.
- Een nadeel van 180.000 euro voor gemaakte kosten gerelateerd aan Covid-19;
- Een voordeel van 86.000 euro vanwege van het Rijk ontvangen Covid-19 middelen voor Buurt en Dorpshuizen;
- Een nadeel van 52.000 euro voor de gemaakte kosten voor wederopbloei. Deze kosten zijn onttrokken aan de reserve wederopbloei;
- Een nadeel van 185.000 euro voor personele aangelegenheden en subsidieprojecten. Tegenover dit nadeel staat een bate van 87.000 euro;
- Een nadeel van 126.000 euro voor de gemaakte kosten voor de inzet van de noodopvang op vliegveld Twente. Tegenover dit nadeel staan een bate van 126.000 euro.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 56.000 euro voordelig en wordt voornamelijk veroorzaakt door diverse verrekeningen uit vorderingen op de belastingdienst en verrekeningen met betrekking tot verstrekte specifieke uitkeringen (Corona toegangsbewijzen & noodopvang op vliegveld Twente)

Storting reserve

- Een hogere dotatie van 1,5 miljoen euro, zijnde het saldo van de stelpost loon- en prijscompensatie, in de hiervoor ingestelde reserve (zie ook toelichting bij lasten);
- De stelpost onvoorzien van 2 miljoen euro hoeft niet ingezet te worden gezien het voordelige resultaat en is conform de afspraken weer gedoteerd aan de algemene reserve (zie ook toelichting bij lasten).

Onttrekking reserve

- Bij de begroting 2021 is nog uitgegaan van een nadeel van 18,3 miljoen euro welke onttrokken zou worden uit de Algemene Reserve. Deze onttrekking heeft vanwege het positieve concernresultaat niet plaatsgevonden;
- De gemaakte kosten van 52.000 euro voor wederopbloei zijn onttrokken aan de reserve wederopbloei.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.242	0	1.242
Baten	411.682	411.895	214
Resultaat Algemene uitkering	**-410.440**	**-411.895**	**1.456**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Algemene uitkering bedraagt 1.456.000 euro positief.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 1.242.000 euro voordelig en is het totale resultaat uit de mei-, september- en decembercirculaires 2021.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 214.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door aantal niet verwachte positieve nabetalingen over vorige jaren in 2021.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.621	1.505	115
Baten	166	26	-140
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Basisregistratie	**1.455**	**1.480**	**-25**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product basisregistratie is 25.000 nadelig.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 115.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit minder lasten ten gevolge van een technische afwijking (ten opzichte van de kostensoort) in verband met de IV3 aangifte (148.000 euro voordelig) en diverse overige kosten (33.000 euro nadelig). Bij deze technische afwijking zijn begrootte opbrengsten administratief niet geboekt als een baat, maar als een negatieve last.

Baten
De afwijking in de lasten bedraagt 140.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit minder ontvangen baten ten gevolge van een technische afwijking (ten opzichte van de kostensoort) in verband met de IV3 aangifte. Bij deze technische afwijking zijn begrootte opbrengsten administratief niet geboekt als een baat, maar als een negatieve last (148.000 euro nadelig). Daarnaast zijn er meer kosten doorberekend dan begroot aan een externe partij (8.000 euro voordelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	9.340	10.773	-1.432
Baten	1.143	1.306	164
Resultaat Bedrijfsvoering	**8.198**	**9.466**	**-1.269**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Bedrijfsvoering bedraagt 1.269.000 euro negatief.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 1.432.000 euro nadelig en wordt veroorzaakt door bedrijfsvoering bij het programma Fysiek.
Er zijn meerdere oorzaken voor aan te wijzen:

- de inzet op functies waar geen dekking tegenover staat zoals inzet voor de Cockpit, Vertrouwenspersoon en Wetenschappelijke board;
- langdurige ziekte (in combinatie met bovenformatief zijn);
- meer vraag naar inzet van capaciteit dan beschikbaar is, waardoor inhuur noodzakelijk is. aantal projecten in de 0 en 1 fase waar geen dekking tegenover staat. Denk aan de ontwikkeling van de Spoorzone, Cromhofpark en de westkrans Usseleres.
- als gevolg van aflopende reeksen intensiveringen is dekking voor personele kosten komen te vervallen;
- daarnaast bij GPO en SIO een tekort door de coronacrisis (143.000 euro);
- bij de Backoffice wordt de overschrijding veroorzaakt door hogere personeels- en inhuurkosten wegens ziekte;
- Door ziekte bij nog een aantal andere afdelingen.

Baten
De afwijking is 164.000 euro voordelig en wordt met name veroorzaakt door niet-begrote bijdragen van de regio voor gedetacheerde ambtelijke inzet.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	516	517	-2
Baten	0	1	1
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	50	50	0
Resultaat Gemeentearchief	**466**	**467**	**-1**

Toelichting/analyse
Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	46.969	43.693	3.276
Baten	85	780	695
Storting reserves	3.946	5.340	-1.394
Onttrekking reserves	5.354	3.978	-1.376
Resultaat Interne dienstverlening	**45.475**	**44.274**	**1.201**

Resultaat
Het resultaat van het product Interne dienstverlening bedraagt 1.201.000 euro positief.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 3.276.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- Hoofdzakelijk door Corona is er sprake van een onderbesteding van op diverse bedrijfsvoering budgetten waaronder facultatieve catering, printen, kantoorartikelen, dagelijks onderhoud werkplekken en gebouwen, reiskosten, energie, opleidingen en post (1.388.000 euro).
- Daarnaast hebben zich voordelen voorgedaan bij Huisvesting & Services vanwege de afschaling en verkoop van servicecentra, vervoer, aanbesteding post, repro, bedrijfshulpverlening en heeft IT voordelen gerealiseerd ten aanzien van intranet-internet, dataverbindingen, licentiekosten voor softwareapplicaties en telefonie. (1.073.000 euro).
- Over het totale product Interne dienstverlening is het nadeel in de salariskosten en overige personele kosten 461.000 euro. Dit is inclusief inhuur personeel.
- Een nadeel door een aanvullende extra subsidie van 100.000 euro voor 1Twente conform de aangenomen motie in december 2021.
- Vertraging door het Rijk in het doorvoeren van wet- en regelgeving binnen IT en andere IT-gerelateerde investeringen, geringere vraag naar de inzet van Flankerend Beleid als gevolg van Corona hebben eveneens geleid tot lagere uitgaven (1.376.000 euro). Deze zouden worden gedekt uit verschillende reserves. Die onttrekkingen blijven eveneens achterwege, waardoor dit effect neutraal is. Zie ook toelichting bij onttrekkingen reserves.

Baten
Per saldo zijn de baten in 2021 695.000 euro hoger dan geraamd. Dit betreft met name:

- Bij IT is sprake van incidentele inkomsten voor projecten en aanvullende dienstverlening aan derden (259.000 euro).
- Diverse incidentele externe opbrengsten, zoals detachering, schadevergoeding, hogere WGA vergoeding en doorbelaste verzekeringskosten (339.000 euro).
- Diverse overige baten (100.000 euro).

Dotatie reserve
Per saldo is in 2021 1.394.000 euro meer gedoteerd dan geraamd. Dit betreft met name:

- ter dekking van de toekomstige kapitaallasten voor in 2021 uitgevoerde investeringen binnen IT en H&S (onder andere als gevolg van hybride werken) is de egalisatiereserve met beschikbaar budget op niveau gebracht (590.000 euro)
- In verband met de transitiekosten van door Dimpact geleverde IT-applicaties is 400.000 euro gedoteerd.
- Tevens is er 395.000 euro gedoteerd voor implementatie wetgeving informatie.

Onttrekking reserves
Per saldo is in 2021 1.376.000 euro minder onttrokken dan geraamd. Het grootste deel wordt veroorzaakt door lagere lasten in het product 'Interne dienstverlening' die anders uit de reserves gedekt zouden worden. Dit betreft met name:

- Reserve Informatie investeringsplan (IIP) (375.000 euro lagere onttrekking). In verband met Corona zijn er projecten/uitgaven doorgeschoven naar 2022.
- Reserve flankerend beleid (485.000 euro lagere onttrekking). De uitgaven voor flankerend beleid waaronder bijdragen voor frictiekosten Omgevingswet, sport, organisatieontwikkeling en kosten voor uitstroom van personeel zijn in 2021 per saldo lager dan begroot.
- Uitstel investering van telefooncentrale en investering in het rekencentrum van de gemeente resulteert in lagere onttrekking van 386.000 euro.
- Tevens is er een investering van werkplekmiddelen uitgesteld ter hoogte van 130.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.517	12.638	-120
Baten	1.343	1.672	329
Storting reserves	3.915	3.915	0
Onttrekking reserves	3.944	3.886	-59
Resultaat Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	**11.145**	**10.995**	**150**

Resultaat
Het resultaat van het product Onderwijshuisvesting bedraagt 150.000 euro positief.

Lasten
De afwijking in de lasten is 120.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- Een voordeel van 158.000 euro door minder materiele uitgaven voor schades en belastingen.

- Een subsidieverstrekking van 278.000 euro aan Het Stedelijk Lyceum (HSL) in het kader van de SUVIS regeling (specifieke uitkering ventilatie in scholen). Zie ook de toelichting bij de baten, dit loopt neutraal door de exploitatie.

Baten
De afwijking in de baten is 329.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- De opbrengsten uit de verhuur van onderwijsgebouwen aan instellingen voor buitenschoolse opvang, peuterspeelzalen en kinderopvang in 2021 zijn 51.000 euro hoger dan begroot.
- Een subsidieontvangst van 278.000 euro in het kader van de SUVIS regeling (specifieke uitkering ventilatie in scholen). Zie ook de toelichting bij de lasten, dit loopt neutraal door de exploitatie.

Onttrekking reserves

De afwijking bij de onttrekking voor de reserves voor de kapitaallasten van de onderwijsgebouwen is 59.000 euro lager dan begroot.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	10.542	9.225	1.317
Baten	11.253	10.305	-948
Storting reserves	53	98	-45
Onttrekking reserves	36	27	-9
Resultaat Regionale dienstverlening	**-693**	**-1.008**	**315**

Resultaat
Het resultaat van het product Regionale dienstverlening bedraagt 315.000 euro positief.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 1.317.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- Werk voor derden op het gebied van openbaar groen en ruimtelijke ordening heeft geleid tot een aanvullende uitvoeringskosten van 1.026.000 euro. Deze zijn aan derden doorbelast (zie ook baten). Per saldo is dit neutraal.
- Een bedrag van 291.000 euro is te verklaren door een afrekening van de belastingdienst en heeft een technische wijziging plaatsgevonden ten aanzien interne doorbelastingen.

Baten
Per saldo zijn de baten in 2021 948.000 euro lager dan geraamd. Dit betreft met name:

- Op het gebied aanvullende dienstverlening van openbaar groen en ruimtelijke ordening zijn extra baten gerealiseerd van 1.026.000 euro
- De overige middelen zijn te verklaren door incidentiele inkomsten.

Dotatie reserve
Per saldo is in 2021 45.000 euro meer gedoteerd dan geraamd. Dit betreft met name een

aanvullende storting in verband met een aanpassing aan de DVO Losser voor de uitvoering Wet en Regelgeving IT.

Onttrekking reserves
Per saldo is in 2021 9.000 euro minder onttrokken dan geraamd.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.163	11.845	319
Baten	12.932	12.920	-12
Storting reserves	486	473	14
Resultaat Rente & treasury	**-283**	**-603**	**320**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Rente & Treasury bedraagt 320.000 euro positief.

Lasten
De lagere lasten van 319.000 euro zijn ontstaan doordat slechts 1 nieuwe lening is aangetrokken terwijl met meer (her)financiering rekening was gehouden. Ook bleef de rente onveranderd laag in 2021 waardoor tegen een lagere rente, zowel kort als lang, kon worden geleend.

Baten
De afwijking van in totaal 12.000 euro op de baten is de resultante van o.a.;

- Hogere dividendopbrengst van 804.000 euro door hogere dividendopbrengst van Twence. Ook is dividend 2020 door de BNG bank in 2021 uitgekeerd;
- Lagere baten van 455.000 euro vanuit de rente kapitaallasten die over de materiele vaste activa in rekening is gebracht. De stand van de activa per 1 januari 2021 was lager dan eerder begroot o.a. door de afboeking van de boekwaarde riolering door inzet van de beschikbare voorziening hiervoor;
- Lagere baten van 383.000 euro door een lagere renteverrekening met het Grondbedrijf als gevolg van een lager rentepercentage voor de bouwgronden in exploitatie dan was begroot.

Reserve
Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	119	112	7
Baten	0	0	0
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Sport- en wijkaccommodaties	**119**	**112**	**7**

Toelichting/analyse
Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	16.997	19.284	-2.287
Baten	14.720	19.097	4.378
Storting reserves	619	1.560	-941
Onttrekking reserves	2.284	1.539	-745
Resultaat Vastgoedbedrijf	**612**	**207**	**405**

Het product vastgoedbedrijf sluit af met een positief resultaat van 405.000 euro.

Het vastgoedbedrijf is een gesloten systeem waarbij het saldo van baten en lasten conform het vastgoedbeleid, wordt verrekend met de egalisatiereserve vastgoed.
Afwijkingen op de begrote lasten, baten en reservemutaties ontstaan door mutaties in de vastgoedportefeuille en het rekeningresultaat van VBE. Omdat vanwege de systematiek lasten, baten en reserves erg verweven zijn en op elkaar ingrijpen is er voor gekozen om het resultaat allen op het saldo toe te lichten.
De afwijkingen in 2021 komen met name door de gerealiseerde resultaten uit de verkoop van 2 panden, een voordeel op personele lasten en ontvangen subsidies. Het resultaat van VBE is per saldo nul.

Het resultaat op het onderdeel Enschedees Maatschappelijk Vastgoed (Wijkcentra) over 2021 was 405.000 euro positief als gevolg van een voordeel op de personele lasten vanwege de krimp van het aantal wijkcentra.
Dit resultaat maakt geen onderdeel uit van het gesloten systeem van VBE en wordt toegevoegd aan het rekeningresultaat.

8.3. Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden naar de programma's. De reservemutaties zijn zichtbaar op taakveld 0.10 en het gerealiseerde resultaat over 2021 is vermeld op taakveld 0.11.

	Begroting 2021	Realisatie 2021	S&B Lasten	S&B Baten	DWLW Lasten	DWLW Baten	V&S Lasten	V&S Baten	F&O Lasten	F&O Baten
0.1 Bestuur	6.784	6.238	6.604	366	0	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	3.961	3.965	5.798	2.530	0	0	0	0	697	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.609	-282	0	0	0	0	0	0	15.036	15.318
0.4 Overhead	58.697	54.391	2.676	0	1.944	0	0	0	60.688	10.918
0.5 Treasury	-769	-1.075	0	0	0	0	0	0	11.845	12.920
0.61 OZB woningen	-37.370	-36.646	0	0	0	0	0	0	2.227	38.873
0.62 OZB- niet woningen	-12.150	-11.802	0	0	0	0	0	0	0	11.802
0.63 Parkeerbelasting	-3.910	-2.456	0	0	0	2.456	0	0	0	0
0.64 Belastingen Overig	-1.243	-986	0	0	0	0	0	0	96	1.082
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-409.140	-411.895	0	0	0	0	0	0	0	411.895
0.8 Overige baten en lasten	2.000	-5.006	0	0	0	37	0	0	-4.563	406
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	256	158	0	0	2	0	0	0	156	0
0.10 - Mutaties reserves	-9.563	34.131	417	840	32.667	18.169	23.014	16.696	31.714	17.976
0.11 - Resultaat	0	7.145	0	0	0	0	0	0	7.145	0
Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning	**-400.839**	**-364.120**	**15.496**	**3.736**	**34.613**	**20.662**	**23.014**	**16.696**	**125.041**	**521.190**
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	13.486	13.468	13.468	0	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en Veiligheid	3.575	3.077	6.810	4.813	1.172	368	276	0	0	0
Totaal - 1. Veiligheid	**17.061**	**16.545**	**20.278**	**4.813**	**1.172**	**368**	**276**	**0**	**0**	**0**
2.1 Verkeer en vervoer	17.444	16.963	0	0	21.166	4.203	0	0	0	0
2.2 Parkeren	2.187	4.280	0	0	10.712	6.433	0	0	0	0
2.3 Recreatieve Havens	315	313	295	-18	0	0	0	0	0	0
2.4 Economische Havens en waterwegen	279	161	0	0	281	120	0	0	0	0
Totaal - 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**20.225**	**21.717**	**295**	**-18**	**32.159**	**10.755**	**0**	**0**	**0**	**0**
3.1 Economische ontwikkeling	4.054	3.591	0	0	4.739	1.412	0	0	351	88
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	877	-10.302	0	0	1.464	11.766	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	1.285	1.265	0	0	1.614	349	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	1.784	1.552	0	0	2.201	72	0	0	3	580
Totaal - 3. Economische zaken	**8.000**	**-3.894**	**0**	**0**	**10.019**	**13.599**	**0**	**0**	**354**	**668**
4.2 Onderwijshuisvesting	10.839	10.630	0	0	0	0	0	0	12.303	1.672

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	6.214	4.841	0	0	0	0	15.831	11.325	335	0
Totaal - 4. Onderwijs	**17.054**	**15.472**	**0**	**0**	**0**	**0**	**15.831**	**11.325**	**12.638**	**1.672**
5.1 Sportbeleid en activering	1.514	1.361	0	0	0	0	2.328	968	0	0
5.2 Sportaccommodaties	8.287	8.994	0	0	41	0	10.250	1.410	112	0
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	16.874	15.501	0	0	16.066	1.034	0	0	4.248	3.780
5.4 Musea	2.363	2.257	0	0	1.740	0	0	0	517	1
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.6 Media	2.913	2.913	0	0	2.913	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	13.418	13.722	85	0	13.227	700	1.110	0	298	298
Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie	**45.367**	**44.747**	**85**	**0**	**33.987**	**1.734**	**13.689**	**2.378**	**5.176**	**4.078**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	21.557	19.377	3.539	130	0	0	16.436	468	127	127
6.2 Wijkteams	12.022	11.386	166	0	0	0	11.318	99	0	0
6.3 Inkomensregelingen	27.344	23.204	546	0	0	-5.091	126.286	108.716	-3	0
6.4 Begeleide participatie	34.854	34.115	0	0	0	0	42.034	7.918	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	18.154	16.404	375	0	0	0	18.634	2.604	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	6.977	6.596	413	0	0	0	6.259	76	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	40.577	39.548	0	0	0	0	42.151	2.603	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	45.390	44.062	0	0	0	0	44.703	640	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	58.155	45.773	0	0	0	0	47.278	1.505	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	10.676	12.230	0	0	0	0	12.230	0	0	0
Totaal - 6. Sociaal domein	**275.705**	**252.697**	**5.038**	**130**	**0**	**-5.091**	**367.329**	**124.628**	**123**	**127**
7.1 Volksgezondheid	8.131	7.252	0	0	0	0	7.330	78	0	0
7.2 Riolering	-3.503	-3.574	0	0	17.176	20.750	0	0	0	0
7.3 Afval	-2.229	-1.956	0	0	25.882	27.838	0	0	0	0
7.4 Milieubeheer	2.708	2.271	0	0	2.334	63	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen	-63	-116	0	0	383	558	132	73	0	0
Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu	**5.043**	**3.877**	**0**	**0**	**45.775**	**49.208**	**7.462**	**151**	**0**	**0**
8.1 Ruimtelijke ordening	4.762	6.042	251	0	6.003	2.214	0	0	3.205	1.201
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	360	208	0	0	13.083	12.874	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	7.261	6.708	251	0	10.508	4.200	0	0	149	0
Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern	**12.383**	**12.959**	**502**	**0**	**29.594**	**19.289**	**0**	**0**	**3.354**	**1.201**
Totaal	**-1**	**0**	**41.694**	**8.661**	**187.318**	**110.524**	**427.601**	**155.178**	**146.686**	**528.937**

Overhead

Om de Raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is wettelijk voorgeschreven om vanaf 2017 de kosten van de overhead apart te presenteren. In de programma's zijn alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.
Overhead bevat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Wij onderscheiden hierin 3 categorieën:

1. Facilitaire overhead: alle kosten van de ondersteunende taken binnen de zogenaamde PIOFACH-functies;
2. Bestuurszaken en bestuursondersteuning: de ambtelijke ondersteuning en beleidsadvisering van de burgemeester en het College van B&W;
3. Programmaoverhead: alle kosten van leidinggevende en ondersteunende functies die binnen de programma's zijn georganiseerd.

In onderstaande tabellen geven we een beeld van de overhead (saldo: lasten en baten).

Bedragen in 1.000 euro's	Realisatie 2021
Financiën en organisatie	49.770
Samenleving en bestuur	2.676
Duurzaam wonen, leven en werken	22.832
Totale overhead	**54.391**

Binnen de gemeente administratie is sprake van gesloten systemen (rioleringen, afval, etc.). In deze gevallen blijft een deel van de overhead conform ons verdelingsprincipe toegerekend aan deze programma's. Daardoor is naast het programma Financiën en organisatie ook binnen Duurzaam wonen, leven en werken en Samenleving en bestuur overhead aanwezig voor respectievelijk 1,9 en 2,6 miljoen euro. Zie ook taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie in het taakvelden overzicht hiervoor.
De totale lasten voor het taakveld overhead vormen de basis voor de toerekening van de overhead aan leges en heffingen. Dit is opgenomen in hoofdstuk 3.1 lokale heffingen.

Onvoorzien
In de begroting is in 2021 een post onvoorzien opgenomen voor 2 miljoen euro. In 2021 is deze post niet nodig gebleken. Conform het besluit van de Raad is deze 2 miljoen euro voor onvoorzien weer in de Algemene reserve gestort.

8.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting (na wijziging) 2021			Realisatie 2021			Begrotingafwijking 2021				
Programma	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Waarvan onrechtmatig	Categorie
Samenleving en bestuur	8.228	40.155	-31.927	7.822	38.601	-30.779	-406	1.555	1.148	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	108.604	180.425	-71.821	92.318	152.705	-60.388	-16.287	27.720	11.433	0	0
Vitaal en sociaal	135.013	425.397	-290.384	138.482	404.587	-266.105	3.469	20.810	24.279	0	0
Financien en organisatie	19.295	39.539	-20.244	23.064	35.139	-12.075	3.769	4.401	8.169	0	0
Subtotaal	**271.140**	**685.517**	**-414.376**	**261.686**	**631.032**	**-369.346**	**-9.455**	**54.485**	**45.030**	**0**	**0**
Algemene dekkingsmiddelen	477.930	12.163	465.767	476.978	11.845	465.134	-952	319	-633	0	0
Overhead	9.981	68.677	-58.697	10.918	65.308	-54.391	937	3.369	4.306	0	0
Heffing VPB	0	256	-256	0	158	-158	0	99	99	0	0
Onvoorzien	0	2.000	-2.000	37	0	37	37	2.000	2.037	0	0
Subtotaal	**487.911**	**83.097**	**404.814**	**487.933**	**77.311**	**410.623**	**22**	**5.786**	**5.809**	**0**	**0**
Saldo baten en lasten	**759.051**	**768.614**	**-9.563**	**749.619**	**708.342**	**41.276**	**-9.432**	**60.272**	**50.839**	**0**	**0**
Samenleving en bestuur	740	0	739	840	417	422	100	-417	-317	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	19.998	21.143	-1.145	18.169	32.667	-14.498	-1.829	-11.523	-13.353	0	0
Vitaal en sociaal	2.781	5.378	-2.597	16.696	23.014	-6.318	13.914	-17.636	-3.722	0	0
Financien en organisatie	38.413	25.848	12.565	17.976	31.714	-13.738	-20.437	-5.866	-26.303	0	0
Saldo van mutaties reserves	**61.932**	**52.369**	**9.563**	**53.680**	**87.812**	**-34.131**	**-8.252**	**-35.443**	**-43.694**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**820.983**	**820.983**	**0**	**803.299**	**796.154**	**7.145**	**-17.684**	**24.829**	**7.145**	**0**	**0**

Toelichting categorie uit kadernota platform rechtmatigheid.

1. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.

2. Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen.

3. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten die niet direct gerelateerd zijn.

4. Mutaties in reserves waarover de Raad wel heeft besloten maar waarvan de hoogte van de bedragen bij de jaarrekening worden vastgesteld.

Toelichting
Op programmaniveau overschrijden de gerealiseerde lasten de begrote lasten niet. Hieronder worden de producten weergegeven waarvoor de gerealiseerde lasten de begrote lasten overschrijden. De producten waarvoor de afwijking 5% of meer bedraagt of groter of gelijk is aan 50.000 euro, worden hieronder weergegeven.

Samenleving en bestuur
Klachtencommissariaat
De gerealiseerde lasten liggen 27.000 euro hoger dan begroot. Deze afwijking wordt veroorzaakt door extra inzet van personeel als gevolg van vervanging voor ziekte en pensionering. Deze lasten waren noodzakelijk voor het continueren van de reguliere bedrijfsvoering.

Publieksdienstverlening
De gerealiseerde lasten van Publieksdienstverlening liggen 365.000 euro hoger dan begroot. Deze afwijking komt voort uit een hogere afdracht van leges aan het Rijk. Door een verhoogde aanvraag van producten, zoals paspoorten, rijbewijzen en naturalisatie, heeft de gemeente ook meer leges af moeten dragen. Tegenover deze verhoogde afdracht staat ook hogere inkomsten als gevolg van deze zelfde verhoogde aanvraag.

Raad en commissies
De Gemeenteraad en haar commissies hebben als gevolg van het vertrek van de burgemeester en de voorbereidingen op de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 103.000 euro meer aan kosten gemaakt dan begroot. Deze kosten waren noodzakelijk voor het continueren van de reguliere bedrijfsvoering.

Duurzaam wonen, leven en werken
Afvalstoffen
De afwijking op de lasten voor het product Afvalstoffen wordt veroorzaakt door een hogere toevoeging aan de voorziening afvalstoffen. Deze voorziening heeft tot doel de fluctuaties in de tarieven voor afvalstoffen te reduceren. Deze storting past binnen het bestaand beleid.

Locatieontwikkeling
De grondexploitatie van het ADT is geactualiseerd en laat een negatief resultaat zien. Om het risico voor de gemeente op deze grondexploitatie af te dekken is een dotatie aan de voorziening ADT gedaan van 556.000 euro. Deze extra dotatie was niet begroot, waardoor de gerealiseerde last hoger is dan de begrote last. De dotatie past binnen het doel van de voorziening en daarmee binnen het bestaand beleid van de gemeente Enschede.

Vitaal en sociaal
Jeugdhulp
De lasten voor de Jeugdhulp wijken 1,4 miljoen euro af van de begroting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de zogenaamde open einde regelingen. De gemeente is verplicht jeugdzorg te leveren aan een ieder die bij aanvraag aan de toetsingscriteria voldoet, maar krijgt een vooraf vastgesteld budget om de taken uit te voeren. Voor Jeugdhulp zijn de door het Rijk toegekende budgetten niet toereikend om alle Jeugdhulp te bekostigen.

Sport en gezondheid
Op het product Sport en Gezondheid overschrijden de gerealiseerde lasten de begrote lasten met 2,4 miljoen euro. Deze overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door het

doorbeschikken van Corona-steunpakketten aan de ijsbaan en het zwembad. Daarnaast wordt de overschrijding ook veroorzaakt door het doorbeschikken van specifieke uitkeringen aan Sportaal. Tegenover deze extra lasten staan ook extra baten die de extra last compenseren.

Financiën en organisatie

Algemene belastingen

De gerealiseerde lasten overschrijden met 136.000 euro het begrote budget. Als gevolg van de Corona-crisis heeft het GBT maatwerk toegepast bij het invorderingsbeleid. Daardoor is een hogere voorziening voor oninbaarheid noodzakelijk.

Bedrijfsvoering

De afwijking op de lasten van 1,4 miljoen euro wordt veroorzaakt door een verhoogde inzet van personeel. Er was extra personeel nodig binnen het fysieke domein van de gemeente om langdurige ziekte op te vangen en ook om projecten op te kunnen starten waar in de ontwikkelingsfase nog geen dekking voor personeel tegenover staat. Kosten waren noodzakelijk om de reguliere bedrijfsvoering te kunnen continueren.

Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting

De hogere lasten van 120.000 euro worden voornamelijk veroorzaakt door het doorbeschikken van een verkregen specifieke uitkering voor de ventilatie in scholen aan Het Stedelijk Lyceum. Tegenover deze extra last staat ook een extra baat die deze last compenseert.

Vastgoed

Afwijkingen ten opzichte van de begrote lasten, baten en reservemutaties ontstaan door mutaties in de vastgoedportefeuille en het rekeningresultaat van VBE. De afwijkingen in 2021 komen met name door de gerealiseerde resultaten uit verkoop van 2 objecten.

8.5. Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2021 Gemeente Enschede
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Enschede van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.
Het bezoldigingsmaximum in 2021 voor de Gemeente Enschede is 209.000 euro. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen in euros	R.J. Jongedijk	C. Meijer
Functiegegevens	Griffier	Gemeentesecretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01-01-2021 tot en met 31-12-2021	01-01-2021 tot en met 31-12-2021
Deeltijdfactor in fte	1	1
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	120.135	142.903
Beloningen betaalbaar op termijn	21.662	22.553
Subtotaal	141.797	165.456
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum 2021	209.000	209.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.V.T.	N.V.T.
Totale bezoldiging		
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.V.T.	N.V.T.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		
Gegevens 2020		
Aanvang en einde functievervulling	01-01-2020 tot en met 31-12-2020	01-01-2020 tot en met 31-12-2020
Deeltijdfactor 2020 in fte	1	1
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	116.992	141.081
Beloningen betaalbaar op termijn	20.317	20.939
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum 2020	201.000	201.000
Totale bezoldiging 2020	**137.309**	**162.020**

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2021 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

8.6. Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 189 Gemeentewet moet de begroting structureel en reëel in evenwicht zijn. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Voor het inzicht in de financiële positie op korte en langere termijn is het van groot belang om een goed beeld te hebben van het structureel begrotingssaldo.

Programma (bedragen in 1.000 x euro)	Omschrijving	Lasten	Baten
Samenleving en bestuur			
	Vervolg wegwerken archiefachterstanden	50	
	Achterblijven afbouw DDC icm opbouw TIB	100	
Openbare orde en Veiligheid	Versterking aanpak ondermijning	3.833	3.833
Duurzaam wonen, leven en werken			
Handhaving Bouwen & Milieu	Incidentele bijdrage Omgevingsdienst Twente	327	
Vergunningen	Implementatie Omgevingswet	550	
Handhaving Openbare Ruimte	Handhaving Quarantaine	120	
Vergunningen	Implementatie Wet kwaliteitsborging	92	
Locatieontwikkeling	RBT Investeringsbijdrage	336	
Versterken Economie	Concernopdracht Internationaal	85	38
Versterken Economie	Intensivering Economie - Technology Base	83	
Versterken Economie	Intensivering Economie - Talent - Samenwerking Kennisinstellingen	50	
Versterken Economie	Intensivering Economie - Ondernemersloket	50	
Versterken Economie	Intensivering Economie - Binnenstad	286	146
Versterken Economie	Intensivering Economie - Foundersbijdrage Novel-T	275	
Versterken Economie	Aerial Uptake	68	68
Versterken Economie	Regiodeal Kennispark	789	789
Beheer en Onderhoud Openbare ruimte	Onderhoud overvoorziening van de Provincie		62
Beheer en Onderhoud Openbare ruimte	Duurzaam Veilig Verkeer Nederland bijdrage gekregen in de lasten	149	149
Vitaal en Sociaal			

TOZO	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	9.795	9.816
TONK	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten	270	3.256
Kwijtschelding SZW schulden	Kwijtschelden SZW schulden Toeslagenouders	70	70
Gezondheid	Actieprogramma Grip op verwardheid	78	78
Sport	Project Menzis	53	53
Sport	Lokaal sport- beweeg- en leefstijl akkoord	257	257
Sport	Lokaal preventie akkoord	80	80
Sport	Specifieke regeling uitkering IJsbanen en zwembaden	1.573	1.573
Sport	Sportcampus Diekman en intensiveringen sport	200	
Arbeidsmarktparticipatie	Aanpak laaggeletterdheid	167	
Arbeidsmarktparticipatie	Uitvoering en implementatie Breed offensief	225	
Algemene Maatschappelijke voorzieningen	Bestrijden eenzaamheid ouderen	299	
Algemene maatschappelijke voorzieningen	Jeugd aan Zet	148	
Algemene maatschappelijke voorzieningen	Mentale ondersteuning jeugd	124	
Algemene maatschappelijke voorzieningen	Einde lening inburgeringsplicht	52	
Ondersteuning Centrumtaken (Wmo)	Compensatie gevolgen Corona	2.000	
Ondersteuning Centrumtaken (Wmo)	Geweld hoort nergens thuis	75	
Jeugd	Meerkostenregeling Covid-19	315	
Wmo lokaal	Meerkostenregeling Covid-19	230	
Financiën en organisatie			
Informatie-investeringsplan	Cofinanciering diverse informatie-investeringsprojecten	446	
wetgeving informatievoorziening	uitgaven t.b.v. nieuwe wetgeving op het gebied van informatievoorziening	165	
Interne Dienstverlening	Extra subsidie 1Twente	100	
Interne Dienstverlening	Financiële basis op orde	350	
Algemene inkomsten	Coronatoegangsbewijzen	431	431
Totaal		**24.746**	**20.699**

Incidentele reservemutaties

Programma	Onttrekkingen	Stortingen
Algemene reserve	13.664	21.194
Bestemmingsreserve - egalisatie	14.118	14.476
Bestemmingsreserve - kapitaalslasten	1.161	9.226
Bestemmingsreserve - overige	9.306	32.810
Totaal	**38.249**	**77.706**

Toelichting

Samenleving en organisatie

Vervolg wegwerken archiefachterstanden
In het middelenkader is er incidenteel geld beschikbaar gesteld om het analoge archief van 700m2 strekkende meter te bewerken.

Achterblijven afbouw DDC icm opbouw TIB
Door alle ontwikkelingen is er veel personeelsverloop geweest, zijn er knelpunten ontstaan en is het afbouwen van formatie bij DDC gestagneerd. We zijn hierdoor gedwongen om, via inhuur, voor de korte termijn in voldoende formatie te voorzien. Dit om de continuïteit van de gehele organisatie te borgen. Anderzijds moeten we weer bouwen aan een kwalitatief structurele bezetting van beide teams TIB en DDC. Vervolgens moeten we de transformatie van het informatiebeheer weer opnieuw oppakken met de nieuwe teams, een uitdagend programma voor de komende jaren, waarvoor gedurende die komende twee jaar extra budget noodzakelijk is.

Versterking aanpak ondermijning
Voor de jaren 2019 t/m 2021 zijn er incidentele middelen toegekend aan het RIEC voor de aanpak versterking ondermijning waarvoor de gemeente Enschede de beheersorganisatietaak verricht. De beschikkingsmacht van deze ondermijningsmiddelen ligt bij de netwerkorganisatie het RIEC.

Duurzaam wonen, leven en werken

Omgevingsdienst Twente
Uit het flankerend beleid is voor de jaren 2020 en 2021 een budget toegekend voor het ODT (100.000 euro). Daarnaast is vanuit de zomernota 2019 een budget toegekend voor de jaren 2020 en 2021 (227.000 euro).

Implementatie omgevingswet
In de Begroting zijn incidentele middelen opgenomen voor de implementatie van de omgevingswet (t/m 2022). Deze wet dient op 1-7-2022 in werking te treden.

Handhaving Quarantaine
In de september circulaire is eenmalig 120.000 euro beschikbaar gesteld voor extra capaciteit Handhaving Quarantaine.

Implementatie Wet kwaliteitsborging
In de december circulaire is eenmalig 92.000 euro beschikbaar gesteld voor de implementatie van de Wkb per 1-10-2022 of 1-1-2023.

RBT Investeringsbijdrage
In de raadsbesluit van 31 oktober 2016 Financiële effecten Richting aan Ruimte zijn ook tot en met 2021 middelen begroot voor een bijdrage aan het RBT inzake investeringen in parkmanagement en de bovo-afdracht. In 2021 is de laatste bijdrage voldaan.

Concernopdracht Internationaal
Vanuit de concernopdracht internationaal is incidenteel plankostenbudget beschikbaar voor dekking van loonkosten en materiele kosten.

Intensivering Economie
In het coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken extra te gaan investeren in de economische ontwikkeling van Enschede.

Intensivering Economie
In het coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken extra te gaan investeren in de economische ontwikkeling van Enschede.

Aerial Uptake
Met als dekking een Interregsubsidie zijn in 2021 extra middelen beschikbaar om in Enschede kennis te delen over het gebruik van drones en bedrijven daarvoor te interesseren.

Kennispark / Regiodeal
Met als dekking de subsidie inzake de Regiodeal worden middelen besteed aan o.a. Kennispark gebiedsontwikkeling.

Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte
In 2021 hebben we van de provincie subsidie gekregen over de werkzaamheden aan de oever over 2020. Daarnaast hebben we in 2021 subsidie gekregen voor Duurzaam Veilig Verkeer Nederland voor het veilig maken van de wegen.

Vitaal en sociaal
TOZO
De Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) is een van de maatregelen van het kabinet om ondernemers te ondersteunen tijdens de coronacrisis. De regeling is voor zelfstandig ondernemers, waaronder zzp’ers. Het voorziet in een aanvullende uitkering voor levensonderhoud als het inkomen door de coronacrisis tot onder het sociaal minimum daalt. En in een lening voor bedrijfskapitaal om liquiditeitsproblemen als gevolg van de coronacrisis op te vangen. In bovenstaand overzicht zijn de baten en lasten voor levensonderhoud en de uitvoering van de TOZO-regeling meegenomen.

De kapitaalverstrekkingen lopen via de Balans en maken daarmee geen onderdeel uit van deze baten en lastenoverzicht

TONK
De Tijdelijke Ondersteuning voor Noodzakelijke Kosten (TONK) is bedoeld voor huishoudens die door Corona te maken hadden met een onvoorzienbare en onvermijdelijke terugval in hun inkomen, waardoor zij noodzakelijke kosten niet meer konden betalen. Via de circulaires is 3,2 miljoen euro aan de gemeente verstrekt. Van dit bedrag is uiteindelijk 270.544 euro aan vergoeding, 520.000 euro is meegenomen in de Bestemmingsreserve.

Kwijtschelding SZW Schulden
In 2021 is een regeling in het leven geroepen voor het kwijtschelden van SZW schulden van Toeslagenouders. In totaal hebben we 165.000 euro aan SZW-schulden kwijtgescholden. Met het kwijtschelden van de schulden, valt automatisch ook een gedeelte van de voorziening voor het risico van oninbaarheid van de Bijstandsdebiteuren vrij. Per saldo betekent dit voor de Algemene Bijstand een baat en een last van 70.000 euro.

Actieprogramma Grip op verwardheid.
Dit betreft een trainingsplan gemeentelijke teams "Eerste hulp bij psychische kwetsbaarheid en niet zichtbare beperkingen en onbegrepen gedrag in de gemeente Enschede". Voor dit trainingsplan is subsidie aangevraagd en beschikbaar gesteld door ZonMw (Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie) voor de jaren 2020-2021.

Project Menzis
Dit betreft het project "Sporten op Rezappt" waarin de gemeente Enschede, Sportaal en zorgverzekeraar Menzis hun krachten bundelen als onderdeel van de lokale werkagenda Gezond Meedoen.

Lokaal sport- beweeg- en leefstijl akkoord.
Dit betreft de uitvoering van het lokaal sportakkoord waarvoor door middel van een Regeling specifieke uitkering stimulering sport, gelden beschikbaar zijn gesteld.

Lokaal preventie akkoord.
Dit betreft de uitvoering van het preventie akkoord waarvoor door middel van een Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventie aanpakken, gelden beschikbaar zijn gesteld.

Specifieke regeling uitkering IJsbanen en zwembaden.
Deze uitkering is bestemd voor het dekken van de exploitatietekorten die in 2020 en Q1 en Q2 van 2021 zijn geleden door de IJsbaan en zwembaden als gevolg van de COVID-19 maatregelen.

Sportcampus Diekman en intensiveringen sport.
Dit betreft incidentele opdrachten voor de ontwikkeling van het sportcluster op het Diekman terrein.
Hiervoor is in de begroting incidenteel 200.000 euro beschikbaar gesteld.

Aanpak laaggeletterdheid
In de septembercirculaire 2019 zijn voor de periode 2020 – 2024 middelen beschikbaar gesteld voor de meerjarige aanpak van laaggeletterdheid.

Uitvoering en implementatie Breed offensief
Het wetsontwerp Breed offensief beoogt processen te stroomlijnen en te harmoniseren om op die manier meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk te krijgen. Voor de implementatie van de voorstellen uit Breed offensief heeft het ministerie van SZW incidentele middelen beschikbaar gesteld voor 2020 en 2021.

Bestrijden eenzaamheid ouderen
Eenzaamheid is door corona toegenomen. Het Rijk heeft middelen ter beschikking gesteld ter bestrijding van eenzaamheid bij ouderen door inzet op o.a. extra contact, ondersteuning met bijvoorbeeld boodschappen en alternatieve dagbesteding.

Jongerenwerk
Door het Rijk zijn in de meicirculaire middelen beschikbaar gesteld met als doel jongeren te ondersteunen die geraakt worden door de effecten van de coronacrisis.

Mentale ondersteuning jeugd
Jongeren hebben behoefte aan laagdrempelige ondersteuning voor het mentale welzijn.
Als onderdeel van het aanvullend steunpakket sociaal en mentaal welzijn
en leefstijl zet het Rijk daarom met gemeenten in op: het organiseren van activiteiten, inzet op extra coaching van jongeren, inrichten van meer inloophuizen en het inrichten van buddyprojecten.

Einde lening inburgeringsplicht
Door het rijk zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld zodat gemeenten inburgeraars die nog steeds inburgeringsplichtig zijn, kunnen begeleiden binnen het nieuwe inburgeringsstelsel.

Compensatie gevolgen Corona Centrumtaken
In verband met Corona is er via het gemeentefonds een bedrag beschikbaar gekomen voor de uitvoering van de meerkostenregeling 2021.

Geweld hoort nergens thuis
Voor het meerjaren programma 'geweld hoort nergens thuis' is er via de meicirculaire 2019 voor een periode van drie jaar (2019-2021) een bedrag van 75.000 euro oer jaar beschikbaar gesteld voor het aanstellen van een regionale projectleider.

Jeugd
In verband met Corona is er via het gemeentefonds een extra bedrag (315.056 euro) beschikbaar gekomen voor de uitvoering van de meerkostenregeling 2021.

Wmo lokaal
In verband met Corona is er via het gemeentefonds een extra bedrag (230.122 euro) beschikbaar gekomen voor de uitvoering van de meerkostenregeling 2021.

Financiën en organisatie
Informatie-Investeringsplan
Er zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van cofinanciering informatie-investeringsprojecten voor de gehele gemeente.

Wetgeving informatievoorziening
Er zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van implementatie nieuwe wetgeving op het gebied van informatievoorziening.

Subsidie 1Twente
Als gevolg van uitvoering te geven aan het aangenomen amendement in december 2021 is er 100.000 euro extra beschikbaar te stellen aan 1 Twente.

Financiële basis op orde
In het middelenkader van 2020 is er incidenteel geld beschikbaar gesteld voor 2021 á 600.000 euro voor het toekomstbestendig maken en op orde krijgen van de 'Financiële Basis'. Het gaat daarbij met name om digitalisering; onderzoeken en advisering gericht op doorontwikkelingen en verdere digitalisering van de P&C-functie; externe vervolgadvisering voor de sturingsprincipes en -behoeftes en benutting van de bedrijfsvoeringapplicaties en

financiële applicatie(s). In december heeft de raad besloten om 250.000 euro van deze gelden door te schuiven naar 2022.

Coronatoegangsbewijzen
Door de minister van justitie is een incidentele bijdrage aan de veiligheidsregio Twente verstrekt met als doel de naleving van de controle op corona toegangsbewijzen en identiteitsdocumenten te ondersteunen en te vergemakkelijken. De veiligheidsregio Twente heeft de bijdrage op basis van inwoneraantallen doorgezet naar de diverse gemeenten. Binnen de gemeente Enschede konden voorzieningen, waar een controleplicht is op de naleving van het toegangsbewijs in de periode september tot en met december 2021 een compensatie voor de gemaakte extra kosten konden ontvangen.

Structurele stortingen en onttrekkingen

Soort reserve	Omschrijving Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2020	Dotaties*	Onttrek-kingen*	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2021
BR Kap	Reserve kapitaallasten	93	1.400	0	0	0	1.493
	IT - Gem.brede software	576	660	7	0	168	1.061
	Vervanging ICT	3.115	2.357	160	0	1.693	3.619
	H&S - Werkplekinrichting	1.375	895	49	0	441	1.780
	Onderwijshuisvesting	2.465	3.915	863	0	3.023	2.494
	Vervangingsinvestering sport	384	0	82	0	0	302
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		**8.007**	**9.226**	**1.161**	**0**	**5.325**	**10.748**
Structurele stortingen en onttrekkingen		**8.007**	**9.226**	**1.161**	**0**	**5.325**	**10.748**

* De reservemutaties die niet worden ingezet ter dekking van afschrijvingslasten worden als incidenteel aangemerkt en tot de incidentele baten en lasten gerekend.

Structureel saldo

	2021
Saldo baten en lasten	41.276
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-34.131
Saldo na bestemming	7.145
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	43.504
Structureel saldo	**50.649**

9. Bijlagen, onderdeel jaarrekening

9.1. Staat van reserves

Soort reserve	Omschrijving Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2020	Dotaties	Onttrekkingen	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2021
Alg	Weerstandsvermogen	62.386	10.296	13.178	10.105	0	69.609
	Reserve grondbedrijf	15.905	10.898	486	0	0	26.317
Totaal - Algemene Reserves		**78.291**	**21.194**	**13.664**	**10.105**	**0**	**95.925**
BR Egal	Reserve parkeren	3.117	500	142	0	0	3.474
	Egalisatiereserve Beschermd Wonen	6.802	13.976	13.976	0	0	6.802
Totaal - Bestemmingsreserve - Egalisatie		**9.918**	**14.476**	**14.118**	**0**	**0**	**10.276**
BR Kap	Reserve kapitaallasten	93	1.400	0	0	0	1.493
	IT - Gem.brede software	576	660	7	0	168	1.061
	Vervanging ICT	3.115	2.357	160	0	1.693	3.619
	H&S - Werkplekinrichting	1.375	895	49	0	441	1.780
	Onderwijshuisvesting	2.465	3.915	863	0	3.023	2.494
	Vervangingsinvestering sport	384	0	82	0	0	302
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		**8.007**	**9.226**	**1.161**	**0**	**5.325**	**10.748**
BR Ov	Rekeningresultaat lopend jaar	10.105	0	0	-10.105	0	0
	Majeure investeringsopgaven	943	0	943	0	0	0
	Reserve duurzaamheid	882	5	209	0	0	677
	Nog uit te voeren werkzaamheden	8.361	8.362	2.734	0	0	13.990
	Flankerend beleid	5.835	790	907	0	0	5.718
	Integraal Veiligheidsplan	21	0	21	0	0	0
	Integratie AZC in de wijk	102	0	0	0	0	102
	Raadsimpulsen	100	0	0	0	0	100
	Asiel & Integratie	171	0	171	0	0	0
	Reserve Wederopbloei	597	0	52	0	0	545
	Implementatie wetgeving informatie	0	440	0	0	0	440
	Reserve Loon- en prijscompensatie	0	1.500	0	0	0	1.500
	Investering externe activiteiten	188	0	0	0	0	188
	H&S - Leegstandsreserve	1.040	80	0	0	0	1.121
	Vastgoed	7.567	1.616	1.594	0	0	7.589
	Res Gemeentelijkesociale huisvesting	268	0	13	0	0	255
	RES Strategische investeringsagenda	0	13.543	0	0	0	13.543
	Res exploitatieresult bouwvergunning	376	0	289	0	0	87
	Herstel opgebroken bestrating	154	0	0	0	0	154
	Reserve mobiliteit	14.317	1.770	882	0	0	15.205
	Landinrichting	110	0	0	0	0	110
	Gebiedsontwikkeling	1.084	77	0	0	0	1.161

	Reserve Muziekfonds	51	0	30	0	0	21
	Reserve stadsverfraaiing	265	0	0	0	0	265
	Reserve Vrouwenopvang	2.634	914	146	0	0	3.402
	Res Maat. opvang en verslavingzorg	2.037	2.233	0	0	0	4.271
	Reserve wijkbudgetten	531	417	336	0	0	613
	Reserve Monumentenbeleid	73	0	3	0	0	71
	Gezond Meedoen convenant Menzis	51	0	25	0	0	26
	Reserve Sociaal Fonds	2.673	429	863	0	0	2.238
	Reserve Maatschappelijk functieSport	66	0	20	0	0	45
	Re-Integratie en Inburgering	600	0	0	0	0	600
	Reserve TOZO	0	568	0	0	0	568
	Dienstreserve DCW	541	0	68	0	0	473
	LEA	299	66	0	0	0	365
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		**62.044**	**32.810**	**9.306**	**-10.105**	**0**	**75.443**
Eigen vermogen		**158.261**	**77.706**	**38.249**	**0**	**5.325**	**192.392**

Toelichting

Hieronder wordt het doel waarvoor de reserves zijn ingesteld, per reserve toegelicht. De mutaties in de reserves worden alleen toegelicht, wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Algemene reserves

Reserve Weerstandsvermogen	
Doel	De reserve wordt gebruikt om risico's op te kunnen vangen op basis van de geïnventariseerde risico's.
Toelichting op de mutaties	De reserve weerstandsvermogen is met 7,2 miljoen euro toegenomen. Dit betreft vooral de volgende mutaties: • toevoeging van het saldo jaarresultaat 2020 van 8,4 miljoen euro • toevoeging met het spaarprogramma van 9,3 miljoen euro • onttrekking ten behoeve van de reserve strategische investeringsagenda van 12,6 miljoen euro

Reserve Grondbedrijf	
Doel	Buffer ten behoeve van het egaliseren van zowel positieve als negatieve resultaten op de exploitatie van gronden. Het verloop van deze reserve wijzigt als gevolg van de actualisatie van de grondcomplexen in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG). Zie paragraaf grondbeleid.
Toelichting op de mutaties	De dotatie van10,9 miljoen euro wordt voor 10,5 miljoen euro veroorzaakt door de positieve uitkomsten van de herziening van het MPG 2022. De onttrekking van 486.000 euro wordt voor 364.000 euro veroorzaakt door het verlies dat genomen moest worden bij het openen van de nieuwe grondexploitatie Centrumkwadraat Molenstraat-Zuidzijde. De overige mutaties betreffen ontvangen of verstrekte interne bijdrages.

Bestemmingsreserves - egalisatie

Reserve Parkeren	
Doel	Deze reserve van het parkeerbedrijf bestaat uit een aantal deelreserves, die bij besluit van de Raad (PB2011-2014) zijn samengevoegd: • de reserve Egalisatie Risico's Parkeergarage ingesteld ten behoeve van het opvangen van de aanloopverliezen van de H.J. van Heekgarage. De exploitatieresultaten worden afgewikkeld via deze egalisatiereserve; • de reserve Parkeergarage, ingesteld ten behoeve van het afdekken van de reserve egalisatie risico's parkeergarage; • de bestemmingsreserve Parkeren Roombeek. Hierin is de afkoopsom, voor een periode van 15 jaren, gestort voor de jaarlijkse kosten voor invoering, beheer, exploitatie en parkeerregulering in Roombeek door PBE en het beheer, de exploitatie en het onderhoud van de parkeergarage de Brouwerij.
Toelichting op de mutaties	Er hebben geen mutaties plaatsgevonden groter dan 400.000 euro

Egalisatiereserve Beschermd wonen	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van Beschermd wonen te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	Het saldo van het product Beschermd wonen 2021 van 12,8 miljoen euro is aan deze reserve gedoteerd. De reserve kent een plafond waardoor de 12,8 miljoen via een onttrekking is verdeeld onder de regiogemeenten. Hiervan is 7,1 miljoen euro binnen gemeente Enschede toegevoegd aan het jaarrekening resultaat en 4,9 miljoen euro vloeit naar de overige regiogemeenten.

Bestemmingsreserves - kapitaallasten

Reserve kapitaalslasten	
Doel	De reserve is ingesteld om vrijvallende kapitaallasten te reserveren en om schommelingen in werkelijke kapitaallasten op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Op basis van een inventarisatie van het verloop van de reserve en van de investeringsplanning van Openbare Verlichting is er een bedrag van 750.000 euro incidenteel als dekking voor de begroting van 2018 toegevoegd (ZN Dekkingsmaatregel VI). Daarnaast is er ook een bedrag van 500.000 euro toegevoegd als dekking voor de begroting van 2019 Deze beide bedragen zijn in 2021 'teruggestort' in de betreffende reserve Kapitaallasten Openbare Verlichting. Tevens is er een bedrag van 150.000 euro toegevoegd als gevolg van het terugspaarprogramma incidentele opnames KAP (150.000 euro).

Reserve IT - Gemeentebrede software	
Doel	Reserve is een structurele reserve die bestemd is voor de dekking van de kapitaallasten die voortkomen uit de vervanging en upgraden van software voor applicaties. Er worden jaarlijks structureel dotaties en onttrekkingen aan deze reserve gedaan.
Toelichting op de mutaties	Totale dotatie is 606.407 euro. • 206.407 euro is dotatie conform begroting. • 400.000 euro is een aanvullende dotatie ter beschikking doorontwikkeling transitie Dimpact. Totale onttrekking is 1.852.833 euro. • 102.000 euro voor 0 jaars uitgaven. Dit betreft de onttrekking voor diverse jaarlijkse licentiekosten die variabel zijn en werkplekmiddelen waarop gezien de levensduur geen afschrijving op plaatsvind. • 1,751 miljoen euro onttrekking aan de reserves IT voor kapitaallasten van het rekencentrum en de werkplekmiddelen IT bedrijf. • De totale onttrekking ten opzichte van de begroting is 117.000 euro lager dan verwacht. Oorzaken is het verschuiven van investeringen van 2021 naar 2022.

Reserve vervanging ICT	
Doel	Reserve is een structurele reserve die bestemd is voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de vervangingsinvesteringen voor ICT werkplekmiddelen, hardware en de kosten voor licenties van besturingssoftware.
Toelichting op de mutaties	Totale dotatie is 2.356.873 euro. • 2.127.353 euro is dotatie conform begroting. • 230.000 euro is een aanvullende dotatie ter beschikking van uitbreiding van de dienstverlening aan de gemeente Losser in het kader van hybride werken. Totale onttrekking is 489.942 euro. • Dit is 73.498 euro minder dan begroot (527.625 euro), dit heeft te maken met uitgestelde investeringen, dit mede veroorzaakt door corona.

Reserve H&S werkplekinrichting	
Doel	Reserve is een structurele reserve bestemd voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de investeringen voor de werkplekinrichting.
Toelichting op de mutaties	Totale dotatie is 894.700 euro.

	• 525.700 euro is dotatie conform begroting. • 369.000 euro is een aanvullende dotatie ter beschikking van hogere toekomstige te verwachten lasten in verband met Hybride werken Totale onttrekking is 489.942 euro. • Dit is 73.498 euro minder dan begroot (527.625 euro), dit heeft te maken met uitgestelde investeringen, dit mede veroorzaakt door corona.

Reserve Onderwijshuisvesting	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen van de kapitaalslasten in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserves.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting worden alle exploitatiebaten- en lasten verrekend met deze reserve.

Reserve vervangingsinvestering sport	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserves.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Bestemmingsreserves - overige

Reserve Rekeningresultaat lopend jaar	
Doel	De reserve betreft het nog te verdelen rekeningresultaat van het afgesloten jaar.
Toelichting op de mutaties	De mutatie in deze reserve betreft de onttrekking van het rekeningresultaat 2020. Dit bedrag is conform raadsbesluit bij de gemeenterekening 2020 verwerkt in de administratie.

Reserve Majeure investeringsopgaven	
Doel	Dit zijn reserveringen ten behoeve van de door de raad aangewezen majeure stedelijke investeringsopgaven.
Toelichting op de mutaties	Conform raadsbesluit Afwegingskader en investeringsagenda Projecten is de reserve voor 0,9 miljoen euro gedoteerd ten gunste van de Reserve Strategische investeringsagenda.

Reserve duurzaamheid	
Doel	De middelen in deze reserve zijn beschikbaar gesteld voor duurzaamheid.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	
Doel	Betreft nog uit te voeren werkzaamheden i.h.k.v. beheer wegen, monumenten, bodem uitvoeringsprogramma, etc.
Toelichting op de mutaties	In 2021 zijn door het coronavirus diverse activiteiten in de begroting 2021 vertraagd, of helemaal niet uitgevoerd. Voor een deel van de activiteiten geldt dat ze in 2022 alsnog uitgevoerd moeten worden en deze niet uit het beschikbare budget gefinancierd kunnen worden. Daarnaast zijn er nog uitvoeringsprojecten bij bodem die vertraagd waren en conform het raadsvoorstel een storting voor het Muziekkwartier.

Reserve Flankerend beleid	
Doel	De reserve is bedoeld voor flankerend beleid personeel, Informatie Investerings Programma (IIP) versnelling IT, remweg en IZA.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve is 790.000 euro. • Dotatie aan de reserve flankerend beleid personeel is conform de begroting 790.000 euro De onttrekking aan de reserve is 907.000 euro • 346.000 euro voor Generatiepact ter compensatie van daling productieve uren die vanwege lagere inzet niet kunnen worden gecompenseerd door omzet voor gesloten systemen; • 100.000 euro ten aanzien van frictiekosten inzake DDC; • 15.000 euro voor aanwending bevordering mobiliteit personeel, vanuit de IZA middelen; • 446.000 euro voor cofinanciering in informatie-investeringsprojecten (IIP) voor de gehele organisatie.

Reserve Integraal veiligheidsplan	
Doel	Reserve is ingesteld om de meerjarige kosten te dekken voor veiligheidsprojecten.
Toelichting op de mutaties	Vrijval van de middelen tijdens deze jaarrekening, zodat de reserve opgeheven kan worden.

Reserve Integratie AZC in de wijk	
Doel	Reserve is bij de jaarrekening 2015 gevormd en dient ter bevordering van de sociaal-maatschappelijke inbedding van vluchtelingen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Raadsimpulsen	
Doel	Een bestemmingsreserve voor incidentele raadsimpulsen waarmee het presidium snel en adequaat kan handelen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Asiel & Integratie	
Doel	Reserve is gevormd uit ontvangen rijksmiddelen. Kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het product Asiel & Integratie worden opgevangen binnen de reserve.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Wederopbloei	
Doel	De reserve is voor financiele ondersteuning van initiatieven uit de stad om een bijdrage te leveren aan een spoedig herstel van de stad uit de coronacrisis.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Implementatie wetgeving informatie	
Doel	De bestemmingsreserve ‘Implementatie wetgeving informatievoorziening’ heeft een egalisatiefunctie. Doel is om de werkelijke uitgaven synchroon te laten lopen met de daartoe ontvangen middelen voor de nieuwe wetgeving ten aanzien van informatievoorziening. Door de beschikbare (ontvangen) middelen in een reserve te doteren wordt gegarandeerd dat de middelen beschikbaar blijven voor het desbetreffende implementatiejaar.
Toelichting op de mutaties	De middelen, die zijn bedoeld voor implementatie wetgeving informatievoorziening voor Losser en Enschede, die in 2021 niet uitgegeven zijn, zijn in de reserve gestort zodat deze in 2022 voor de implementatie beschikbaar blijven.

Reserve Loon- en prijscompensatie	
Doel	Doel van de reserve is om knelpunten en overschotten met betrekking tot de compensatie van lonen en prijzen te voorkomen. Dit om schommelingen in het begrotingsresultaat te voorkomen.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve betreft de betreft de teveel toegekende loon-prijscompensatie over 2021. Conform het besluit in de zomernota 2021 wordt dit budget aan de reserve loon-prijscompensatie toegekend. De middelen zijn nodig om de verwachte tekorten in 2023 e.v. op te kunnen vangen.

Reserve investering externe activiteiten	
Doel	Doel van deze reserve is tweeërlei, aan de ene kant het mogelijk maken om te blijven investeren in het product om het op de markt te houden. Aan de andere kant dient de reserve als egalisatie als gevolg van schommelende inkomsten en uitgaven.

Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve H&S Leegstand	
Doel	Deze reserve wordt aangewend om de financiële gevolgen van niet verhuurde m2 van ambtelijke huisvesting op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Vastgoed	
Doel	De reserve Vastgoed is bedoeld als buffer om de vermogensrisico's en (tijdelijke) exploitatietekorten van het gemeentelijk vastgoed op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting worden alle exploitatiebaten- en lasten verrekend met deze reserve.

Reserve Gemeentelijke sociale huisvesting	
Doel	Reserve is gevormd uit een schenking en is bedoeld voor financiële hulp bij huisvestingsproblemen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Strategische investeringsagenda	
Doel	Reserve is bedoeld om financieel bij te dragen aan strategische gebiedsontwikkelingsprojecten. Het betreffen eenmalige bijdragen om belangrijke strategische gebiedsontwikkelingen, die bijdragen aan de doelen van de stad en die zijn opgenomen in de investeringsagenda die jaarlijks wordt geactualiseerd, tot stand te laten komen.
Toelichting op de mutaties	Conform raadsbesluit Afwegingskader en investeringsagenda Projecten is de reserve gevoed met 13,5 miljoen euro. De reserve is in 2021 gevoed door 8,8 miljoen euro te doteren uit de algemene reserve, 3,8 miljoen euro te doteren uit de algemene reserve vanuit de in 2016 gereserveerde RAR middelen en door 0,9 miljoen euro te doteren uit de reserve MSI.

Reserve Exploitatieresultaat bouwvergunningen	
Doel	Reserve ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende bouwvergunningen ten einde fluctuaties in de tarieven aan de burger te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Herstel opgebroken bestrating	
Doel	Reserve om de verschillen in de kosten en opbrengsten van partijen die toestemming krijgen om in gemeentelijke straten en wegen werkzaamheden te verrichten (bijvoorbeeld bekabelaars) op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Mobiliteit	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van baten en lasten van mobiliteitsprojecten
Toelichting op de mutaties	De dotaties en onttrekkingen zijn opgenomen in de gemeentebegroting 2021-2024 en daarna bijgesteld na het vaststellen door de gemeenteraad van de jaarschijf mobiliteit 2021. De dotaties hebben conform begroting plaatsgevonden. De onttrekkingen volgen uit de aanvragen van verschillende jaren.

Reserve Landinrichting	
Doel	Reserve bedoeld voor de financiering van het project Landinrichting.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Gebiedsontwikkeling	
Doel	In diverse grondexploitaties die we afsluiten zitten RO bijdrages, bedoeld om bij toekomstige verlieslatende gebiedsontwikkelingen deze bijdrages in te zetten, mits deze ontwikkelingen voldoen aan de in de structuurvisie gestelde doelen. Jaarlijks worden de ontvangen RO bijdrages gedoteerd aan de Reserve Gebiedsontwikkeling.
Toelichting op de mutaties	*Mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro worden toegelicht.*

Reserve Muziekfonds	
Doel	Uit de reserve - die voortkomt uit een particuliere gift - kunnen bijdragen worden gedaan in de kosten van opvoeringen op muzikaal gebied. Bijvoorbeeld bijzondere orkest- of operavoorstellingen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Stadsverfraaiïng	
Doel	Uit de reserve kunnen bijdragen worden geput voor het realiseren van kunstopdrachten al dan niet geïntegreerd in of op een gebouw of bouwwerk. Het gaat in deze periode nog om twee kunstwerken op het Wilminkplein en op het Koningsplein. Daarnaast is de reserve een achtervang voor grootschalig onderhoud van bestaande kunstwerken (calamiteiten).
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Vrouwenopvang	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de vrouwenopvang te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve is 914.000 euro en betreft het saldo op het product vrouwenopvang.

Reserve Maatschappelijke opvang en verslavingszorg	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de maatschappelijke opvang te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve is 638.000 euro en betreft onderbesteding op rijksmiddelen in het kader van de brede aanpak dak- en thuisloosheid. De verwachting is dat de middelen in de komende zullen worden uitgegeven.

Reserve Wijkbudgetten	
Doel	Reserve is bedoeld om uitvoering te kunnen geven aan het in meerdere mogen besteden en/of mogen sparen van jaarlijkse middelen ten behoeve van de wijkbudgetten.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve is 417.000 euro. • Dotatie aan de reserve betreft de onderbesteding van de wijkbudgetten in 2021, die conform besluit, ad. 360.000 euro is gedoteerd; • Restant betreft de samenhangende posten ten aanzien van de wijkbudgetten inzake de spaarverzoeken. De onttrekking aan de reserve is 336.000 euro. • Onttrekking aan de reserve betreft van 279.000 euro (conform begroting) betreft het beschikbare saldo dat vanuit 2020 inzake (ophoging) wijkbudgetten 2021; • Restant betreft de samenhangende posten ten aanzien van de wijkbudgetten inzake de spaarverzoeken.

Reserve Monumentenbeleid	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de middelen van het monumentenbeleid te egaliseren.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Gezond meedoen convenant Menzis	
Doel	Deze reserve is ingesteld om de kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het convenant tussen de gemeente Enschede en Menzis op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Sociaal Fonds	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van de lasten van het investeringsprogramma voor de transformatieagenda Sociaal Domein.
Toelichting op de mutaties	De onttrekking is 863.000 euro conform begroting Dotatie is 429.000 euro en betreft onderbesteding op een aantal projecten in het kader van het investeringsprogramma Transformatieagenda Sociaal

	Domein en onderbesteding op een aantal intensiveringen vanuit het coalitieakkoord;

Reserve Maatschappelijke functie Sport	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van lasten die samenhangen met de pilot arbeidsreïntegratie via sport en het actieplan voor de vitale sportverenigingen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Reïntegratie en inburgering	
Doel	Het financieren van uitgaven reïntegratieactiviteiten en inburgering
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve TOZO	
Doel	Reserve wordt ingezet ter dekking van (uitvoerings-)kosten van afwikkeling van de regeling 'Tijdelijke Ondersteuning Zelfstandige Ondernemers' (TOZO).
Toelichting op de mutaties	In 2021 zijn er een tweetal dotaties geweest, te weten: • saldo van de Voorziening TOZO in de Reserve TOZO (raadsbesluit bij Gemeentebegroting 2022-2025): 450.200 euro; • verschil tussen de Rijksvergoeding voor de uitvoeringskosten TOZO (Levensonderhoud en Kredieten) en de aan het ROZ vergoede kosten van de uitvoering van deze regeling: 117.300 euro.

Dienstreserve DCW	
Doel	Reserve bestemd om de kosten voortvloeiend uit de investeringen in het pand Spoordijkstraat te egaliseren.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve LEA	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van de opbrengsten en kosten van de Lokaal Educatieve Agenda
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

9.2. Staat van voorzieningen

Bedragen x 1.000 Euro's		Stand 31-12-2020	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendingen	Stand per 31-12-2021
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s	Uitvoering Tozo	450	0	450	0	0
	Verliesvoorziening Particulier GREX	502	0	19	0	483
	Verliesvrz GREX negatieve balanswrde	0	4.641	0	0	4.641
	Voorz DCW	400	0	0	0	400
	Voorz Grondwatermonitoring	545	0	0	6	539
	Voorziening ADT	9.834	556	0	0	10.390
	Voorziening RBT	791	0	791	0	0
	Vrz. oud wethouders (pensioen)	6.321	520	316	324	6.200
	Vrz. personeel	869	0	19	255	596
Voorziening ter egalisatie van de kosten	H&S vrz. onderhoud	1.723	289	0	201	1.811
	Onderhoud havens	944	200	0	0	1.144
	Onderhoud parkeergarages	2.926	649	0	555	3.019
	Vastgoed	2.616	5.776	0	5.016	3.377
	Voorziening Riolering	67	480	0	0	548
	Vz gr onderh infrastruct kunstwerken	213	213		0	426
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	Voorziening Afvalstoffen	2.130	1.669	0	0	3.799
	Voorziening vervanging Riolering	646	7.366	0	6.942	1.070
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	Voorziening MST	613	158	0	0	771
	Voorziening vv Zuid-Eschmarke	59	0	0	0	59
		31.647	**22.517**	**1.595**	**13.299**	**39.269**

Toelichting voorzieningen

Hieronder wordt het doel waarvoor de voorzieningen zijn ingesteld, per voorziening toegelicht. De mutaties in de voorzieningen worden alleen toegelicht wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Voorziening DCW productie bedrijf	
Doel	Voorziening is getroffen ter dekking van gevolgen voor de uitvoering van contracten.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening TOZO	
Doel	Voorziening is getroffen ter dekking van toekomstige uitgaven van de TOZO.
Toelichting op de mutaties	Voorziening TOZO is bij de Gemeentebegroting 2022-2025 omgezet in een Reserve TOZO

Voorziening particulier GREX	
Doel	Voorziening om de verwachte toekomstige verliezen op de reeds afgesloten anterieure overeenkomsten (particuliere grexen) af te dekken.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Verliesvoorziening GREX negatieve boekwaarde	
Doel	Voorziening om verwachte toekomstige verliezen van grondexploitaties af te dekken, voor die projecten waarvan de balanswaarde negatief is als gevolg van deze getroffn verliesvoorziening.
Toelichting op de mutaties	In 2021 voor het eerst conform de BBV op deze wijze dit deel van de verliesvoorziening niet onder de Voorraden Onderhandenwerk gepresenteerd, maar als afzonderlijke verliesvoorziening aan de passiva zijde van de balans.

Voorziening DCW	
Doel	Deze voorziening is bestemd voor de verplichting spaarverlof van de WSW werknemers.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening Grondwatermonitoring	
Doel	Voorziening om monitorings- en nazorgkosten te dekken van reeds uitgevoerde saneringen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening ADT	
Doel	Voorziening om de tekorten volgens de grondexploitatie gebiedsontwikkeling luchthaven Twente af te dekken.
Toelichting op de mutaties	De actualisatie van de (verliesgevende) grondexploitatie, luchthavenexploitatie en overige baten en lasten van deze gemeenschappelijke regeling waarvan wij 50% aandeelhouder zijn heeft uitgewezen dat de getroffen voorziening ter dekking van het gemeentelijk aandeel van het verlies met 556.000 euro moet worden verhoogd.

Voorziening RBT	
Doel	Voorziening ter dekking van het tekort op de grondexploitatie XL Business Park
Toelichting op de mutaties	De actualisatie van de grondexploitatie van deze gemeenschappelijke regeling waarvan wij 23% aandeelhouder zijn heeft uitgewezen dat niet langer sprake is van een verlieslatende- maar winstgevende grondexploitatie. De vorig jaar getroffen verliesvoorziening van 791.000 euro ter dekking van het gemeentelijk aandeel in het toenmalige verwachte verlies kan nu worden verlaagd tot nihil en is niet meer noodzakelijk.

Voorziening oud wethouders (pensioen)	
Doel	Op basis van de wet APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) hebben politieke ambtsdragers recht op verschillende pensioenregelingen. De hieruit op termijn voortvloeiende financiële verplichtingen voor de gemeente wordt in deze voorziening tot uitdrukking gebracht. Jaarlijks worden de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen of onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn, worden bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.
Toelichting op de mutaties	Jaarlijks wordt 520.000 euro begroot als dotatie aan de voorziening. De kosten voor reeds gepensioneerde wethouders (324.000 euro) worden onttrokken uit de voorziening. Op basis van de jaarlijkse actuariële berekeningen wordt bepaald wat de actuele stand van de voorziening moet zijn. In 2021 bleek, na dotatie en onttrekking, de voorziening voor 316.000 euro te hoog te zijn. Dit bedrag is vrijgevallen in 2021.

Voorziening personeel	
Doel	Uit deze voorziening worden de FPU-kosten, WW-kosten en kosten die voortvloeien uit overige personele regelingen vergoedt.
Toelichting op de mutaties	In verband met het actualiseren van de huidige (bovenwettelijke) WW verplichtingen, het realiseren van een aantal vaststellingovereenkomsten, heeft er (per saldo) een vrijval plaatsgevonden van 19.000 euro. Daarentegen zijn er in 2021 ook kosten ten laste van de voorziening gebracht.

Voorzieningen ter egalisatie van kosten

Voorziening H&S onderhoud	
Doel	Voorziening ter dekking van de kosten voor het uitvoeren van regulier binnenonderhoud van de gebouwen waar gemeentelijk personeel is gehuisvest. Onttrekkingen uit deze voorziening geschiedt op basis van werkelijk gemaakte kosten, toevoeging van middelen op basis van een berekening voor toekomstig verwacht onderhoud.
Toelichting op de mutaties	In 2021 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 of hoger.

Voorziening Onderhoud Havens	
Doel	Voorziening bedoeld ter dekking van de kosten voor groot onderhoud aan de Haven.

Toelichting op de mutaties	In 2021 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 of hoger.

Voorziening Onderhoud Parkeergarages	
Doel	Voorziening bedoeld ter egalisatie van de kosten voor (groot) onderhoud aan de parkeergarages.
Toelichting op de mutaties	De dotatie betreft het vanuit het mpp (meerjaren prognose parkeren) 2021 gestorte bedrag. De bestedingen hebben betrekking op onderhoud parkeergarages en technische installaties.

Voorziening Vastgoed (VBE)	
Doel	De kosten van planmatig onderhoud worden bekostigd uit deze voorziening. De mutaties in de onderhoudsvoorziening zijn gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanning.
Toelichting op de mutaties	De mutaties op de onderhoudsvoorziening zijn conform de meerjaren-onderhoudsplanning van het VBE. Voor een nadere toelichting zie de paragraaf kapitaalgoederen bij het onderdeel Vastgoed.

Voorziening Riolering	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende rioolheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	In de decembercirculaire 2021 hebben we Corona compensatie gekregen voor oninbaarheid en kwijtschelding 2020 294.000 euro. Daarnaast waren de baten 1% hoger dan begroot in 2021. Dit verschil is ook gestort in de voorziening 186.0000 euro.

Voorziening Infrastructurele kunstwerken	
Doel	De voorziening is ingesteld om fluctuaties in het onderhoud van infrastructurele kunstwerken door de jaren heen binnen de financiële kaders op te kunnen vangen.
Toelichting op de mutaties	In 2021 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 of hoger.

Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is

Voorziening MST	
Doel	Deze Voorziening is bestemd voor risico-opslagen op de achtergestelde leningen aan het MST ter voorkoming van staatssteun.
Toelichting op de mutaties	In 2021 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 of hoger.

Voorziening vv Zuid-Eschmarke	
Doel	Deze Voorziening is bestemd voor de verplichtingen die voortvloeien uit de verkoop en levering t.a.v. de kantine vv Zuid-Eschmarke.

Toelichting op de mutaties	In 2021 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 of hoger.

Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen

Voorziening Afvalstoffen	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende afvalstoffenheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting 2021 zijn diverse inkomsten (m.n. rijks- en interne vergoeding effecten coronamaatregelen 2020) ten gunste van de voorziening gebracht. Daarnaast is het saldobedrag van de exploitatie 2021 van 679.000 euro ten gunste van deze voorziening gebracht.

Voorziening vervanging Riolering	
Doel	Voorziening vervanging Riolering voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.
Toelichting op de mutaties	Conform het vastgestelde GRP is er een dotatie gedaan van 7,3 miljoen euro in 2021 en heeft er daarnaast een besteding plaatsgevonden van investeringen van rioolvervanging en verbetermaatregelen riolering.

9.3. Overzicht kredieten/onderhanden werk

In de financiële verordening van de Gemeente Enschede (artikel 3 lid 4) is vastgelegd dat in de jaarrekening wordt gerapporteerd over de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten en de actuele raming van de totale uitgaven.

Hierbij geldt de regel dat een overschrijding van 5% of maximaal 50.000 euro is toegestaan. Grotere afwijkingen moeten volgens de financiële verordening tijdig aan de raad worden gemeld. Uiteraard worden daar dekkingsvoorstellen bijgevoegd.

Hoofdproduct	Project	Begroting Lasten	Begroting Baten	Realisatie Lasten	Realisatie Baten	Raming Lasten	Raming Baten	Raming Afwijking Lasten
Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid	Openbaar Vervoer	35	0	12	-12	35	0	0
	Mobiliteitsvisie 2019-2023	22.332	-15.075	2.381	-1.866	22.332	-1.866	0
	Mobiliteitsplan 2022	3.548	-3.548	0	0	3.548	0	0
	Mobiliteitsplan 2021	4.476	-2.282	843	-136	4.476	-136	0
	Mobiliteitsplan 2020	966	-309	292	-218	966	-218	0
	Mobiliteitsplan 2019	2.479	-1.044	1.365	-1.129	2.479	-1.044	0
	Mobiliteitsplan 2018	8.941	-6.550	3.403	-2.267	8.941	-2.267	0
	Euregio fietspad 2017 (1600091807)	2.500	-1.432	2.208	-2.208	2.500	-1.432	0
	Herinrichting Gronausestr [1800047278]	796	-396	488	-120	796	-120	0
Totaal - Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid		**46.072**	**-30.636**	**10.993**	**-7.957**	**46.072**	**-7.084**	**0**
Projecten Economische ontwikkeling	Kennispark Regio Deal / Investeringen	1.350	-1.350	16	-16	1.350	-16	0
Totaal - Projecten Economische ontwikkeling		**1.350**	**-1.350**	**16**	**-16**	**1.350**	**-16**	**0**
Beheer wegen	Wegenbeleidsplan 2020-2023 [1900085356]	7.914	-5.350	1.851	-1.738	7.914	-1.738	0
	Wegenbeleidsplan 2014-2018	23.852	-4.688	4.004	-3.875	23.852	-3.875	0
Totaal - Beheer wegen		**31.766**	**-10.038**	**5.855**	**-5.613**	**31.766**	**-5.613**	**0**
Handhaving openbare ruimte	Aanschaf en implementatie Roostersysteem	15	0	15	-15	15	0	0
Totaal - Handhaving openbare ruimte		**15**	**0**	**15**	**-15**	**15**	**0**	**0**
Locatie ontwikkeling	Kop Boulevard [1800012748]	16.798	-737	6.787	-6.478	16.798	-737	0
	Locatie ontwikkelingen	1.650	-1.650	44	-42	1.650	-42	0
	Centrumkwadraat fase 1 [2000098888]	6.330	-6.330	21	-2	6.330	-2	0
Totaal - Locatie ontwikkeling		**24.778**	**-8.717**	**6.853**	**-6.521**	**24.778**	**-781**	**0**
Openbare verlichting	Beleidsplan openbare verlichting	9.876	-750	9.612	-9.612	9.876	-750	0
	Beleidsplan openbare verlichting 2022-2025 (2100052071)	5.200	-5.200	0	0	5.200	0	0
Totaal - Openbare verlichting		**15.076**	**-5.950**	**9.612**	**-9.612**	**15.076**	**-750**	**0**
Parkeerbeheer	Aanpassing van Heekgarage MST (16062)	3.689	0	3.226	-3.226	3.689	0	0
	1800047278 Vervangingsinv Parkeren	300	0	110	0	300	0	0
Totaal - Parkeerbeheer		**3.989**	**0**	**3.337**	**-3.226**	**3.989**	**0**	**0**
Riolering	Water-/Klimaatadaptieplan 2022-2026 (2100043779)	16.046	-16.296	0	0	16.046	0	0
	GRP 2016-2020 (1500083091)	43.855	-25.644	35.404	-34.288	43.855	-25.644	0
	GRP 2011-2015	31.515	-1.348	21.706	-21.706	31.515	-1.348	0
Totaal - Riolering		**91.416**	**-43.289**	**57.110**	**-55.994**	**91.416**	**-26.993**	**0**
Stadsdeelbeheer	Zomernota 2017 1600105628	5.000	-2.000	3.467	-3.467	5.000	-2.000	0
Totaal - Stadsdeelbeheer		**5.000**	**-2.000**	**3.467**	**-3.467**	**5.000**	**-2.000**	**0**
Interne dienstverlening	Vervangingsinvestering H&S PB 20-23 (1900052338)	374	0	263	-263	374	0	0
	Vervangingsinvestering IT PB 22-25 (2100056686)	3.528	-735	0	0	3.528	0	0
	Vervangingsinvestering IT PB 21-24 (2000036602)	1.902	-328	1.357	-1.355	1.902	-328	0
	Vervangingsinvestering H&S PB 21-24 (2000036602)	569	0	0	0	569	0	0
	Vervangingsinvestering H&S PB 22-25 (2100056686)	546	0	0	0	546	0	0

	Vervangingsinvestering H&S PB 18-21 (1700064614)	1.930	0	1.332	-1.332	1.930	0	0
Totaal - Interne dienstverlening		**8.849**	**-1.063**	**2.953**	**-2.950**	**8.849**	**-328**	**0**
Sport- en wijkaccomodaties	Vervangingsinvestering Sport PB 16-19 (150066679)	1.680	0	1.169	-1.169	1.680	0	0
Totaal - Sport- en wijkaccomodaties		**1.680**	**0**	**1.169**	**-1.169**	**1.680**	**0**	**0**
Vastgoed	VBE Diekman-Oost (2100104426)	250	0	0	0	250	0	0
	Vervangingsinvestering OHV PB 17-20 (1600052721)	100	0	0	0	100	0	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 21-24 (2000036602)	1.000	0	878	-160	1.000	0	0
	Vervangingsinvestering OHV PB 22-25 (2100056686)	10.926	0	0	0	10.926	0	0
	Vervangingsinvestering OHV PB 21-24 (2000036602)	10.926	0	5.014	-400	10.926	0	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 20-23 (1900052338)	1.103	0	408	-408	1.103	0	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 22-25 (2100056686)	6.000	0	0	0	6.000	0	0
Totaal - Vastgoed		**30.305**	**0**	**6.300**	**-968**	**30.305**	**0**	**0**
Afgesloten OUD	Afgesloten INV OUD	388	-388	306	-339	388	-339	0
Totaal - Afgesloten OUD		**388**	**-388**	**306**	**-339**	**388**	**-339**	**0**
Totaal - Geheel		**260.684**	**-103.431**	**107.985**	**-97.848**	**260.684**	**-43.904**	**0**

Toelichting

Geen afwijkingen

9.4. SiSa

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2021 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-2-2022

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A7	**Regeling specifieke uitkering tijdelijke ondersteuning toezicht en handhaving** Gemeenten	Besteding (jaar T-1, 15-31 december 2020) *Aard controle R* *Indicator: A7/01*	Besteding (jaar T, 1 januari-30 september 2021) *Aard controle R* *Indicator: A7/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A7/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A7/04*	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A7/05*	
			€ 7.361	€ 293.389	Ja	Ja	n.v.t.	
JenV	A12B	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Veiligheidsregio's	Naam veiligheidsregio *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A12B/02*	Besteding volgens besluit van de veiligheidsregio uitgevoerd (Ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12B/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A12B/05*	
			Veiligheidsregio Twente	€ 431.342	Ja	€ 431.342	Ja	

FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Besteding (T-1) - betreft nog niet verantwoorde bedragen over 2020 *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Aantal (potentieel) gedupeerden (als gemeld door Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen aan de gemeente) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/02*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden (als gemeld door Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen aan de gemeente) (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/03*	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B2/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	
			€ 0	371	371	€ 0	€ 0	
			Normbedragen voor a, b en d (Ja/Nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*	Normbedrag voor e (Ja/Nee) (vanaf 2021) Nee: indicator B2/13 en B2/14 / Ja: indicator B2/21 en B2/22 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/08*			
			Ja	Ja	Nee			
			Reeks 1 Aantal uitgewerkte plannen van aanpakken (jaar T) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle D2* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpakken (t/m jaar T) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/10*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b en d (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b en d (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/12*		
			Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/14*				

			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden cumulatief (t/m **Keuze normbedragen** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/16*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (t/m jaar T) **Keuze normbedragen** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (t/m jaar T) **Keuze normbedragen** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/20*
			€ 140.980	€ 140.980	€ 162.996	€ 162.996	€ 0	€ 0
			Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerde), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerde), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) **Keuze normbedragen** *Aard controle n.v.t* *Indicator: B2/22*				
			€ 120.000	€ 120.000				
BZK	**C1**	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/01*	Aantal woningen dat bereikt is met het project (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*	Aantal woningen waar energiebesparende maatregelen plaatsvinden (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*			
			Ja	68.000	19.475			
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/04*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/05*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/06*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen Alleen invullen bij akkoord ministerie *Aard controle R* *Indicator: C1/07*		
		1	2019-627942	-€ 475.079	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Toelichting op afwijkingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/11*		
		1	2019-627942	€ 2.262.744		Ja		

BZK	C9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 3** Gemeenten		Projectnaamnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/02*	Aantal woningen cumulatief (t/m jaar T) **gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/03*	Realisatie maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 08 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/04*	Totale besteding (jaar T) Alleen van toepassing voor tranche 1 beschikkingen *Aard controle R* *Indicator: C9/05*	Bestedingen in (jaar T) komen overeen met aanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 08 verplicht Alleen van toepassing voor tranche 1 en 2 beschikkingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/06*
			1	2020-0000523913	Nee	0	Ja	€ 855.172	Nee
			2	2021-00000071817	Ja	0	Ja		
				Kopie projectnaam/ nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/07*	Toelichting besteding (jaar T) volgens projectplan *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/09*	Realisatie afwijkingen in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/10*	Cumulatieve realisatie afwijkingen in (t/m jaar T) Alleen van toepassing voor tranche 3 beschikkingen *Aard controle R* *Indicator: C9/11*	Cumulatieve opbrengsten uit grondverkopen en/of kostenverhaal tot en met (jaar T) conform projectaanvraag Alleen van toepassing voor tranche 3 beschikkingen *Aard controle R* *Indicator: C9/12*
			1	2020-0000523913	Voor Maatregel A is de grondexploitatie in 2021 vastgesteld en is men nu bezig met de bestemmingsplanwijziging. De start uitvoering van deze maatregel duurt langer dan vooraf ingeschat. Voor Maatregel C en D zijn in 2021 de investeringskredieten vastgesteld door de Raad en kan na uitwerking van de plannen gestart worden met de uitvoering. Maatregel E loopt op schema qua	€ 992.046			
			2	2021-00000071817		€ 0			

			Kopie projectnaam/ nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/13*	Actualisatie financieel tekort project Alleen van toepassing voor tranche 3 beschikkingen *Aard controle R* *Indicator: C9/14*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) Alleen van toepassing voor tranche 3 beschikkingen *Aard controle R* *Indicator: C9/15*	Prijzen woningen komen overeen met projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/16*	Percentage gebouwde betaalbare woningen ten opzichte van het totaal aantal gebouwde woningen (t/m jaar *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/17*	Project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/18*
			1 2020-0000523913			Ja	0%	Nee
			2 2021-00000071817			Ja	0%	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/19*					
			Nee					
BZK	**C31**	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			0	0	0	n.v.t.	Nee	
BZK	**C32**	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen** Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/03*	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: C32/04*	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/06*
			1 SUVIS21-00866550 (HSL Kottenpark)	€ 14.550	€ 14.550	Ja		Nee
			2 SUVIS21-00869603 (HSL Innova)	€ 210.000	€ 210.000	Ja		Nee
			3 SUVIS21-00869597 (HSL Zuid)	€ 52.950	€ 52.950	Ja		Nee
			4 SUVIS21-01735145 (Attendiz Panta Rhei)	€ 0	€ 0	Ja		Nee
BZK	**C43**	**Regeling reductie energiegebruik woningen** Gemeenten	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/03*	Aantal bereikte woningen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/06*
			RREW02020/00451132	1.844.850	1.844.850	30.000	n.v.t.	Nee

BZK	C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C56/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C56/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C56/04*	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/05*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/06*
			1 *RHA2021-02277556*	*Huisvesting aandachtsgroepen in*	€ 0	€ 0	0	0
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/07*	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C56/08*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/09*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/10*		
			1 *Huisvesting aandachtsgroepen in*	Ja	Ja	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/11*					
			Nee					

BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toes lagenaffaire**	Aantal gedupeerden (artikel 1, lid 2) *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Berekening bedrag uitvoeringskosten *Aard controle R* *Indicator: C62/02*	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/04*	
			176	€ 26.400	€ 72.075	Nee	
BZK	**C99**	**Verzameluitkering BZK**	Besteding aan het brede beleidsdoel van het ministerie van BZK ter hoogte van het beschikte bedrag? Ja/nee *Aard controle D1* *Indicator: C99/01*				
			Ja				
OCW	**D1**	**Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren Contactgemeenten	Correctie besteding 2020 Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen *Aard controle R* *Indicator: D1/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D1/02*			
			€ 141.700	€ 0			

OCW	**D1A**	**Regionaal programma voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Correctie Besteding 2020 Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen *Aard controle R* *Indicator: D1A/01*	Correctie Besteding aan contactschool 2020 Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen *Aard controle R* *Indicator: D1A/02*	Totalen besteding (jaar T) (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D1A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D1A/04*	
			€ 88.700	€ 0	€ 88.700	€ 5.917	
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 6.674.495	€ 74.754	€ 244.456	€ 729.273	
		1	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	

OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1 *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1 *Aard controle R* *Indicator: D10/04*		
			€ 2.138.063	€ 2.279.758	€ 0	€ 0		
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contact gemeente *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*			
			€ 81.483	€ 81.483	Nee			
OCW	**D12**	**Regionale meld- en coördinatiefunctie** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*			
			€ 1.387.997	€ 0	Nee			
OCW	**D12A**	**Regionaal programma voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*	
			€ 903.639	€ 0	€ 903.639	€ 0	Nee	

OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/07*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/08*		
		1						

IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*
		1	2016.054.03	0	0	0	0	0
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*
		1	*2016.054.03*	€ 159.388	0	0	n.v.t	Ja

IenW	E10B	**Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes** SiSa tussen medeoverheden		Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E10B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/03*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/04*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/05*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/06*
			1	Tubantiasingel / 2020222025	€ 157.481	€ 567.964	Nee	Nee	
			2						
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/07*	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/08*	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: E10B/09*			
			1	Tubantiasingel / 2020222025	Nee	Nee			
			2						
IenW	E17B	**Regeling specifieke uitkering Maas-pilots** SiSa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één provincie(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E17B/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/04*	Cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E17B/05*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/06*
				030004 Provincie Overijssel	€ 601.190	Nee	€ 1.143.806	€ 49.323	€ 88.705
				Afspraken uit de bestuursovereenkomst nagekomen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/07*	Afspraken uit de bestuursovereenkomst nagekomen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/09*			
				Ja	Ja	Nee			
IenW	E19	**Regeling specifieke uitkering uitvoeringspilots Ruimtelijke Adaptatie tweede tranche** Provincies en Gemeenten		Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E19/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E19/02*	Cofinanciering (jaar T) ten laste van eigen middelen *Aard controle R* *Indicator: E19/03*	Totale cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) ten laste van eigen middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E19/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E19/05*	
				1.824.057,37	3.771.301,37	1.344.855,37	2.646.301,37	Ja	

IenW	E20	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/04*	
			€ 515.533	€ 521.954	€ 521.954	Nee	
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/08*	
		1	101 Aanbrengen van kant- en asmarkering op fietspaden | aantal in meters	Nee	8.600		
		2	117 Het volwaardig afwaarderen van een gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur naar een erftoegangsweg 30 km/uur |	Nee	150		
		3	108 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW | aantal in st	Nee	2		
		4	120 Aanleg van een snelheidsremmende plateau voor een fietsoversteek, alleen bij een kruispunt | aantal	Nee	0		
		5	111 Aanleg van een voetgangersoversteekplaats | aantal in st	Ja	3		
		6	110 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur-zone | aantal in st	Nee	6		

			7	119 Aanleg van een fietsoversteek (middeneiland), alleen bij een kruispunt | aantal in st	Nee	3		
			8	105 Verbreden van fietspaden | aantal in meters	Nee	92		
			9	109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden | aantal in st	Nee	0		
			10	109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden | aantal in st	Ja	2		
			11	109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden | aantal in st	Ja	1		
			12	107 Aanleg van een vrijliggend fiets-/bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg | aantal in	Ja	580		
			13	122 Aanleg van een kruisuntplateau ETW-ETW | aantal in st	Ja	4		

IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/03*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/04*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*	
			1 030004 Provincie Overijssel	€ 162.510	€ 259.902	€ 32.502	€ 51.980	Nee	
			2 030004 Provincie Overijssel	€ 127.051	€ 190.272	€ 25.537	€ 38.245	Nee	
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*				
			1 030004 Provincie Overijssel	Klimaatadaptief inrichten Kuipersdijk, Wethouder Beverstraat en Spaansland	Nee				
			2 030004 Provincie Overijssel	aanleg Westervalbeek	Nee				
EZK	**F9**	**Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie**	Projectnaam/nummer *Aard controle R* *Indicator: F9/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: F9/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/03*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*		
			1 EAW.20-00202002	0	42.827	Ja	n.v.t.		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/06*						
			Ja						

SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2021** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wor	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 89.391.695	€ 1.520.217	€ 3.463.078	€ 24.479	€ 348.249	€ 143
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 1.084.578	€ 305.939	€ 0	€ 4.171.521	€ 26.899	€ 104.455
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 70.487	Ja				

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen), gemeented** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 190.625	€ 68.368	€ 303.332	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) gemeentedeel** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wor		Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 1.247	€ 0	€ 35.724	€ 66.745	€ 1.764
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 8.992	€ 0	€ 28.359	€ 5.000	€ 75
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 4.023.247	€ 251.890	€ 100.050	€ 44.795	€ 42
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 2.617.896	€ 178.455	€ 52.399	€ 10.157	€ 0
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 1.769.762	€ 69.868	€ 9.873	€ 0	€ 0
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*		
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	382	62	Ja		
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	741	36	Ja		

		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	515	20	Ja		
			Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/11*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud *Aard controle D2* *Indicator: G4/12*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*			
			€ 0	€ 0	0			
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/14*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing 4 *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/18*	
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	

SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Aantal gedupeerden (zoals omschreven in artikel 1 van de Regeling specifieke uitkering compensatie van de kosten die verband houden met het kwijtschelden van publieke schulden binnen het SZW-domein van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire toeslagen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/03*	
			€ 62.272	€ 0	176	
VWS	**H1**	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*	
			26	27	€ 762.119	

VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
			€ 1.333.996	€ 1.624.762				
			Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
		1	Onderhoudswerkzaamheden derden	€ 26.678	€ 26.678			
		2	Onderhoud sportaccommodaties	€ 336.078	€ 336.078			
		3	Diverse aankoop niet duurzame goederen	€ 5.161			€ 5.161	
		4	Financieel nadeel door het veranderde mengpercentage	€ 235.766			€ 235.766	
		5	Sportaal Exploitatie en Investeringen	€ 1.021.079			€ 1.021.079	

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	SPUK GHNT Expertisegroep en kennisbank - Ouderenmishandeling en ontspoorde zorg / 330881	€ 20.400	€ 20.400	Ja		
		2	SPUK GHNT Kinderen en Onderwijs geïnformeerd en betrokken 2020 - 2021 /	€ 0	€ 0	Nee		
		3	SPUK GHNT Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling bij ongeboren en jonge kinderen 2020 - 2021 / 330883	€ 74.972	€ 74.972	Ja		
		4	SPUK GHNT Werken vanuit de	€ 0	€ 0			
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Nee	Ja				

VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/06*
		1	1018167	€ 80.000	€ 0	€ 74.092	€ 0	€ 82.092
		2	1036627	€ 340.570	€ 0	€ 185.000	€ 0	€ 185.000
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/08*				
		1	1018167	Ja				
		2	1036627	Nee				
VWS	**H9**	**Regeling specifieke uitkering opzet expertisecentra jeugdhulp 2020**	Besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H9/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Inclusief uitvoering voor derden vanaf SiSa 2021 **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H9/02*	Toelichting is optioneel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H9/03*	Is deelgenomen aan de stuurgroep expertisecentra jeugd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H9/04*	Deelname aan lerend netwerk door projectleider (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H9/05*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*
			€ 486.061	€ 529.002		Ja	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H9/07*					
			Ja					

VWS	**H12**	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/03*				
			€ 80.000	Ja	Nee				
VWS	**H13**	**Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling**	Gedurende (jaar T) zijn de activiteiten verricht i.h.k.v. van de specialistische functie waarvoor de uitkering is ontvangen (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H13/01*	Besteding (jaar T) activiteiten *Aard controle R* *Indicator: H13/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H13/03*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H13/04*			
			Ja	€ 149.799	€ 149.799	Ja			
VWS	**H14**	**SPUK expertisecentra jeugdhulp**	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H14/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: H14/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/03*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/04*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/05*		
			€ 0	€ 0	Nee		Ja		
VWS	**H15**	**Specifieke uitkering tijdelijk vergroten van beschikbaarheid van acute jeugd-ggz capaciteit**	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H15/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: H15/02*	Plannen uitgevoerd conform aanvraag? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/03*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/04*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/05*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/06*	
			€ 0	€ 0	Ja		Nee	Ja	

VWS	H16	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden						
				Betreft jaar *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H16/01*	Beschikkingsnummer / naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H16/02*	Totale besteding *Aard controle R* *Indicator: H16/03*		
			1	2020	SPUKIJZ21143	€ 1.083.864		
			2	2021	SPUKIJZ21R2132	€ 489.087		
				Naam locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H16/04*	Totale toezegging per locatie *Aard controle R* *Indicator: H16/05*	Besteding per locatie *Aard controle R* *Indicator: H16/06*	Verschil toezegging vs. Besteding per locatie (automatisch berekend) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H16/07*	Betreft jaar? *Aard controle R* *Indicator: H16/08*
			1	Slagman	€ 21.477	€ 21.477	€ 0	2020
			2	Aquadrome	€ 711.387	€ 711.387	€ 0	2020
			3	Usbaan Twente	€ 351.000	€ 351.000	€ 0	2020
			4	Slagman	€ 9.134	€ 9.134	€ 0	2021
			5	Aquadrome	€ 253.953	€ 253.953	€ 0	2021
			6	Usbaan Twente	€ 226.000	€ 226.000	€ 0	2021

VWS	H20	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021		Betreft naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/01*	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/02*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/03*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H20/04*	Toelichting (indien bij indicatoren 02, 03 en 04 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/05*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd art. 5 *Aard controle R* *Indicator: H20/06*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen					
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle R* *Indicator: H20/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H20/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/12*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen					
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/13*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (art.4 lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H20/14*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/15*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H20/16*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/17*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H20/18*

			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen					
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/19*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/20*	Activiteit Ombouw separeerruimten gerealiseerd (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/21*	Activiteit Ontwikkeling relationele beveiliging als de instelling niet meer beschikt over een separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/22*	Besteding realisatie activiteit ombouw separeerruimten in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/23*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) ombouw separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/24*
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.				
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/25*	Besteding realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/26*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/27*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/28*		
			1	Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
			2	Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging					
				Eindverantwoording (Ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/29*					
				Nee					

9.5. IMG

IMG / OANT - verantwoording gemeente Enschede over 2021

Project	Beschikkings-nummer provincie	Project afgerond / eindverant woording ja-nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tlv provinciale (KVO) middelen t/m 2020 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijke middelen t/m 2020 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv Bijdrage derden t/m 2019 (conform baten/lasten stelsel	Besteed tlv provinciale (KVO) middelen in 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijke middelen in 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv bijdrage derden in 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m 2021 (conform baten / latenstelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen t/m 2021 (conform baten / latenstelsel)	Cumulatief besteed tlv Bijdrage derden t/m 2021 (conform baten/lasten stelsel	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
	Aard controle:	D1	D1	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D1	D1
OANT														
Verbindingszone Stads campus - Binnenstad	1500050337	nee	1.000.000	1.000.000	159.197	300.000	-	10.915	-	1.000.000	170.112	300.000	31-12-2023	project is verlengd t/m 31-12-2023 conform afspraak met OANT
7433550-7433551 vanaf 2019 7433601														

Vaststellingsbesluit en controleverklaring

Vaststellingsbesluit

Controleverklaring